

NOTE DE CURS

ÎN DOMENIUL PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE

(manual didactic)

NOTE DE CURS

ÎN DOMENIUL PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE

Chișinău * 2016

Editat cu suportul Proiectului TEMPUS TecTNet
(Rețeaua de transfer tehnologic)

Colectivul de autori:

dr. Iurie Badâr, dr. Svetlana Munteanu, dr. Natalia Mogol, dr. Simion Levițchi,
dr. Maria Rojnevschi, Olga Belei, Ala Gușan, Andrei Moisei

Coordonatori: Iurie Badâr, Andrei Moisei

Redactori responsabili: Svetlana Tacu, Victoria Andriuță, Margareta Petrache

Copertă, design și tehnoredactare: Ludmila Patrașco

Adresa AGEPI:

str. Andrei Doga, nr. 24, bloc 1
MD-2024, mun. Chișinău, Republica Moldova
Tel.: (+373 22) 400593; 400500
Fax: (+373 22) 440119
URL: www.agepi.gov.md
E-mail: office@agepi.gov.md

© AGEPI, 2016

CUPRINS

Introducere	4
1. Invenții	11
2. Soiuri de plante	55
3. Desene și modele industriale	105
4. Mărci	124
5. Indicații geografice și denumiri de origine	167
6. Drept de autor și drepturi conexe	188
7. Aspecte economice ale proprietății intelectuale	219
8. Obiectele de proprietate intelectuală create în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu (OPI de serviciu)	282
9. Protecția secretului comercial (know-how)	287
10. Transmiterea drepturilor de proprietate intelectuală	290
11. Asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală	296
12. Acte normative și referințe bibliografice	310

INTRODUCERE

Proprietatea intelectuală a fost recunoscută din cele mai vechi timpuri și a apărut odată cu creația umană, cu tendința omului de a-și perfecționa uneltele de muncă, de a-și îmbunătăți condițiile de trai, de a-și satisface necesitățile vitale, care sunt în continuă creștere și perfecționare.

Creația umană este un produs al intelectului uman care apare în subconștient, având drept scop soluționarea unor probleme apărute deja sau care țin să apară în viitor. Procesul creativ nu poate fi stopat sau supus unor norme cantitative sau calitative, fiind declanșat de mediul înconjurător în coraport cu capacitatea persoanei de a percepe, într-un fel sau altul, acest mediu.

Imposibilitatea de a interveni în gândirea umană și de a controla produsul acesteia, precum și necesitatea asigurării unei protecții adecvate acestui produs, care constituie obiectul proprietății intelectuale, a contribuit la apariția unor norme de drept care au menirea să reglementeze procedura de obținere a protecției obiectelor proprietății intelectuale, impunând unele criterii în privința produsului intelectual, în special în ceea ce privește forma și conținutul material al acestuia fără de care nu poate fi vorba despre noțiunea de obiect al proprietății intelectuale și de protecția acestuia.

Obiectul proprietății intelectuale

În contecstul abordării noțiunii de obiect al proprietății intelectuale, trebuie de ținut cont că acesta se manifestă în mai multe ipostaze.

Astfel în domeniul PI, noțiunea în cauză, în mod tradițional, se aplică în sensul stipulat în art. 2 al Convenției pentru instituirea Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI), semnată la Stockholm la 14 iulie 1967, în care se menționează următoarele obiecte ale proprietății intelectuale:

- operele literare, artistice și științifice;
- interpretările artiștilor interpreți, execuțiile artiștilor executanți, fonogramele și emisiunile de radiodifuziune;
- invențiile în toate domeniile activității umane;
- descoperirile științifice;
- desenele și modelele industriale;
- mărcile de fabrică, de comerț și de serviciu, precum și numele comerciale și denumirile comerciale;
- protecția împotriva concurenței neloiale,

precum și toate celelalte drepturi aferente activității intelectuale în domeniile industrial, științific, literar și artistic.

Republica Moldova a aderat la această Convenție prin Hotărârea Parlamentului nr.1328-XII din 11 martie 1993, prin aceeași hotărâre Republica Moldova a aderat și la Convenția de la Paris pentru protecția proprietății industriale, semnată la 20 martie 1883.

Fiecare stat membru este liber în acordarea protecției doar acelor obiecte, care corespund intereselor statului reieșind din activitatea internă și cea exter-

nă ale acestuia. Respectiv, cerințele pentru acordarea protecției sunt stabilite în baza normelor legislației naționale ținând cont de unele prevederi speciale stabilite conform Convențiilor și Aranjamentelor internaționale.

Actualmente, conform legislației în vigoare, Republica Moldova acordă protecție următoarelor obiecte ale proprietății intelectuale:

- invenții,
- indicații geografice,
- denumiri de origine,
- specialități tradiționale garantate,
- modele și desene industriale,
- mărci,
- topografii ale circuitelor integrate,
- soiuri de plante.
- drepturi de autor și conexe.

Este evident că, șirul acestor obiecte nu este definitiv, făcând posibilă modificarea sau completarea lui cu noi obiecte care pot să apară în viitor și pot fi recunoscute de către stat ca protejabile. Ca exemplu, indicațiile geografice și specialitățile tradiționale garantate au apărut pentru prima dată ca obiecte protejabile în Republica Moldova în Legea nr.66-XVI din 27 martie 2008.

În sensul obiectului de studiu se formează materia unei discipline didactice, domeniul de activitate și de cercetare a PI, vom menționa că aceasta include legitățile și principiile generale ale funcționării relațiilor de proprietate asupra creațiilor intelectuale. Aceste legități sunt dominate de specificul rezultatelor activității intelectuale în calitate de produse ale creativității, cele mai importante dintre acestea fiind caracterul imaterial și proveniența spirituală.

Sistemul de acordare și asigurare a protecției proprietății intelectuale

Art. 33 al Constituției Republicii Moldova din 29 iulie 1994 proclamă dreptul cetățenilor la proprietatea intelectuală, protejând interesele lor ce apar în cadrul utilizării creației intelectuale.

Sistemul de acordare a protecției proprietății intelectuale în Republica Moldova are două ramificări:

1) proprietatea industrială, care cuprinde:

- invențiile,
- indicațiile geografice,
- denumirile de origine,
- specialitățile tradiționale garantate,
- modelele și desenele industriale,
- mărcile,
- topografiile circuitelor integrate,
- soiurile de plante.

2) dreptul de autor și drepturile conexe, ce include creația științifică, literară, artistică, precum și activitatea interpreților, producătorilor de fonograme, organizațiilor de difuziune.

Diferența dintre cele două ramificări provine, mai ales, din destinația lor, prima - cu caracter pronunțat industrial practic, a doua - pur umană, cu excepția obiectelor care au o natură dublă, protecția lor fiind posibilă în temeiul ambelor categorii, cum ar fi, de exemplu, modelele și desenele industriale. Totuși, cele două ramificări, privite sub aspect inovativ, se încadrează în denumirea comună de proprietate intelectuală, întrucât izvorul comun al ambelor este capacitatea creativă a omului. Particularitățile acestor componente ale proprietății intelectuale vor fi examinate ulterior.

Constituirea și gestionarea unui sistem european de protecție a proprietății intelectuale în Republica Moldova începe cu instituirea prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.120 la 25 mai 1992 a Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale (AGEPI), în ceea ce ține de protecția proprietății industriale, precum și instituirea prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.238 din 25 noiembrie 1991 a Agenției de Stat pentru Drepturile de Autor (ADA), întru asigurarea protecției operelor de artă, științifice, literare muzicale (dreptul de autor), precum și de drepturile interpreților, producătorilor de fonograme, organizațiilor de difuziune (drepturile conexe).

În conformitate cu Hotărârea Guvernului RM nr.1016 din 13 septembrie 2004, a fost creată Întreprinderea de Stat „Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală” (AGEPI) prin fuziunea Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale și Agenției de Stat pentru Drepturile de Autor. Statutul și structura AGEPI, în calitate de succesoare de drepturi a agențiilor fuzionate, a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului RM nr.1378 din 13.12.2004.

Începând cu 03.07.2014 Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală activează în conformitate cu statutul de instituție publică aprobat în conformitate cu Legea nr.114, exercitând următoarele funcții și atribuții de bază:

1) organizează și gestionează funcționarea sistemului național de proprietate intelectuală în conformitate cu legislația Republicii Moldova și cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;

2) asigură promovarea propunerilor referitoare la cadrul normativ privind protecția proprietății intelectuale și perfecționarea legislației naționale în domeniu, avizează proiecte de acte normative elaborate de alte autorități publice;

3) prestează servicii aferente domeniului proprietății intelectuale, în conformitate cu legislația;

4) recepționează și examinează cererile pentru acordarea protecției, acordă și eliberează, în numele statului, titluri de protecție pentru obiectele de proprietate intelectuală, conform legislației în domeniul proprietății intelectuale;

5) gestionează și depozitează registrele naționale ale cererilor depuse și registrele naționale ale titlurilor de protecție acordate pentru invenții, soiuri de plante, topografii de circuite integrate, mărci, desene și modele industriale, registrele naționale ale indicațiilor geografice protejate, denumirilor de origine protejate și specialităților tradiționale garantate, registrul de stat al obiectelor protejate de dreptul de autor și drepturile conexe, registrele naționale ale contractelor de licență, de cesiune, de gaj și de franchising referitoare la obiectele de proprietate industrială, registrul de stat al titularilor marcajelor de control,

registrele naționale ale mandatarilor autorizați și evaluatorilor în domeniul proprietății intelectuale;

6) administrează, stochează și dezvoltă bazele de date în domeniul proprietății intelectuale în conformitate cu legislația;

7) elaborează, coordonează și execută programe și acorduri de colaborare cu alte țări și/sau organizații internaționale în domeniul său de activitate;

8) monitorizează activitatea Comisiei de Contestații, Comisiei de Mediere și a Arbitrajului specializat în domeniul proprietății intelectuale;

9) acordă, la solicitare, servicii și consultanță în domeniul proprietății intelectuale;

10) înregistrează contractele de cesiune, de licență, de gaj și de franchising ale drepturilor privind obiectele de proprietate industrială;

11) publică datele privind cererile din domeniul proprietății intelectuale și titlurile de protecție;

12) recepționează și examinează cererile și actele necesare pentru înregistrarea solicitanților în Registrul de stat al titularilor marcajelor de control;

13) eliberează marcaje de control pentru titularii drepturilor asupra exemplarelor unor opere sau fonograme înregistrați la AGEPI;

14) efectuează, la cererea organelor competente, examinarea exemplarelor unor opere sau fonograme și întocmește rapoarte de constatare tehnico-științifică și de expertiză;

15) avizează, monitorizează și supraveghează activitatea organizațiilor de gestiune colectivă a dreptului de autor și/sau a drepturilor conexe.

Făcând referire la asigurarea protecției proprietății intelectuale, menționăm alte organe și organizații statale, de competența cărora ține depistarea și investigarea cazurilor de încălcare a drepturilor de proprietate intelectuală, inclusiv reținerea și tragerea la răspundere a persoanelor vinovate de comiterea acestor infracțiuni. Astfel, pot fi menționate Serviciul Vamal (SV), Ministerul Afacerilor Interne (MAI), Procuratura, Centrul Național Anticorupție (CNA) și Consiliul Concurenței (CC).

Serviciul Vamal ca autoritate competentă în aplicarea măsurilor de protecție la frontieră a drepturilor de PI este axat pe acțiunile de contracarare a traficului internațional de produse contrafăcute și opere-pirat.

Activitatea organelor vamale în domeniul protecției drepturilor asupra obiectelor de proprietate intelectuală constă în aplicarea măsurilor la frontieră conform procedurii stabilite de Codul Vamal, Capitolul XII. Acest domeniu de activitate vamală se realizează în colaborare cu instituțiile, organizațiile implicate în asigurarea protecției proprietății intelectuale și cu titularii drepturilor și are drept obiectiv principal contracararea traficului internațional cu produse contrafăcute și opere-pirat.

Activitatea Serviciului Vamal în acest domeniu este orientată spre asigurarea aplicării eficiente a măsurilor de protecție la frontieră în scopul protejării pieței interne de importul mărfurilor contrafăcute și operelor-pirat, comercializarea cărora cauzează prejudicii titularilor de drepturi, generează acte de concurență neloială, prezintă un pericol pentru securitatea economică a țării și sănătatea consumatorului.

Mecanismul actual de aplicare a măsurilor de protecție la frontieră în privința obiectelor de proprietate intelectuală se constituie din următoarele componente:

- **inițierea procedurii** - prin depunerea de către titularul de drept la Serviciul Vamal a cererii de intervenție și examinarea cererii de către organul vamal;

- **acceptarea cererii de intervenție** și stabilirea perioadei de intervenție. În baza cererilor de intervenție acceptate, Serviciul Vamal gestionează „**Registrul obiectelor de proprietate intelectuală**”;

- **aplicare de măsuri de protecție** prin reținerea mărfurilor susceptibile de a aduce atingere dreptului de proprietate intelectuală și/sau suspendarea operațiunii de vămuire cu notificarea titularului de drept și a declarantului/destinatului mărfurilor în vederea inițierii procedurii în instanțele de judecată. Aceste măsuri pot fi aplicate și la inițiativa organului vamal (procedura *ex officio*), dacă sunt temeiuri suficiente de a considera că aceste mărfuri aduc atingere unui drept de proprietate intelectuală. În cazul în care titularul de drepturi nu acționează în judecată în termenul stabilit, organul vamal dispune eliberarea mărfurilor și/sau acordarea liberului de vamă, cu condiția îndeplinirii celorlalte prevederi legale;

- **aplicarea de măsuri asupra mărfurilor în privința cărora s-a dovedit că aduc atingere unui drept de proprietate intelectuală** (distrugere, scoaterea în afara circuitelor comerciale, predare cu titlu gratuit unor instituții publice, alte măsuri, în condițiile legii).

Ministerul Afacerilor Interne investighează și/sau cercetează faptele săvârșite de persoanele ce încalcă legislația în domeniul economic, cu respectarea prevederilor procesual-penale, efectuând acte premergătoare de urmărire penală la regimul juridic ce reglementează domeniul proprietății intelectuale.

De asemenea, MAI organizează și exercită nemijlocit prevenirea, descoperirea și curmarea infracțiunilor de ordin economic cu caracter internațional, transnațional sau cu rezonanță socială deosebită, în special a cazurilor de contrabandă și trafic ilicit de mărfuri, infracțiunilor din domeniul sistemelor informaționale și al proprietății intelectuale.

Procuratura examinează sesizările persoanelor fizice și juridice, organelor de constatare și de urmărire penală, care conțin date despre comiterea infracțiunilor informatice și din domeniul telecomunicațiilor, altor categorii de infracțiuni.

Totodată, Procuratura coordonează, conduce și exercită urmărirea penală, se autosesează, în cazurile comiterii infracțiunilor și/sau încălcărilor legislației în vigoare ce vizează încălcarea dreptului de autor și a drepturilor conexe, precum și declarațiile intenționate false în documentele de înregistrare ce țin de protecția proprietății intelectuale.

Centrul Național Anticorupție efectuează expertiza anticorupție a proiectelor de acte legislative și a proiectelor de acte normative ale Guvernului în vederea corespunderii lor cu politica statului de prevenire și combatere a corupției.

Consiliul Concurenței efectuează expertiza proiectelor de acte legislative prin prisma impactului pe care îl pot genera acestea asupra mediului concurențial și

elimină prevederile care pot genera bariere la intrarea/ieșirea pe anumite piețe, crearea de condiții mai avantajoase pentru anumiți agenți economici, discriminarea altora etc.

Scopul acordării protecției juridice

În Republica Moldova protecția juridică se acordă, pentru obiectele de proprietate industrială, în baza înregistrării acestora la AGEPI, iar pentru obiectele dreptului de autor și drepturilor conexe odată cu crearea acestora (emiterea acestora în public). Principiile expuse fac excepții în privința unor obiecte care se bucură de protecție în baza convențiilor și aranjamentelor internaționale, a căror parte este Republica Moldova. În special, poate fi menționată protecția mărcilor pe cale internațională realizată conform Aranjamentului de la Madrid din 14 aprilie 1891, la care Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr.1624-XII din 26 octombrie 1993, sau Protocolului la Aranjamentul de la Madrid din 27 iunie 1989, ratificat de către Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1252-XIII din 10 iulie 1997, inclusiv beneficiază de protecție fără înregistrare mărcile notorii în temeiul art.6 bis din Convenția de la Paris.

Scopul acordării protecției juridice obiectelor de proprietate intelectuală are mai multe aspecte, și anume:

- **aspectul economic**, care se manifestă în încurajarea elaborării unor produse și tehnologii noi, cu o capacitate sporită de producere sau economisirea substanțială a resurselor, inclusiv cu obținerea sporurilor la calitatea produsului, îmbunătățirea aspectului exterior. Aceste caracteristici fac ca produsul să fie competitiv atât pe piața internă, cât și cea externă, bucurându-se de succes în rândurile consumatorilor prin satisfacerea mai amplă a necesităților acestora;

- **aspectul proprietarist** constă în faptul că doar acordarea protecției juridice produselor intelectuale poate confirma drepturile patrimoniale (exclusive) firești ale titularilor (autorilor, investitorilor) asupra creațiilor elaborate sau finanțate de acestea;

- **aspectul comercial** se manifestă în oportunitatea includerii în condițiile economiei de piață a rezultatelor activității intelectuale în circuitul comercial prin transformarea lor în mărfuri. Însă doar acordarea protecției juridice le poate acorda unor obiecte imateriale forma specifică de marfă cu comercializarea lor ulterioară.

Miezul acordării protecției obiectelor de proprietate intelectuală constă în stimularea activității creativ-inovaționale, și anume în faptul că inventatorul sau autorul unei opere de artă are dreptul la o remunerație corespunzătoare beneficiului obținut de pe urma utilizării obiectului de proprietate intelectuală, în majoritatea cazurilor acest onorariu fiind obținut de pe urma utilizării proprii sau fiind stabilit printr-un acord de licență sau cesiune încheiat cu alte persoane.

Cel mai mare avantaj îi aparține titularului de drepturi, ca urmare a obținerii protecției asupra obiectelor de proprietate intelectuală acesta beneficiază de dreptul exclusiv asupra acestui obiect care se manifestă prin:

- dreptul de a utiliza și
- dreptul de a dispune,
- dreptul de a interzice utilizarea neautorizată.

Perioada, în decursul căreia titularul se bucură de acest drept, este limitată, fiind însă destul de suficientă pentru ca titularul să-și recupereze de pe urma utilizării obiectului cheltuielile suportate în legătură cu implementarea acestuia și să obțină un beneficiu esențial atât de pe urma utilizării în producerea proprie, cât și în urma comercializării licențelor de utilizare persoanelor interesate.

Independent de avantajele obținute de pe urma protecției asupra proprietății intelectuale, înregistrarea acesteia sau emiterea în public nu este o cerință obligatorie și în fiecare caz aparte rămâne a fi obținută conform voinței inventatorului, autorului sau altor persoane care dețin acest drept în baza legislației în vigoare a Republicii Moldova, precum și conform normelor convențiilor și aranjamentelor internaționale, parte a cărora este Republica Moldova.

1. INVENȚII

Abordarea invenției în prezentul capitol se va axa, în primul rând, pe invenția brevetabilă, adică invenția care, conform legislației în vigoare, respectă toate condițiile stabilite pentru a-i fi acordată protecția juridică.

Numeroasele încercări de a defini invenția nu s-au încununat de succes, aceasta rămânând a fi caracterizată doar prin criteriile de brevetabilitate, și anume:

- noutatea,
- caracterul inventiv,
- aplicabilitatea.

Ținând cont de faptul că invenția nu este decât o soluție a unei probleme, este evident că, caracterizând o invenție, nu ne referim la aspectul exterior al acesteia, ci demonstrăm care sunt avantajele ei față de soluțiile existente.

Pornind de la primele încercări de a acorda protecție juridică invenției, menționăm anul 1474, când în Republica Maritimă Venețiană sunt definitivare pentru prima oară unele principii care, într-o formă sau alta, pot fi regăsite fără excepție în toate reglementările ulterioare privind invențiile.

Aceste principii sunt:

- încurajarea activității inventive;
- compensarea cheltuielilor efectuate de un antreprenor;
- dreptul inventatorului asupra creației sale;
- utilitatea socială a invenției.

În Actul Venezian, se regăsesc câteva condiții esențiale, și anume:

- noutatea la nivelul Republicii Venețiene;
- ingeniozitatea;
- caracterul industrial al invenției.

Prin votarea în anul 1624 a Statului monopolurilor Parlamentul englez interzice privilegiile regale cu excepția celor acordate inventatorilor, stabilind un termen de protecție a invențiilor de 40 de ani.

În anul 1641 în Statele Unite ale Americii (SUA) apare primul sistem de brevetare, care la 10 aprilie 1790 se încununază cu prima lege promulgată chiar de George Washington. Aceasta prevedea eliberarea brevetului pentru invențiile noi și utile. Anume în această lege este menționat faptul că inventatorul, înainte de a utiliza brevetul său, trebuia să declare sub jurământ că este adevăratul autor al invenției.

Sistemul francez de protecție a invențiilor de asemenea evoluează din privilegiile medievale. Conform prevederilor Regulamentului din 1699 funcția de examinator a invențiilor este atribuită Academiei de Științe din Paris, iar din 1730 Biroului de Comerț. Doar în cadrul Revoluției Franceze din 1789-1799 ce a marcat declinul privilegiilor medievale, în 1798 a fost adoptată prima lege franceză cu privire la protecția invențiilor.

În Rusia, prima lege privind brevetele a fost adoptată în 1812, în Germania în 1877, iar în Japonia - în 1885.

În Țara Românească primul privilegiu a fost acordat de Mircea cel Bătrân mănăstirii Tismana, prin actul de la 1 septembrie 1391 pentru exploatarea unei

mori. În Moldova, conform cercetărilor istorice, primul privilegiu a fost eliberat la 31 decembrie 1402 mănăstirii Moldovița de către Alexandru cel Bun pentru exploatarea unei sladnițe (instalație de produs bere). Istoria modernă a protecției invențiilor în Principate începe cu prevederile Regulamentelor Organice din Țara Românească (1831) și Moldova (1832), elaborarea în anii 60-80 ai sec. XIX a mai multor proiecte de legi privind protecția invențiilor, astfel încât doar în 1906 să fie promulgată Legea privind brevetele de invenție. Practic, în a doua jumătate a sec. XIX acordarea protecției invențiilor în România s-a efectuat în baza unor legi individuale pentru fiecare invenție în parte.

În Republica Moldova prima lege, prin care a fost reglementată protecția invențiilor, a fost Legea nr.461 din 18 mai 1995 privind brevetele de invenție. Drept bază a elaborării legislației Republicii Moldova în domeniul invențiilor au servit normele de drept și practica internațională, ca principii fiind recunoscute normele regăsite în majoritatea țărilor dezvoltate, în convențiile și tratatele internaționale, în special în Convenția de la Paris pentru Protecția Proprietății Industriale (20.03.1883) (în continuare - Convenția de la Paris), precum și în Tratatul de cooperare în domeniul brevetelor adoptat la Washington pe 19 iunie 1970 (în continuare – PCT), la care Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr.1624-XII din 26 octombrie 1993 (Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1993, nr.11, art.345).

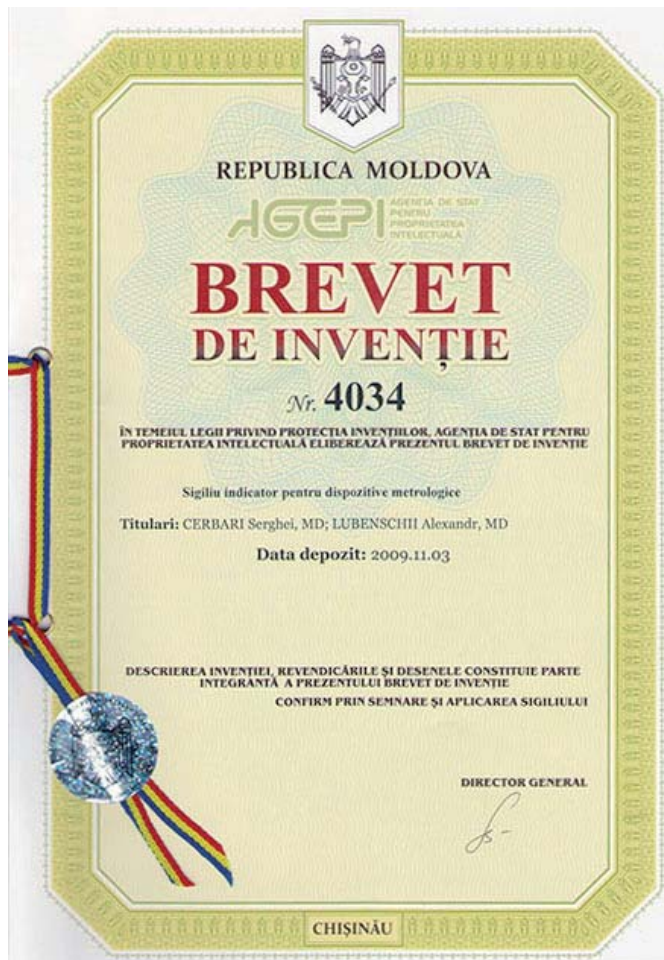
Conform prevederilor Regulamentului provizoriu cu privire la protecția proprietății industriale în Republica Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.456 din 26 iulie 1993, cererile de obținere a brevetului sau a certificatului de autor al invenției, pentru care până la data de 14 octombrie 1992 n-au fost luate hotărâri de eliberare a titlului de protecție, puteau fi depuse de către solicitanți și autori la AGEPI, pentru eliberarea titlului de protecție al Republicii Moldova. În ceea ce privește brevetele și certificatele de autor pentru invenții, deciziile de eliberare a titlului de protecție, emise până la data de 14 octombrie 1992, permiteau solicitanților și autorilor să depună cereri de eliberare a titlurilor de protecție ale Republicii Moldova, dreptul de prioritate fiind asigurat conform cererilor depuse anterior. Dreptul la titlul de protecție al Republicii Moldova era în vigoare de la data depunerii solicitării la AGEPI până la expirarea termenului stabilit conform legilor care erau în vigoare la data eliberării titlului de protecție sau a adoptării hotărârii pozitive de către instituția de stat corespunzătoare. Astfel, legislația Republicii Moldova a recunoscut valabilitatea titlurilor de protecție eliberate de către URSS și a permis titularilor acestora obținerea titlurilor de protecție ale Republicii Moldova.

Mai mult ca atât, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.347 din 25 mai 1992 „Cu privire la activitatea inventivă în Republica Moldova”, modificată la 21 decembrie 1995, se menționează că persoanele fizice și juridice din RM, cu orice tip de proprietate și gospodărire, achită inventatorilor o recompensă pentru valorificarea în orice formă a invențiilor protejate prin certificat de autor al fostei URSS. Recompensa era stabilită conform contractului încheiat între părți, iar în caz de divergențe, suma recompensei se stabilea în mărime de 15% din suma economisită în fiecare an calendaristic în decursul a

5 ani din momentul implementării invenției, însă nu mai mult decât termenul de valabilitate al acesteia.

La 7 martie 2008, Parlamentul Republicii Moldova adoptă noua **Lege privind protecția invențiilor nr.50-XVI**, aceasta intrând în vigoare la 04.07.2008 (în continuare - Legea nr.50/2008). Elaborarea acesteia a fost condiționată, în primul rând, de necesitatea racordării normelor de asigurare a protecției invențiilor la standardele Uniunii Europene, prevăzute în Planul de Acțiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.356 din 22 aprilie 2005, iar în al doilea rând, de necesitatea lichidării decalajului creat între prevederile Legii nr.461 din 18 mai 1995 și realitățile practice create în perioada aplicării acesteia.

Astfel, conform Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC), semnat de către Republica Moldova și Comunitatea Europeană, în special prevederilor stipulate în paragrafele 49, 50, 90 și anexa III, Republica Moldova urma să asigure un nivel de protecție și de respectare a drepturilor de proprietate intelectuală echivalent celui existent în Comunitatea Europeană.

De asemenea, această măsură a fost dictată de obligativitatea conformării legislației naționale în domeniul invențiilor cu cerințele Tratatului privind dreptul brevetelor (PLT), (Geneva, 2000), ratificat de către Republica Moldova în iulie 2001.

La elaborarea proiectului de lege prezentat spre examinare s-a ținut cont și de prevederile cuprinse în:

- Convenția privind eliberarea brevetelor europene (CBE), adoptată la München la 5 octombrie 1973, precum și Actul de revizuire a acesteia, adoptat la München la 29 noiembrie 2000;
- Regulamentul Consiliului European (EEC) nr. 1768/92 din 18 iunie 1992 privind crearea unui certificat complementar de protecție pentru produsele medicamentoase;
- Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului (CE) nr.1610/96 din 23 iulie 1996, privind crearea unui certificat complementar de protecție pentru produsele fitofarmaceutice;
- Directiva Parlamentului European și a Consiliului 98/44/CE din 6 iulie 1998 privind protecția juridică a invențiilor biotehnologice;
- Directiva Parlamentului European și a Consiliului 2004/48/CE din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală.

Legea nr.50/2008 stabilește raporturile patrimoniale și cele particulare nepatrimoniale ce țin de acestea, apărute în procesul creării, protecției juridice și exploatarei invențiilor. Comparativ cu Legea nr.461 din 18 mai 1995 în noua lege pentru prima dată sunt formulate prevederi referitoare la protecția invenției prin brevet de scurtă durată, propusă în art.12. Principalele avantaje ale protecției prin brevet de invenție de scurtă durată sunt: a) examinarea simplă și rapidă; b) un nivel minim al cerințelor privind activitatea inventivă (comparativ cu brevetele); c) cheltuieli mai mici. Astfel, brevetul de invenție de scurtă durată se va acorda pentru orice invenție care este nouă, implică o activitate inventivă și este susceptibilă de aplicare industrială. Durata de protecție a unui brevet de invenție de scurtă durată este de 6 ani, care poate fi prelungită până la 10 ani, începând de la data de depozit a cererii de brevet. Legea nr.50/2008 reglementează, de asemenea, examinarea condițiilor pentru acordarea brevetului de invenție de scurtă durată.

Nu mai puțin importante sunt prevederile care reglementează procedura pentru cererile depuse conform convențiilor internaționale, stabilind funcțiile AGEPI în calitate de oficiu receptor și oficiu desemnat sau ales, cererea eurasiatică, drepturile care au luat naștere la o dată anterioară și protecția dublă.

De asemenea, această lege prevede reglementarea mai desfășurată a certificatului complementar de protecție, fiind prescrise condițiile pentru acordarea unui astfel de certificat, precum și cazurile de nulitate a acestuia.

Legea nr.50/2008 conține și alte prevederi noi, precum:

- procedura de opoziție;
- procedura de contestație;
- observațiile terților ș.a.

Mai pe larg sunt expuse și prevederile referitoare la asigurarea și apărarea drepturilor, soluționarea litigiilor, jurisdicția și competența, măsurile de asigura-

re a probelor, măsurile corective. De asemenea, se reglementează și unele norme generale de procedură civilă specifice procedurilor de încălcare și apărare a drepturilor ce decurg din brevetele de invenție.

Constatând practica mondială prielnică pentru acordarea protecției juridice obiectelor proprietății industriale în condițiile Republicii Moldova, art. 6 al Legii nr.50/2008 stabilește că brevetul se acordă pentru orice invenție având ca obiect un produs sau un procedeu din orice domeniu tehnologic, cu condiția ca invenția să fie nouă, să implice o activitate inventivă și să fie susceptibilă de aplicare industrială.

În sens general, **invenția** reprezintă orice activitate intelectuală axată pe obținerea unor noi soluții, mai avantajoase celor cunoscute, însă nici pe de parte nu toate aceste invenții se pot bucura de protecție juridică. În primul rând, nu se acordă protecție invențiilor care nu corespund celor trei criterii de brevetabilitate, în al doilea rând, celor specificate în alin. 2 art. 6 al Legii nr.50/2008, și anume celor care nu sunt considerate invenții, cum ar fi:

a) descoperirile, teoriile științifice și metodele matematice;

b) creațiile estetice;

c) planurile, principiile și metodele în exercitarea activităților intelectuale, în materie de jocuri sau în domeniul activităților economice, precum și programele de calculator;

d) prezentările de informații.

Acest fapt nu exclude însă brevetabilitatea obiectelor sau activităților specificate decât în măsura în care cererea de brevet sau brevetul se referă la astfel de obiecte sau activități în sine.

De asemenea, conform prevederilor art. 7 al Legii nr.50/2008, nu se acordă brevete pentru:

a) invențiile a căror publicare sau exploatare este contrară ordinii publice sau bunelor moravuri, inclusiv cele dăunătoare sănătății și vieții oamenilor, animalelor, plantelor, și care sunt de natură să aducă atingeri grave mediului, cu condiția ca această excepție să nu fie generată numai de interzicerea, printr-o dispoziție legală, a exploatarei invenției;

b) soiurile de plante și rasele de animale;

c) procedeele esențial biologice de obținere a plantelor sau a animalelor; această dispoziție nu se aplică procedeele microbiologice și produselor obținute prin aceste procedee;

d) invențiile având ca obiect corpul uman în diferite stadii ale formării și dezvoltării acestuia, precum și simpla descoperire a unuia dintre elementele lui, inclusiv secvența ori secvența parțială a unei gene.

În special, nu se acordă brevete pentru:

a) procedeele de clonare a ființelor umane;

b) procedeele de modificare a identității genetice a liniei germinale a ființelor umane;

c) utilizarea embrionilor umani în scopuri industriale sau comerciale;

d) procedeele de modificare a identității genetice a animalelor, de natură să le producă suferințe, fără a aduce un beneficiu medical substanțial oamenilor sau animalelor, precum și pentru animalele rezultate din astfel de procedee.

Unele obiecte din cele menționate pot fi protejate în temeiul altor legi, de exemplu, realizările cu caracter estetic (design) sunt protejate conform prevederilor Legii privind protecția desenelor și modelelor industriale nr.161 din 12 iulie 2007, soiurile de plante sunt protejate conform prevederilor Legii corespunzătoare nr.39 din 29 februarie 2008 etc.

În art. 8, 10 și 11 ale Legii nr.50/2008 se face o explicație mai detaliată a criteriilor de brevetabilitate a invenției, accentuându-se că o invenție din orice domeniu tehnologic poate fi brevetată dacă este nouă, rezultă dintr-o activitate inventivă și este susceptibilă de aplicare industrială. Aceste criterii necesită a fi prezente cumulativ pentru orice invenție luată în parte. Aceasta înseamnă că în cazul în care invenția nu va avea unul din aceste criterii sau ultimul nu va corespunde cerințelor stabilite, acordarea protecției juridice va fi refuzată.

În continuare, se expun cerințele care determină satisfacerea criteriilor de existență a invenției brevetabile.

Noutatea

O invenție este nouă dacă nu este cuprinsă în stadiul tehnicii care, la rândul său, include cunoștințele devenite accesibile publicului oriunde în lume până la data priorității (ziua, luna, anul invenției în cauză).

Informația care poate fi contrapusă noutății invenției nu se limitează la informația emisă în public prin intermediul radioului sau televiziunii. Poate fi contrapusă orice informație accesibilă publicului, dacă aceasta este conținută în orice sursă accesibilă, și anume:

- descrierile publicate referitoare la titlurile de protecție sau la cererile de brevet de invenție sau cererile de înregistrare a modelelor de utilitate, de la data publicării;

- publicațiile naționale sau străine;

- manuscrisele articolelor, monografiilor, trecerilor în revistă, alte materiale de la data depunerii;

- rapoartele privind cercetările științifice, notele explicative referitoare la lucrările experimentale și alte documentații de construcții tehnologice și de proiectare existente în instituțiile de informare tehnico-științifică;

- materialele și referatele tezelor de doctorat;

- lucrările prezentate la concursuri;

- surse de informație vizuală (pancarte, desene, scheme, fotografii, modele, produse etc.);

- produsele introduse în expoziție;

- comunicările la radio, televiziune, cinema etc.;

- informațiile despre un produs devenite accesibile prin folosirea produsului;

- alte informații devenite accesibile publicului.

Informațiile sunt considerate că au devenit accesibile publicului prin utilizare dacă, la o dată identificabilă, orice persoană ar putea intra în posesia acestora în urma vinderii, folosirii, fără restricții sau obligații de confidențialitate, sau expunerii obiectului fabricat în baza invenției, sau intră în posesia informațiilor care derivă din acest obiect prin expunere sau folosire.

În cazul următoarelor surse de informație, data punerii la dispoziția publicului se va considera:

a) pentru descrierile publicate referitoare la titlurile de protecție sau la cererile de brevet de invenție sau cererile de înregistrare a modelelor de utilitate – data publicării acestora;

b) pentru publicațiile naționale sau străine – data publicării, iar dacă stabilirea acestei date nu este posibilă – ultima zi a lunii sau de la 31 decembrie a anului indicat în publicație, dacă timpul publicării este indicat respectiv numai prin an;

c) pentru rapoartele privind cercetările științifice, notele explicative referitoare la lucrările experimentale și alte documentații de construcție, tehnologice și de proiectare existente în instituțiile de informare tehnico-științifică – data intrării în aceste instituții;

d) pentru documentația tehnico-normativă – data înregistrării la organele împuternicite;

e) pentru materialele și referatele tezelor de doctorat editate cu statut de manuscrise – data intrării în bibliotecă;

f) pentru lucrările prezentate la concursuri – data expunerii publice, certificată prin acte referitoare la concurs;

g) pentru sursele de informație vizuală (pancarte, desene, scheme, fotografii, modele, produse etc.) – data expunerii confirmată prin acte corespunzătoare;

h) pentru produsele introduse în expoziție – data introducerii în expoziție, confirmată printr-un act corespunzător;

i) pentru rapoartele, prelegerile, comunicările orale, inclusiv la radio, televiziune, cinema etc. – data când a fost făcut raportul, a fost ținută prelegerea, a fost prezentată comunicarea, dacă acestea sunt fixate pe un purtător respectiv sau sunt stenografiate în modul stabilit în vigoare la data indicată;

j) pentru informațiile despre un produs, devenite accesibile prin folosirea produsului – data când aceste informații au devenit accesibile, confirmate prin documente corespunzătoare.

Există unele prevederi în art. 9 al Legii nr.50/2008 care fac excepție de la principiul determinării noutății în situația în care divulgarea informației referitoare la esența invenției nu influențează brevetabilitatea ei, dacă această divulgare a fost făcută în termen de 6 luni până la data priorității invenției în cauză și dacă este o urmare directă sau indirectă a:

a) unui abuz evident în privința solicitantului ori a predecesorului său în drepturi;

b) faptului că solicitantul ori predecesorul său în drepturi a expus invenția la o expoziție internațională. O expoziție se consideră internațională dacă este organizată în mod oficial, dacă la ea participă producători din mai multe state și dacă informația despre această expoziție a fost adusă la cunoștința publicului în modul corespunzător.

Aceste prevederi se vor aplica numai dacă solicitantul, la depunerea cererii de brevet, va declara că invenția a fost expusă efectiv și va prezenta un certificat care să confirme această declarație în termenul și în condițiile stabilite de Regulamentul privind procedura de depunere și examinare a cererii de brevet de invenție și de eliberare a brevetului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.582 din 1 septembrie 2009. Analizând această prevedere, trebuie să menționăm că în cazul în care au expirat mai mult de 6 luni de la divulgarea informației referitoare la esența invenției, acordarea protecției va fi refuzată solicitantului, fiindu-i opusă propria invenție, cu excepția cazurilor de forță majoră, în urma cărora termenul poate fi restabilit.

Pornind de la ideea că procesul de creație determină stabilirea cel puțin a unei noi conexiuni (relații cauzale), care constituie esența noutății invenției și sursa efectelor realizate de invenție, rezultă că, în mod necesar, conceptul inventiv al invenției se manifestă în noutatea elementelor constitutive ale invenției, asociată cu noutatea raporturilor dintre acestea și elementele cunoscute ale invenției.

Elementele de noutate fiind deja puse în evidență de examinarea noutății, rămâne ca la examinarea activității inventive să se pună în evidență noutatea raportului dintre elementele constitutive ale invenției.

Noutatea invenției se poate, de asemenea, constata prin analiza contribuției pe care o au elementele componente ale invenției la obținerea efectelor caracteristice, produse de invenție, de exemplu:

- dacă față de soluțiile similare cunoscute invenția aduce un efect nou, neașteptat și acesta nu este datorat în mod direct introducerii unei componente care determină că invenția conține un raport nou între componente, care a determinat producerea efectului nou;

- în mod similar se apreciază cazul dispariției unui efect, existent la soluțiile similare cunoscute, în funcție de faptul dacă dispariția este sau nu determinată,

în mod exclusiv, de eliminarea unui element component care determină, în mod esențial, producerea efectului;

- dacă față de o soluție cunoscută noutatea invenției constă în înlocuirea unei componente cu alta, de asemenea cunoscută, există noutate de raport numai dacă această componentă nu este echivalentă tehnic cu cea înlocuită; se consideră că este echivalentă tehnic, dacă pentru un specialist în domeniu este evident că înlocuirea se poate face în mod cunoscut, fără un aport creativ, și că cele două componente îndeplinesc aceeași funcție în cadrul ansamblului, producând aceleași efecte tehnice;

- dacă o invenție se deosebește de orice altă soluție existentă în stadiul tehnicii, fie prin forma constructivă de ansamblu, fie prin principiul nou de alcătuire, iar efectele pe care le produce sunt datorate, cel puțin în parte, acestei deosebiri, este evident că noutatea nu este numai constructivă, ci și de raport între componente;

- dacă o invenție a rezultat din asocierea mai multor soluții cunoscute, faptul că efectul global obținut prin asociere este superior sumei efectelor caracteristice componentelor intrate în asociere, luate separat, probează că asocierea nu este o simplă juxtapunere, ci o combinație organică, în cadrul căreia s-a stabilit un raport nou între componente.

Activitatea inventivă

Noțiunea de „activitate inventivă” sau neevidență înseamnă că soluția care exprimă esența invenției trebuie să fie nu numai nouă, adică să difere de alte soluții tehnice care caracterizează nivelul tehnicii, dar și să exprime prin sine o trecere la un nou nivel tehnic.

Conform art. 10 al Legii nr.50/2008, o invenție se consideră că rezultă dintr-o activitate inventivă dacă pentru o persoană de specialitate în acel domeniu ea nu rezultă în mod evident din stadiul tehnicii.

Nu este necesar ca cunoștințele să fie la nivelul unui expert calificat în domeniul respectiv, stabilindu-se un nivel mediu al unui specialist.

Analiza invenției în privința faptului dacă aceasta rezultă sau nu în mod evident din stadiul tehnicii este efectuată prin compararea soluției tehnice solicitate cu nivelul tehnicii modern, care a existat la data depunerii cererii.

Practic, este același nivel tehnic ca și la aprecierea noutății invenției, atât doar că activitatea inventivă se apreciază în raport cu revendicările și cu problema pe care o rezolvă invenția revendicată în cererea de brevet de invenție. Examinarea activității inventive se face numai pentru revendicările care îndeplinesc condiția de noutate. Aprecierea activității inventive se face în raport cu stadiul tehnicii care poate include mai multe soluții apropiate din care se formează un mozaic de soluții, conținând elemente ale diferitor soluții apropiate și similare cu elementele invenției ce se compară în totalitatea lui cu revendicările.

Cererile de brevet de invenție înregistrate la AGEPI, care au devenit publice după data de depozit a cererii care se află în examinare, nu sunt luate în considerare la aprecierea activității inventive, chiar dacă data lor de depozit este anterioară.

O invenție va fi considerată evidentă și lipsită de activitate inventivă, dacă din analiza totalității soluțiilor din stadiul tehnicii rezultă printr-o sinteză ulterioară că o persoană de specialitate în domeniu, utilizând cunoștințele sale generale, poate ajunge la soluția care face obiectul cererii de brevet. O persoană de specialitate în domeniu reprezintă o persoană considerată a avea acces la întregul stadiu al tehnicii, posedând aptitudini obișnuite și cunoștințe generale în domeniul tehnic, în care se pune problema tehnică rezolvată în invenție la data depozitului sau priorității recunoscute.

Aprecierea activității inventive se poate efectua prin abordarea de tip problemă-soluție, care, conform legii, prevede următoarele etape:

- a) selectarea analogului proxim din stadiul tehnicii;
- b) stabilirea problemei tehnice obiective de rezolvat;

c) aprecierea măsurii în care invenția revendicată, pornind de la analogul proxim și de la problema tehnică obiectivă, ar fi fost evidentă pentru persoana de specialitate în domeniu la data depozitului sau la data priorității recunoscute.

Problema tehnică obiectivă poate fi diferită de problema tehnică prezentată de solicitant în descrierea invenției, în funcție de stadiul tehnicii determinat de AGEPI.

De fapt, se va considera că o invenție implică o activitate inventivă, dacă ea îndeplinește, cel puțin, una dintre următoarele condiții:

a) nu rezultă ca evidentă din stadiul tehnicii din domeniul de aplicare a invenției sau dintr-un domeniu apropiat acestuia;

b) persoana de specialitate în domeniu, pe baza cunoștințelor din stadiul tehnicii, nu poate rezolva problema așa cum o rezolvă invenția;

c) necesitatea rezolvării problemei există de mult timp, iar rezolvările cunoscute sunt sub nivelul rezolvării din invenție;

d) este folosită, cu sau fără modificări, într-un alt domeniu, pentru soluționarea unei alte probleme, iar efectul obținut este fie același, fie neașteptat sau superior efectelor obținute de alte invenții din domeniul în care se transpune invenția, cu condiția ca cele două domenii să nu fie apropiate;

e) constă în combinarea elementelor cunoscute din stadiul tehnicii astfel încât rezultă o legătură organică funcțională, o influențare reciprocă, un efect sinergetic, o interacțiune sau o intercondiționare care conduce la obținerea unui rezultat tehnic nou;

f) are ca obiect un procedeu analog prin care se obține un efect nou sau o substanță cu calități noi, neașteptate sau superioare, ori materiile prime sunt noi, chiar dacă rezultatele obținute sunt aceleași;

g) reprezintă o selecție, în cadrul unui procedeu, a unor parametri tehnici cuprinși într-un interval cunoscut, care produc efecte neașteptate asupra derulării procedurii sau asupra proprietăților produsului rezultat din procedeu;

h) reprezintă o selecție dintr-un grup foarte larg de compuși, care prezintă avantaje neașteptate.

Totodată, o invenție se va considera că nu implică o activitate inventivă, dacă:

a) constă într-o simplă enunțare a unei probleme fără a o rezolva, chiar dacă problema este nouă;

b) rezolvă numai o problemă privind economisirea de materiale sau energie, optimizarea dimensiunilor sau reducerea prețurilor de cost, fără să obțină rezultate noi sau superioare;

c) rezolvă problema numai printr-o simplă înlocuire de materiale cu caracteristici cunoscute care le fac adecvate pentru această utilizare și care conduc la efecte previzibile;

d) problema pe care o rezolvă se referă numai la o modificare a formei sau aspectului în scop estetic;

e) rezolvă problema printr-o simplificare, fără să mențină cel puțin performanțele cunoscute din stadiul tehnicii;

f) invenția diferă de stadiul cunoscut al tehnicii doar prin utilizarea unor mijloace echivalente bine cunoscute;

g) rezolvă problema prin folosirea în comun a două sau mai multor soluții cunoscute, iar efectul previzibil rezultă din simpla însumare a efectelor fiecărei soluții (juxtapunerea soluțiilor cunoscute);

h) rezolvă o problemă din domeniul chimiei sau biologiei care constă într-o selecție a unui caz particular dintr-o mulțime de componenți, protejată anterior, fără ca acest caz selectat să conducă la calități sau rezultate deosebite comparativ cu cele ale mulțimii componenților din care a fost selectat;

i) rezolvarea problemei se referă la alegerea unui material corespunzător cunoscut și/sau la executarea unor modificări constructive după reguli în sine cunoscute;

j) se referă la un produs natural asupra căruia nu s-a intervenit tehnologic;

k) constă în selectarea anumitor parametri, dimensiuni, intervale de temperaturi dintr-un domeniu limitat, care ar fi putut fi obținuți prin încercări succesive de rutină sau prin utilizarea metodelor cunoscute de proiectare;

l) problema este rezolvată de invenție doar printr-o simplă extrapolare rezultată în mod direct din stadiul tehnicii;

m) constă doar în utilizarea unei tehnici cunoscute într-o situație similară (utilizare analoagă).

Un mijloc va fi considerat echivalent unui element specificat în revendicări, dacă pentru un specialist în domeniu este evident că acest mijloc în cadrul invenției revendicate îndeplinește în mod esențial aceeași funcție, în același mod și cu obținerea în mod esențial a aceluiași rezultat.

Caracterizând activitatea inventivă ca un criteriu al brevetabilității, este necesar să menționăm că o importanță deosebită o constituie faptul ca invenția să apară ca rezultat al muncii creative a inventatorului, acest criteriu nu admite plagiatul sau deservirea unor tehnologii cunoscute într-o altă manieră, fără a înzestra obiectul cu idei constructive noi, care drept rezultat vor contribui la obținerea unei soluții noi, mai avantajoase celor precedente. Aspectul inventiv are o deosebită valoare și la stabilirea subiectului invenției. Respectiv, nu se consideră autor al invenției persoana fizică care la realizarea invenției a acordat inventatorului asistență tehnică, organizatorică sau

materială sau care a contribuit doar la obținerea brevetului sau exploatarea invenției.

Ținând cont de faptul că caracterul inventiv în privința unei invenții se poate manifesta cel puțin printr-o conexiune nouă a soluțiilor existente cu stabilirea sau excluderea unor elemente constructive, se clarifică situația în privința invenției noi și anume privitor la elementele descrise în revendicarea invenției, în cazul în care aceste elemente sunt absolut noi, necunoscute.

Aplicabilitatea

Conform articolului 11 al Legii nr.50/2008, o invenție este aplicabilă sau utilă, dacă obiectul ei poate fi folosit în industrie, agricultură sau în orice alt domeniu de activitate.

Adică, dacă invenția se referă la un dispozitiv sau o parte a lui, atunci trebuie să existe posibilitatea de a confecționa acest dispozitiv, iar dacă invenția se referă la un procedeu, trebuie să existe posibilitatea realizării acestuia. Anume confecționarea sau obținerea unui produs sau realizarea unui procedeu se subînțeleg prin noțiunea de aplicabilitate.

Conform dispozițiilor legale, o invenție va fi susceptibilă de aplicare industrială dacă din descrierea ei rezultă cumulativ următoarele:

- a) obiectul invenției poate fi folosit cel puțin într-un domeniu;
- b) problema și rezolvarea ei;
- c) dezvoltarea invenției în exemple de realizare, astfel încât o persoană de specialitate în domeniu să poată realiza invenția fără a desfășura o activitate inventivă;
- d) invenția poate fi reproducă cu aceleași caracteristici și efecte, ori de câte ori este necesar.

Totodată, invenția nu se va considera susceptibilă de aplicare industrială dacă nu va fi dezvoltată într-un mod suficient de clar și complet pentru a putea fi realizată de o persoană de specialitate în domeniu sau dacă realizarea cu succes a acesteia va fi determinată de prezența unui grad de probabilitate sau de existența anumitor capacități individuale ale persoanei care o poate realiza, sau dacă invenția contravine legilor cunoscute ale naturii.

Drept exemplu, nu vor fi considerate ca susceptibile de aplicare industrială invențiile din domeniul medicinei care se referă la:

- a) metode și dispozitive predestinate care utilizează simbolică și atributele acțiunilor religioase, mistice sau de ritual;
- b) metode și dispozitive pentru acționare curativă, bazate pe utilizarea unor câmpuri pentru care componenta materială nu este identificată sau se află în afara sferei cunoștințelor fundamentale.

După părerea lui V. Erhan, cunoscut specialist român în brevetarea invențiilor, o invenție este susceptibilă de aplicabilitate, dacă îndeplinește cumulativ trei condiții:

- poate fi realizată;
- poate fi folosită cel puțin într-un domeniu de activitate;

- poate fi reprodusă, ori de câte ori este necesar, cu aceleași caracteristici.

Îndeplinirea acestor condiții poate fi constatată numai dacă în descrierea invenției se realizează o dezvăluire suficientă a acesteia, astfel încât să fie îndeplinite următoarele deziderate:

a) invenția este prezentată complet și clar, în termeni tehnici de specialitate, astfel încât să rezulte că este corectă din punct de vedere științific și tehnic și că un specialist din domeniu o poate realiza numai pe baza descrierii și a cunoștințelor tehnologice curente, fără a fi nevoie să desfășoare o activitate inventivă;

b) este evidențiat explicit domeniul de aplicare a invenției;

c) sunt evidențiate efectele rezultate din utilizarea invenției și modul în care acestea se produc.

Pentru ca o invenție să fie realizabilă și să aibă funcționalitate, este necesar ca principiul de alcătuire, principiul de funcționare, modul de realizare și utilizare să fie corecte din punct de vedere științific și tehnic.

Dacă o idee are la bază o eroare științifică sau tehnică, aceasta nu va putea fi realizată și nu va funcționa. O astfel de creație nu rezolvă nicio problemă tehnică și nu are nicio posibilitate de aplicare.

Obiectul invenției

Conform art. 6 al Legii nr.50/2008, invenția poate avea ca obiect un produs sau un procedeu.

Prin noțiunea de produs se înțelege:

- dispozitive;
- substanțe;
- tulpini ale microorganismelor;
- culturi de plante sau animale.

Dispozitiv

În calitate de dispozitive pot fi:

- mașini, aparate, instrumente, mecanisme, piese de mașini, utilaje, agregate, instalații electrice, mobilier, obiecte de uz casnic, jucării ș.a.

Substanțe

Drept substanțe pot servi:

- compuși individuali, la care se referă în mod convențional compuşii macromoleculari și obiectele de inginerie genetică (plasmide, vectori, molecule recombinante de acizi nucleici și fragmente de acizi nucleici);
- compoziții (amestecuri, soluții);
- produse obținute prin transformare nucleară.

Tulpini de microorganisme

- tulpinile individuale ale microorganismelor, culturilor celulare de plante sau animale;

- consozii de microorganisme (microplasmă, cianobacterii, bacterii etc.).

Prin procedeu sau metodă se înțelege activitatea de obținere sau modificare a unui produs:

- măsurare, analiză, reglare, control, diagnosticare sau tratament medical.

În privința tratamentului medical ca metodă brevetabilă contează factorii naturali, mijloacele utilizate (aparatură, medicament, factori chimici și biologici, dezinfectanți), parametrii tehnici (doze, interval de timp, durate, temperaturi, concentrații etc.).

Expunerea obiectelor în asemenea mod reprezintă o clasificare generalizată a obiectelor care își fac apariția ca rezultat al muncii creative a omului. Respectiv, același concept inventiv poate include în sine mai multe invenții, care stau la baza apariției și modernizării (perfecționării) unui obiect. Deci, un mecanism nu include în sine doar o invenție. În capitolul precedent am vorbit că invenția reprezintă o conexiune dintre elementele acesteia, în majoritatea lor fiind cunoscute. Cu alte cuvinte, invenția nu este altceva decât o mică parte a unui obiect care contribuie la dotarea acestuia cu unele efecte noi, mai avantajoase decât cele cunoscute. Chiar și în cazul când vorbim de o invenție pionier, adică una care are la bază o totalitate de elemente absolut noi, obiectul final al acesteia va include mai multe invenții separate, unite între ele printr-un concept inventiv unic.

Subiectul invenției și drepturile lui

Referitor la subiectul invenției, trebuie să menționăm faptul că, conform prevederilor legislației în vigoare, inventator (autor al invenției) se consideră persoana fizică care prin munca sa creativă a realizat invenția. Este evident că autor al invenției poate fi doar o persoană fizică.

Dreptul de autor al invenției este un drept personal inalienabil și protejat fără termen. Aceasta înseamnă că dreptul de inventator (autor al invenției) nu depinde de termenul de protecție al invenției și nici de perioada de viață a autorului. Însuși faptul apariției invenției este suficient pentru a se constata dreptul de autor al persoanei care prin munca sa a creat această invenție.

Un moment important constă în faptul că doar titlul de protecție (brevetul) conferă titularului dreptul exclusiv asupra invenției. Lipsa înregistrării nu oferă autorului niciun drept patrimonial. Indiferent dacă invenția a fost sau nu protejată, momentul creării acesteia rămâne un fapt incontestabil. Corespunzător, nimeni

nu poate să pretindă la oarecare drepturi asupra acestei invenții. Odată devenită publică, informația despre invenție se include în stadiul tehnicii, iar acestei invenții nu-i mai poate fi acordată protecție (vezi prevederile principiului noutății). În concluzie, informația devenită publică va fi opusă ori de câte ori se va încerca să se breveteze o soluție identică cu cea cunoscută.

Faptul că autorul a realizat invenția nu înseamnă în niciun caz că acesta va fi și titularul de drepturi.

În legislație, este utilizată o astfel de noțiune ca solicitant, acesta fiind persoana care solicită brevetul. Respectiv, solicitant poate fi autorul sau oricare altă persoană care a obținut legal acest drept, ca urmare a succesiunii de drepturi, în baza unui act de vânzare, cumpărare, moștenire sau în baza altor condiții prevăzute de legislația în vigoare. Ca exemplu, este cazul unei invenții de serviciu care, conform art. 15 al Legii nr.50/2008, va aparține patronului. Noțiunea de solicitant se utilizează până în momentul eliberării titlului de protecție, după care persoana care beneficiază de toate drepturile conferite prin titlul de protecție (brevet) este numită titular.

În funcție de condițiile în care a fost realizată invenția, precum și de persoanele care au contribuit la realizarea ei sau au manifestat interes economic față de aceasta, pot exista mai mulți coautori sau/și cotitulari. În acest caz, drepturile le vor aparține acestora în comun, iar modul de folosire a drepturilor lor se stabilește printr-un contract încheiat între ei. Evident, în relațiile cu AGEPI orice acțiune întreprinsă trebuie neapărat să aibă confirmarea tuturor coautorilor și/sau cotitularilor.

Anterior am menționat despre faptul că autor al invenției este persoana fizică care prin munca sa creativă a realizat invenția. Este foarte dificil de stabilit gradul de creativitate în cazul mai multor coautori pentru verificarea aportului fiecăruia la realizarea invenției. Acest moment este important din mai multe considerențe, deoarece, în funcție de gradul de participare, se stabilește cota remunerației. Evident, acest lucru se hotărăște de către înșiși coautorii. Cât privește legislatorul, pentru a exclude posibilele probleme ce apar în legătură cu pretențiile la calitatea de coautor, în alin.(4) art.17 al Legii nr.50/2008 este prevăzut faptul că nu se consideră autor al invenției persoana fizică care la realizarea invenției a acordat inventatorului asistență tehnică, organizatorică sau materială sau care a contribuit doar la perfectarea cererii de brevet, la obținerea brevetului sau la exploatarea invenției.

Inventatorul are dreptul să i se indice numele în cerere, în brevet și în publicațiile AGEPI cu privire la cerere și brevet, dar și să refuze menționarea numelui său în brevet. În scopul realizării acestui drept, inventatorul va informa în scris AGEPI. Aceste prevederi nu exclud alte drepturi ale inventatorului, mai ales în cazul mai multor coautori sau cotitulari. În special, ne referim la prevederile art.20 din Legea nr.50/2008, unde este prevăzut că în cazul mai multor titulari ai brevetului raporturile privind exploatarea invenției protejate prin brevet se stabilesc printr-un acord încheiat între aceștia. Dacă un asemenea acord nu există, fiecare titular are dreptul să exploateze invenția integral după voința sa, să intenteze un proces în legătură cu încălcarea dreptului exclusiv împotriva oricărei persoane care exploatează invenția fără autorizația cotitularilor, însă nu

are dreptul, fără acordul acestora, să încheie contracte de licență, să efectueze orice cesionare a drepturilor asupra brevetului sau să renunțe la brevet fără a-i anunța pe cotitulari.

În cazul în care mai multe persoane au creat, independent una față de alta, aceeași invenție, dreptul la brevet aparține persoanei a cărei cerere are cea mai veche dată de prioritate, dacă această cerere nu a fost retrasă. Cazul menționat duce la apariția dreptului de folosire anterioară. În conformitate cu art.25 din Legea nr.50/2008 este prevăzut că orice persoană fizică sau juridică, care până la data priorității invenției solicitate a folosit o invenție creată de către ea independent de autorul invenției sau a realizat pregătirile necesare pentru aceasta, are dreptul să folosească în continuare invenția în mod gratuit, fără autorizația titularului, dar și fără a extinde volumul de producție (drept de folosire anterioară).

Dreptul de folosire anterioară poate fi transmis altei persoane fizice sau juridice numai împreună cu patrimoniul, în care a fost folosită invenția identică ori s-au desfășurat pregătirile pentru aceasta.

Pentru realizarea acestor prevederi, este foarte important ca crearea invențiilor să fie realizată independent, adică autorii să activeze separat, fără a ști unul despre activitatea celuilalt. Acest principiu, de asemenea, nu admite plagiatul sau activitatea comună cu separarea autorilor la stadiile finale de creare a invenției. Un alt principiu important îl constituie crearea invenției în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu. În conformitate cu art.15 al Legii nr.50/2008, dreptul la brevet pentru invenția creată de salariat în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu sau executând o sarcină concretă încredințată în scris de patron (invenție de serviciu) aparține patronului, dacă contractul încheiat între ei nu prevede altfel.

Cu alte cuvinte, invenția de serviciu este invenția creată de salariat în cadrul exercitării atribuțiilor sale de serviciu, executării unei sarcini concrete încredințată în scris de patron, folosind mijloacele materiale sau financiare ale patronului, cunoștințele și experiența dobândite în timpul activității în cadrul întreprinderii, instituției, organizației în care acesta își desfășoară activitatea de serviciu. În cazul creării unei invenții de serviciu, inventatorul are dreptul la o remunerație corespunzătoare beneficiului obținut din exploatarea invenției de către patron sau beneficiului prezumat - în cazul în care patronul va obține brevetul. Remunerația se plătește în cuantumul și condițiile stabilite în contractul încheiat între inventator și patron. În cazul în care invenția a fost creată în baza unui contract de cercetări științifice sau de experimentare-proiectare, dreptul la brevet se stabilește prin acest contract.

Condițiile obligatorii la crearea invenției de serviciu sunt: inventatorul, în termen de o lună de la data creării invenției de serviciu, va informa în scris patronul despre invenția realizată. Dacă patronul, în termen de 60 de zile de la data când a fost informat de către inventator despre invenția de serviciu creată, nu va depune cerere de brevetare, nu va cesiona dreptul la depunerea cererii oricărei alte persoane și nu-i va da inventatorului o dispoziție în scris privind păstrarea invenției în secret, inventatorul are dreptul să depună cererea și să obțină brevetul pe numele său. În acest caz, patronul are dreptul preferențial la licență

neexclusivă pentru exploatarea invenției. Deseori în practică se interpretează incorect dreptul preferențial. Este important faptul că acest drept apare doar în cazul când titularul dorește să acorde o astfel de licență. Ca exemplu, dacă titularul dorește să acorde pentru invenția sa o licență exclusivă, atunci persoana care are dreptul preferențial pentru a obține o licență neexclusivă nu poate invoca acest drept. La fel, acest drept nu poate fi invocat în cazul în care titularul, în general nu dorește să acorde vreo licență, precum și în cazul unei cesiuni. Pe toată perioada de realizare a invenției de serviciu patronul și inventatorul au obligația să se informeze reciproc în scris asupra stadiului realizării invenției și să se abțină de la orice divulgare care poate aduce prejudicii exercitării drepturilor de către fiecare parte. Partea care a ignorat aceste obligații trebuie să repare prejudiciile celeilalte părți, inclusiv profitul neobținut, în conformitate cu legislația în vigoare.

Dintre alte drepturi pe care le obține solicitantul din momentul depunerii cererii poate fi menționat, dreptul la corectarea documentelor cererii. Ca exemplu, conform prevederilor art.41 al Legii nr.50/2008, solicitantul poate cere corectarea sau suplimentarea unei revendicări a priorității referitor la cererea de brevet în termen de 16 luni de la data de prioritate sau, în cazul în care corectarea sau suplimentarea conduce la modificarea datei de prioritate, în termen de 16 luni de la data de prioritate modificată, fiind aplicat termenul care expiră mai devreme, cu condiția ca cererea de corectare sau de suplimentare să fie depusă la AGEPI în termen de 4 luni de la data de depozit a cererii de brevet și cu condiția plății taxei, dar nu mai târziu de data luării hotărârii de acordare a brevetului sau de respingere a cererii. După cum am menționat mai sus, în cazul în care sunt mai mulți solicitanți, corectările și precizările se fac numai cu acordul fiecăruia dintre ei.

Un alt drept care apare din momentul depunerii cererii este dreptul solicitantului de a-și transforma cererea conform prevederilor art.54 al Legii nr.50/2008. Astfel, cel târziu în termen de 2 luni de la data expedierii hotărârii de respingere a cererii de brevet, printr-un demers al solicitantului, cererea de brevet de invenție poate fi transformată în cerere de brevet de invenție de scurtă durată. Și vice-versa, cererea de brevet de invenție de scurtă durată poate fi transformată în cerere de brevet de invenție, dacă hotărârea de acordare a brevetului nu a fost adoptată.

De asemenea, în temeiul art.56 din Legea nr.50/2008, solicitantul are dreptul să retragă cererea de brevet oricând până la data adoptării unei hotărâri referitoare la această cerere.

În cazul în care există mai mulți solicitanți, cererea de brevet se retrage numai cu acordul fiecăruia dintre aceștia.

În cazul în care solicitantul este altă persoană decât inventatorul, el are obligația să comunice inventatorului, concomitent cu depunerea solicitării scrise la AGEPI, intenția sa de a renunța la cerere. În acest caz, inventatorul, în termen de 2 luni de la data la care solicitantul i-a comunicat intenția sa de a renunța la cerere, are dreptul preferențial de a cere continuarea procedurilor.

Motivul retragerii poate fi divers, în acest sens nu există prevederi speciale, atât doar că pentru a se efectua procedura de retragere a cererii este necesar

demersul solicitantului. Chiar și în cazul în care cererea este depusă prin intermediul unui mandatar autorizat, pentru a fi acceptată retragerea cererii se solicită împuterniciri speciale acordate mandatarului de către solicitant. Același lucru se cere și în cazul transformării cererii.

Obținerea protecției

Protecția invenției poate fi asigurată prin înregistrarea acesteia la AGEPI. Există o alternativă privind asigurarea protecției fără înregistrare conform prevederilor Legii cu privire la secretul comercial nr.171-XIII din 6 iulie 1994. Conform acestei legi, informația despre invenție poate fi menținută în secret în calitate de know-how. În acest caz, necesită a fi respectate toate condițiile stipulate, și anume ca informațiile ce constituie secret comercial:

- a) să aibă valoare reală sau potențială;
- b) să nu fie, conform legislației, notorii sau accesibile;
- c) să aibă mențiunea ce ar indica la desfășurarea măsurilor necesare pentru păstrarea confidențialității lor prin aplicarea sistemului de clasificare a informațiilor date, elaborarea regulamentelor interne de secretizare, marcarea corespunzătoare a documentelor și altor purtători de informație, organizarea lucrărilor secrete de secretariat;
- d) să nu constituie secret de stat și să nu fie protejate de dreptul de autor și de brevet;
- e) să nu conțină informații despre activitatea negativă a persoanelor fizice și juridice care ar putea atinge interesele statului.

Este evident că informația accesibilă publicului nu poate fi atribuită la secretul comercial. Mai mult ca atât, subiecții secretului comercial sunt obligați să elaboreze instrucțiuni, regulamente privind asigurarea păstrării secretului comercial în care se stabilesc:

- a) conținutul și volumul informațiilor ce constituie secret comercial;
- b) modul de atribuire informațiilor, lucrărilor și articolelor a mențiunii „Secretul întreprinderii” și de scoatere a acestei mențiuni;
- c) procedura admiterii lucrătorilor agentului economic, precum și a persoanelor antrenate în activitatea lui, la informațiile ce constituie secret comercial;
- d) modul de folosire, evidență, păstrare și marcarea a documentelor și a altor purtători de informație, a articolelor, obiectul cărora constituie secret comercial;
- e) organizarea controlului asupra modului de folosire a informațiilor ce constituie secret comercial;
- f) procedura de asumare a obligațiilor reciproce de către agenții economici privind păstrarea secretului comercial la încheierea contractelor de desfășurare a unor acțiuni comune;
- g) modul de aplicare a măsurilor de influență disciplinară și materială prevăzute de legislație asupra lucrătorilor care au divulgat secretul comercial;
- h) punerea răspunderii pentru asigurarea păstrării secretului comercial în seama persoanei cu funcție de răspundere a agentului economic.

De asemenea, este necesar ca pentru persoanele care au acces la informațiile ce constituie secret comercial să fie stabilite anumite obligațiuni, în special, dacă ne referim la agentul economic, salariații acestuia se vor obliga:

a) să păstreze secretul comercial pe care îl vor cunoaște în procesul muncii și să nu-l divulge fără a avea autorizație, eliberată în modul stabilit, cu condiția că informațiile ce constituie secret comercial nu le-au fost cunoscute mai înainte sau n-au fost primite de ei de la o terță persoană fără obligația de a respecta confidențialitatea lor;

b) să respecte cerințele instrucțiunilor, regulamentelor și dispozițiilor privind asigurarea păstrării secretului comercial;

c) în caz dacă persoane străine încearcă să obțină de la ei informații ce constituie secret comercial, să anunțe imediat despre aceasta persoana cu funcție de răspundere respectivă sau subdiviziunea respectivă a agentului economic;

d) să păstreze secretul comercial al agenților economici cu care întrețin relații de afaceri;

e) să nu folosească cunoașterea secretului comercial pentru practicarea vreunei activități care, în calitate de acțiune concurentă, poate să aducă prejudicii agentului economic;

f) în cazul concedierii, să transmită toți purtătorii de informații ce constituie secret comercial (manuscrite, maculatoare, documente, desene, benzi magnetice, fișe perforate, benzi perforate, discuri, dischete, pelicule cinematografice și fotografice, modele, materiale etc.), pe care i-au avut la dispoziție, persoanei cu funcție de răspundere respective sau subdiviziunii respective a agentului economic. Obligațiile date se asumă în scris la încheierea contractului de muncă sau altui contract fie în procesul executării lui.

Pentru asigurarea apărării secretului comercial la agenții economici mari pot fi create subdiviziuni speciale cu regim secret, funcțiile și împuternicirile cărora sunt reflectate în instrucțiuni, regulamente, dispoziții respective.

Organele de stat de control și de ocrotire a ordinii de drept, în conformitate cu împuternicirile date lor de legislația privind controlul și supravegherea, au dreptul, în limitele competenței lor, să ia cunoștință, în baza unei cereri scrise, de informațiile ce constituie secret comercial, inclusiv de informațiile instituțiilor financiare, și să întocmească actele respective de ridicare a documentelor care atestă încălcarea legislației. Persoanele cu funcție de răspundere ale acestor organe poartă răspunderea prevăzută de legislație pentru divulgarea informațiilor ce constituie secret comercial.

Alte organe și organizații, inclusiv mijloacele de informare în masă, nu au dreptul să ceară de la agenții economici informații ce constituie secret comercial.

Atât persoanele fizice și juridice, cât și persoanele cu funcție de răspundere ale organelor de stat de control și supraveghere, care au acces la secretul comercial, sunt obligate să respecte cu strictețe cerințele privind nedivulgarea lui, să împiedice scurgerea informației către terți, achiziționarea sau folosirea de către aceștia a informației fără consimțământul proprietarului și într-un mod contrar practicii comerciale loiale (rezilierea contractului, abuzul de încredere și incitarea la delict, achiziționarea de informații nedivulgabile de către terții

care știau că o atare achiziție implică practici comerciale neloiale sau în privința cărora au fost prezentate probe de astfel de practici ori de o gravă neglijență sau ignoranță), sub rezerva ca aceste informații:

a) să fie secrete în sensul că, în totalitatea lor ori în configurația sau asamblarea exactă a elementelor lor, ele în general nu sunt cunoscute sau nu sunt accesibile persoanelor din mediul care în practica obișnuită recurg la genul de informații în cauză;

b) să aibă o valoare comercială pentru că sunt secrete;

c) să facă obiectul unor dispoziții rezonabile de păstrare a secretului lor din partea persoanei care le controlează în mod licit.

Menținerea invenției în calitate de know-how este vulnerabilă din motiv că orice persoană poate dezvălui esența examinând produsul realizat ca invenție sau obținut în baza utilizării invenției. Totuși, riscul că esența invenției poate fi dezvăluită prin intermediul produsului nu este atât de mare, ca exemplu fiind cazul cu băutura „Coca-Cola”, secretul de producere al căreia până la moment rămâne a fi un secret comercial. La acest capitol, este necesar de concretizat faptul că prin divulgarea secretului comercial se înțeleg acțiunile premeditate sau nepremeditate ale persoanelor care dispun de informații ce constituie secret comercial, ce au condus la dezvăluirea prematură, folosirea și răspândirea necontrolată a acestora cu condiția că informațiile ce constituie secret comercial nu le-au fost cunoscute din alte surse sau au fost primite fără obligația de a respecta confidențialitatea lor.

Solicitarea protecției pentru invenții la AGEPI nu este o condiție obligatorie, este o acțiune benevolă exprimată de către autor sau succesorul lui în drepturi reieșind din valoarea economică a invenției.

Unul din principiile de bază ale activității inovaționale este remunerarea inventatorului, care are dreptul la o remunerare ca rezultat al realizării invenției. Această remunerare îi va permite să acopere cheltuielile suportate și să-l încurajeze în activitatea ulterioară servindu-i drept sursă de existență. Însă, pentru ca invenția să devină un bun propriu cu drept exclusiv de realizare, este necesară obținerea **brevetului de invenție** - act care confirmă dreptul la invenție și oferă titularului toate drepturile patrimoniale asupra acesteia.

Pentru a obține brevetul de invenție, solicitantul (autorul sau succesorul lui în drepturi) depune la AGEPI, conform capitolului III din Legea nr.50/2008, cererea de brevet cu toate documentele anexate acesteia în limba de stat.

Se admite depunerea documentelor aferente cererii în orice altă limbă, în acest caz solicitantul va fi obligat să prezinte, în termen de 2 luni de la data de depozit a cererii de brevet, traducerea acestora în limba de stat, autentificată notarial sau certificată în modul corespunzător.

Cererea se depune pe un formular-tip, aprobat de către AGEPI, care conține datele de identificare ale inventatorului (inventatorilor), solicitantului și ale persoanei (persoanelor) pe numele cărora se solicită brevetul. În cerere mai sunt incluse și alte informații, de exemplu, adresa de corespondență, referințe la mandatarul autorizat, dacă cererea este depusă prin intermediul acestuia. Respectiv, cererea se semnează de către solicitant sau persoana împuternicită de către

acesta, iar în cazul persoanelor juridice se admite aplicarea ștampilei. La cerere se anexează următoarele documente: descrierea invenției, revendicările, desenele și alte documente explicative, dacă acestea sunt necesare pentru a înțelege esența invenției. La cerere se mai anexează rezumatul, dovada de plată a taxei stabilite, procura în cazul în care cererea se depune prin intermediul reprezentantului în proprietate industrială, actele de prioritate în cazul în care se invocă o prioritate.

Drept dată de depozit a cererii de brevet este data la care documentele depuse la AGEPI conțin, cel puțin:

- a) o indicație, conform căreia este solicitată eliberarea brevetului;
- b) indicații care să permită identificarea sau contactarea solicitantului;
- c) o parte care pare a fi o descriere a invenției sau o referire la o cerere depusă anterior.

Depozitul național reglementar are o semnificație juridică foarte importantă, deoarece anume din această dată începe să curgă prioritatea invenției în scopul în care depozitul pentru această invenție nu a fost constituit anterior într-un alt stat. Din data instituirii depozitului național reglementar începe să curgă și termenul de protecție a invenției.

Formularul cererii va include rubricile referitoare la:

- a) titlul de protecție solicitat;
- b) datele de identificare ale solicitantului(șilor);
- c) datele de identificare ale inventatorului(ilor);
- d) datele de identificare ale reprezentantului/mandatarului autorizat;
- e) indicarea adresei pentru corespondență, după caz;
- f) indicații, conform art.33 alin.(7) din Legea nr.50/2008, privind originea dreptului la brevet;
- g) titlul invenției;
- h) indicii de clasificare internațională a obiectului invenției;
- i) informații privind prioritatea invocată;
- k) referința la o cerere anterioară;
- l) referința la cererea inițială din care cererea a rezultat prin divizionare;
- m) informații privind documentele aferente depuse;
- n) semnătura solicitantului(șilor) sau a reprezentantului desemnat de către acesta.

Solicitarea de deschidere a fazei naționale pentru o cerere internațională, depusă conform PCT, se prezintă pe un formular-tip, aprobat de AGEPI, în care se va indica explicit tipul titlului de protecție solicitat – brevet de invenție sau brevet de invenție de scurtă durată.

Descrierea invenției trebuie să dezvăluie esența invenției, dezvăluirea invenției se va considera că îndeplinește prevederile art.36 alin.(1) din Legea nr.50/2008, dacă va fi expusă în mod concis, expres, complet și precis și să fie astfel redactată încât o persoană de specialitate în domeniul corespunzător să poată realiza invenția fără efectuarea unei activități inventive. Solicitantul trebuie să specifice cel mai indicat mod de executare a invenției cunoscut de inventator la data depozitului, iar în cazul în care este invocată o prioritate – la data priorității.

Descrierea invenției începe cu specificarea indicelui de clasificare din ediția în vigoare a Clasificării Internaționale de Brevete, conform Aranjamentului de la Strasbourg privind Clasificarea Internațională de Brevete din 24 martie 1971 (în continuare – CIB), la care Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr.1248-XIII din 10 iulie 1997 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.49-50, art.435), la care se referă invenția solicitată și a titlului invenției, așa cum a fost indicat în cererea de brevet.

Astfel, conform Regulamentului privind procedura de depunere și examinare a cererii de brevet de invenție și de eliberare a brevetului aprobat prin H.G. nr.528 din 01.09.2009, descrierea trebuie să conțină, în mod succesiv, următoarele:

- a) titlul invenției așa cum a fost indicat în formularul cererii de brevet de invenție;
- b) domeniul de aplicare a invenției;
- c) stadiul tehnicii;
- d) prezentarea problemei tehnice pe care o rezolvă invenția;
- e) expunerea invenției;
- f) prezentarea avantajelor (rezultatului tehnic) invenției în raport cu stadiul tehnicii;
- g) prezentarea, pe scurt, a desenelor explicative, dacă acestea există;
- h) prezentarea cel puțin a unui exemplu de realizare a invenției;
- i) lista surselor de informație citate.

Nu se admite înlocuirea unei părți de descriere prin referirea la sursa care conține datele necesare (sursa de literatură, descrierea invenției din cererea anterioară, descrierea invenției din titlul de protecție etc.).

Descrierea invenției conține o desfășurare a titlului cu delimitarea domeniilor concrete în care este posibilă aplicarea invenției. Dacă sunt mai multe domenii, se indică cele preferențiale. Nu se vor expune elementele concrete ale invenției pentru care se solicită protecția.

Titlul invenției trebuie să conțină o formulare clară, concisă și exactă a obiectului invenției, să caracterizeze destinația ei și să coincidă cu esența invenției. Titlul poate să nu coincidă întocmai cu termenul generic din revendicări. Termeni ca „procedeu”, „dispozitiv”, „aparat” etc. nu pot fi utilizați izolat, fără a indica destinația concretă sau alte caracteristici esențiale ale obiectului revendicat. Titlul trebuie să fie informativ pentru documentările ulterioare, cu utilizarea cuvintelor-cheie.

Titlul invenției se expune la singular. Excepție fac:

- a) titlurile formate din termeni care nu au singular (pantaloni, ochelari etc.);
- b) titlurile care se referă la compuși chimici, ce fac parte din structura generală a unei formule.

Se exclude folosirea în titlul invenției a cuvântului „brevet”, a numelor de persoane, inclusiv a numelui inventatorului (cu excepția numelor cu semnificație terminologică acceptată), a denumirilor derivate din nume de persoane, denumirilor fanteziste, mărcilor, denumirilor de origine a produselor sau denumirilor comerciale, mărcărilor tehnologice, prescurtărilor și termenilor sau abrevierilor ca „etc.”, care nu contribuie la identificarea invenției.

Titlul invenției care se referă la un procedeu de obținere a unui produs, acesta fiind un amestec cu componența neidentificată, include indicarea destinației sau a particularităților biologic active ale acestui produs.

Titlul unui grup de invenții care se referă la obiecte, din care unul este destinat pentru obținerea (producerea), realizarea sau aplicarea altuia, conține titlul complet al uneia dintre invenții și titlul prescurtat al celeilalte.

Titlul unui grup de invenții care se referă la obiecte, din care unul este destinat pentru aplicare în altul, conține titlurile complete ale invențiilor care fac parte din grup.

Titlul unui grup de invenții care se referă la variante include titlul unei invenții din grup, completat cu cuvântul „varianțe” inclus între paranteze.

În cazul în care titlul nu corespunde cerințelor stabilite sau nu respectă ordinea obiectelor revendicate, sau este prea lung, el va fi modificat din oficiu, ceea ce se notifică solicitantului.

Domeniul tehnic la care se referă invenția. Acest capitol constituie partea introductivă a descrierii în care sunt delimitate domeniile concrete în care este posibilă aplicarea invenției. În cazul mai multor domenii se indică numai cele preferențiale.

Stadiul tehnicii. În acest compartiment se prezintă datele privind soluțiile cunoscute de solicitant, cu indicarea celei mai apropiate de invenție. Soluția apropiată trebuie să fie cunoscută din stadiul tehnicii, fiind caracterizată de ansamblul de elemente similare cu cele ale invenției noi.

Fiecare soluție apropiată este prezentată prin elementele sale esențiale cu indicarea celor similare cu elementele esențiale ale invenției solicitate, indicarea cauzelor care nu permit obținerea rezultatului declarat, precum și a datelor bibliografice ale sursei de informație în care ea este dezvăluită. În cazul în care stadiul tehnicii cuprinde și cunoștințe tradiționale, acestea vor fi indicate explicit, inclusiv sursele acestora, dacă sunt cunoscute solicitantului. Dacă sunt prezentate mai multe soluții apropiate, cea mai apropiată se descrie în ultimul rând.

Referirea la sursa de informație în care sunt prezentate datele privind soluțiile apropiate, inclusiv cea mai apropiată, se face imediat după descrierea acestora printr-un număr luat între paranteze conform listei surselor de informație, anexate la descrierea invenției.

Dacă invenția se referă la aplicarea unui produs sau procedeu conform destinației indicate, atunci soluțiile apropiate se referă la produsele sau procedeele cu aceeași destinație.

Dacă cererea se referă la un grup de invenții, datele privind soluțiile apropiate se prezintă separat pentru fiecare invenție din grup.

Esența invenției. Acest capitol desfășoară elementele esențiale necesare pentru obținerea rezultatului garantat de invenție. Elementele se consideră esențiale dacă de ele depinde rezultatul tehnic obținut, adică au o legătură cauzală cu rezultatul indicat. Problema tehnică pe care o rezolvă invenția solicitată se prezintă detaliat, reflectând rezultatul tehnic care poate fi obținut prin realizarea acesteia.

Problema tehnică se expune prin formularea clară a obiectivului prin a cărui soluționare se obține un avantaj sau un succes în domeniul de aplicare a in-

venției. Problema tehnică de rezolvat reprezintă obiectivul propus de solicitant pentru a modifica sau a adapta soluția cea mai apropiată din stadiul tehnicii (analogul proximal) în scopul obținerii avantajelor pe care invenția le are față de analogul proximal.

Invenția se prezintă, așa cum ea este revendicată, astfel încât soluția propusă de rezolvare a problemei să poată fi înțeleasă de un specialist în domeniu. Soluția tehnică se va prezenta exprimată prin ansamblul de elemente necesare pentru rezolvarea problemei tehnice.

Soluția propusă de rezolvare a problemei, care constituie obiectul invenției, se va expune în mod succint, într-o frază sau, în caz de necesitate, în câteva fraze, enumerând toate elementele noi, fără a intra în detalii de realizare. Soluția trebuie prezentată prin expunerea elementelor sale, astfel încât să corespundă revendicărilor la care se referă această soluție.

Descrierea invenției, care are ca obiect aplicarea produsului sau procedurii cunoscut anterior, va conține caracterizarea obiectului cunoscut și referirea la sursa de informație în care el este prezentat, datele despre destinația cunoscută, destinația nouă și particularitățile relevante care determină susceptibilitatea aplicării, conform destinației noi.

Expunerea invenției va fi însoțită de prezentarea avantajelor invenției în raport cu stadiul tehnicii. Dacă invenția se referă la obiecte cu aceleași caracteristici de performanță ca cele descrise în stadiul tehnicii, avantajul invenției va fi considerat extinderea gamei de produse sau de procedee cunoscute.

În cazul unui grup de invenții, fiecare obiect al invenției va fi prezentat separat în câte o frază, elementele de noutate ale fiecărui obiect al invenției fiind expuse astfel, încât să rezulte conceptul inventiv unic al invenției. Prezentarea soluțiilor tehnice, inclusiv a avantajelor (rezultatului) se va face separat pentru fiecare invenție din grup.

Desenele explicative. În cazul în care sunt prezentate alte materiale explicative ale invenției (grafice, fotografii etc.), se va face expunerea lor succintă. Pe lângă documentele cererii de brevet menționate anterior poate fi prezentată lista de secvențe pe un suport de date electronic, însoțită de o declarație care să confirme că informația de pe acest suport este identică cu lista de secvențe din cadrul cererii. În acest capitol se conține atât lista figurilor, cât și prezentarea lor succintă. Desenele și alte imagini alăturate cererii și referitoare la soluțiile apropiate prezentate în capitolul „stadiul tehnicii” nu se includ în listă.

Datele ce confirmă posibilitatea de realizare a invenției cuprind în special mijlocul de realizare a elementului exprimat printr-o noțiune generală sau prin indicarea mijlocului sau produsului de obținere a lui în sine cunoscut. În cazul unui dispozitiv, construcția acestuia va fi prezentată în stare statică după ce se explică funcționarea (acțiunea) sau procedeul de aplicare a dispozitivului cu referiri la elementele de construcție prezentate în desene.

Exemplul de realizare a invenției va indica explicit modul în care invenția îndeplinește condiția de aplicabilitate industrială, dacă aceasta nu rezultă în mod evident din prezentarea invenției sau din natura invenției. Prezentarea va fi susținută de exemple concrete de realizare a invenției revendicate, a modului de exe-

cutare descris în stare statică și de folosire sau de funcționare a acestui obiect descris în stare dinamică, într-un mod suficient de clar, complet și corect, cu trimiteri la desene, dacă acestea există, astfel încât un specialist în domeniu să poată realiza invenția. Fiecare semn de referință va reprezenta același element, chiar dacă acesta apare în mai multe figuri, astfel încât să posede o singură semnificație. Se va indica modul cel mai bun de realizare a invenției cunoscut de solicitant la data depozitului sau, în cazul în care este invocată prioritatea, la data de prioritate a cererii.

Se va evita prezentarea unui număr exagerat de exemple de realizare care nu sunt strict necesare pentru definirea invenției. Exemplele, variantele sau cazurile particulare trebuie să fie într-un număr suficient care să asigure:

- a) ilustrarea tuturor elementelor noi ale invenției;
- b) înțelegerea în detaliu a soluției noi (soluțiilor noi în cazul unui grup unitar de invenții);
- c) demonstrarea faptului că soluția/soluțiile noi sunt realizabile și reproductibile.

În cazul unui grup de invenții, se va prezenta cel puțin câte un exemplu de realizare pentru fiecare obiect din grup, în ordinea prezentării revendicărilor.

Posibilitatea de realizare a invenției a cărei soluție este caracterizată prin elemente ce reprezintă noțiuni generale, în special, la nivel de generalizare funcțională, se confirmă prin descrierea mijlocului concret de realizare a elementului exprimat printr-o noțiune generală sau prin indicarea mijlocului sau procedurii de obținere a lui în sine cunoscut. Pentru fiecare element, exprimat în revendicări în formă generalizată, se va prezenta cel puțin câte un exemplu de realizare a elementului într-o formă concretă de executare a acestuia.

Descrierea exemplului de realizare care are ca obiect un procedeu/metodă va conține succesiunea logică a acțiunilor (procedeele, operațiilor) asupra obiectelor materiale caracterizate prin faze (etape), precum și condițiile executării acțiunilor, regimurile concrete (temperatura, presiunea etc.), dispozitivele, substanțele și tulpinile utilizate, dacă este cazul. În descrierea procedurii care se caracterizează prin utilizarea mijloacelor cunoscute (dispozitive, substanțe, tulpini) se vor indica aceste mijloace și se va confirma notorietatea până la data priorității prin referirea la o sursă de informație.

În caz de utilizare a mijloacelor necunoscute, se va face caracterizarea lor și se va anexa reprezentarea grafică, dacă este cazul, iar în cazul substanțelor noi, se va prezenta procedeul de obținere a lor.

Lista surselor de informație citate nu este alta decât datele bibliografice ale surselor de informație citate care se indică în documentele cererii astfel încât să permită regăsirea sursei. Datele de identificare ale surselor de informație privind soluțiile citate se prezintă în modul următor:

- a) codul țării în care a fost acordat brevetul, numărul brevetului, codul tipului de document și data publicării acestuia;
- b) numele autorului, titlul articolului, titlul revistei, manualului, tratatului etc., denumirea editurii, anul editării, numărul ediției și paginile publicației care conține informația relevantă;

c) denumirea publicației on-line, data expunerii informației sau data ultimei vizitări a site-ului respectiv și adresa electronică la care informația poate fi accesată.

Revendicările trebuie să definească obiectul pentru care se solicită protecția prin noțiuni utilizate în descrierea invenției și să indice ansamblul necesar și suficient de elemente esențiale ale invenției pentru soluționarea problemei tehnice.

Revendicările (fiecare în parte) se expun într-o singură frază. Elementele esențiale ale invenției se expun în revendicări astfel, încât să asigure posibilitatea identificării lor, adică înțelegerea adecvată de către un specialist în domeniu, în baza stadiului tehnicii, a conținutului esențial al noțiunilor prin care aceste elemente sunt caracterizate. Elementele esențiale din revendicări trebuie să aibă aceeași denumire și aceleași semne de referință din descriere și desene.

Caracterizarea elementului în revendicări nu poate fi înlocuită prin referirea la descriere sau la desene, cu excepția cazurilor când aceasta este absolut necesar, în special atunci când se indică lista de secvențe de nucleotide și/ sau aminoacizi. Revendicările pot conține formule chimice sau matematice, alte reprezentări grafice, tabele, care sunt esențiale pentru definirea obiectului invenției revendicate.

Nu este admisă includerea în revendicări a numelor de persoane, inclusiv a numelui inventatorului, denumirilor derivate din nume de persoane, denumirilor fanteziste, mărcilor, denumirilor de origine a produselor sau denumirilor comerciale, prescurtărilor și termenilor gen „etc.”, care nu contribuie la identificarea invenției.

În cazul în care sunt dezvăluite câteva forme posibile de realizare a elementului, acestea asigurând în ansamblu cu alte elemente esențiale obținerea aceluiași rezultat, este rațională expunerea elementului în revendicare printr-o noțiune care să cuprindă formele dezvăluite de realizare. Dacă o asemenea noțiune lipsește sau ea cuprinde și forme de realizare a elementului care nu asigură obținerea rezultatului indicat, ceea ce face generalizarea nejustificată, elementul poate fi expus prin noțiuni alternative care să caracterizeze diverse forme de realizare a elementului.

În funcție de opțiunea solicitantului, revendicările pot consta:

a) fie din două părți (revendicare bipartită), prima parte (preambul) conținând elementele invenției care sunt necesare pentru definirea obiectului invenției și care, în combinație fac parte din stadiul anterior, precum și noțiunea generică ce reflectă destinația invenției, iar partea a doua – partea caracteristică, fiind introdusă prin expresia „caracterizat(ă) prin aceea că” și conținând elementele noi care, în combinație cu elementele enunțate în prima parte, definesc invenția;

b) fie dintr-o singură parte (revendicare monopartită), fără separarea preambulului de partea caracteristică.

În cazul în care cererea conține și desene explicative, iar înțelegerea revendicării respective este facilitată de referirea la aceste desene, elementele menționate în revendicare, atât cele din preambul, cât și cele din partea caracteristică, vor fi însoțite de semnele de referință respective, plasate între paranteze.

În preambul nu se admite indicarea elementelor din mai multe soluții apropiate, adică nu se admite prezentarea celei mai apropiate soluții formate din elemente aparținând diferitor soluții apropiate.

Revendicările referitoare la o invenție conțin o revendicare independentă care poate fi însoțită de una sau mai multe revendicări dependente, în funcție de natura invenției.

Revendicarea dependentă va conține toate elementele esențiale din revendicarea independentă căreia i se subordonează și, după caz, se va referi la:

- a) dezvoltarea și/sau precizarea ansamblului elementelor ei esențiale, enunțate deja în revendicarea independentă;
- b) exemple particulare de realizare a invenției;
- c) elemente suplimentare sau opționale, neesențiale pentru definirea obiectului revendicat.

Dacă sunt formulate mai multe revendicări, ele se numerotează cu cifre arabe în ordinea prezentării. Numărul de revendicări trebuie să fie rezonabil, luând în considerare natura invenției pentru care este cerută protecția.

Nu se admite expunerea revendicării dependente astfel, încât să se înlocuiască sau să se excludă elementele acelei revendicări, căreia îi este subordonată.

Dacă revendicarea dependentă este formulată astfel, încât are loc înlocuirea sau excluderea elementelor revendicării independente, nu se va considera că această revendicare dependentă împreună cu revendicarea independentă, în a cărei subordine este, caracterizează aceeași invenție.

Preambulul revendicării dependente conține titlul invenției care este, de regulă, prescurtat în comparație cu cel din revendicarea independentă și referirea la revendicarea independentă și/sau revendicarea(le) dependentă(e), la care ea se referă.

Subordonarea revendicărilor dependente celei independente poate fi directă sau indirectă, adică peste una sau mai multe revendicări dependente. De asemenea, revendicarea dependentă poate fi subordonată unei sau mai multor revendicări independente.

Subordonarea directă a unei revendicări dependente se folosește atunci când, pentru definirea invenției într-un caz special de realizare sau de aplicare a ei, deopotrivă cu elementele acestei revendicări, sunt necesare numai elementele indicate în revendicarea independentă. Dacă pentru definirea menționată sunt necesare și elementele uneia sau ale mai multor revendicări dependente, se folosește subordonarea indirectă a revendicărilor dependente celei independente.

Revendicarea independentă trebuie să se refere la o singură invenție și să precizeze în mod clar toate elementele esențiale necesare pentru definirea invenției. Revendicarea independentă nu se referă la o singură invenție dacă ansamblul de elemente pe care le conține include:

- a) elementele expuse ca alternativă care nu asigură realizarea aceluiași rezultat sau alternativa nu se referă la elemente separate, dar la un grup de elemente independente funcțional (ansamblu sau element de dispozitiv, operații de procedeu, substanță, material, dispozitiv utilizat în procedeu, ingredient al

compoziției etc.), inclusiv când alegerea alternativei pentru vreunul din aceste elemente depinde de alegerea făcută pentru un alt (alte) element(e);

b) expunerea elementului astfel, încât se admite atât existența, cât și lipsa lui din ansamblu (în special, când se folosesc expresii de tipul „poate conține un element de dispozitiv”, „o operație de procedeu”) sau prezentarea conținutului cantitativ al unuia dintre ingredientele substanței într-un interval de valori cu limita de jos egală cu zero (cu excepția ingredientelor facultative care nu influențează asupra obținerii rezultatului declarat);

c) definiția invențiilor referitoare la diferite obiecte sau la ansamblul de mijloace, fiecare din ele având destinație proprie, care poate fi realizată fără ansamblul indicat de mijloace cu destinație generală.

Revendicările referitoare la un grup de invenții conțin câteva revendicări independente, fiecare din ele definind o invenție din grup. În acest caz, fiecare invenție din grup poate fi definită prin utilizarea revendicărilor dependente legate de revendicarea independentă corespunzătoare. La expunerea revendicărilor referitoare la un grup de invenții se vor respecta următoarele reguli:

a) revendicările dependente se vor grupa împreună cu revendicarea independentă pe care o însoțesc;

b) dacă drept criteriu de unire a invențiilor în grup a servit destinația unuia dintre obiectele invenției pentru realizarea, obținerea sau aplicarea altuia (în altul), în prima revendicare independentă este definit acel obiect pentru care este destinată cealaltă invenție;

c) în revendicările independente care definesc o invenție din grup se admit referiri la alte revendicări (în cazul în care ele permit a expune revendicarea independentă fără repetarea conținutului altei revendicări).

În cerere pot fi incluse mai multe revendicări independente referitoare la diferite obiecte, de exemplu:

a) o revendicare pentru un dispozitiv, o substanță sau o tulpină a microorganismului și o revendicare referitoare la procedeul de obținere a dispozitivului, substanței sau tulpinii în cauză;

b) o revendicare pentru un procedeu și o revendicare pentru dispozitivul destinat aplicării procedeuului în cauză;

c) o revendicare pentru un dispozitiv sau o substanță, o revendicare referitoare la procedeul de obținere a dispozitivului sau a substanței în cauză și o revendicare pentru dispozitivul destinat aplicării procedeuului în cauză.

În cazul unui grup de invenții cererea poate conține două sau mai multe revendicări independente de aceeași categorie (de exemplu: dispozitiv, procedeu, substanță, tulpină a microorganismului sau aplicarea lor) care nu pot fi cuprinse într-o singură revendicare comună.

Dispozitivele vor fi definite tehnic prin elementele constitutive, legătura constructivă dintre acestea, relațiile constructive și funcționale dintre elementele constitutive care formează un ansamblu tehnic unitar.

În revendicare dispozitivul se caracterizează în stare statică. Se admite indicarea în revendicare a executării elementului ca fiind în dinamică, cu posibi-

litatea îndeplinirii unei anumite funcții (de exemplu, cu posibilitatea frânării, cu posibilitatea fixării etc.).

Invențiile care au ca obiect procedee sau metode vor fi definite ca succesiuni logice de operații caracterizate prin etape (faze), ordinea lor de desfășurare, condițiile inițiale, condițiile tehnice de desfășurare, mijloacele tehnice utilizate, produsele sau rezultatele finale. Verbele necesare pentru caracterizarea acțiunilor (procedeului, operației) ca elemente ale procedeuului se folosesc la modul indicativ, prezent, forma reflexivă, numărul singular, persoana a treia (de exemplu: se încălzește, se ia, se montează etc.). Pentru procedeuul care include câteva etape se admite marcarea acestor etape prin litere sau cifre.

Desenele și alte materiale sunt necesare în măsura în care contribuie la înțelegerea invenției și a elementelor de noutate ale ei. Desenele trebuie să conțină semne de referință (cifre și/sau litere) care să indice elementele componente corespunzătoare prezentate în exemplul de realizare din descriere. Desenele și alte materiale explicative pot fi prezentate în formă de: materiale grafice (desene propriu-zise, scheme, grafice, figuri, oscilograme etc.), fotografii, tabele, diagrame etc.

Materialele grafice se execută pe hârtie format A4 sau, în cazuri excepționale, A3, rezistentă, albă, netedă cu linii negre iradiabile și cu hașurări clare, fără estompări și colorare, asigurând desenului contrastul necesar pentru copiere sau scanare. Scara și claritatea materialelor grafice se aleg astfel încât la reproducerea lor cu micșorare liniară a dimensiunilor până la 2/3 să rămână distincte toate detaliile.

Pe filele conținând desene nu se indică titlul, solicitantul și autorul invenției. Ele nu vor avea chenar sau alte linii care să delimiteze desenele. Marginile minime libere ale filelor trebuie să fie pe fiecare latură de 25 mm. Cifrele și literele nu se plasează între paranteze, cercuri și ghilimele. Înălțimea cifrelor și literelor nu va fi mai mică de 3,2 mm. Desenele nu trebuie să conțină inscripții, cu excepția cuvintelor ca „apă”, „deschis”, „închis”, „secțiune A-A”.

Pe o filă de desen se pot plasa câteva figuri, ele fiind delimitate în mod expres una de cealaltă.

Elementele reproducerilor grafice se marchează cu cifre arabe în conformitate cu descrierea invenției. Aceleași elemente, prezente în câteva figuri, se marchează cu una și aceeași cifră.

Fiecare reproducere grafică se numerotează cu cifre arabe (fig.1, fig.2 etc.), în diferent de tipul acestei reproduceri (desen, schemă, grafic, figură etc.) și de numerotarea filelor, în conformitate cu ordinea prezentării în textul descrierii. Dacă descrierea se ilustrează printr-o singură figură, aceasta nu se numerotează.

Pentru marcarea detaliilor de formă, adâncitură, proeminență, orificiu etc., se folosesc litere minuscule din alfabetul latin. Pentru unele mărcări ale mărimilor trigonometrice pot fi aplicate litere din alfabetul grecesc. Pentru marcarea numărului de piese pot fi folosite cifre sau litere cu indice (prim, secund etc.), de exemplu: 2, 2¹, 2², a, a¹, a² etc.

Secțiunile și intersecțiile se marchează cu litere majuscule din alfabetul latin, de exemplu, A-A, B-B etc. În schemele electrice pot fi folosite atât cifre arabe, cât și litere minuscule din alfabetul latin, separat sau împreună.

Marcările pozițiilor se scot în afara conturului pieselor, se plasează, dacă este posibil, pe o linie orizontală sau verticală și se unesc printr-o linie subțire ce se sfârșește cu un punct pe piesele pe care ele le reprezintă.

Rezumatul servește pentru informare și reprezintă o expunere succintă a conținutului descrierii. El trebuie să conțină: titlul invenției; caracterizarea domeniului la care se referă invenția și/sau a domeniului de aplicare a ei, dacă acesta nu rezultă din titlu; caracterizarea invenției cu indicarea rezultatului obținut. Invenția se caracterizează în rezumat prin expunerea în formă liberă a revendicărilor. Dacă este cazul, în rezumat se include desenul sau formula chimică sau se indică numărul figurii din desene care trebuie să însoțească rezumatul la publicare.

Desenul inclus în rezumat se prezintă pe o filă aparte, în același număr de exemplare ca și textul rezumatului, inclusiv în cazul în care este identic cu una dintre figurile desenelor care ilustrează descrierea. Figura care însoțește rezumatul trebuie să fie cea mai reprezentativă figură a invenției și trebuie să fie selectată dintre desenele care însoțesc cererea.

Dacă rezumatul este însoțit de desen, în textul rezumatului se prezintă, între paranteze, semnele de referință care corespund elementelor existente în desen. Semnele de referință folosite în desen trebuie să fie identice cu cele din descrierea invenției. Nu se admit neconcordanțe între semnele de referință, chiar dacă în rezumat nu sunt indicate toate elementele existente pe desen.

Rezumatul trebuie completat cu indicații referitoare la numărul de revendicări și reproduceri grafice. Este admisă indicarea numărului de tabele.

Rezumatul trebuie să conțină de preferință nu mai mult de 150 de cuvinte. Conținutul definitiv al rezumatului este determinat de AGEPI.

Terminologia și marcările convenționale. Dacă în materialele cererii se folosesc termeni și abrevieri standard, iar în lipsa lor – termeni și abrevieri consacrate în literatura științifică și tehnică, termenii trebuie să se regăsească în unul din dicționarele limbii române (DEX, dicționarul tehnic etc.), argoul tehnic nefiind admis. În cazul în care nu există termeni echivalenți în limba de stat, pot fi utilizați termeni tehnici uzuali în altă limbă. Dacă se folosesc termeni și marcări care nu au o aplicare largă în domeniul respectiv, semnificația lor se explică în text la prima folosire. Toate marcările convenționale sau abrevierile se descifrează la prima lor folosire în descriere.

În toate materialele cererii se respectă unitatea terminologiei, adică aceleași elemente se numesc la fel. Condiția unității terminologice se referă, de asemenea, la unitățile de măsură fizice și la marcările convenționale folosite. Mărimile fizice se exprimă în unitățile de măsură stabilite conform lit.a) alin.(11) art.4 din Legea metrologiei nr.647-XIII din 17 noiembrie 1995 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.13, art.124; republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ediție specială din 15 aprilie 2008, pag.4).

Cererea nu trebuie să conțină expresii, desene, fotografii și alte materiale care contravin ordinii publice și bunelor moravuri, declarații denigratoare cu privire la produse, metode sau procedee, valoarea cererilor sau brevetelor de invenție ale altor persoane, precum și elemente vădit fără nicio legătură cu obiec-

tul invenției sau inutile. Dacă descrierea va conține, totuși, expresii inadmisibile, de natura celor indicate mai sus, AGEPI le va exclude ulterior din text în cadrul procedurii de examinare și va notifica acest fapt solicitantului.

Modul de prezentare a documentelor. Toate documentele cererii se tehnoredactează în format A4, la imprimantă de calculator sau mașină de scris, pe file de hârtie albă, rezistentă, netedă, netransparentă și necretată, astfel încât să fie posibilă păstrarea lor îndelungată și reproducerea nemijlocită ori de câte ori este necesar. Documentele se tipăresc cu caractere de culoare neagră. Textele descrierii, revendicărilor și rezumatului se tipăresc la 1,5 rânduri, cu înălțimea literelor majuscule nu mai mică de 2,1 mm sau cu caractere de mărimea 12.

Marginile filelor care conțin descrierea, revendicările și rezumatul trebuie să fie următoarele, în mm:

- a) marginea de sus a primei file – 30;
- b) marginea de sus a următoarelor file – 20;
- c) marginea din stânga – 25;
- d) marginea din dreapta – 20;
- e) marginea de jos – 20.

Fiecare filă se folosește numai pe o parte, plasând rândurile paralel cu marginea scurtă a filei. Fiecare document al cererii (descriere, revendicări, rezumat, desene) începe cu o filă nouă, iar fila a doua și filele următoare se numerotează cu cifre arabe în ordine crescătoare, la mijlocul filei în partea de jos a acesteia. Simbolurile grafice, literele alfabetului grecesc, formulele matematice și chimice pot fi înscrise cu cerneală, pix sau tuș de culoare neagră. Nu se admite înscriserea combinată a formulelor în formă dactilografiată sau imprimată.

Cerițele față de descriere, revendicări și rezumat se aplică documentelor de substituție ale materialelor cererii.

Materialele care se referă la alte documente trebuie să fie dactilografiate sau imprimate. Pe partea stângă a foii trebuie să fie rezervată o margine de 25 mm.

Toate documentele înaintate ulterior depunerii cererii trebuie să fie semnate. Dacă un document nu este semnat, AGEPI notifică acest fapt persoanei interesate și o invită să remedieze iregularitatea în termen de 2 luni de la data expedierii notificării. Dacă documentul nu este semnat în acest termen, el este considerat nedepus.

Documentele care se referă la mai multe cereri de brevet sau brevete trebuie să fie prezentate într-un număr respectiv de exemplare. Dacă documentele nu sunt prezentate în numărul necesar de exemplare, AGEPI notifică acest fapt solicitantului, oferindu-i un termen de 2 luni pentru prezentarea documentelor respective sau pentru solicitarea multiplicării acestora de către AGEPI, cu achitarea taxei stabilite conform Hotărârii Guvernului nr.774 din 13 august 1997 „Cu privire la nomenclatorul serviciilor cu semnificație juridică în domeniul protecției obiectelor proprietății intelectuale” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.57-58, art.625) (în continuare – Hotărârea Guvernului nr.774 din 13 august 1997).

Cererea conform art.35 din Legea nr.50/2008 trebuie să se refere numai la o singură invenție sau la un grup de invenții astfel, legate, încât să formeze un singur concept inventiv, așa-numită condiție a unității invenției.

Solicitantul poate diviza cererea care nu îndeplinește condiția unității invenției în două sau mai multe cereri astfel încât fiecare cerere divizată să nu depășească limitele esenței invenției, dezvăluite în cererea inițială.

Cererea divizionară poate fi depusă la AGEPI numai până la adoptarea hotărârii privind cererea inițială, mai mult ca atât, pentru cererea divizionară va fi păstrat depozitul național reglementar al cererii inițiale. În cazul mai multor priorități, acestea vor fi recunoscute numai pentru cererea sau cererile divizionare la care se referă fiecare prioritate.

Prioritatea invenției

Prioritatea invenției, conform prevederilor Secțiunii a 2-a din Legea nr.50/2008, se invocă la data constituirii depozitului național reglementar. În cazul în care cererea de brevet a fost depusă anterior într-o țară membră a Convenției de la Paris și dacă cererea a fost depusă în Republica Moldova în termen de 12 luni de la această dată, solicitantul va fi în drept să invoce prioritatea convențională. Termenul de protecție a cererii depuse cu invocarea priorității convenționale începe să curgă de la data depozitului primei cereri depuse anterior într-o țară membră a Convenției de la Paris.

De asemenea, invocarea priorității se poate face în baza exponatului introdus într-o expoziție, organizată pe teritoriul unei țări membre a Convenției de la Paris, dacă cererea este depusă în termen de 6 luni de la data introducerii lui în expoziție (prioritate de expoziție). Acest termen nu va prelungi termenul priorității convenționale.

Un alt temei de invocare a dreptului de prioritate îl constituie prioritatea invenției conform cererii divizionare care poate fi stabilită la data depozitului cererii inițiale în care aceasta a fost dezvăluită, în cazul în care nu a fost luată o hotărâre definitivă privind acordarea brevetului conform cererii inițiale sau o hotărâre de respingere a ei.

Stabilirea priorității se admite și din data depozitului unei cereri anterioare, depuse de același solicitant pentru aceeași invenție, dacă invocarea priorității se face în termen de 12 luni de la data depozitului anterior. În acest caz, cererea anterioară se consideră retrasă sau prioritatea poate fi stabilită în baza câtorva cereri depuse anterior, respectându-se pentru fiecare din ele termenul de 12 luni.

În pofida multitudinii posibilităților de invocare a priorității, aceasta din urmă nu poate fi stabilită la data depozitului național reglementar în cazul în care în el a fost deja invocată prioritatea. Cât privește admiterea sau respingerea priorității, aceasta nu poate fi refuzată din motiv că anumite elemente ale acesteia, pentru care se revendică prioritatea, nu figurează printre revendicările formulate în cererea depusă în țara de origine, cu condiția ca toate documentele depuse odată cu această cerere să conțină elementele respective.

În condițiile menționate mai sus, este evident că solicitantul poate cere invocarea priorității din data constituirii depozitului național reglementar, dar nu mai târziu de 12 luni de la constituirea acestuia. Legislația Republicii Moldo-

va admite prelungirea termenului de invocare a priorității dacă acest lucru nu a fost făcut la depunerea cererii în termenul stabilit. Acesta poate fi prelungit, însă, cu cel mult 2 luni, art.40 alin.(8) din Legea nr.50/2008.

Atât în cazul invocării priorității convenționale, cât și în cazul invocării priorității de expoziție actele ce confirmă această prioritate pot fi depuse la AGEPI în termen de 3 luni de la depunerea cererii. Nerespectarea termenelor stabilite duce la nerecunoașterea priorităților invocate.

Prin actele ce confirmă prioritatea se înțelege setul de materiale, inclusiv cererea de brevet având depozitul constituit în una din țările membre ale Convenției de la Paris sau certificatul corespunzător eliberat de către organizatorii expoziției în cazul invocării priorității de expoziție cu condiția că expoziția este recunoscută drept internațională, cu confirmarea oficială de către persoanele responsabile.

Atât prioritatea convențională, cât și prioritatea de expoziție, după cum a fost menționat mai sus, sunt invocate doar la cererea solicitantului la momentul constituirii depozitului național reglementar. Este important faptul că țările membre ale Convenției de la Paris pot stabili și alte priorități, însă acestea nu pot fi cumulate, iar termenul maxim al priorității nu poate depăși 12 luni.

Legislația Republicii Moldova, conform art.9 din Legea nr.50/2008, stabilește un termen de grație de 6 luni, însă acest termen se stabilește până la data constituirii depozitului național reglementar și poate fi aplicat cu condiția că divulgarea informației referitoare la esența invenției a fost făcută ca urmare directă sau indirectă a unui abuz evident în privința solicitantului ori a succesorului său în drepturi. Perioada de grație menționată în art. 9 nu este altceva decât un privilegiu acordat solicitantului pentru a nu influența brevetabilitatea invenției prin contrapunerea la examinarea noutății acesteia a informațiilor dezvoltate în condițiile menționate mai sus. Vorbind despre prioritatea invenției, trebuie de menționat și prioritatea care poate fi stabilită conform cererii divizionare. În cazul în care cererea de brevet se referă la mai multe invenții fără a forma un singur concept inventiv, astfel încălcându-se principiul de unitate a invenției expus în art. 35 din Legea nr.50/2008, solicitantul poate diviza această cerere în mai multe cereri cu condiția ca acestea să nu depășească limitele esenței invenției, dezvoltate în cererea inițială, în acest caz, fiecare cerere divizionară va beneficia de prioritate conform depozitului național reglementar al cererii inițiale neunitare, care a fost divizată.

Prioritatea pentru o cerere divizionară nu poate fi stabilită dacă AGEPI a luat o hotărâre definitivă privind acordarea brevetului conform cererii sau a respins această cerere, precum și în cazul în care cererea divizionară depășește limitele esenței invenției, dezvoltate în cererea inițială.

Examinarea cererii

Cererea de brevet în cadrul examinării parcurge trei etape: prima etapă - **examinarea formală**, în cadrul căreia cererea de brevet este verificată din punctul de vedere al corectitudinii completării formularului-tip al cererii, precum și dacă sunt anexate toate documentele necesare în trei exemplare pentru a constitui depozitul național reglementar.

Perioada de efectuare a examinării formale este stabilită prin lege și constituie o lună de la data intrării cererii la AGEPI. După verificarea setului de documente necesare anexate la cerere, specialiștii AGEPI includ datele necesare în baza de date și în Registrul Național de Cereri de Brevet, stabilesc data depozitului național reglementar și transmit cererea la etapa a doua a examinării - **examinarea preliminară**. Solicitantul este notificat despre finalizarea primei etape. La fel, solicitantul este notificat și în cazul în care, în cadrul examinării formale, lipsesc unele documente necesare sau acestea conțin lipsuri fără de care nu este posibilă stabilirea depozitului național reglementar. În acest caz solicitantul este obligat în termen de două luni să prezinte documentul lipsă sau să lichideze neajunsurile, în caz contrar, cererea se va considera abandonată.

Examinarea preliminară

La această etapă a examinării se verifică prezența tuturor documentelor necesare, inclusiv dacă acestea corespund cerințelor stabilite prin lege, se verifică dacă sunt îndeplinite condițiile de unitate a invenției, dacă este corect utilizată clasificarea conform CIB, dacă se invocă o prioritate și dreptul la invocarea acesteia, dacă au fost achitate taxele corespunzătoare, dacă există procura în cazul în care cererea este depusă prin reprezentant. De asemenea, la etapa examinării preliminare se verifică și se recepționează de la solicitant setul de materiale care trebuie traduse în limba de stat în cazul în care acestea au fost prezentate în una din limbile de circulație internațională, se verifică setul de materiale care confirmă invocarea priorității și corectitudinea acestora. În special, se verifică tot setul și fiecare document în parte pentru ca acestea să corespundă cerințelor stabilite pentru fiecare din ele în regulile speciale conform Regulamentului privind procedura de depunere și examinare a cererii de brevet de invenție și de eliberare a brevetului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.528 din 01.09. 2009 (în continuare Regulament). Aceste cerințe au fost menționate succint în capitolele precedente ale prezentei lucrări. Ca și în cazul examinării formale, pe parcursul examinării preliminare specialiștii AGEPI notifică solicitantul cu referire la orice lipsă de documente sau iregularități depistate în documentele anexate la cerere, propunându-i să le înlăture în termen de două luni de la data primirii notificării. Dacă în termenul prescris solicitantul nu prezintă materialele necesare sau nu depune o cerere argumentată, precum și în cazul în care acesta nu solicită prelungirea termenului stabilit, cererea de brevet se consideră retrasă. Termenul indicat în notificare poate fi prelungit, dar nu va depăși 6 luni de la expirarea termenului indicat în notificare, cu condiția achitării taxei corespunzătoare.

Termenul de efectuare a examinării preliminare este de 3 luni de la data finalizării examinării formale. În acest termen nu se includ termenele acordate conform notificărilor, termenele de prelungire a acestora, precum și alte termene necesare pentru efectuarea altor proceduri în cazul în care aceste proceduri au intervenit pe parcurs, de exemplu: modificarea datelor cererii, cesionarea drepturilor etc.

În privința cererii care conține toate actele necesare, îndeplinește toate condițiile stabilite, precum și dacă invenția nu face parte din categoria invențiilor nebrevetabile, solicitantul se notifică despre rezultatul pozitiv al examinării.

Atât examinarea formală, cât și examinarea preliminară, sunt obligatorii pentru fiecare cerere de brevet depusă la AGEPI. După verificarea și conformarea tuturor cerințelor stabilite pentru cererea de brevet și materialele anexate acesteia, solicitantul poate depune un demers în scris pentru eliberarea brevetului. În special, acest demers poate fi depus concomitent cu depunerea cererii de brevet, precum și în termen de 30 de luni de la data constituirii depozitului național reglementar. Demersul poate fi depus în limitele termenelor indicate mai sus și de către orice persoană interesată. Cererea se va considera retrasă dacă solicitantul nu va depune demersul în termenul stabilit care, conform prevederilor legislației în vigoare, nu poate fi prelungit sau restabilit.

Examinarea de fond

În capitolul anterior s-a menționat faptul că solicitantul, în cazul în care dorește să obțină brevetul cu examinarea de fond, este în drept să depună un demers în scris la AGEPI. Demersul poate fi depus odată cu cererea sau în termen de 30 de luni de la data constituirii depozitului național reglementar. Procedura de examinare de fond a cererii de brevet se efectuează în termen de 18 luni din data depunerii demersului. În caz dacă demersul a fost depus până la finele examinării preliminare, termenul de 18 luni va începe să curgă din data notificării expediate solicitantului referitor la rezultatul pozitiv al examinării preliminare.

Termenul examinării de fond poate fi redus, la cererea solicitantului, până la 9 luni, cu condiția achitării taxei suplimentare. Acest termen, conform Regulamentului, va începe să curgă din data când a fost achitată taxa pentru examinarea în regim de urgență.

Examinarea de fond este una din cele mai importante etape de examinare a cererii de brevet de invenție. Anume în cadrul acestei examinări sunt verificate condițiile de brevetabilitate a invenției.

Pe parcursul examinării de fond se efectuează:

- verificarea conținutului cererii și a materialelor anexate pentru a stabili dacă sunt îndeplinite toate condițiile necesare pentru a iniția examinarea de fond;
- examinarea obiectului invenției din punctul de vedere al dezvoltării complete a acestuia, verificându-se corectitudinea invenției, respectarea unității cererii, dacă invenția nu se încadrează în categoria obiectelor nebrevetabile;
- examinarea îndeplinirii condiției de aplicabilitate;
- cercetarea documentară pentru stabilirea stadiului tehnicii și redactarea raportului de documentare;
- examinarea îndeplinirii condiției de nouitate și de activitate inventivă.

Ca și în cazurile expuse anterior referitor la procedura examinării preliminare, examinatorul notifică în scris solicitantul despre orice lipsă sau incorectitudine depistată în materialele cererii cerându-i să le înlăture în termen de două luni sau să depună un aviz argumentat în privința acestora. În caz contrar, cererea

se va considera retrasă. Desigur, conform legislației în vigoare, solicitantului i se permite prelungirea termenului stabilit sau restabilirea lui, cu condiția achitării unei taxe suplimentare, însă acest drept este limitat la 6 luni din data expirării termenului stabilit în notificare. Este evident faptul că examinarea de fond poate fi cerută numai pentru o cerere care nu a fost respinsă, abandonată sau retrasă în urma exercitării procedurilor anterioare.

În unele cazuri, pentru a fi clarificate mai bine problemele apărute pe marginea examinării cererii, solicitantul poate fi invitat la o discuție, întocmindu-se un proces-verbal care va reflecta toate problemele puse în discuție și soluțiile în privința acestora. Procesul-verbal este semnat de către toate persoanele care au participat la ședință.

Solicitantul, pentru a urgenta examinarea de fond, în afara cazurilor expuse anterior privind solicitarea examinării în regim de urgență, poate reduce termenul examinării până la 9 luni, prezentând la AGEPI un raport de documentare sau un raport de examinare preliminară, efectuate de una din Administrațiile de Documentare Internațională sau de Examinare Preliminară Internațională.

Dacă se constată că invenția, exprimată prin revendicările propuse de solicitant, este acceptată de către acesta în urma negocierilor cu Agenția, îndeplinește toate condițiile de brevetabilitate, atunci se emite hotărârea de acordare a brevetului. În cazul în care se constată că invenția, exprimată prin revendicările propuse de solicitant, nu satisface condițiile de brevetabilitate și nu este posibilă negocierea acestora, se emite hotărârea de respingere a cererii de brevet, cu prezentarea motivelor corespunzătoare.

Începând cu data constituirii depozitului național reglementar și pe tot parcursul examinării cererii de brevet, aceasta poate fi retrasă la cererea solicitantului. De asemenea, cererea poate fi transformată în cerere de brevet de invenție de scurtă durată, cu condiția că nu a fost publicată, respinsă sau abandonată.

Publicarea cererii

Un aspect important în procedura de acordare a protecției invențiilor îl constituie expunerea oficială către public a materialelor cererii de brevet. În acest context, trebuie de menționat prevederile art.12 al Convenției de la Paris, conform căruia fiecare din țările Uniunii de la Paris se obligă să stabilească un serviciu special al proprietății industriale și un birou central de primire a depozitelor, pentru comunicarea către public a obiectelor de proprietate industrială. Acest serviciu va edita o publicație periodică oficială și va publica în mod regulat numele titularilor brevetelor acordate, cu o scurtă descriere a invențiilor brevetate, precum și reproducerea mărcilor înregistrate.

Pentru a respecta aceste prevederi, în Republica Moldova a fost instituită publicația periodică Buletinul Oficial de Proprietate Industrială (BOPI), aprobat prin Ordinul Directorului General al AGEPI nr.121 din 20.09.2000, denumirea căruia a fost modificată în Buletinul Oficial de Proprietate Intelectuală, în baza art.23 al Legii nr. 144/2014 cu privire la AGEPI și a ordinului Directorului General nr.201 din 06.11.2015).

Buletinul reprezintă o publicație oficială periodică, fondată și editată de AGEPI în conformitate cu legislația de proprietate industrială a Republicii Moldova și cu normele Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI).

Prin editarea BOPI se urmăresc următoarele scopuri:

- informarea oficială a publicului referitor la obiectele de proprietate industrială protejate pe teritoriul Republicii Moldova; de regulă, informarea se realizează prin publicarea cererilor depuse pentru obținerea protecției juridice, a hotărârilor de acordare a titlurilor de protecție (brevetelor, certificatelor de înregistrare), a titlurilor de protecție eliberate și a altor informații oficiale prescrise, grupate pe compartimente conform obiectelor de proprietate industrială;

- informarea oficială a publicului referitor la schimbările intervenite în statutul juridic al cererilor și titlurilor de protecție ale obiectelor de proprietate industrială; informarea se realizează prin publicarea modificărilor privind solicitanții/titularii, decăderilor din drepturi, anulărilor, revalidărilor, cesiunilor, licențelor, franchising, altor informații oficiale vizând statutul juridic al cererilor și titlurilor de protecție.

În BOPI se mai publică:

- actele legislative și normative, regulamentele, instrucțiunile, alte documente care reglementează protecția juridică a proprietății intelectuale pe teritoriul Republicii Moldova, precum și convențiile și acordurile internaționale, alte norme ce țin de domeniu;

- informații referitoare la sistemul de protecție a proprietății intelectuale în țară și peste hotare;

- informații privind serviciile prestate de AGEPI.

Buletinul se consideră publicat prin expunerea lui la bibliotecă sau pe pagina web oficială a AGEPI, în public, în ultima zi calendaristică a fiecărei luni, această dată indicându-se pe copertă/foaia de titlu.

Volumul informațiilor publicate în Buletin este stabilit de AGEPI, fiind suficient dezvoltării obiectului pentru care se solicită sau se acordă protecția juridică. Până la publicarea în Buletin, informațiile stocate la AGEPI se consideră confidențiale, cu excepția cazurilor când există alte prevederi în această privință.

Referitor la datele cu privire la cererea de brevet, acestea se publică în BOPI după expirarea termenului de 18 luni de la data constituirii depozitului național reglementar sau de la data priorității în cazul în care această prioritate a fost invocată.

Din motivul că nu toată informația se publică în BOPI și nici nu este rațională o astfel de publicare, AGEPI pune la dispoziția publicului, la biblioteca AGEPI, toate documentele depozitului național reglementar, în acest mod fiind posibil ca persoanele interesate să ia cunoștință de invenția solicitată și, în cazul în care consideră că această invenție, într-un oarecare mod, le va leza drepturile sau nu corespunde criteriilor de brevetabilitate sau a fost admisă la înregistrare cu încălcarea altor prevederi ale legislației în vigoare și să poată interveni cu o contestație în Comisia de Contestații sau în instanța judecătorească competentă. Evident că publicarea nu are doar acest scop și este efectuată, în special, pentru a include invenția în stadiul tehnicii necesar pentru stabilirea noutății invențiilor ulterioare.

Termenul stabilit de 18 luni poate fi redus, la cererea solicitantului, cu condiția achitării unei taxe suplimentare. Publicarea cererii de brevet nu poate fi efectuată în cazul în care a fost luată hotărârea de acordare a brevetului, cu alte cuvinte, în cazul în care solicitantul a cerut eliberarea brevetului pe răspunderea sa în regim de urgență.

Eliberarea brevetului

Eliberarea brevetului constituie doar o acțiune formală de înmânare a titlului de protecție titularului de drepturi. Caracterul formal al acestei acțiuni se explică prin faptul că protecția juridică a invenției apare odată cu adoptarea hotărârii de acordare a brevetului, termenul începând să curgă de la data constituirii depozitului național reglementar la AGEPI. În acest caz, brevetul servește drept titlu care certifică prioritatea, calitatea de autor al invenției și dreptul exclusiv al titularului de brevet asupra invenției.

Astfel, cum este stabilit în art.60 din Legea nr.50/2008, dacă nu au fost înaintate contestații împotriva hotărârii de acordare a brevetului publicat sau dacă contestația depusă a fost respinsă, Agenția va elibera brevetul persoanei îndreptățite, cu condiția plății taxei stabilite.

Eliberarea brevetului nu va putea fi refuzată, iar brevetul nu va putea fi invalidat din motivul că vânzarea produsului brevetat sau obținut printr-un procedeu brevetat este supusă unor interdicții sau restricții ce rezultă din legislația națională.

Concomitent cu eliberarea brevetului, se publică descrierea, revendicările, desenele, rezumatul și datele privind eliberarea brevetului. Dacă sunt mai mulți titulari, brevetul se eliberează numai unuia, în baza acordului încheiat între ei, iar ceilalți au dreptul la o copie a brevetului. Dacă solicitantul și inventatorul sunt persoane diferite, inventatorul are dreptul la o copie a brevetului.

Termenul de protecție

Termenul de protecție a invenției, stabilit conform prevederilor legislației în vigoare, este de 20 de ani, acesta începând să curgă din data constituirii depozitului național reglementar. Termenul de protecție stabilit reprezintă, de fapt, perioada maximă în care titularul poate deține dreptul exclusiv asupra invenției brevetate. După expirarea acestei perioade, invenția devine un bun public, adică orice persoană va fi în drept să folosească invenția. Am menționat că termenul de protecție stabilit de 20 de ani este perioada maximă în care titularul poate deține dreptul exclusiv, deoarece există anumite condiții care necesită a fi respectate de către titular. Nerespectarea lor duce la decăderea titularului din drepturi, iar invenția devine un bun public. Una din condiții este plata taxelor anuale de menținere în vigoare. În Republica Moldova, această taxă se achită începând cu primul an de protecție, adică la momentul obținerii titlului de protecție titularul va achita taxa pentru menținerea în vigoare a brevetului și pentru perioada de examinare a cererii; această perioadă poate fi de doi, trei ani și mai mult. Vă reamintim că protecția juridică a invenției în-

cepe să curgă de la data constituirii depozitului național reglementar, cu alte cuvinte, de la data depunerii cererii la AGEPI. Sunt și alte motive care pot duce la decăderea titularului din drepturi, de exemplu, în temeiul art.64 din Legea nr.50/2008, conform căruia brevetul poate fi declarat nul, integral sau parțial, în cazurile când:

- a) invenția protejată nu îndeplinește condițiile de brevetabilitate, stabilite prin lege;
- b) în revendicări există elemente care au lipsit în documentele inițiale ale cererii;
- c) esența invenției nu a fost dezvăluită deplin și clar în descriere;
- d) în brevet nu a fost indicat corect inventatorul sau titularul.

În cazul când titularul renunță integral sau parțial la brevet, conform art.66 din Legea nr.50/2008, există unele excepții ca, de exemplu, în cazul când există mai mulți titulari și unul din ei renunță la brevet, valabilitatea brevetului nu se suspendă și brevetul rămâne în posesia celorlalți titulari.

Titularul, în cazul în care este altul decât inventatorul, are obligația, concomitent cu depunerea notificării scrise la Agenție referitor la renunțarea la brevet, să comunice inventatorului intenția sa de a renunța la brevet. În acest caz, inventatorul, în timp de 3 luni de la data când titularul i-a notificat în scris intenția sa de a renunța la brevet, are dreptul de a obține brevetul pe numele său.

Dreptul exclusiv

Dreptul exclusiv, conform art.20 din Legea nr.50/2008, este recunoscut și confirmat pe teritoriul Republicii Moldova prin brevetul de invenție. Titularul brevetului are dreptul exclusiv asupra invenției, care constă în dreptul de exploatare a invenției, dacă exploatarea nu lezează drepturile altor titulari, dreptul de a dispune de brevet și dreptul de a interzice terților să efectueze fără acordul său fabricarea, folosirea, oferirea spre vânzare, vânzarea, importul în aceste scopuri a produsului brevetat sau produsului obținut prin procedeul brevetat.

După cum s-a menționat, prin dreptul exclusiv, confirmat prin brevetul de invenție, titularul obține posibilități reale de a-și realiza drepturile și a obține venitul preconizat de pe urma exploatării invenției.

Prin exploatarea invenției se presupune fabricarea, folosirea conform destinației în alt mod, introducerea în circulație economică a invenției sau a produsului obținut prin aplicarea invenției.

Titularul poate exploata invenția de sine stătător în cadrul unei întreprinderi proprii sau poate acorda acest drept altor persoane, în baza unui contract decesiune, licență, franchising precum și în urma altor relații contractuale. Dreptul de exploatare a invenției, precum și posibilitățile de a transmite acest drept către terți nu are oarecare limite stabilite prin lege, cu excepția prevederilor articolului 20 alin.(3) din Legea nr.50/2008, care se referă la cazul când brevetul a fost eliberat pe numele mai multor titulari (cotitulari).

Exploatarea invenției în acest caz va fi posibilă în limitele acordului încheiat între cotitulari. Legislația nu stabilește vreo formalitate în privința prevederilor acestui acord, fapt care presupune doar respectarea cerințelor stabilite conform

Codului civil. Este important faptul că legea prevede, în cazurile în care un asemenea acord nu există, că fiecare cotitular are dreptul să exploateze invenția integral după voința sa și să intenteze procese în legătură cu încălcarea dreptului exclusiv împotriva oricărei persoane care exploatează invenția fără autorizația cotitularilor, însă fără a avea dreptul să transmită drepturile și să renunțe la brevet, cu excepția succesiunii.

Respectiv, titularul este liber în acțiuni și poate, de sine stătător, să stabilească aceste limite, de exemplu, acordarea unei licențe neexclusive limitate în timp și în spațiu, precum și alte limite ce țin de volum sau de domeniul de activitate, cum ar fi licență doar pentru import sau doar pentru producere.

În contextul dreptului titularului de a-și exploata liber invenția, ne referim la faptul că legislația în domeniu nu stabilește alte restricții decât cele menționate. Însă trebuie de ținut cont de faptul că exploatarea invenției poate fi interzisă în baza altor legi, de exemplu, dacă prin lege pe teritoriul Republicii Moldova este interzisă producerea, stocarea și comercializarea substanțelor narcotice, respectiv, orice invenție legată de producerea acestui produs va fi inutilizabilă. Acest fapt, însă, nu poate servi drept temei pentru a refuza în acordarea protecției acestei invenții și nici nu poate servi ca motiv pentru anularea brevetului.

În art.2 alin.2 al Acordului privind aspectele drepturilor de proprietate intelectuală legate de comerț (în continuare TRIPS) este prevăzut că membrii vor putea exclude de la brevetare invențiile a căror exploatare comercială pe teritoriul lor trebuie să fie interzisă, pentru protecția ordinii publice sau a moralității, inclusiv pentru protecția sănătății și vieții persoanelor și a animalelor sau prezervarea vegetalelor, sau pentru a evita aducerea de atingeri grave mediului înconjurător, cu condiția ca această excludere să nu depindă numai de faptul că exploatarea este interzisă prin lege.

Prin aceasta poate fi explicat faptul că, în cazul când la excluderea de la protecție se invocă restricții impuse de lege, este necesar să se aducă dovezi convingătoare în privința pericolului presupus și ca acest pericol să nu fie motivat doar prin faptul că la moment legislația în vigoare interzice producerea sau comercializarea produsului brevetat sau obținut ca rezultat al exploatării invenției brevetate.

Trebuie de menționat că scopul protecției este, în primul rând, obținerea unui beneficiu de pe urma exploatării invenției și, respectiv, sunt încurajate orice forme de exploatare dacă acestea contribuie la realizarea scopului.

Un alt aspect al dreptului exclusiv este dreptul de a dispune de brevet cu alte cuvinte, dreptul de a hotărî soarta brevetului. Dacă e să ne referim la art.68 din Legea nr.50/2008, observăm că valabilitatea brevetului poate înceta înainte de termen (se are în vedere termenul maxim de protecție de 20 de ani):

- în baza cererii titularului brevetului;
- când nu se achită taxa pentru menținerea în vigoare a brevetului.

În ambele cazuri titularul decide să mențină valabilitatea brevetului, să transmită drepturile asupra acestuia, să-l înstrăineze, să-l doneze etc. Respectiv, nimeni nu poate impune titularul să procedeze contrar voinței proprii în acest sens, dar trebuie de ținut cont de prevederile contractuale existente între titular și alte persoane. Dar și în aceste cazuri titularul își exprimă benevol voin-

ta la momentul încheierii acestor contracte de licență, franchising sau cesiune și, respectiv își asumă responsabilitatea de a respecta prevederile contractului.

La analiza dreptului titularului de a dispune de brevet, în contextul celor menționate anterior, nu s-a ținut cont de prevederile art.28 din Legea nr.50/2008, și anume, folosirea brevetului fără autorizarea titularului. Această prevedere și-a făcut apariția în urma aderării Republicii Moldova la Organizația Mondială a Comerțului (OMC) și presupune că instanțele judecătorești pot autoriza folosirea unei invenții protejate (pot acorda licență obligatorie neexclusivă) fără permisiunea titularului de brevet.

Protecția invenției prin sistemul PCT

Tratatul de cooperare în domeniul brevetelor (Patent Cooperation Treaty - PCT) reprezintă un acord internațional special în cadrul Convenției de la Paris. Tratatul a fost semnat la Washington la 19 iunie 1970 și a intrat în vigoare în 1978. Fiind aplicat inițial de un grup de 18 state contractante, acest număr constituie actualmente 139 de state membre, printre ele fiind și Republica Moldova, care a aderat în anul 1991.

Tratatul are drept scop stabilirea unui sistem internațional de depunere a cererilor de brevet de invenție care prevede:

- depunerea unei cereri internaționale care echivalează cu depunerea mai multor cereri naționale în statele contractante în care este dorită protecția invenției;
- efectuarea documentării internaționale pentru stabilirea stadiului anterior în raport cu invenția solicitată;
- efectuarea, la dorință, a examinării preliminare internaționale în vederea aprecierii conformității invenției solicitate cu criteriile de brevetabilitate: noua, activitatea inventivă și aplicabilitatea industrială.

Sistemul PCT contribuie la evitarea dublării de către oficiile de brevete naționale a procedurilor de procesare a cererilor privind una și aceeași invenție depuse concomitent în câteva țări, precum și în simplificarea și raționalizarea procedurii de obținere a protecției invențiilor în aceste țări.

Un alt scop urmărit de acest tratat constă în culegerea și distribuirea informației tehnice și în asigurarea asistenței tehnice care se realizează prin publicarea internațională a cererilor de brevet și oferirea asistenței tehnice pentru țările în curs de dezvoltare.

Procedura de brevetare a invențiilor, conform PCT, include două faze: internațională și națională.

La faza internațională orice persoană dintr-un stat contractant sau orice persoană domiciliată într-un asemenea stat poate depune o cerere internațională. Cererile internaționale pot fi depuse la oficiile naționale sau regionale, care acționează în calitate de oficii receptoare, sau la Biroul Internațional al Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (în continuare - Biroul Internațional al OMPI).

Depunerea unei cereri internaționale este însoțită de achitarea taxei de transmitere, taxei de documentare și taxei internaționale.

Solicitantul poate depune cererea internațională în una din limbile acceptate de către Biroul Internațional al OMPI: arabă, chineză, engleză, franceză, germană, japoneză, rusă sau spaniolă.

Fiecare cerere internațională este supusă unei documentări internaționale.

Ca rezultat al documentării, se întocmește raportul de documentare internațională care este transmis solicitantului. În raport sunt reflectate elementele din stadiul anterior pertinente în raport cu revendicările din cererea internațională și care reflectă opinia referitor la brevetabilitatea invenției.

Raportul de documentare internațională permite solicitantului să evalueze șansele de obținere a unui brevet în țările desemnate în cererea internațională și să decidă oportunitatea de a continua brevetarea invenției în țările respective.

În cazul unui raport de documentare defavorabil, solicitantul are posibilitatea să modifice revendicările în vederea distingerii invenției sale de stadiul anterior sau să retragă cererea până la publicarea acesteia.

Biroul Internațional al OMPI publică Buletinul de cereri internaționale (PCT Gazette) pe site-ul OMPI: *www.wipo.int*.

Faza națională în fiecare din statele alese/desemnate începe peste 30 sau 31 de luni de la data priorității.

Oficiile naționale de brevete efectuează examinarea cererilor internaționale în conformitate cu criteriile naționale de brevetabilitate a invențiilor.

Conform informației oferite de către AGEPI, solicitantul unei cereri internaționale care dorește să obțină un brevet în Republica Moldova poate depune la AGEPI în termen de 31 de luni de la data de depozit a cererii internaționale sau, dacă a fost revendicată o prioritate, de la data priorității, o cerere care să conțină solicitarea explicită sau implicită a deschiderii fazei naționale, o copie de pe cererea internațională și traducerea în limba de stat a cererii internaționale, certificată în modul corespunzător.

AGEPI acționează în acest caz în calitate de oficiu receptor, adică recepționează documentele cererii și percepe taxele stabilite. Cuantumul taxelor este supus periodic unor modificări, solicitanții din Republica Moldova beneficiind de o reducere ce constituie 90% din taxa internațională pentru depunere.

Din taxele de bază pot fi menționate următoarele: taxa pentru eliberarea unui act de prioritate – 20 euro, taxa pentru recepționare, verificare, examinare și transmitere – 100 euro, taxa internațională de bază – 121 de dolari, taxa de documentare efectuată la ROSPATENT - 500 de dolari sau efectuată la OEB - 425 de euro.

Una dintre condițiile brevetării invenției prin sistemul PCT, conform art.45 alin.(2) din Legea nr.50/2008 privind protecția invențiilor, constă în depunerea cererii de brevet de invenție la AGEPI, după care, peste 30 de zile se va recurge la procedura PCT.

O cerere internațională de brevet de invenție, în sensul art.3(2) al Tratatului PCT, trebuie să conțină: cererea propriu-zisă, descrierea, una sau mai multe revendicări, unul sau mai multe desene (după caz) și rezumatul care nu trebuie să depășească 150 de cuvinte.

Solicitantul are dreptul să revendice în cererea internațională, conform prevederilor Convenției de la Paris, prioritatea unei cereri anterioare pentru aceeași invenție în termen de 12 luni de la data de depozit a cererii anterioare.

Cererea internațională propriu-zisă, la alegerea solicitantului, poate fi depusă:

a) pe un formular-tip PCT/RO/101, elaborat de Biroul Internațional al OMPI și care poate fi obținut la AGEPI;

b) pe suport electronic, ale cărui format și conținut corespund formularului-tip PCT/RO/101;

c) în format PCT-SAFE, fiind însoțită de o dischetă PCT-SAFE.

În cazul depunerii cererii conform lit. c), solicitantul va beneficia de o reducere a taxei internaționale echivalente cu 101 dolari.

La data înregistrării cererii internaționale, aceasta trebuie să îndeplinească prevederile art.33 din Legea nr.50/2008 și să conțină:

a) solicitarea de acordare a brevetului. Formularul cererii internaționale PCT/RO/101 poate fi obținut pe adresa: www.wipo/int/pct/en/forms. Cererea se va completa prin tipărire la calculator sau mașina de dactilografiat, conform ghidului de completare a formularului;

b) menționarea inventatorului și datele care să permită stabilirea identității acestuia conform cerințelor stipulate la regula 4(17) din Regulamentul PCT și, în mod obligatoriu, semnătura fiecărui solicitant;

c) descrierea invenției;

d) una sau mai multe revendicări;

e) desenele la care se fac referiri în descriere sau în revendicări;

f) rezumatul.

La cererea internațională se vor anexa:

- **procura** mandatarului autorizat, în cazul în care se va acționa prin intermediul acestuia;

- **dovada de plată a taxelor:** de depunere, transmitere, cercetare documentară, pentru eliberarea certificatului de prioritate de către AGEPI;

- toate materialele cererii se vor prezenta în 3 exemplare;

- numerotarea filelor se va face cu cifre arabe care se vor plasa la mijlocul părții de sus sau de jos a filei;

- fiecare desen va fi prezentat pe o filă separată și se va numerota conform pct.2 în felul următor, în funcție de numărul filelor cu desene: 1/7; 2/7; 3/7 etc.;

- textul descrierii, revendicărilor, rezumatului se va tipări la un interval de 1,5.

În funcție de Administrația de documentare internațională solicitată, cererea se va depune în limba rusă, în cazul în care documentarea se va face la ROSPATENT, sau în una din limbile engleză, franceză ori germană, în cazul în care documentarea se va efectua la OEB. Aceasta va fi și limba publicației internaționale.

În cazul în care cererea este depusă în limba de stat, materialele cererii se vor traduce în una din limbile menționate mai sus, respectând termenul prevăzut la regula 12(3) din Regulamentul PCT, adică în termen de o lună de la data recepționării cererii internaționale la AGEPI.

AGEPI supune cererea internațională unei examinări formale și, în cazul în care aceasta îndeplinește condițiile art.11 din tratat, o înscrie în Registrul Național al Cererilor Internaționale, administrat de AGEPI, acordându-i un număr de depozit internațional.

AGEPI, în calitate de oficiu receptor, trimite exemplarul original al cererii la Biroul Internațional al OMPI și o copie la Administrația de documentare internațională nu mai târziu de 5 zile până la finele lunii a 13-a de la data priorității.

Administrația de documentare internațională are la dispoziție 3 luni pentru a efectua documentarea internațională, iar la finele lunii a 16-a transmite raportul de documentare internațională Biroului Internațional al OMPI și solicitantului.

Solicitantul are la dispoziție 2 luni pentru a opera modificări în materialele cererii pe care le transmite Biroului Internațional al OMPI până la publicare, adică în decursul lunii a 18-a. Biroul Internațional al OMPI publică la finele lunii a 18-a cererea internațională și raportul de documentare internațională.

Pentru continuarea procedurii de brevetare, solicitantul, în cazul în care dorește să obțină o opinie privind brevetabilitatea invenției sale, la finele lunii a 18-a trebuie să depună o cerere de examinare preliminară internațională la Administrația de examinare preliminară internațională (în calitate de Administrație de documentare și de examinare preliminară pentru Republica Moldova sunt desemnate OEB și ROSPATENT).

Administrația de examinare preliminară transmite raportul de examinare preliminară internațională Biroului Internațional al OMPI și solicitantului până la finele lunii a 28-a.

Solicitantul are la dispoziție 2 luni (a 29-a și a 30-a) pentru a modifica (dacă este cazul) revendicările, descrierea și desenele pe care, împreună cu traducerile, le va depune la oficiile naționale alese și va achita taxele până la finele lunii a 30-a.

2. SOIURI DE PLANTE

Soiul nou de plantă, la fel ca invenția, marca sau desenul și modelul industrial, este un rezultat al creativității umane, un obiect de proprietate industrială, la obținerea căruia sunt implicate considerabile resurse umane și materiale. Fiind organisme/entități vii, plantele au capacitatea de a se reproduce, unele specii pot chiar să se autoreproducă în formă neschimbată. Astfel, orice persoană cu cunoștințe tehnice de bază în domeniul reproducerii și multiplicării plantelor, cu ușurință poate reproduce un soi de plantă. Aceasta înseamnă că odată obținut, un soi poate fi multiplicat, reprodus, fără ca amelioratorul să fie informat.

Ținând cont de faptul că procesul de ameliorare a plantelor de cele mai multe ori este de durată (10-15 ani) și este foarte costisitor, iar materialul soiului nou de plantă poate fi foarte ușor și repede reprodus (multiplicat), grație dezvoltării ascendente a biotehnologiei și ingineriei genetice din ultimul deceniu al sec. XX și începutul sec. XXI, amelioratorii necesită o anumită protecție a rezultatelor muncii depuse pe parcursul anilor, pentru a-și asigura investițiile și a obține anumite beneficii.

De asemenea, pentru unele specii de plante, produsul comercializat de fermieri după cultivare, reprezintă aceeași parte de plantă utilizată pentru reproducerea soiului (de exemplu, cu referire la cereale - amelioratorul cumpără semințe de grâu pentru a produce cereale/grâu, în timp ce la speciile de pomi fructiferi – este necesar să cumperi doar un puiet ca să poți reproduce soiul).

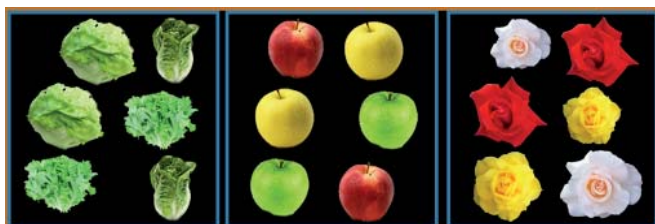
Noțiuni generale despre lumea vegetală

Lumea vegetală/regnul vegetal – cuprinde o diversitate mare de plante ce aparțin diferitor tipuri de culturi care se deosebesc după mai multe caracteristici (culoare, formă etc.)

Specia – este o unitate taxonomică de clasificare a lumii vegetale. În cadrul unei specii pot exista mai multe tipuri de plante – subspecii, varietăți, populații etc.

Amelioratorii sunt interesați de obținerea unor grupuri de plante cu anumite caracteristici, adaptate la mediul ambiant și condițiile de cultivare.

Soiul - reprezintă un grup de plante selectat din cadrul unei specii și care are un set comun de caracteristici foarte bine definite.

(sursa originală a imaginii la: <http://www.upov.int/overview/en/benefits.html>).

Scurt istoric al originii ameliorării plantelor

În istoria timpurie, selecția plantelor a fost pe cât de conștientă, pe atât de spontană, deoarece se baza, în special, pe percepția vizuală a omului a unor caracteristici constante ale plantelor, iar selecția acestora a fost în funcție directă de nivelul de dezvoltare a metodelor sau tehnologiilor de creștere a plantelor, cunoscute de om la diferite etape de dezvoltare a civilizației.

Procesul de ameliorare orientată a plantelor a început la finele sec. al XVI-lea, odată cu descoperirea **legităților fundamentale de transmitere a caracterelor ereditare de la părinți la urmași (Gregor Mendel, 1865)**. Urmare acestei descoperiri a fost deschisă ușa artei de alegere/selecție a plantelor și fermierii inovativi au realizat foarte repede că un progres considerabil în domeniul dat poate fi atins numai prin selecția bine direcționată a plantelor.

Redescoperirea la începutul sec. XIX a legilor mendeliene de către Hugo de Vries, C. Correns și E. von Tschermak (1900) a contribuit esențial la dezvoltarea unei baze științifice în procesul de selecție/ameliorare a plantelor. Un rol important l-a avut, desigur, dezvoltarea geneticii ca știință. Cercetările au început cu studiul modului de transmitere a caracterelor în procesul de hibridare, dar a continuat vertiginos cu explicarea eredității și variabilității organismelor la nivel cromozomial.

Perfecționarea metodelor de cercetare a multiplelor aspecte ale eredității au condiționat apariția unor noi științe ca genetica moleculară, citogenetica, genetica radiațiilor etc. Rezultate de excepție au fost obținute în domeniul geneticii, în vederea modelării unor genotipuri valoroase, domeniu cunoscut sub denumirea de inginerie genetică.

Aprofundarea cunoștințelor privind mecanismele celulare și moleculare ale eredității și variabilității genetice a permis apariția interpretării moderne a procesului de adaptare a organismelor vii la condițiile de mediu, precum și a evoluției acestora. Astfel, dezvoltarea geneticii ca știință a avut o importanță nu numai teoretică, dar și practică, deoarece a elaborat și contribuie în continuare la dezvoltarea bazelor teoretice pentru ameliorarea plantelor.

Importanța noilor soiuri de plante

Dat fiind creșterea considerabilă a populației globului, resursele funciare, arabile și alte resurse ale mediului scad foarte repede. Dacă în anul 2013 populația globului număra 7 miliarde, atunci în anul 2025 se așteaptă o creștere de până la 8 miliarde, iar în anul 2040 populația ar atinge 9 miliarde de persoane.

Se impune necesitatea depistării unor noi soluții de creștere a producției de alimente, inclusiv prin sporirea roadei la hectar și micșorarea suprafețelor utilizate pentru cultivare.

Totodată, în sec. XXI dezvoltarea unor noi soiuri de plante și ameliorarea celor existente poate fi de o importanță economică majoră pentru dezvoltarea sectorului agrar al țărilor în curs de dezvoltare și extinderea pieței de export, de exemplu, creșterea ofertei la noi soiuri de plante ornamentale etc. Soiurile cu caracteristici bune, care posedă rentabilitate, calitate și rezistență la boli și dăunători, sunt elemente - cheie în creșterea productivității și a calității produselor în agricultură, horticultură, silvicultură și, în același timp, scad presiunea asupra mediului înconjurător.

Astfel, ameliorarea și utilizarea noilor soiuri de plante sunt factori importanți pentru dezvoltarea rurală, care influențează într-un final și dezvoltarea economică în general. Ca exemplu, rapița este o specie foarte bogată în ulei. Conținutul de ulei oscilează între 48–52 %. Noile soiuri nu conțin acid erucic și compuși glucozinolați, substanțe nocive pentru organismele vii.

Esența (natura) ameliorării plantelor

Principalul scop al oricărui **proces de ameliorare este – descoperirea, extinderea și observarea variabilității existente sau crearea unei variabilități genetice noi** în cadrul speciilor de plante examinate și selectarea unor plante sau grupuri de plante, care posedă caracterele așteptate de ameliorator și se pot transmite generațiilor ulterioare într-o formă stabilă.

Așadar, procesul de ameliorare a plantelor începe cu descoperirea sau crearea variabilității genetice în cadrul unor specii de plante. În cadrul acestei variabilități, omul alege plantele care demonstrează sau posedă cele mai convenabile trăsături, cum ar fi rezistența la boli și dăunători sau roada la hectar mai mare, gustul mai plăcut, și care se vor moșteni și se vor transmite într-un mod mai stabil.

Plantele cu calitate superioare, astfel selectate de om, vor sta la baza obținerii unui sau mai multor soiuri de plante. Selecționatorii pot utiliza diferite tehnici de alegere/selecție a plantelor și tehnologii de creare a variabilității genetice pentru a selecta în cadrul acestei variabilități.

În procesul de obținere a soiurilor noi, omul a ținut cont de fiziologia fiecărei specii de plantă și de modul de reproducere a plantelor. Desigur, procesul de ameliorare începe de la aspectul fiziologic al plantei selectate. Omul se străduie să obțină o plantă întocmai celei descoperite sau alese dintr-un grup de plante. Însă, de cele mai multe ori, acest lucru nu este ușor de obținut din cauză că un număr mare de gene determină expresia/manifestarea unui sau altui caracter al plantei selectate. De asemenea, procesul de ameliorare este îndelungat, de-

oarece trebuie examinat un număr foarte mare de plante în diferite condiții și anotimpuri ale anului.

Selecția soiului nou de plante

Procesul de selecție a plantelor începe cu identificarea unei plante care are un nivel așteptat de manifestare a unui grup de caracteristici importante pe care le dorim, de ex., plante gladiole sau crini cu talia înaltă și cu florile albe (adică s-au selectat 2 caracteristici care se manifestă fenotipic: trăsături vizibile și fiziologice ale plantei, care se manifestă prin interacțiunea genotipului cu mediul înconjurător).

Însă, identificarea anume a acestei plante nu este îndeajuns pentru a obține un soi de plantă nou. Este necesar de a fixa aceste caracteristici în următoarele generații în așa mod, ca toate plantele obținute sau un grup de plante de aceeași specie, să posede anume aceste caracteristici.

Expresia sau manifestarea caracteristicilor la plante și moștenirea acestora din generație în generație, poate fi explicată, după cum am menționat mai sus, prin aplicarea legilor mendeliene.

Ameliorarea plantelor, de regulă, implică mult mai multe caracteristici și mult mai multe gene, care necesită timp și resurse, fără nicio garanție de obținere a succesului ca formă finală de expresie.

Un proces eficient de ameliorare necesită abilități și cunoștințe. Mai mult decât atât, o ameliorare amplă impune și investiții semnificative în suprafețe, echipament științific (camere de creștere, laboratoare etc.) și manoperă științifică. De regulă, procesul de obținere a unui soi nou de plantă este de durată pentru majoritatea speciilor de plante. Această activitate impune anumite riscuri referitoare la returnarea investițiilor și nu întotdeauna acest lucru depinde doar de soiul nou, dar și de cerințele pieței, care în orice moment se pot schimba. Totuși, dat fiind faptul că de rezultatele procesului de ameliorare beneficiază societatea în general, există argumente pentru asumarea unor riscuri în acest domeniu.

În același timp, am menționat deja că un soi nou de plantă, odată obținut, poate fi ușor și, în repetate rânduri, copiat, adică utilizat, reprodus de alte persoane fără știrea amelioratorului. Astfel, amelioratorul original este lipsit de posibilitatea de a obține un beneficiu din soiul elaborat și investițiile alocate o perioadă mai mare de timp. Din acest considerent, este extrem de necesară promovarea unui sistem eficient de protecție a noilor soiuri de plante, care va încuraja dezvoltarea noilor soiuri de plante într-un beneficiu societății întregi.

Din istoria protecției soiurilor de plante

La începutul sec. XX plantele și animalele nu erau percepute ca obiecte brevetabile.

➤ În anii 30, în SUA pentru prima dată a fost introdus un sistem special de acordare a brevetului pentru plantele „reproduse pe cale vegetativă (nu sexuată) și propagate prin intermediul bulbilor...”;

➤ În anii 50, brevete pentru plante, în special pentru plante ornamentale - trandafiri și garoafe - se acordau în astfel de țări ca: Belgia, Franța, Spania,

Germania și Italia, dar cu toate acestea, în prezent, în legile acestor țări plantele nu constituie obiecte brevetabile;

➤ Până în anii 70 s-a considerat că celulele vii nu sunt susceptibile de brevetare. Dar această părere a fost răsturnată de o știință nouă - ingineria genetică.

În 1972 Cohen și Boyer de la Universitatea Stanford (SUA) au obținut primul brevet în acest domeniu.

În anul 1980, Curtea Supremă de Justiție a SUA a examinat „un prim caz” referitor la bacteriile modificate genetic utilizate pentru îndepărtarea impurificărilor din mediile cu petrol deversat, stabilind că: nu există obstacole în protecția materiei vii ca atare (cu condiția să corespundă altor criterii de brevetabilitate). În Hotărârea Curții se întâlnește des o frază: „Urmează să fie protejat aceea ce se află sub soare și este făcut de mâna omului...”

Situația în Europa este cu totul deosebită. Art. 53(b) al Convenției privind eliberarea brevetelor europene (în continuare Convenția Brevetului European) (München, 05.10.1973) stabilește că: „Brevetele europene nu se eliberează pentru soiuri de plante, rase de animale și, respectiv, pentru procedee biologice de obținere a plantelor și animalelor; această regulă nu se aplică în cazul procedeelelor microbiologice și al produselor lor, obținute prin astfel de metode”. Până nu demult se permitea depunerea cererii pentru soi de plantă și rasă de animale, cu condiția că ele nu s-au produs prin „metoda obișnuită”.

Refuzul de a acorda protecție soiurilor de plante prin brevet de invenție se datora următoarelor motive:

➤ Cerința de prezentare a **descrierii detaliate a invenției** - fapt greu de realizat în domeniul soiurilor de plante (necesitatea de a descrie detaliat fiecare etapă de înmulțire, selectare, tratare, semănare, selectare din nou etc., activitate care se desfășoară ani de zile - nu poate fi repetată întocmai, acționează și factorul de mediu);

➤ Pentru a obține protecție prin brevet, **liniile de celule ale plantelor trebuie să fie nediferențiate**. Dacă celulele încep să se dividă, să se autoreproducă, adică să producă lăstari, rădăcini etc., revendicări de brevetabilitate nu se acceptă (legislația Canadei);

➤ Soiurile de plante și obiectele biotehnologice legate de ele nu corespund noțiunii „**obiect al tehnicii**”, cu toate că în prezent aceasta nu corespunde cerințelor timpului - nu se acordă brevete de invenție pentru soiuri de plante sau rase de animale (îndeosebi pentru procedee biologice de obținere a lor (Germania).

Desigur există excepții, și anume:

➤ în cazul microorganismelor, poate fi obținută protecția (practica OEB și a Oficiilor de brevete din SUA și Japonia), dacă la descrierea invenției se aneazează documentul ce confirmă depozitarea microorganismelor.

➤ în cazul în care plantele ce nu posedă trăsături caracteristice soiului de plantă și nu se revendică protecția unui grup de plante, adică **plantele, ca atare**, cât și părți de plantă, culturi de țesături, celule, **pot fi protejate prin brevet de invenție** (Germania, Belgia, Franța, Spania și alte state).

Astfel:

➤ Protecția soiurilor de plante este **asemănătoare protecției prin brevet a invențiilor**.

➤ Ambele forme de protecție acordă titularilor drepturi exclusive în scopul stimulării activității creatoare și de inovare.

➤ Protecția soiurilor de plante poate fi asemănată și **cu dreptul de autor**, deoarece această protecție permite reproducerea (copierea) soiurilor de plante protejate, sub controlul titularului de drept - posesorului soiului protejat.

Totuși Protecția soiurilor de plante este o formă independentă de protecție în limitele unei legi speciale, **sui generis**, având unele trăsături comune cu alte drepturi de proprietate intelectuală, totodată deosebindu-se esențial.

Sistemul *sui generis* de protecție a soiurilor de plante

*În scopul elaborării unei legi speciale **sui generis** de protecție a soiurilor de plante, create exclusiv prin metode biologice, statele europene au propus adoptarea unei convenții speciale, și anume a Convenției Internaționale pentru Protecția Realizărilor Vegetale/a Soiurilor Noi de Plante/ în baza căreia a fost fondată Uniunea Internațională pentru Protecția Realizărilor Vegetale/a Soiurilor de Plante (UPOV).*

Convenția UPOV a fost adoptată la Paris în anul 1961. A intrat în vigoare în anul 1968 și a fost revizuită de 3 ori: prin Actul din 1972, Actul din 1978 și Actul din 1991.

Adoptarea Convenției UPOV a contribuit la apariția unei forme absolut noi de protecție a proprietății intelectuale: dreptul amelioratorilor.

Convenția UPOV a servit pentru unificarea normelor juridice de protecție a soiurilor noi de plante: legile și regulile acestei Convenții au fost elaborate ca model pentru constituirea legislațiilor naționale. Probabil, anume sub influența Convenției UPOV în majoritatea țărilor dezvoltate protecția juridică a soiurilor este evidențiată într-un institut de sine stătător.

UPOV este o organizație interguvernamentală (UPOV - din l. franceză - Union Internationale pour la Protection des Obtentions Végétales). În prezent sunt 74 de state membre ale UPOV, dintre care 2 sunt organizații interguvernamentale: Oficiul Comunitar pentru Soiuri de Plante (CPVO) și Oficiul African pentru PI (OAPI).

Republica Moldova a devenit membru al Convenției UPOV la 28.10.1998, aderând la Actul din 1991 al Convenției UPOV.

Misiunea UPOV este de a elabora și a promova un sistem efectiv de protecție a noilor soiuri de plante, cu scopul de a încuraja, întru beneficiul societății, elaborarea unor noi soiuri de plante.

Principiile de bază ale Convenției UPOV sunt:

1. Egalitatea în drepturi a solicitanților naționali și străini;
2. Alegerea liberă a statului în care se solicită protecția soiului nou;
3. Acțiunea protecției soiului numai pe teritoriul țării în care i s-a acordat protecția;
4. Recunoașterea priorității soiului (12 luni);
5. Dreptul exclusiv al titularului asupra soiului.

Impactul sistemului *sui generis* de protecție a soiurilor noi

Introducerea sistemului UPOV de protecție a soiurilor de plante și calitatea de stat membru al UPOV au contribuit la:

- (a) sporirea activităților de ameliorare a soiurilor noi;
- (b) o mai mare disponibilitate a soiurilor ameliorate;
- (c) creșterea numărului de soiuri noi;
- (d) diversificarea tipurilor de amelioratori (amelioratori particulari, instituții de cercetare și ameliorare);
- (e) creșterea numărului de soiuri străine noi;
- (f) încurajarea dezvoltării unei industrii noi și creșterea competitivității pe piețele externe;
- (g) îmbunătățirea accesului la soiurile de plante străine și consolidarea programelor naționale de reproducere/multiplicare.

Sistemul UPOV este utilizat de toate categoriile de amelioratori: individuali, companii private, instituții publice, fermieri, cooperative etc.

Mai multe detalii cu privire la beneficiile protecției a soiurilor de plante și calității de membru al UPOV pot fi găsite în „Raportul UPOV privind impactul de protecție a soiurilor de plante” (<http://www.upov.int/overview/en/impact.html>).

Prevederile – cheie ale Convenției UPOV

După cum a fost menționat anterior, Convenția UPOV a stabilit subiectul și obiectul protecției prin brevet pentru soi de plantă.

Astfel, **subiectul protecției este amelioratorul**, care este persoana intitulată pentru obținerea dreptului exclusiv asupra soiului nou de plantă.

Ameliorator – este persoana:

- a) prin munca de creație a căreia a fost creat, descoperit și perfecționat un soi, sau
- b) este angajatorul persoanei care a creat și/sau perfecționat soiul sau care i-a comandat acestuia crearea sau perfecționarea a noi soiuri (soi creat în exercitarea atribuțiilor de serviciu);
- c) succesorul în drepturi al persoanelor menționate mai sus.

Convenția UPOV nu impune restricții cu referire la calitatea de ameliorator.

Ameliorator poate fi orice persoană: agricultor, horticultor, întreprindere/companie multinațională, un cercetător sau un ameliorator amator, care a creat soiul utilizând diverse tehnici de ameliorare a plantelor. Tehnicile de ameliorare a plantelor pot porni de la o selecție simplă, elementară, efectuată de un horticultor amator, până la tehnicile biotehnologice avansate, cu utilizarea elementelor de inginerie genetică. Convenția UPOV nu pune nicio restricție în acest sens.

Este important de reținut! Doar descoperirea sau depistarea unei noi plante/varietăți, fără aplicarea unei perfecționări asupra ei, nu conduce la obținerea unui drept exclusiv asupra acestei varietăți.

Obiectul protecției conform Convenției UPOV este soiul nou. Definiția „soiului” este prezentată în cap.1 art.1 (YI) al Convenției UPOV:

„Soi înseamnă un grup de plante dintr-un singur taxon botanic, de gradul cel mai inferior, grup care, indiferent dacă sunt îndeplinite condițiile pentru obținerea titlului de protecție poate fi:

- **definit prin expresia caracterelor** rezultate dintr-un anumit genotip sau o combinație de genotipuri;
 - distinct de orice alt grup de plante prin expresia a **cel puțin unuia din caracterele relevante**, și
 - considerat **ca o unitate stabilă** referitor la posibilitatea de a fi propagat/multiplicat nemodificat, adică fără schimbarea caracteristicilor relevante”.

Actul 1991 al Convenției UPOV prevede acordarea protecției juridice la toate genurile și speciile botanice de plante (cu o perioadă de grație de 10 ani pentru noi membri ai Convenției).

Important: În scopul obținerii unor beneficii maxime urmare implementării sistemului *sui generis* de protecție a soiurilor noi de plante, este necesar ca acest sistem să se răsfrângă asupra tuturor genurilor și speciilor botanice de plante.

Aceasta va susține și va încuraja ameliorarea autohtonă și va încuraja și amelioratorii străini pentru a introduce soiurile lor în aceste teritorii.

O soluție în acest sens ar fi stabilirea unor relații bilaterale între autoritățile statelor membre ale UPOV cu referire la efectuarea testelor de creștere a soiurilor de plante și recunoașterea reciprocă a rezultatelor acestor încercări. Cu scopul de a ajuta autoritățile statelor membre să desfășoare testele de creștere după aceleași reguli, UPOV a elaborat diverse recomandări și instrucțiuni de realizare a testelor de creștere pentru fiecare specie de plantă supusă protecției, conform Convenției UPOV.

O altă opțiune de a acorda protecție tuturor genurilor și speciilor botanice de plante, ar fi cooperarea cu amelioratorii prin atragerea acestora la efectuarea testărilor, conform cerințelor Convenției UPOV.

Condițiile de protecție a soiurilor noi

Conform art.5 al Convenției UPOV, unul dintre criteriile de brevetabilitate ale soiului nou de plantă este **Noutatea**.

Astfel, soiul este considerat nou dacă, la data depunerii cererii de brevet sau la data invocării priorității, materialul de reproducere sau de recoltă a soiului nu a fost comercializat sau nu a fost pus, într-un alt mod, la dispoziția terților, cu/sau prin autorizația amelioratorului, în scopul exploatării comerciale:

- a) pe teritoriul statului membru unde cererea a fost depusă prima dată, **cu mai mult de 1 an** înaintea depunerii cererii de brevet;
- b) pe teritoriul altor state membre **cu mai mult de 6 ani** înaintea depunerii cererii de brevet pentru soi de pomi ori viță -de-vie și **cu mai mult de 4 ani** pentru celelalte specii.

După cum vedem, Actul din 1991 al Convenției UPOV prevede că „Noutatea” va fi afectată numai dacă materialul soiului a fost **comercializat** în scopul exploatării **sau în alt mod pus la dispoziția terților pentru utilizare** (și în anumite limite de timp).

Alte condiții, cum ar fi existența propriu-zisă a soiului sau notorietatea acestuia, nu sunt relevante pentru satisfacerea criteriului de „NOUTATE”.

Nu se aduce atingere noutății soiului, dacă:

a) materialul soiului este pus la dispoziția unei autorități oficiale în cadrul unor obligații legale sau terților, pe bază de contract sau în cadrul oricărui alt raport de drept, în scopuri de producere, reproducere, multiplicare, condiționare sau depozitare, cu condiția ca amelioratorul să nu-și piardă dreptul exclusiv de punere la dispoziție a materialului soiului și cu condiția ca nicio altă punere la dispoziție a acestuia în scop comercial să nu fi fost făcută anterior, cu excepția cazului în care materialul soiului a fost folosit în mod repetat pentru producerea unui hibrid și dacă materialul hibridului și materialul recoltat din hibrid au fost comercializate;

b) materialul soiului este pus la dispoziție de către o companie sau o firmă unei alte companii sau firme căreia îi este subordonată sau dacă ambele companii sau firme aparțin în întregime unei terțe companii sau firme, cu condiția ca acest soi să nu fi fost pus la dispoziție anterior;

c) fără a se face referință la soi, sunt puse la dispoziție materialul soiului sau materialul recoltat din soi, obținute din plante cultivate în scop experimental sau în scopul creării sau descoperirii și perfecționării unui soi și care nu sunt utilizate cu scopul unei noi reproduceri sau multiplicări;

d) materialul soiului este pus la dispoziție în vederea prezentării soiului de către ameliorator în cadrul unei expoziții oficial recunoscute, conform Convenției privind expozițiile internaționale;

e) materialul soiului este pus la dispoziție în cadrul unui acord dintre ameliorator și o altă persoană, în virtutea căruia amelioratorul autorizează producerea materialului de înmulțire sub controlul său.

De menționat, că stabilirea unor perioade de timp diferite cu referire la comercializarea soiului sau punerea în alt mod la dispoziția terților este condiționată de necesitatea amelioratorului de a lua o decizie înainte de a solicita protecție soiului nou în alt stat, ținând cont de diferențele dintre perioadele de reproducere ale speciilor de plante (pomi fructiferi, arbori, arbuști).

Denumirea soiului. În art.20 al Convenției UPOV sunt enumerate prevederile cu privire la denumirea soiului. Astfel, statele membre sunt chemate:

- „să asigure, în măsura posibilității, ca soiurile protejate să fie desemnate în toate statele membre prin aceeași denumire a soiului,

- denumirile soiurilor aprobate să fie afirmate ca denumiri generice și

- ele să fie folosite în comercializarea materialelor de reproducere sau de propagare, chiar și după expirarea termenului de protecție”.

De asemenea, este necesar ca „denumirea soiului care face obiectul unor cereri de brevet pentru soi, depuse în statele membre ale UPOV, să fie aceeași, în afară de cazurile în care denumirea este apreciată ca fiind nepotrivită pentru soiul dat din motive lingvistice ori din alte motive”.

Astfel, un soi nou de plantă trebuie să fie desemnat printr-o singură denumire.

Înregistrarea și utilizarea denumirii soiului nou de plantă, nu trebuie să creze tangențe cu alte drepturi de proprietate industrială existente.

La atribuirea denumirii soiului nou de plantă, este necesar să se respecte regulile stabilite de Convenția UPOV și transpuse în legislația națională.

Conform acestor reguli, **la solicitarea protecției soiului nou trebuie desemnat printr-o denumire ce va permite identificarea acestuia.**

Denumirea soiului:

a) nu poate fi constituită exclusiv din cifre (de exemplu, SOIUL: '123876') fac excepție la cazurile când o asemenea practică este acceptabilă (de exemplu, la hibridi);

b) nu trebuie să inducă în eroare sau să creeze confuzii cu privire la caracteristicile, valoarea sau identitatea soiului sau identitatea amelioratorului;

c) în special, trebuie să se deosebească de orice denumire care desemnează, pe teritoriul oricărui stat membru, un soi existent din cadrul aceleiași specii sau specii înrudite.

Confuzii:

a) deosebirea doar printr-o literă sau o cifră poate fi considerată ca inducere în eroare sau poate cauza confuzie cu referire la identitatea soiului (de exemplu, HENRY sau ENRI);

b) deosebirea doar printr-o literă sau o cifră poate fi considerată că induce în eroare sau poate cauza confuzie cu referire la identitatea soiului, cu excepția cazului când:

(i) deosebirea printr-o literă demonstrează diferențe clare vizuale sau fonetice, în special o literă de la începutul cuvântului: BARRY și LARRY;

(ii) denumirea constă dintr-o combinație de litere și figuri;

(iii) denumirea constă „numai din figuri”: 'ABC678' sau 'ADC678'.

Datorită diferențelor în caracterele alfabetului sau sistemelor de scriere, poate fi necesară transliterarea sau transcrierea denumirii propuse pentru înregistrare în alte teritorii. În astfel de cazuri, ambele, **denumirea propusă în cerere pentru înregistrare și transliterarea sau transcrierea, vor fi examinate ca o singură denumire.**

Totuși, sunt cazuri când traducerea denumirii nu va fi considerată similară sau aceeași cu denumirea inițială; de exemplu, **WHITE sau BLANC.**

Evident că denumirea trebuie să contribuie la identificarea soiului nou fără riscul pentru cumpărător de a-l confunda cu un alt soi de aceeași specie sau de o specie similară.

Conform Convenției UPOV și, respectiv, legislației naționale, sunt considerate inacceptabile denumirile ce pot fi percepute ca mărci, denumiri de instituții de selecție etc. Este important ca solicitantul, înainte de a depune cererea, să se documenteze temeinic dacă denumirea soiului nu este identică cu denumirea unor mărci sau cu denumirile altor obiecte de proprietate industrială protejate. Dacă această condiție nu se respectă, atunci titularul obiectului de proprietate industrială protejat poate cere pe cale judiciară schimbarea denumirii.

În scopul de a veni în ajutor amelioratorilor, UPOV a elaborat CD-ROM-ul „UPOV-ROM” și Baza de Date „Plant Varieties”, care întrunește informația cu referire la denumirile soiurilor protejate în statele membre.

De asemenea, denumirea soiului nu trebuie:

(i) să fie susceptibilă de a înșela ori a induce în eroare privitor la originea, derivarea, caracteristicile, valoarea soiului ori identitatea amelioratorului;

(ii) să se refere doar la caracteristicile care sunt comune pentru alte soiuri ale speciilor corespunzătoare;

(iii) să contravină principiilor umane și de morală;

(iv) să fie nepotrivită din motive lingvistice.

Nu va fi acceptată denumirea nici în cazul în care sugerează că soiul derivă din/ori se referă la alt soi sau va include cuvinte de tipul „soi”, „formă”, „hibrid”, „varietate” și „încrucișare”, ori traducerile unor astfel de cuvinte.

Nu este permis ca soiul să poarte o denumire care a fost deja acordată unui soi de aceeași specie dacă, în conformitate cu legislația națională, soiul vechi este încă utilizat sau denumirea lui este încă importantă pentru diverși utilizatori.

La prima vedere, lucrurile par a fi clare. Însă practica înregistrării denumirilor de către autoritățile statelor membre ale UPOV, precum și a organizațiilor regionale de protecție a soiurilor de plante, cum ar fi CPVO, a demonstrat necesitatea elaborării unor comentarii suplimentare privind aplicarea unor sau altor termeni/ noțiuni în procedura de examinare a denumirii soiului înainte de înregistrare.

Distinctivitatea. Convenția UPOV a stabilit că un soi este considerat distinct, dacă se deosebește clar prin unul sau mai multe caractere importante sau relevante de orice alt soi a cărui existență este notorie la data depunerii cererii de brevet, sau, după caz, la data de prioritate invocată.

(sursa originală a imaginii la: <http://www.upov.int/overview/en/conditions.html>).

Un caracter important este caracterul care îi acordă soiului un avantaj în comparație cu altul.

Această precizare a fost introdusă de Actul din 1991 al Convenției UPOV, cu scopul de a elimina orice sursă de apariție a unei erori sau confuzii și nu de a modifica practica administrativă și tehnică.

Cuvântul „important” trebuie interpretat în mod constant ca semnificând „important pentru distinctivitatea soiului” și nu ca valoare ce o conferă caracterul dat soiului ori a utilizării lui practice.

Soiul este considerat notoriu dacă, la data depunerii cererii:

a) este protejat într-un alt stat membru al UPOV și este înscris într-un registru oficial al soiurilor protejate;

b) este înregistrat în Registrul soiurilor de plante sau în registre și cataloage similare din alte state;

c) există o cerere înregistrată pentru acordarea protecției soiului sau pentru înscrierea lui în Registrul soiurilor de plante, cu condiția ca cererea să conducă la acordarea protecției sau la înscrierea în registru;

d) există o cerere înregistrată în alt stat pentru acordarea protecției soiului sau pentru înscrierea lui într-un registru de soiuri, cu condiția ca cererea să conducă la acordarea protecției sau la înscrierea în registru.

Datele se consideră notorii dacă sunt cuprinse într-o sursă de informație la care are acces orice persoană sau dacă conținutul sursei i-a fost comunicat acesteia în mod legal.

Criteriile distinctivității. Distinctivitatea rămâne să fie stabilită în cadrul examinării caracterelor soiului, cel mai des luate izolat, conform testelor de creștere.

Două soiuri se consideră distincte dacă deosebirile lor:

- ❖ sunt apreciate în același timp și la aceeași stație de testare;
- ❖ sunt clare;
- ❖ sunt consecvente.

Pentru a efectua testarea distinctivității sunt necesare **colecțiile de referință ale soiurilor**, care depind de aria geografică, se formează în cadrul fiecărui stat membru al UPOV și pentru anumite culturi.

Constituirea și crearea colecțiilor de referință este necesară pentru:

1. Descrierea și stocarea soiurilor notorii cunoscute, pentru a fi reînnoite și a servi ca material de referință pentru soiurile candidate la protecție;

2. Cunoașterea soiurilor noi înscrise în lista soiurilor admise pentru cultivare;

3. Luarea în considerare a priorităților după zonele geografice;

4. Verificarea condițiilor de depozitare a materialului biologic al colecției, sub formă de semințe, plante în camere frigorifice sau în câmp.

Este costisitor să deții colecții complete pentru toate genurile și speciile botanice de plante. De regulă, aceste colecții includ soiurile cunoscute și utilizate în producere. Soiurile care deja nu se mai produc și au intrat în domeniul public, fac parte din alte colecții, formate și menținute de către Centrele de conservare a resurselor genetice, a biodiversității, care există în fiecare stat membru al Convenției privind Diversitatea Biologică (CBD). În Republica Moldova, care este membră la CBD, acest centru este creat pe lângă Institutul de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor.

Astfel, colecțiile de referință sunt de două tipuri:

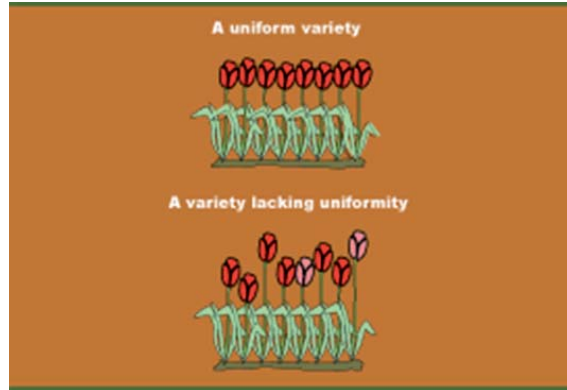
- colecții ce cuprind soiuri notorii, cunoscute, adică soiuri „vii”, care se cultivă,
- colecții care constau din Baze de date ale descrierilor soiurilor de plante cunoscute, fotografii, publicații etc.

Un rol important pentru completarea colecțiilor de referință îl au acordurile bilaterale dintre state.

Uniformitatea (omogenitatea). Convenția UPOV a stabilit că „*un soi este considerat omogen dacă, luând în considerare particularitățile lui de reproducere, plantele de acest soi sunt suficient de omogene în caracterele lor*”.

Nivelul uniformității se stabilește în funcție de modul de înmulțire: sexual / asexual (vegetativ).

Speciile de plante se deosebesc după tipul de înmulțire: specii: autogame/alogame.

(sursa originală a imaginii la: <http://www.upov.int/overview/en/conditions.html>).

Uniformitatea se stabilește prin aprecierea toleranței relative, obținute din compararea plantelor aparținând soiului candidat, cu nivelul de uniformitate al soiurilor descrise ce fac parte din colecția de referință și sunt acceptate ca uniforme.

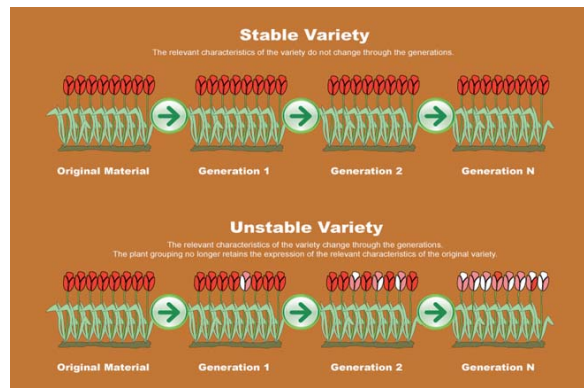
Uniformitatea este în funcție directă de structura genetică a soiului: fie că se referă la linii pure, hibridi F1, clone sau hibridi multipli, populații etc. Uniformitatea variază sau fluctuează și, de regulă, variația genetică se moștenește, iar fluctuația depinde de mediu și nu se moștenește (nu se transmite la descendenți). De exemplu: pentru stabilirea influenței mediului, se amestecă probele de sămânță, se seamănă și, în al doilea an, se compară cu proba standard din primul an.

Pentru aprecierea uniformității se folosesc două instrumente:

- Observarea fenotipică a descendenților;
- Aprecierea globală, în diferiți ani.

Aceasta presupune cultivarea soiului candidat într-o locație doi ani consecutiv sau două cicluri într-un an, acolo unde este posibil.

Stabilitatea. Soiul este considerat stabil, dacă după înmulțiri repetate sau în cazul unui ciclu special de înmulțire, la sfârșitul fiecărui ciclu, caracterele relevante pentru stabilirea distinctivității sau oricare alte caractere folosite pentru descrierea soiului rămân stabile.

(sursa originală a imaginii la: <http://www.upov.int/overview/en/conditions.html>).

Hibridul trebuie să fie stabil în caracterele lui principale după terminarea ciclului de reproducere exclusiv prin repetarea încrucișărilor inițiale ale formelor parentale.

Dacă pentru aprecierea distinctivității și uniformității soiului sunt stabilite anumite norme, cerințe, metode de realizare a observațiilor și măsurărilor timp de 1-2 ani (în funcție de ciclul de creștere), cu referire la aprecierea „Stabilității”-lucrurile stau puțin mai simplu.

Convenția UPOV prevede că pentru a fi considerat stabil, caracteristicile soiului trebuie să rămână neschimbate după repetate cicluri de înmulțire, însă această caracteristică nu poate fi examinată similar celorlalte două. De aceea se vor lua în considerare rezultatele examinării soiului la uniformitate. Dacă materialul soiului rămâne uniform, atunci el se consideră și stabil.

Dreptul exclusiv asupra soiului protejat

Convenția UPOV conține prevederi cu privire la sfera de întindere a drepturilor amelioratorilor sau a dreptului exclusiv asupra soiului.

Astfel, în art.14 (1a), sub rezerva art.15 și 16, sunt incluse următoarele acțiuni referitoare la materialul de înmulțire a soiului, care nu pot fi întreprinse fără autorizația titularului:

- i) producerea sau reproducerea (în scopul înmulțirii);
- ii) condiționarea în scopul înmulțirii;
- iii) oferirea pentru vânzare;
- iv) vânzarea sau alte forme de comercializare;
- v) exportul;
- vi) importul;
- vii) stocarea/depozitarea în scopul efectuării acțiunilor menționate la lit. a)-f).

Amelioratorul poate oferi oricărei persoane interesate autorizația cu privire la utilizarea materialului de înmulțire a soiului, impunându-i anumite condiții și limite.

Deosebirile dintre Actele din 1978 și 1991 ale Convenției UPOV cu referire la aceste acțiuni:

➤ **Actul din 1978** – Producerea în scopul comercializării; Oferirea spre comercializare, marketing;

➤ **Actul din 1991** – Producerea sau reproducerea; Condiționarea în scopul omologării; Oferirea spre comercializare; Comercializarea sau alte forme de marketing, Export, Import, Stocarea în scopurile de mai sus.

În art.14(2) al Convenției UPOV sunt menționate **acțiunile referitoare la utilizarea materialului recoltat al soiului nou de plantă care necesită autorizația amelioratorului.**

Convenția UPOV prevede, de asemenea, că fiecare stat membru poate institui prevederi conform cărora, sub rezerva art.15 și 16, actele menționate la pct. (i)-(vii) din paragraful 1)-a) în legătură cu produse realizate direct din materialul recoltat al soiului protejat aflat sub incidența prevederilor paragrafului 2) prin utilizarea neautorizată a respectivului material recoltat, necesită autorizația amelioratorului, cu excepția cazului în care amelioratorul a avut posibilitatea să-și exercite dreptul cu privire la respectivul material recoltat.

Care sunt excepțiile de la dreptul exclusiv?

- **Actul din 1978 al Convenției UPOV** se referă la producerea materialului soiului exclusiv în scopuri de comercializare și punere pe piață;
- **Conform Actului din 1991** statele membre pot limita drepturile amelioratorilor cu scopul de a permite fermierilor să utilizeze, în vederea reproducerii soiului protejat pe terenurile sale și să folosească roada, în scopuri personale și în limite rezonabile, pentru a nu dăuna intereselor amelioratorului.

Împiedică sau limitează apariția unui drept exclusiv utilizarea soiurilor în producere și/sau accesul oricărei persoane la materialul soiului? Răspunsul este categoric - NU!

Conform Convenției UPOV au fost stabilite anumite limitări la exercitarea dreptului exclusiv!

Dreptul titularului de brevet nu se extinde asupra folosirii materialului soiului protejat (art.15(1)(i)()(*)):*

1) *în scopuri personale;*

2) *la efectuarea cercetărilor sau experimentelor științifice ori pentru scopuri non-comerciale;*

3) *ca material inițial pentru obținerea altor soiuri și la acțiunile referitoare la aceste soiuri, cu excepția cazurilor prevăzute la art.13 alin.(1) și (2).*

Excepțiile stipulate în art.15(1)(i) - de ex., cultivarea soiului protejat de un horticultor amator exclusiv pentru utilizare în grădina sa (adică fără diseminarea materialului soiului respectiv altor persoane). Acest caz poate fi considerat un act/o acțiune de utilizare în scopuri personale și non-comerciale;

Sau, în egală măsură, un alt exemplu ar fi: cultivarea soiurilor protejate de către un fermier, exclusiv pentru producerea culturilor alimentare, pentru a fi consumate de el și/sau de persoanele care depind de această fermă. Astfel, activitățile, ce includ, de exemplu, „*subsistence farming*”, sunt constituite de UPOV ca acte de utilizare în scopuri personale și non-comerciale.

Cu referire la acțiunile considerate „utilizări în scopuri personale și non-comerciale”, menționăm următoarele:

a) Dacă partea care a utilizat materialul soiului protejat în scopuri personale și non-comerciale, încearcă să transmită sub orice formă materialul acestui soi altei părți și presupune orice modalitate de plată, acțiunea primului se consideră ca încălcare a dreptului exclusiv și nu mai cade sub acțiunea excepției art.15 (1)(i). Deci, orice acțiune în scopuri personale care presupune un scop comercial nu mai cade sub nicio excepție.

b) Totuși, pentru situațiile când fermierul are un surplus de material semincer, de exemplu, și dorește să comercializeze o parte din acest material, a fost introdusă o excepție opțională (art.15(2)) și anume „privilegiul fermierului”.

Utilizarea în scopuri experimentale și științifice

Art.15 (1)(iii) prevede utilizarea soiului protejat în scopuri experimentale pentru obținerea altor soiuri. Acesta este un element esențial al sistemului UPOV de protecție a soiurilor de plante - cunoscut ca „breeder exemption”, conform căruia nu există niciun impediment/restricție în utilizarea soiurilor protejate cu scopul creării noilor soiuri de plante.

Partea a doua a art.15 (1)(iii) clarifică cazul în care noile soiuri obținute pot fi comercializate fără autorizația titularului soiului protejat utilizat pentru crearea unor noi soiuri, cu excepția soiurilor prevăzute în art.14(5): cele esențial derivate; soiurile care nu se disting clar de alte soiuri protejate și soiurile, producerea cărora necesită utilizarea repetată a soiului protejat.

Astfel, Actul din 1991 al Convenției UPOV a introdus noțiunea de „Soiuri esențial derivate”.

Dreptul exclusiv se aplică și asupra soiurilor care sunt esențial derivate din soiul inițial protejat, în cazul în care soiul protejat nu este el însuși un soi esențial derivat, precum și asupra soiurilor care nu se disting în mod clar, în conformitate cu art.7 de soiul protejat și soiurile a căror producere necesită utilizarea repetată a soiului protejat.

În art.14(5) este prezentată definiția soiului esențial derivat, și anume:

Un soi este considerat esențial derivat dintr-un alt soi (soiul inițial) în cazul în care:

i) este predominant derivat din soiul inițial sau dintr-un soi care el însuși este derivat în mod predominant din soiul inițial, menținându-și totodată expresia caracterelor esențiale, care rezultă din genotipul sau combinația de genotipuri ale soiului inițial;

ii) se distinge în mod clar de soiul inițial; și

iii) cu excepția diferențelor, care rezultă din actul de derivare, este în conformitate cu soiul inițial în expresia caracterelor esențiale, care rezultă din genotipul sau combinația de genotipuri ale soiului inițial.

Soiurile esențial derivate pot fi obținute, de exemplu, prin selecția unei mutante naturale sau induse ori a unei variante somaclonale, selecția unei mutante individuale din plantele soiului inițial, retroîncrucișării/backcross sau transformarea soiului prin inginerie genetică.

UPOV a exprimat importanța acestei excepții ***„în scopuri experimentale și științifice”*** în răspunsul la Notificarea Secretariatului Executiv al Convenției Diversității Biologice din 26 iunie 2003, care în concluzie stipulează următoarele:

„UPOV consideră că ameliorarea plantelor este un aspect fundamental al utilizării eficiente și dezvoltării a resurselor genetice. Este evident că accesul la resursele genetice constituie cerința-cheie pentru un progres eficient și substanțial în ameliorarea plantelor. Conceptul ‘breeder’s exemption’ al Convenției UPOV și acțiunile cu scopul ameliorării altor soiuri nu constituie subiectul vreunei restricții, reflectă viziunea UPOV privind necesitățile de acces ale comunității amelioratorilor din lume la toate formele de material biologic care ar susține progresul în ameliorarea plantelor și ar maximaliza utilizarea resurselor genetice în beneficiul societății...”.

Avantajele oferite de limitările dreptului exclusiv:

- *Sursa genetică rămâne accesibilă pentru toată comunitatea de amelioratori;*
- *Baza genetică pentru ameliorarea plantelor poate fi conservată;*
- *Procesul de ameliorare poate fi accelerat;*
- *Oportunități pentru toți amelioratorii de a obține beneficiu din activitatea de selecție.*

Conform Actului Convenției UPOV din 1978, problema amelioratorilor a constat în faptul că acest Act permitea introducerea materialului semincer al unui soi protejat din țara A în țara B, unde protecția nu exista, în scopul reproducerii și comercializării ulterioare a produsului finit al soiului indicat, care în continuare putea fi importat în țara A.

Amelioratorul nu putea întreprinde nicio acțiune în țara A, fiindcă el avea document de protecție asupra materialului semincer, și nu a produsului finit.

Îndeosebi de acută este această problemă în comercializarea florilor tăiate, greutatea mică a cărora le ușurează transportul pe calea aerului, în urma cărui fapt în ultimii ani s-a dezvoltat o industrie internațională în acest domeniu. Aceiași lucru poate avea loc și cu alte produse de proveniență naturală.

Pentru a soluționa situația creată, Convenția UPOV, prin Actul din 1991, a introdus două noțiuni noi:

- „Privilegiul fermierului”,
- „Dreptul amelioratorului referitor la materialul vegetativ”.

„Privilegiul fermierului” – limitarea aplicării dreptului exclusiv asupra materialului semincer obținut și resemănat/replantat pe același sector agricol, la aceeași fermă.

Acest privilegiu are două aspecte: unul cu caracter practic, ce constă în imposibilitatea deținerii unui control eficient și permanent din partea amelioratorului asupra celor ce se întâmplă pe teritoriul fermelor particulare, fiindcă majoritatea fermierilor, dintr-un motiv sau altul, continuă practica tradițională de utilizare a semințelor; al doilea aspect – economic, nu pot fi stabilite corect prețurile la care se comercializează materialul soiului protejat.

În scopul asigurării intereselor amelioratorilor, conform legislației în domeniu, ar putea fi potrivită introducerea unor limite rezonabile de utilizare, ca, de ex., stabilirea mărimii suprafeței însămânțate.

Astfel, micii fermieri cu suprafețe neînsemnate de culturi pot utiliza semințele obținute în diversă cantitate și cu un nivel de remunerare diferit față de „marii fermieri”. Totuși, mărimea suprafeței care îi definește pe micii fermieri este diferită în statele membre ale UPOV.

De ex., în țara A, fermierii cu suprafața însămânțată mai mică de 10 ha pot contabiliza doar 5% din producția soiului X. Astfel, în țara A, stabilirea nivelului de 10 ha pentru micii fermieri și permisiunea acordată lor de a achita o remunerare redusă, minimală, poate avea un impact neînsemnat asupra remunerării totale a amelioratorului.

Din contra, în țara B, fermierii cu suprafața mai mică de 10 ha însămânțată cu soiurile protejate ale culturii X, contabilizează 90% din producția soiului X. Astfel, în țara B, stabilirea nivelului de 10 ha pentru micii fermieri și permisiunea de a achita o remunerare redusă sau minimală, poate avea un impact important asupra remunerării totale a amelioratorului.

Prevederea „Dreptul amelioratorului referitor la materialul vegetativ”, introdusă de Actul din 1991 al Convenției UPOV a condus la apariția mai multor probleme practice.

În primul rând, această prevedere se referă nu numai la acele specii de plante, semințele cărora de obicei sunt păstrate de fermieri, ci și la pomi fructi-

feri și la plantele decorative. Apariția tehnologiilor complexe cu utilizarea culturii țesuturilor a sporit vertiginos posibilitățile de încălcare a dreptului exclusiv, conferit de multe legislații naționale, de a reproduce la ferme orice soi de plantă în scopul de a fi utilizat la această fermă, dar nu „în scopuri comerciale” (art.14 (1) al Actului din 1991).

Deci, în limite rezonabile, fermierii au dreptul de a păstra materialul noilor soiuri și a le resemăna pe sectoarele lor particulare, păstrând neatinse interesele legale ale amelioratorilor.

Rezolvarea acestei probleme în folosul amelioratorului ar fi condus la apariția unei probleme mult mai serioase. Cercurile agrare ale Statelor membre ale UPOV, întâlnindu-se la Conferința diplomatică din 1991 și înțelegând că produsul final al multor soiuri de plante sunt principalele elemente ale produselor alimentare utilizate în întreaga lume, n-au acordat amelioratorilor dreptul de a acționa conform propriei dorințe, în interes personal, de exemplu, cu referință la sămânța de grâu sau la produsul ei final - grâul.

Astfel, art.14 al Actului Convenției UPOV din 1991 presupune protecția materialului soiului obținut și protejat, dar numai în privința materialului *vegetativ*.

Protecția juridică a soiurilor de plante în Republica Moldova

Primul act juridic conform căruia soiurile noi de plante au fost protejate în Republica Moldova, prin acordarea brevetului a fost Regulamentul provizoriu cu privire la protecția proprietății industriale, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.456 din 26 iunie 1993.

În perioada anilor 1994-1998 au fost eliberate 48 de brevete pentru soiuri de plante (viță-de-vie, pomi fructiferi etc.), majoritatea cărora nu mai sunt valabile (prin neplata taxelor etc.). Astfel, nu toate soiurile nou create au beneficiat de protecție prin brevet. Pentru majoritatea soiurilor noi, care au trecut încercarea la valoarea/utilitatea economică, au fost eliberate de către autoritatea națională abilitată Certificate de autor pentru soi sau Adeverințe de soi.

Anul 1996 – apare PRIMA LEGE privind protecția soiurilor de plante nr.915, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 11 iulie 1996 (în continuare - Legea nr.915/1996). La elaborarea Legii nr.915/1996 au colaborat atât specialiștii AGEPI, cât și reprezentanții Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, instituțiilor de ameliorare.

Anul 1998 – este adoptată Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.1176 pentru aprobarea unor acte normative vizând funcționarea Legii privind protecția soiurilor de plante.

În anul 1998, prin Hotărârea Parlamentului privind protecția soiurilor noi de plante nr.1355-XIII din 22 octombrie 1997 Republica Moldova a **aderat la Convenția UPOV, Actul din 1991**.

Conform art.2 al Actului Convenției UPOV din 1991 „fiecare stat membru al Convenției UPOV trebuie să recunoască drepturile amelioratorilor, stabilite de această Convenție prin eliberarea unui brevet sau a unui document de protecție special”.

Anii 1998-2000 – au fost elaborate documentele de procedură pentru examinarea cererilor de brevet pentru soi de plantă și eliberarea titlurilor de protec-

ție (formularele cererii, a brevetului pentru soi, chestionarele tehnice, traduceri ale normelor și recomandărilor UPOV în domeniul testării la DUS (distinctivitate, uniformitate, stabilitate).

Anul 2000 – Lista speciilor și soiurilor botanice de plante ce cad sub incidența Legii nr.915/1996 este completată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1174/20.11.2000 cu încă 9 denumiri de culturi.

În anul 2001 – este aprobat Regulamentul de aplicare a Legii nr.915/1996 privind protecția soiurilor de plante.

Anii 2000-2005 – modificarea și completarea Legii nr.915/1996; aducerea în concordanță cu cerințele Acordului TRIPS în legătură cu aderarea R. Moldova la OMC, precum și cu prevederile Convenției UPOV (Legea nr.1079/2000; Legea nr.1446/2002, Legea nr.469/2003 și Legea nr.205/2005).

Anul 2007 – Extinderea protecției asupra speciilor și genurilor botanice de plante care se cultivă în Republica Moldova - Hotărârea Guvernului nr.773 din 03.07.2007 (HG nr. 773/2007).

Anul 2008 – Adoptarea noii Legi nr.39-XVI din 29 februarie privind protecția soiurilor de plante (în continuare - Legea 39/2008), armonizată cu *acquis-ul* comunitar în domeniu, și anume cu:

- Regulamentul Consiliului (CE) nr.2100/94 din 27.07.1994 privind instituirea unui regim de protecție comunitară a soiurilor de plante;
- Regulamentul Consiliului (CE) nr.2506/95 din 25.10.1995 privind modificarea Regulamentului Consiliului (CE) nr.2100/94 privind instituirea unui regim de protecție comunitară a soiurilor de plante;
- Regulamentul Consiliului (CE) nr.2470/96 din 17.12.1996 privind extinderea termenelor de protecție comunitară a soiurilor de plante pentru cartofi;
- Directiva Parlamentului european și a Consiliului 98/44/CE din 6 iulie 1998 privind protecția juridică a invențiilor biotehnologice;
- Directiva Parlamentului european și a Consiliului 2004/48/CE privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală din 29 aprilie 2004.

Cadrul instituțional al Republicii Moldova în domeniul protecției soiurilor noi de plante:

- Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală;
- Comisia de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante (Comisia de Stat);
- Consiliul Național pentru Soiurile de Plante (a fost exclus din listă în anul 2011);
- Autoritățile publice abilitate cu dreptul de control al respectării drepturilor (MAI, ANSA, Serviciul Vamal, Instanțele Judecătorești);
- Titularii de drepturi;
- Reprezentanții în proprietate intelectuală/mandatarii autorizați.

Legea nr.39/2008 reglementează raporturile ce apar în procesul creării, protecției juridice și utilizării soiurilor aparținând tuturor genurilor și speciilor de plante. Scopul legii este stabilirea unui cadru juridic de organizare și de funcționare a sistemului de protecție a soiurilor de plante.

Legea 39/2008 stabilește drepturile și obligațiile ce rezultă din crearea, protecția juridică și utilizarea noilor soiuri de plante de orice gen și specie botanică, inclusiv a hibridilor acestora.

Drepturile asupra unui soi sunt obținute și protejate pe teritoriul Republicii Moldova prin acordarea **unui brevet pentru soi de plantă** (numit în continuare - brevet) de către AGEPI în conformitate cu Legea 39/2008 și actele normative subordonate Legii, precum și cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Un brevet pentru soi de plantă este un titlu de protecție care delimitează aria de protecție și care certifică:

- prioritatea soiului,
- paternitatea amelioratorului și
- dreptul exclusiv al titularului de brevet de utilizare a soiului.

Întinderea protecției juridice (aria protecției) prin brevet este determinată de ansamblul caracterelor esențiale ale soiului, expuse în descrierea oficială a acestuia.

Protecția juridică este acordată doar pe teritoriul Republicii Moldova pentru o anumită perioadă de timp.

Condițiile de brevetabilitate a soiului: *Un soi este brevetabil numai dacă este distinct, uniform, stabil, nou și este desemnat printr-o denumire conformă cu cerințele legii.*

Noțiunea de soi este în conformitate cu Convenția UPOV. Astfel, în sensul Legii nr.39/2008, soiul este un grup de plante aparținând unui singur taxon botanic de cel mai jos rang cunoscut, care, indiferent dacă corespunde pe deplin sau nu condițiilor de acordare a protecției prin brevet, poate fi:

- definit prin expresia caracterelor rezultând dintr-un anumit genotip sau dintr-o anumită combinație de genotipuri; expresia caracterelor materialului soiului de același tip poate fi variabilă sau invariabilă, gradul de variabilitate fiind determinat de genotip sau de combinația de genotipuri;
- distinct față de orice alt grup de plante prin expresia a cel puțin unuia din caractere;
- considerat ca o entitate, având în vedere proprietatea sa de a fi reprodus fără vreo modificare.

În calitate de categorii ale soiului sunt numite: clona, linia, hibridul; iar ca material al soiului: semințe, plante întregi sau părți de plante capabile să reproducă plante întregi.

Prevederile Legii nr.39/2008 se referă și la soiurile care stau la baza producerii soiurilor hibride. Astfel, unele soiuri, fiind „linii inbrede” (în eng. inbred lines), au fost special selectate și perfecționate pentru a servi drept forme parentale la obținerea unor soiuri noi, a unor hibrizi, în special la așa culturi ca porumbul, floarea-soarelui, sorgul etc. La acestea și alte culturi similare, formele hibride produc fenomenul „vigoare hibridă”, adică caracteristicile lor în prima generație sunt mai bune decât ale genitorilor/părinților.

De ex., pentru a produce semințe de prima generație F1, ale unui hibrid “C”, este necesar de a repeta un ciclu de înmulțire: de a încrucișa linia parentală feminină A cu linia parentală masculină B. Dacă semințele hibridului “C” se cultivă repetat, nu se mai obține roada inițială a hibridului “C”, adică vigoarea hibridă dispăre, are loc segregarea caracterelor. Astfel, hibridul “C” este un grup

de plante, soi, diferit de formele parentale A și B, deci poate obține protecție juridică.

Care soiuri pot fi protejate?

Conform Actului din 1991 al Convenției UPOV fiecare stat membru va acorda protecție tuturor speciilor genurilor și speciilor botanice de plante. Republica Moldova urma să extindă protecția asupra tuturor culturilor regnului vegetal, în decurs de 10 ani de la data aderării la UPOV (până la 28 octombrie 2008).

Până în luna iunie 2007 în R. Moldova se protejau prin lege **doar 24 de specii de plante**, incluse în lista speciilor și genurilor botanice de plante protejate conform Legii nr.915/1996.

Prin HG nr.773/2007 și, mai târziu, prin Legea nr.39/2008, protecția a fost extinsă asupra tuturor culturilor de plante.

Care autorități/instituții realizează politica statului în domeniul protecției juridice și utilizării soiurilor în Republica Moldova?

Legea nr.39/2008 (la art.5(1)) stabilește organele care realizează politica statului în domeniul protecției juridice a soiurilor noi, și anume:

- Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală și
- Comisia de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante.

Politica statului privind utilizarea soiurilor noi în procesul de producere este realizată de către Consiliul Național pentru Soiurile de Plante* (*în prezent această funcție a trecut la Comisia de Stat*).

AGEPI este oficiul național în domeniul protecției proprietății intelectuale și este unica autoritate a Republicii Moldova care acordă protecție juridică noilor soiuri de plante.

AGEPI:

a) elaborează proiecte de acte normative în domeniul protecției soiurilor de plante, aprobă actele procedurale necesare executării atribuțiilor sale stabilite prin lege;

b) înregistrează și examinează cererile de brevet, acordă și eliberează, în numele statului, brevete, publică informații oficiale în Buletinul Oficial de Proprietate Intelectuală (BOPI);

c) deține și administrează Colecția națională de brevete pentru soiuri de plante și face schimburi de informații cu organizațiile internaționale și administrațiile de protecție a soiurilor de plante din străinătate;

d) ține Registrul național de cereri de brevet pentru soiurile de plante (numit în continuare - *Registrul național de cereri*) și Registrul național de brevete pentru soiurile de plante (în continuare - *Registrul național de brevete*), elaborează și aprobă regulile de gestionare a acestora.

AGEPI și Comisia de Stat reprezintă Republica Moldova în Uniunea Internațională pentru Protecția Noilor Soiuri de Plante precum și în alte organizații internaționale și interguvernamentale pentru protecția soiurilor de plante, întreține cu ele relații de cooperare.

Comisia de Stat este organul care efectuează testarea soiurilor de plante în cadrul centrelor sale de testare, al stațiunilor experimentale, instituțiilor specializate și laboratoarelor conform metodologiilor și termenelor stabilite, în baza

standardelor internaționale, în vederea aprecierii conformității lor cu condițiile de brevetabilitate, respectiv distinctivitate, uniformitate și stabilitate, de asemenea, efectuează testarea soiurilor în vederea aprecierii valorii lor agronomice.

Comisia de Stat ține Registrul soiurilor de plante, care cuprinde soiurile admise pentru producere și comercializare în Republica Moldova.

Obiectivul activității Comisiei - testarea soiurilor culturilor agricole la valoarea agronomică și tehnologică (VAT).

Scopul – înregistrarea soiurilor/hibridilor în Registrul soiurilor de plante al R. Moldova.

- admiterea soiurilor spre utilizare în procesul de producere al R. Moldova.

Funcțiile principale ale Comisiei de Stat:

- ❖ Efectuarea Încercărilor de Stat ale soiurilor noi de plante, în baza regulamentelor și metodelor de lucru aprobate și recunoscute la nivel național și internațional,
- ❖ Efectuarea controlului asupra respectării metodelor de testare a soiurilor la valoarea agronomică și DUS, multiplicare a materialului semincer, disciplinei tehnologice în timpul efectuării testărilor,
- ❖ Organizarea reproducerii corecte a semințelor și materialului săditor,
- ❖ Colaborarea cu organisme internaționale în corespundere cu cerințele UPOV.

Pentru informație:

Scurt istoric al procesului de stabilire a Comisiei de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante

Până în anul 1991 – funcționa Inspectoratul de Stat al Comisiei de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Culturi Agricole a URSS.

Anul 1991 – a fost creată Comisia de Stat a Republicii Moldova pentru Încercarea Soiurilor de Culturi Agricole.

Anul 1998 – prin Hotărârea Guvernului nr.1176 pentru aprobarea unor acte normative referitoare la funcționarea Legii privind protecția soiurilor de plante, a fost instituit Consiliul Național pentru Soiurile de Plante și Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante.

Prin HG nr.1176/1998 au fost aprobate:

- ❑ Lista genurilor și speciilor botanice de plante, soiurile cărora sunt protejate
- ❑ Regulamentul Consiliului Național pentru Soiurile de Plante
- ❑ Regulamentul Comisiei de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante
- ❑ Taxele pentru serviciile ce țin de brevetarea și încercarea soiurilor de plante

10 septembrie 2008 – Consiliul Național pentru Soiurile de Plante a adoptat Regulamentul de testare a soiurilor de plante.

Încercările de stat ale soiurilor includ:

1. *Încercarea valorii agronomice și tehnologice ale soiului*, ce include experiențe de concurs, de colecție, de producere și demonstrare ce se efectuează conform metodicilor de încercare a soiurilor, aprobate de către Consiliul Național pentru Soiurile de Plante.

În scopul încercărilor de stat, Comisia de Stat deține pe teritoriul republicii sectoare experimentale, laboratoare științifice, personal etc. La finele sezonului

de vegetație, pentru culturile de primăvară-toamna, și pentru culturile de toamnă-iarnă, se efectuează totalizarea rezultatelor încercărilor de stat de către Grupurile de experți ale Comisiei de Stat.

Comisia de Stat înaintează Consiliului Național propuneri de includere a soiurilor examinate în Registrul național al soiurilor de plante pentru următoarele scopuri:

- Pentru omologare în țară (pentru regiunile de nord, centru și sud ale republicii);
- Pentru includere în lista soiurilor supuse încercărilor de stat în anul viitor;
- În lista soiurilor supuse încercărilor de stat sunt incluse soiuri atât de origine autohtonă, cât și străină;
- Printre solicitanții străini se numără, de obicei, amelioratori din Ucraina (grâu) și Germania (floarea-soarelui, sfecla de zahăr și sfecla de furaj).

2. Încercarea soiurilor la DUS

Situația în domeniul încercărilor la DUS este mai complexă, prevede efectuarea unor examinări tehnice ale soiurilor noi de plante conform procedurilor și metodologiilor aprobate de UPOV, pentru fiecare cultură aparte. Comisia de Stat aplică în procesul efectuării testărilor la DUS recomandările UPOV, inclusiv ghidurile de testare și tabelul caracterelor elaborate de UPOV pentru fiecare cultură.

Conform Legii nr.39/2008, **subiecții de drept asupra soiului de plantă pot fi:**

- autorii sau creatorii acestor soiuri, care dețin drepturi exclusive de utilizare a acestor soiuri,
- succesorii în drepturi sau
- moștenitorii.

Ameliorator – este persoana care a creat sau a descoperit și a dezvoltat un soi (art.3 din Legea nr.39/2008).

Dreptul la brevet. Conform art.11 din Legea nr.39/2008, dreptul la brevet aparține amelioratorului sau succesorului său în drepturi. Dacă soiul a fost creat sau descoperit și dezvoltat în comun de doi sau mai mulți amelioratori, dreptul la brevet le aparține în comun.

Drepturile titularului de brevet sunt prevăzute în art.15 al Legii nr.39/2008.

Astfel, titularul de brevet are dreptul exclusiv asupra brevetului și soiului protejat prin brevet, care constă în:

- dreptul de a exploata soiul,
- dreptul de a dispune de brevet și de soi,
- dreptul de a interzice terților să efectueze fără autorizația sa acțiuni reoferitoare la materialul soiului sau materialul recoltat al soiului protejat.

Ce acțiuni nu pot fi întreprinse fără autorizația titularului unui drept exclusiv?

Legislația națională (la art.15) prevede aceleași acțiuni, stabilite de Convenția UPOV, expuse anterior (pag. 67 a prezentei lucrări)

Dreptul exclusiv se aplică:

- pentru materialul recoltat al soiului protejat doar în cazul în care acesta a fost obținut prin utilizarea neautorizată a materialului soiului protejat, cu excepția cazului în care titularul a putut în mod rezonabil să-și exercite dreptul privind materialul soiului;

- pentru produsele obținute direct din materialul soiului protejat, dacă aceste produse au fost obținute prin utilizarea neautorizată a materialului soiului protejat și dacă titularul de brevet nu a avut posibilitatea de a-și exercita dreptul asupra acestui material.

Drepturile titularului de brevet pot fi exercitate doar:

- după acordarea brevetului,
- pe teritoriul țării în care a fost eliberat brevetul și
- în perioada valabilității brevetului pentru soi de plantă.

Titularul poate impune anumite condiții și limitări la acordarea autorizației pentru efectuarea acțiunilor referitoare la materialul soiului.

Autorizația din partea titularului de brevet sau condițiile și limitările impuse de titularul brevetului se pot referi la:

- remunerație – quantumul remunerației (de ex., în funcție de cantitatea materialului de înmulțire, suprafețele de cultivare, cantitatea de material produs etc.), termenul și metoda de achitare etc.;
- durata acțiunii autorizației;
- cantitatea și calitatea materialului care urmează a fi produs;
- teritoriul admis pentru export;
- condițiile de acordare a licenței/sublicenței etc.

Protecția prin brevet acoperă și soiurile:

- a) care sunt esențial derivate dintr-un soi protejat în cazul în care soiul protejat nu este el însuși esențial derivat din alt soi;
- b) care nu se disting de soiul protejat conform art.7;
- c) a căror producere necesită utilizarea repetată a soiului protejat.

Un soi este considerat esențial derivat din alt soi (soi inițial) în cazul în care acesta:

- a) este predominant derivat din soiul inițial sau dintr-un soi care, la rândul său, este predominant derivat din soiul inițial;
- b) se distinge de soiul inițial (conform cerințelor expuse față de distinctivitate);
- c) cu excepția diferențelor ce rezultă din derivare, în esență este asemănător cu soiul inițial în expresia caracterelor ce rezultă din genotip sau din combinația de genotipuri ale soiului inițial. (fig.1; fig.2)

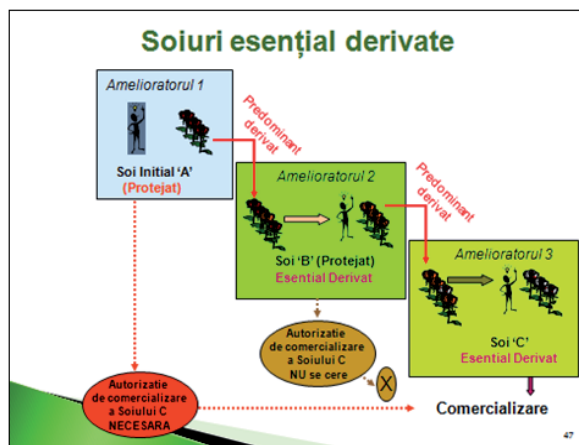

Fig.1

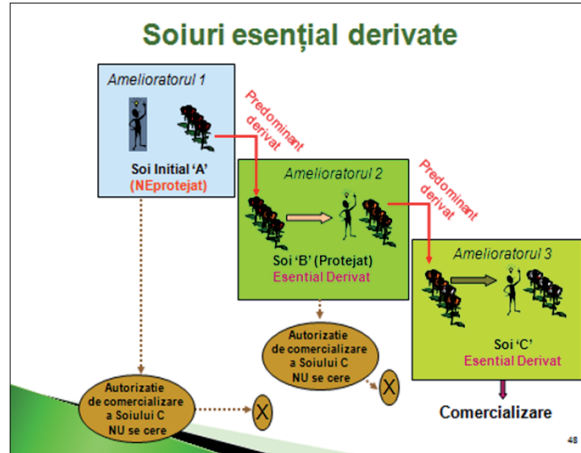

Fig.2

Acordul dintre titularii de brevet. Art.15(6) prevede situația privind utilizarea materialului soiului când există mai mulți titulari, și anume: „Dacă există mai mulți titulari de brevet, raporturile privind utilizarea soiului protejat se stabilesc printr-un acord încheiat între aceștia. Dacă un asemenea acord nu există, fiecare titular de brevet este în drept să utilizeze integral soiul la discreția sa, să intenteze o acțiune în justiție privind încălcarea dreptului asupra brevetului împotriva oricărei persoane care utilizează soiul fără autorizația cotitularilor de brevet, însă nu are dreptul să renunțe la brevet fără a-i anunța pe cotitulari, nici să încheie contracte de licență sau de cesiune fără acordul acestora”.

Limitarea drepturilor titularului de brevet (art.16 din Legea nr.39/2008). Dreptul titularului de brevet nu se extinde asupra:

- a) acțiunilor efectuate în scopuri personale necomerciale;
- b) acțiunilor efectuate în scopul cercetărilor și experimentelor științifice;
- c) acțiunilor efectuate în scopul creării sau descoperirii și dezvoltării altor soiuri și asupra acțiunilor referitoare la aceste alte soiuri.

Epuizarea drepturilor titularului de brevet (art.16 din Legea nr.39/2008). Drepturile titularului de brevet nu se extind asupra acțiunilor referitoare la materialul soiului protejat sau la cele prevăzute la art.15 alin.(4) din Legea nr.39/2008, care au fost comercializate într-un alt mod de către ameliorator sau cu autorizația acestuia, cu condiția ca aceste acțiuni să nu implice:

- a) înmulțirea ulterioară a soiului în cauză, cu excepția cazului în care această înmulțire era prevăzută în cadrul comercializării materialului respectiv;
- b) exportul materialului soiului, care face posibil înmulțirea soiului într-o țară în care nu se protejează soiurile de plante de genul sau specia respectivă, cu excepția cazurilor în care materialul exportat este destinat pentru consum.

Legea nr.39/2008 a fost completată cu prevederi noi privind „privilegiul fermierului” (art.16), după cum urmează:

(2) Producătorii agricoli pot să utilizeze, în scopul multiplicării pe terenurile proprii, produsul recoltei obținute prin cultivarea pe terenurile proprii a materia-

lului de multiplicare al unui soi protejat, cu excepția hibrizilor, a soiurilor sintetice, a soiurilor de arbori, de arbuști și de viță-de-vie.

(3) Titularul de brevet este în drept să beneficieze de o remunerație pentru utilizarea, conform alin.(2), a produsului recoltei unui soi protejat, care poate fi stabilită prin contract, dar care trebuie să fie mai mică decât prețul perceput pentru producerea sub licență a materialului de multiplicare al aceluiași soi.

(4) Producătorii agricoli furnizează, la cererea titularului de brevet, informații despre cantitatea produsului recoltei utilizate conform alin.(2).

Durata protecției prin brevet a soiurilor de plante, conform art.20 din Legea nr.39/2008, se extinde până la **25 de ani**, iar în cazul soiurilor de viță-de-vie, cartofi și arbori, până la **30 ani**, din data publicării în BOPI a mențiunii privind acordarea brevetului.

Conform noii Legi nr.39/2008, această perioadă **a fost prelungită cu 5 ani** după expirarea termenelor menționate.

Pe întreaga durată de valabilitate a brevetului, titularul este obligat să plătească taxele anuale de menținere în vigoare. Neplata acestor taxe atrage după sine decăderea din drepturile ce decurg din brevetul pentru soi de plantă.

Nulitatea brevetului (art.21-22 din Legea nr.39/2008). Brevetul poate fi declarat nul dacă:

a) la data acordării brevetului nu erau îndeplinite prevederile art.7 (*distinctivitate*) sau ale art.10 (*noutate*);

b) acordarea brevetului s-a bazat pe datele și documentele furnizate de solicitant și, la data acordării brevetului, nu erau îndeplinite prevederile art.8 (*uniformitate*) sau ale art.9 (*stabilitate*);

c) brevetul a fost acordat unei persoane neîndreptățite, cu excepția cazului în care ulterior brevetul a fost transmis persoanei îndreptățite.

Ațiunea în nulitate a brevetului poate fi inițiată oricând pe durata de valabilitate a brevetului și nu poate avea la bază decât motivele enunțate la art.21.

Coproprietatea (art.30 din Legea nr.39/2008). Titulari ai unui brevet pot fi mai multe persoane, iar în acest caz, prevederile art.27-29 din Legea nr.39/2008 cu referire la transmiterea drepturilor, drepturile reale și licențele contractuale, se aplică *mutandis mutandis* părților respective ale cotitularilor, dacă aceste părți sunt menționate în contract.

Care sunt avantajele protecției prin brevet a soiurilor noi ?

La nivelul cererii de brevet pentru soi de plantă (CBS) Legea nr.39/2008 *impune constituirea unui depozit național reglementar*, care conferă solicitantului o *protecție juridică provizorie*.

1. CBS este menținută în regim confidențial până la publicare.

2. Publicarea cererii de brevet pentru soi și a brevetului acordat poate avea valențe multiple:

- atenționează terții că, în legătură cu soiul nou, dreptul exclusiv aparține persoanei X;
- constituie un vector care poate promova și înlesni un *transfer de drepturi (licență, cesiune)*;
- reprezintă un mijloc de informare pentru specialiști în domeniul tehnic respectiv.

3. Brevetul pentru soi de plantă este un titlu de protecție acordat în urma unei proceduri de examinare, prevăzută de lege, recunoscut și garantat de stat. *Titlul conferă un drept exclusiv de exploatare* pe perioada prevăzută de Lege.

4. În baza brevetului, titularul poate:

- *acționa în instanță oricare terț* care aduce atingeri dreptului său exclusiv; *invoca și poate obține compensări;*
- obține, în funcție de circumstanțe, o *interdicție imediată a acțiunilor care îl prejudiciază moral și material.*

5. Brevetul pentru soi conferă amelioratorilor (autorilor) *drepturi morale și patrimoniale*, asigurându-i:

- oportunitatea obținerii unui profit care să recupereze investițiile anterioare și stimularea unor investiții continue, sau sporite în viitor, precum și
- recunoașterea dreptului moral al amelioratorului de a fi recunoscut în această calitate și a dreptului economic pentru remunerarea eforturilor sale.

6. *Posibilitatea amelioratorilor*, deținători ai titlurilor de protecție asupra soiurilor de a beneficia de instrumentele juridice internaționale existente în domeniul protecției soiurilor de plante, cum ar fi Convenția UPOV, care a reușit să creeze mecanisme de armonizare în ceea ce privește principiile generale de protecție, drepturi conferite titularilor, durata titlurilor de protecție și realizarea acestor drepturi.

Dreptul de autor asupra soiului este un drept personal inalienabil și imprescriptibil, dar nu este un drept exclusiv. Acest drept este certificat prin eliberarea certificatului de soi de plantă, prin care se recunoaște:

- Soiul nou;
- Prioritatea lui;
- Autorul soiului;
- Dreptul la remunerare etc.

Spre deosebire de brevetul de soi, care se acordă pe un anumit termen, certificatul de autor pentru soi de plantă se eliberează de către Comisia de Stat pe numele autorului soiului, pe un timp nelimitat.

Protecția provizorie a unui soi nou

- O cerere de brevet, în perioada dintre publicarea ei și acordarea brevetului, conferă provizoriu aceleași drepturi ca și cele conferite de brevet.
- Persoanele care utilizează neautorizat un soi în perioada respectivă vor fi obligate să achite despăgubiri titularului după eliberarea brevetului.
- Cuantumul despăgubirii se stabilește prin acordul dintre părți. În cazul în care părțile nu au convenit asupra cuantumului despăgubirii, acesta este stabilit de instanța judecătorească.

Prevederile în cauză nu se aplică dacă cererea de brevet a fost retrasă sau respinsă.

Condițiile de brevetabilitate a soiului

- Un soi este brevetabil numai dacă acesta este:
 - ▶ nou,
 - ▶ distinct,
 - ▶ uniform,
 - ▶ stabil.

Soiul trebuie să fie desemnat printr-o denumire în conformitate cu prevederile Legii nr.39/2008.

Documentele cererii de brevet pentru soi de plantă

CEREREA DE BREVET

Aspectele procedurale de depunere a cererii de brevet și acordare a unui brevet pentru soi de plantă sunt prevăzute în Regulamentul privind procedurile de depunere și examinare a cererii, de acordare și de menținere a brevetului pentru soi de plantă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.295 din 16.04.2009 (în continuare – Regulament).

Regulamentul stabilește normele de procedură și condițiile referitoare la depunerea cererii de brevet, modul de completare a formularului cererii, normele aplicate documentelor aferente cererii, procedurile în cadrul examinării formale, preliminară și de fond a cererii, condițiile de atribuire a denumirii soiului, datele pentru publicare în BOPI, examinarea tehnică a soiului, acordarea, eliberarea și menținerea în vigoare a brevetului pentru soi de plantă, alte activități complementare conexe procedurilor de acordare a brevetului și de implementare a prevederilor Legii nr.39/2008.

În conformitate cu prevederile legislației în vigoare, pentru a obține un titlu de protecție amelioratorul sau persoana care are dreptul la obținerea acestuia, va depune o cerere de brevet pentru soi de plantă la AGEPI.

Sunt îndreptățite să depună o cerere de brevet (art.13 din Legea nr.39/2008):

- a) persoanele fizice și juridice cu domiciliul sau sediul în Republica Moldova;
- b) persoanele fizice și juridice cu domiciliul sau sediul pe teritoriul unui stat membru al tratatelor internaționale în domeniu, la care Republica Moldova este parte;
- c) persoanele fizice și juridice din orice alt stat, cu condiția ca acest stat să acorde persoanelor fizice și juridice cu domiciliul sau sediul în Republica Moldova, pentru soiurile aceluiași taxon botanic, o protecție echivalentă cu cea acordată prin Legea nr.39/2008.

Cererea se depune de către persoana îndreptățită direct la AGEPI personal sau prin intermediul unui mandatar autorizat (art.32 din Legea nr.39/2008, secțiunea II, pct.1 din Regulament).

Solicitantul poate depune cererea de brevet la organele competente din alte state membre ale UPOV, anterior obținerii brevetului de la Oficiul în care a depus cererea inițială.

Condițiile pe care trebuie să le îndeplinească cererea de brevet

În conformitate cu art.33(1) din Legea nr.39/2008, cererea de brevet trebuie să conțină:

- a) solicitarea de acordare a unui brevet;
- b) indicarea taxonului botanic;
- c) datele de identificare a solicitantului (solicitanților);
- d) datele de identificare a amelioratorului (amelioratorilor);
- e) propunerea privind denumirea soiului;
- f) descrierea tehnică a soiului (chestionarul tehnic);

- g) declarația prin care solicitantul confirmă pe propria răspundere că soiul pentru care se solicită protecție corespunde prevederilor art.10;
- h) după caz, precizări privind orice altă cerere depusă în legătură cu acest soi.

Documente aferente cererii de brevet. *Art.33(2) din Legea nr.39/2008 prevede că cererea de brevet va fi însoțită de:*

- a) dovada de plată a taxei de depunere a cererii;
- b) actul de prioritate, în caz de necesitate;
- c) procura, în cazul depunerii cererii prin mandatar autorizat;
- d) dovezi documentare pertinente privind dobândirea dreptului la brevet, dacă solicitantul nu este ameliorator sau dacă nu este singurul ameliorator;
- e) fotografii sau desene, după caz;
- f) rezultatele testării soiului efectuate de o autoritate competentă, dacă este cazul;
- g) autorizația de introducere în mediu, eliberată de autoritatea națională competentă conform legislației în domeniu privind securitatea biologică, dacă soiul reprezintă un organism modificat genetic.

Cererea de brevet trebuie să se refere numai la un singur soi sau la o singură categorie a soiului.

Legislația națională prevede că amelioratorul are dreptul de a fi menționat în cerere, în brevet și în publicațiile AGEPI cu privire la cerere sau brevet. Amelioratorul, de asemenea, are dreptul să refuze menționarea numelui său în brevet și în publicațiile respective ale AGEPI. O cerere în acest sens se depune în scris la AGEPI.

Condițiile suplimentare pe care trebuie să le îndeplinească cererea se stabilesc în Regulament.

Limba de procedură

Cererea de brevet se depune la AGEPI în limba de stat. Se admite depunerea documentelor cererii redactate într-o altă limbă, cu excepția datelor privind solicitarea acordării brevetului, datelor privind solicitantul, amelioratorul și denumirea propusă (art.33 alin.(1) lit. a)- e) din Legea nr.39/2008).

În acest caz, solicitantul va fi obligat să prezinte traducerea documentelor în limba de stat în termen de 2 luni de la data de depozit a cererii de brevet. Dacă în termenul stabilit solicitantul nu va depune traducerea, cererea se respinge.

Data de depozit

- Data de depozit a cererii se consideră data depunerii la AGEPI a cererii conținând cel puțin elementele menționate la art.33, alin. (1) lit. a)- g).

- În cazul în care nu sunt îndeplinite toate cerințele indicate, data de depozit a cererii va fi data la care aceste cerințe au fost îndeplinite.

- Datele privind alte cereri și documentele aferente cererii pot fi prezentate în termen de 2 luni de la data de depozit.

- Actul de prioritate poate fi prezentat în termen de 3 luni de la data de depozit.

- Autorizația pentru introducerea în mediu a organismului modificat genetic se prezintă odată cu depunerea cererii sau în termen de 2 luni de la data încheierii examinării de fond.

În cazul soiurilor create și a căror înregistrare a fost solicitată de către salariat, la cerere, se va anexa confirmarea:

- patronului, în cazul când solicitantul este persoană fizică, angajat al unității,
- Consiliului administrativ sau organului ierarhic superior al unității, în cazul în care unul dintre solicitanți/autori este patronul unității, precum că solicitantul este în drept să solicite protecție pe numele său.

(În conformitate cu art.11-12 din Legea nr.39/2008 și Regulamentul privind crearea obiectelor de proprietate intelectuală în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu, aprobat prin HG nr.1609 din 31.12.2003).

Descrierea soiului

Descrierea oficială a soiului nou este eliberată de Comisia de Stat în cazul în care soiul a trecut deja încercarea la DUS, la momentul depunerii cererii de brevet de soi.

Descrierea soiului trebuie să dezvăluie noul soi în mod concis, complet, precis și să fie astfel redactată, încât o persoană de specialitate în domeniul corespunzător să poată înțelege:

- care este instituția unde a fost obținut,
- ce metode au fost utilizate (de ameliorare, de reproducere etc.) și
- care este originea soiului nou (genitorii etc.).

În cazul în care soiul n-a trecut încercarea la DUS în cadrul Comisiei de Stat, solicitantul va prezenta Chestionarul tehnic al soiului pentru care se solicită protecție, completat conform cerințelor Legii nr.39/2008 și Regulamentului.

Chestionarul tehnic

Chestionarul tehnic este elaborat de AGEPI în conformitate cu recomandările UPOV și cuprinde informații relevante cu referire la taxonul botanic cu indicarea:

- genului și speciei în limba latină și a denumirii comune a plantei;
- datele de identificare a solicitantului,
- denumirea propusă a soiului nou de plantă,
- originea soiului cu indicarea genitorilor,
- metoda de încrucișare/obținere/ameliorare a soiului nou;
- metoda de reproducere și, după caz, schemele de lucru;
- caracterele relevante ale soiului candidat pentru stabilirea dacă soiul este distinct, uniform și stabil;
- soiul similar sau 2-3 soiuri cunoscute și utilizate în producție care sunt mai apropiate prin caracterele lor de soiul candidat și, după caz, deosebirile lor de soiul candidat;
- informații suplimentare relevante cu referire la soiurile analoge;
- semnătura solicitantului, reprezentantului sau mandatarului autorizat.

Caracterele incluse în rubrica ce reprezintă caracteristicile soiului nou sunt selectate din Tabelul caracteristicilor recomandat de UPOV (pentru fie-

care cultură sunt caracteristici specifice), care sunt menționate cu asterix, drept obligatorii.

Formularul-tip al chestionarului tehnic este completat de solicitant în 4 exemplare.

Toate rubricile chestionarului tehnic vor fi completate clar și lizibil. Răspunsurile la întrebările notate în acest chestionar trebuie să fie veridice pentru a nu face dificil procesul de examinare preliminară a cererii, efectuată de AGEPI, și de testare tehnică la DUS, efectuată de Comisia de Stat.

Fotografii și reprezentări grafice

La chestionarul tehnic completat trebuie anexate fotografiile color și alb-negru sau reproduceri grafice (dimensiuni 60x60 mm, dimensiunile maxime admisibile fiind de 180x240 mm), câte 4 exemplare, cu o reflectare clară și precisă a obiectului.

Fotografiile trebuie să ilustreze plantele în întregime (vedere generală) și organe separate (tulpina, frunze, flori, inflorescențe, fructe întregi sau în secțiuni, semințe).

În cazul în care sunt depuse cereri pentru soiuri de flori și plante decorative trebuie anexate, în mod obligatoriu, fotografiile color în câteva variante sau negative color, care vor ilustra nuanțele culorii noului soi.

Dreptul de prioritate

Prioritatea unei cereri este determinată de data de depozit a acesteia. Dacă mai multe cereri au aceeași dată de depozit, prioritatea lor va fi stabilită în funcție de ordinea în care acestea au fost recepționate.

Orice persoană sau succesorul în drepturi al acesteia care a depus, conform prevederilor legale, o cerere de brevet pentru soi de plantă într-un stat membru al UPOV sau într-un stat membru al Organizației Mondiale a Comerțului beneficiază, în scopul depunerii unei cereri de brevet pentru același soi, de un drept de prioritate pe o perioadă de 12 luni de la data de depozit a cererii anterioare; ziua depozitului nu este cuprinsă în termen.

Revendicarea priorității. Actul de prioritate

Solicitantul unei cereri anterioare trebuie să depună, odată cu depunerea cererii sau în termen de 2 luni de la data de depozit a cererii ulterioare, o solicitare de revendicare a priorității, o copie a cererii anterioare și, după caz, o traducere a acesteia în limba de stat, cu achitarea taxei stabilite.

Copia cererii anterioare se prezintă în termen de 3 luni de la data de depozit.

Actul de prioritate trebuie să conțină copii ale materialelor cererii inițiale, autentificate de organul la care a fost depusă această cerere, mostre și alte dovezi din care să rezulte că în ambele cereri se face referire la același soi.

Nerespectarea condițiilor legale duce la pierderea dreptului de prioritate.

În cazul în care solicitantul revendică un drept de prioritate care aparține unei alte persoane, este necesară prezentarea unei autorizații din partea cedentului, din care să rezulte că solicitantul are dreptul să revendice prioritatea cererii inițiale.

Restabilirea dreptului de prioritate

Dreptul de prioritate poate fi restabilit în cazul unei cereri, depuse în decurs de 2 luni după expirarea termenului de prioritate, dacă odată cu depunerea cererii solicitantul a depus un demers care confirmă faptul unei situații de forță majoră, cu condiția achitării taxei stabilite.

În cazul în care copia cererii anterioare nu a fost prezentată la AGEPI în termenul stabilit, dreptul de prioritate poate fi restabilit dacă vor fi îndeplinite următoarele condiții:

a) solicitantul a depus în acest sens la AGEPI un demers până la expirarea termenului stabilit;

b) solicitantul a prezentat la AGEPI o confirmare a demersului depus la oficiul care a înregistrat cererea anterioară, care atestă faptul că copia cererii anterioare a fost solicitată într-un termen ce nu a depășit 14 luni de la data de depozit a acestei cereri anterioare;

c) copia certificată a cererii anterioare a fost prezentată la AGEPI în termen de o lună de la data la care oficiul unde a fost înregistrată cererea anterioară a eliberat solicitantului copia respectivă.

Procura

La cererea depusă prin reprezentant se anexează un act care certifică împuternicirile lui, în formă de procură dată de solicitant. Procura se întocmește în scris, sub semnătura privată a solicitantului. Solicitantul poate autoriza prin intermediul procurii gestionarea de către reprezentant a afacerilor referitoare la următoarele acțiuni:

a) semnarea cererii de brevet pentru soi sau a altor documente referitoare la cerere;

b) prezentarea datelor despre soiurile candidate sau incluse în Registrul Soiurilor de Plante;

c) corespondența referitoare la soiurile candidate sau incluse în Registrul Soiurilor de Plante;

d) achitarea taxelor pentru depunerea cererii și efectuarea procedurilor de examinare a soiului;

e) depunerea cererii de retragere a cererii de brevet;

f) depunerea cererii de excludere a soiului din Registrul Soiurilor de Plante;

g) alte activități.

Procura se poate referi la:

a) toate culturile și soiurile de plante;

b) numai la unele soiuri (se vor enumera care anume).

Taxe

Taxele pentru servicii cu semnificație juridică în domeniul obiectelor de proprietate intelectuală sunt stabilite conform HG nr.774 din 13.08.1997 (HG nr.774/1997), modificate prin HG nr.1072 din 22.09.2016.

La cererea de brevet se anexează nota de plată a taxei stabilite conform HG nr.774/1997 sau un act care certifică temeiul pentru scutirea sau reducerea de taxă.

Ca să obțină un drept exclusiv, solicitantul va achita taxe pentru:

- depunerea și examinarea cererii de brevet,
- revendicarea priorității,
- testarea soiului la DUS,
- eliberarea brevetului,
- menținerea în vigoare a brevetului pentru soi de plantă, precum și pentru efectuarea altor acțiuni cu semnificație juridică.

Pe site-ul <http://www.agepi.gov.md/ro/plants/taxe> poate fi accesat Nomenclatorul serviciilor cu semnificație juridică privind testarea și protecția soiurilor de plante, care sunt supuse taxei.

Redactarea materialelor cererii

În conformitate cu legislația în vigoare, solicitantul va folosi termeni și abrevieri standard, utilizate în literatura științifică și agricolă, atât în descriere, chestionar tehnic, cât și în alte materiale explicative. Toate marcările convenționale se vor descifra în materialele cererii și se va respecta unitatea terminologiei, inclusiv a unităților de măsură fizice și marcărilor convenționale folosite.

Cererea de brevet nu va conține expresii, figuri, desene, fotografii ce contravin ordinii publice și bunelor moravuri. Cererea de brevet nu trebuie să conțină declarații denigratoare cu referire la soiurile cunoscute sau procesele de ameliorare, precum și la cererile sau brevetele altor persoane, expresii sau date care evident nu se referă la soi.

Simpla menționare a dezavantajelor soiurilor cunoscute în descriere sau chestionarul tehnic nu se consideră element inadmisibil.

Gestionarea afacerilor privind obținerea brevetului

Este important de menționat că toată corespondența cu solicitantul se face pe adresa indicată în cererea de brevet sau pe numele reprezentantului, astfel acestea trebuie să fie completate corect.

Dacă este necesar de completat și modificat documentele cererii depuse, atunci la AGEPI vor fi prezentate file de substituie pentru fiecare exemplar al cererii.

După publicarea datelor despre cerere în BOPI, orice persoană are dreptul de a solicita o copie a documentelor cererii sau de a consulta materialele cererii. Până la publicare, inspecția publică a cererii de brevet va fi posibilă numai cu acordul solicitantului. Dacă cererea a fost retrasă, materialele acesteia pot fi consultate numai cu acordul solicitantului sau interpelare judecătorească.

Dialogul cu solicitantul

Solicitantul poate prelungi termenul de prezentare a materialelor solicitate de examinator în timpul examinării cererii de brevet cu 3 luni, de cel mult 2 ori, și va depune o cerere în acest sens, însoțită de taxa respectivă.

Termenele prevăzute de procedură cu privire la cerere sau brevet pot fi restabilite, de asemenea, cu plata suplimentară a taxei (dar nu mai târziu decât cu 6 luni de la omiterea termenului respectiv).

Nerespectarea termenelor conduce la:

- abandonarea sau respingerea cererii,

- decăderea din drepturi a titularului de brevet.

Examinarea cererii de brevet pentru soi de plantă

Convenția UPOV stabilește că dreptul exclusiv asupra unui soi nou de plantă va fi acordat numai după efectuarea unei examinări, conform cerințelor stipulate în regulamentele și ghidurile UPOV.

În conformitate cu prevederile **art.41-43 din Legea nr.39/2008**, AGEPI și Comisia de Stat verifică dacă cererea de brevet și soiul care constituie obiectul ei, îndeplinesc condițiile prevăzute de lege. În acest scop, AGEPI efectuează **examinarea formală, examinarea preliminară și examinarea de fond a cererii de brevet.**

Comisia de stat efectuează **examinarea tehnică a soiului.** (Fig. 3)

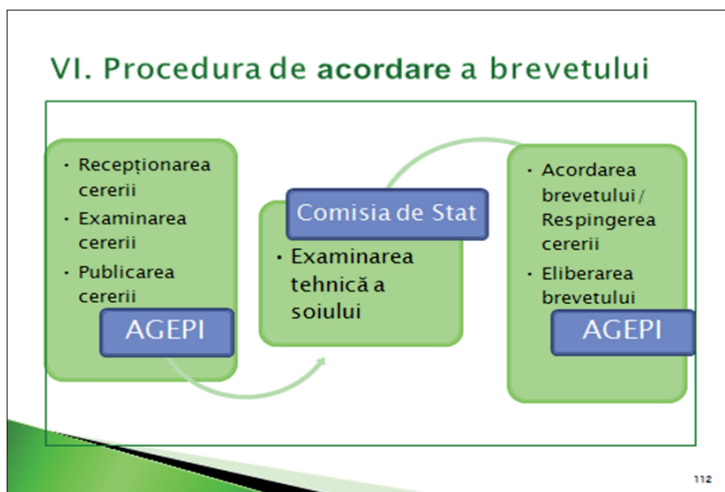

Fig.3

Cerințele față de examinarea formală a cererii de brevet pentru soi sunt expuse detaliat în Regulament. AGEPI are dreptul să ceară de la solicitant materiale suplimentare, pe care le consideră necesare, referitoare la identitatea solicitantului sau amelioratorului, la depozitul național reglementar constituit sau la îndeplinirea condițiilor de brevetabilitate.

Examinarea formală. În procesul examinării formale, AGEPI, în termen de **2 luni**, verifică dacă cererea îndeplinește condițiile pentru a-i fi atribuită o dată de depozit conform art.35 alin.(1).

Dacă cererea îndeplinește condițiile prevăzute la art.33 alin.(1) lit. a)–g), adică dacă cererea de brevet pentru soi conține:

- ✓ formularul-tip de cerere cu solicitarea de acordare a unui brevet;
- ✓ numele și prenumele/denumirea, și domiciliul/sediul solicitantului;
- ✓ numele și prenumele, domiciliul/sediul amelioratorului care a creat sau descoperit și dezvoltat noul soi;
- ✓ propunerea de denumire pentru soi; denumirea în limba latină a genului, familiei, speciei, subspeciei sau varietății, căreia îi aparține soiul și denumirea comună în limba de stat;
- ✓ chestionarul tehnic, în care sunt incluse caracterile în forma standardizată;

✓ declarația pe propria răspundere că soiul n-a fost comercializat sau pus la dispoziția terților spre comercializare, sau dacă a fost comercializat (se va indica în ce țări și la ce dată).

Dacă setul de documente nu este complet, se vor acorda 2 luni pentru completare.

În cazul în care cererea nu îndeplinește condițiile prevăzute la art.33 alin.(1) lit. a)–g), AGEPI va oferi posibilitate solicitantului să remedieze iregularitățile în termenul indicat în notificare.

Dacă solicitantul nu va prezenta, în termenul indicat în notificare, informațiile necesare sau nu va îndeplini cerințele prescrise la art.33 alin.(1) lit. a)–g), cererea se va considera nedepusă și acest fapt se va comunica solicitantului.

Dacă se constată că condițiile prevăzute la reg.55 din Regulament sunt îndeplinite, deci rezultatul examinării formale este pozitiv, AGEPI înscrie datele respective în **Registrul național de cereri**.

Un exemplar al cererii de brevet se expediază solicitantului în calitate de notificare privind rezultatul pozitiv al examinării formale. Numărul cererii este constituit:

- din litera minusculă "v",
- patru cifre, în conformitate cu anul depunerii, și
- patru cifre începând de la 0001.

De exemplu, v 2000 0012 se descifrează în modul următor: cererea de brevet a fost depusă în anul 2000, numărul curent de depunere este 12.

Examinarea preliminară. În procesul examinării preliminare, AGEPI verifică, în termen de 3 luni de la data de depozit, dacă:

- a) cererea satisface cerințele stabilite la art.33 și, după caz, la art.34;
- b) conținutul documentelor aferente cererii sunt conforme cu condițiile prescrise de Regulament;
- c) revendicarea dreptului de prioritate este conformă dispozițiilor art.37 și 38;
- d) sunt îndeplinite cerințele stabilite la art.87 (*reprezentarea*);
- e) taxa de depunere a fost achitată în termenul stabilit.

Taxa pentru depunerea cererii de brevet pentru un soi de plantă, inclusiv examinarea preliminară și publicarea datelor privind cererea de brevet constituie – € 200.

În cazul în care se constată existența unor neregularități care pot fi corectate, AGEPI le notifică solicitantului, oferindu-i posibilitatea de remediere a acestora în termenul indicat în notificare. În cazul nerespectării termenului indicat sau în lipsa unui demers de prelungire a termenului, cererea de brevet se respinge.

Prioritatea soiului se stabilește după data depunerii cererii la AGEPI. Prioritatea poate fi stabilită la data depunerii cererii inițiale într-un stat membru al UPOV, dacă cererea a fost depusă la Agenție în termen de 12 luni de la această dată (a cererii ulterioare).

Pentru certificarea priorității, solicitantul este obligat (art.37-39) să prezinte, în termen de 2 luni de la depunerea cererii ulterioare, copiile de pe materialele cererii inițiale, autentificate de către organul la care a fost depusă cererea inițială, mostre și alte dovezi din care să rezulte că soiul menționat în ambele cazuri este același. Dacă nu se respectă termenele de prezentare a actelor doveditoare menționate și/sau nu se achită taxa respectivă, prioritatea soiului nu este recunoscută.

Important! Depunerea unei alte cereri de brevet, publicarea informației cu referire la soi sau utilizarea soiului, care face obiectul cererii inițiale în termen de 12 luni de la depunerea cererii inițiale, nu pot servi drept motiv pentru respingerea cererii ulterioare și pentru apariția unor drepturi exclusive ale terților.

Publicarea cererii de brevet pentru soi

La expirarea unui termen *de 3 luni de la data de depozit*, (conform art.44 din Legea nr.39/2008), AGEPI publică datele privind cererea în BOPI, compartimentul „Soiuri de plante”. Datele care se publică sunt stabilite prin Regulament.

Odată cu publicarea cererii în BOPI, AGEPI publică documentele aferente cererii în modul în care au fost depuse de către solicitant.

Nu se publică cererile de brevet care au fost retrase sau respinse până la încheierea pregătirilor tehnice pentru publicare.

Publicarea cererii de brevet are scopul de a informa publicul interesat despre depozitul cererii de brevet, care permite apariția drepturilor în favoarea solicitantului, începând astfel acțiunea protecției provizorii asupra soiului nou de plantă, care durează până la data publicării hotărârii de acordare a brevetului.

AGEPI publică următoarele date despre cerere:

Numărul cererii/Data de depozit	- v 2006 0015/2006.09.04
Denumirea populară a soiului (Taxonul botanic)	- FLOAREA-SOARELUI (<i>Helianthus annuus</i> L.)
Solicitantul	- SRL OCEAN, MD
Amelioratorul	Vasilache Ion, Codreanu Maria
Denumirea propusă a soiului	- PUR (BELCEANCA)

Obiecții privind cererea de brevet pentru soi de plantă

Orice persoană poate prezenta, în perioada de după publicarea cererii până la adoptarea unei hotărâri privind cererea, obiecții motivate privind cererea de brevet referitoare la nerespectarea condițiilor de brevetabilitate.

Obiecțiile sunt comunicate solicitantului cu oferirea posibilității de prezentare a unui răspuns.

Obiecțiile și răspunsurile prezentate sunt luate în considerare la adoptarea hotărârii privind cererea.

Examinarea de fond a cereri de brevet pentru soi de plantă

În procesul examinării de fond, conform **art.45 din Legea nr.39/2008**, AGEPI, în termen de **6 luni de la data de depozit**, verifică dacă:

- a) soiul revendicat îndeplinește condițiile prevăzute la art.10 (*noutate*);
- b) denumirea soiului îndeplinește condițiile prevăzute la art.36.

AGEPI este în drept să ceară de la solicitant documentele care lipsesc sau materiale de precizare, pe care solicitantul trebuie să le prezinte în termenul indicat în notificarea AGEPI. În cazul nerespectării termenului indicat sau în lipsa unui demers de prelungire a termenului, cererea de brevet se respinge.

Dacă în procesul examinării de fond se constată că denumirea soiului nu îndeplinește condițiile prevăzute la art.36, solicitantului i se propune să prezinte la AGEPI, în termenul indicat în notificare, o denumire nouă a soiului. În cazul nerespectării termenului indicat sau în lipsa unui demers de prelungire a ter-

menului, cererea de brevet se respinge. Dacă cererea de brevet este conformă condițiilor prescrise, AGEPI notifică acest fapt solicitantului.

În cadrul examinării de fond se verifică îndeplinirea condițiilor de atribuire a denumirii soiului, care include:

a) documentarea în Baza de Date „Soiuri de Plante” privind brevetele eliberate și cererile înregistrate în registrele oficiale sau colecțiile informative de soiuri, în baza descrierilor detaliate în una din publicații cu o dată anterioară datei de depunere a cererii de brevet sau de prioritate;

b) verificarea notorietății soiului candidat pe baza raportului de documentare.

Denumirea soiului va face posibilă identificarea acestuia pe piață, fără riscul de a induce în eroare consumatorul. Denumirea soiului trebuie să fie diferită de denumirea oricărui alt soi existent, cunoscut, protejat și înscris într-un registru al soiurilor de plante, și care aparține unei specii sau subspecii, varietăți sau subvarietăți de plante, înrudite îndeaproape cu soiul candidat.

O denumire nu va fi acceptată dacă ea afectează un drept anterior, acordat unei alte părți prin legile privind protecția soiurilor de plante, a mărcilor sau prin alte legi în domeniul proprietății intelectuale. Ține de responsabilitatea titularului de drepturi anterioare de a dovedi în justiție violarea drepturilor sale.

Noțiunea „drepturi anterioare” se referă numai la cazurile în care aceste drepturi sunt valabile, în teritoriul respectiv, în perioada publicării denumirii soiului. Pentru drepturile, a căror durată începe să curgă de la data de depozit, se va lua în considerare data depozitului anterior, dacă această cerere a condus la apariția unui drept acordat.

Dacă două denumiri sunt în conflict în aceleași sau în teritorii diferite, autoritatea națională va înregistra denumirea cu data de publicare prioritară și va solicita amelioratorului soiului cu data de publicare mai târzie să depună o altă cerere pentru denumirea soiului. Autoritățile naționale sunt încurajate să efectueze cercetări documentare privind prioritatea denumirii în publicațiile relevante (buletinele oficiale), bazele de date (UPOV, ROM) și registrele oficiale, inclusiv în registrul mărcilor, înainte de acceptarea denumirii.

Desigur, în unele țări, mărcile sunt protejate și fără înregistrare, în baza utilizării pe piață. Dacă autoritatea dispune de informația cu referire la o cerere sau un drept existent ce ar împiedica înregistrarea denumirii și ar provoca anumite conflicte, se recomandă de a informa amelioratorul.

Dacă autoritatea națională descoperă că denumirea încalcă un drept anterior după efectuarea înregistrării denumirii soiului, ea va anula înregistrarea și va propune amelioratorului înaintarea unei alte denumiri. În cazul în care nu se propune o altă denumire, drepturile asupra soiului vor fi radiate.

În noțiunea „drept anterior”, conform recomandărilor UPOV, se încadrează:

- *O marcă, dacă denumirea este identică cu marca înregistrată pentru produse identice. Pentru toate cazurile practice, o astfel de identitate se referă la produsele din clasa 31 a Clasificării Internaționale de la Nisa*.*

* Clasificarea de la Nisa privind clasificarea internațională a produselor și serviciilor în scopul înregistrării mărcilor, adoptată la 15 iunie 1957, revizuită la Stockholm în 17 iulie 1967 și 13 mai 1977 la Geneva, modificată la 28 septembrie 1979.

- Dacă marca și denumirea soiului nu sunt identice, dar similare, marca, în unele cazuri, poate avea drept prioritar, exercitarea căruia poate împiedica utilizarea denumirii soiului și atunci amelioratorul va propune o altă denumire.

De regulă, radierea denumirii soiului pe baza similitudinii cu o marcă se face la solicitarea unei opoziții de la titularul mărcii sau obiecțiilor unei autorități responsabile de înregistrarea mărcilor, sau ale judecătorilor de la curți competente;

- Dacă denumirea este identică cu o marcă notorie, aceasta va fi incapabilă pentru înregistrare, în cazul în care marca se referă la produse, altele decât cele ce apar în clasa 31 a Clasificării Internaționale de la Nisa;

- Denumiri de firmă sau nume faimoase de persoane.

Din cele expuse mai sus este evident că problema denumirii soiului de plantă are multe tangențe cu alte drepturi de PI și este foarte importantă luarea unor decizii corecte și optime în desemnarea noilor soiuri pentru a nu provoca situații de conflict.

Verificarea denumirii propuse se efectuează de către experții AGEPI în cadrul examinării preliminare a cererii de brevet pentru soi de plantă atât în:

- Baza de date „Soiuri de Plante”, gestionată de AGEPI, în „Registrul soiurilor de plante al Republicii Moldova”, ediție anuală,

- Registrele soiurilor de plante ale țărilor vecine (Государственный реестр селекционных достижений России, Украины и др.),

- Buletinele oficiale privind protecția soiurilor ale Republicii Belarus, Ucrainei, Federației Ruse,

- cât și pe suport electronic: CD ROM-ul UPOV-ROM, plasat pe site-ul www.upov.int; Baza de date a AGEPI „Mărci naționale” și baza de date OMPI „ROMARIN” a mărcilor înregistrate pe cale internațională.

Pentru informație

CD-ROM UPOV-ROM include informația despre toate soiurile de plante protejate în 36 din cele 61 de state membre ale UPOV (circa 200 de mii de documente), inclusiv datele din CPVO, Lista soiurilor de plante cultivate certificate de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), destinate comercializării internaționale și publicate de OCDE și, de asemenea, Catalogul General al soiurilor speciilor agricole și leguminoase, editat de Comunitatea Europeană.

CD-ROM-ul apare din anul 1994 și conține:

- datele de identificare a fiecărui soi, informația privind denumirea soiului sau referința amelioratorului, datele privind denumirea propusă și/sau aprobată, publicată, respinsă, sinonimele, denumirile comerciale etc.,

- datele și numerele cererilor, brevetelor, termenele de valabilitate a brevetelor, expirarea termenelor,

informația despre amelioratori, solicitanți, titulari de brevet, deținători de drepturi, informația privind prioritatea sau altă informație tehnică, precum și fișierele taxonomice cu denumirile speciilor.

Prezentăm câteva exemple din practica examinării cererilor de brevet pentru soi depuse la AGEPI:

Primul caz se referă la un soi nou de mazăre. Verificând denumirea SANDRA, propusă de solicitant pentru un soi nou de mazăre, s-a constatat că această denumire există în baza de date UPOV-ROM și a fost înregistrată în Marea Britanie, Germania și Franța tot pentru soiuri de mazăre, fiind eliberate titluri de protecție. Solicitantul a fost notificat de AGEPI și, într-un termen prescris de Regulamentul de aplicare a Legii nr.915/1996, a fost propusă o nouă denumire - SANDRINA.

Alte două cazuri înregistrate au fost cu referire la denumirile propuse pentru soiuri noi de grâu: PLAI și TALISMAN. În procesul documentării în baza de date UPOV-ROM, Baza de date „Mărci naționale” și Baza de Date „ROMARIN” s-a constatat existența înregistrării denumirii PLAI pentru soiuri de triticales (plantă din clasa I, cereale), TALISMAN pentru soiuri de grâu, dar și existența mărcilor PLAI și TALISMAN înregistrate pentru clasele 30 și 31, drepturi anterioare ce se opun înregistrării acestor două denumiri. În cazurile date s-a notificat solicitantul și s-au propus alte denumiri.

În această ordine de idei, este foarte important pentru solicitanți, inclusiv pentru amelioratori, să conștientizeze necesitatea efectuării unei cercetări documentare preliminară pentru verificarea denumirii propuse pentru soiul nou.

Recomandăm documentarea în baza informației disponibile pe site-ul AGEPI <http://www.agepi.gov.md> (BOPI, secțiunea soiuri), <http://www.gosort.ru/> sau www.sadovnik.com/Sort/, dar și în Registrul soiurilor și hibrizilor de plante ce se cultivă în Republica Moldova și pe CD ROM-urile „UPOV-ROM” din biblioteca AGEPI.

După încheierea examinării de fond, în termen de o lună de la notificarea solicitantului despre rezultatul pozitiv al examinării de fond a cererii, AGEPI transmite Comisiei de Stat, în vederea efectuării examinării tehnice a soiului, o copie a următoarelor documente aferente cererii:

- formularul cererii, chestionarul tehnic și orice alt document prezentat de solicitant, care conține informații utile pentru efectuarea examinării tehnice a soiului;
- demersul solicitantului privind confidențialitatea datelor referitoare la componentele soiului (conform art.69, alin.3 din Legea nr.39/2008);
- documentele referitoare la obiecțiile bazate pe neîndeplinirea condițiilor stipulate în art.7,8 și 9 din Legea nr.39/2008.

Examinarea tehnică a soiului se va efectua conform metodologiilor stabilite de către Comisia de Stat în baza normelor internaționale și a recomandărilor standardizate ale UPOV, completate cu normele naționale existente.

Examinarea tehnică a materialului soiului de plantă

Dacă în urma examinării de fond la AGEPI se constată că nu există niciun obstacol pentru acordarea brevetului, se întreprind măsuri în vederea efectuării examinării tehnice pentru a se stabili:

- a) dacă soiul revendicat aparține taxonului botanic declarat de solicitant și identificat în cadrul examinării preliminară;
- b) îndeplinirea condițiilor de distinctivitate, uniformitate și stabilitate conform art.7, 8 și 9;

c) dacă descrierea noului soi permite diferențierea acestuia de un alt soi cunoscut. Examinarea tehnică a soiului se va efectua de către Comisia de Stat și va include organizarea testelor de creștere realizate de către:

a) Comisia de Stat în cadrul centrelor sale de testare a soiurilor;

b) altă autoritate desemnată în numele Comisiei de Stat;

c) solicitant, la cererea Comisiei de Stat, în cazul speciilor pentru care Comisia nu deține colecții de referință.

În cadrul examinării tehnice, Comisia de Stat poate folosi rezultatele testărilor deja efectuate sau care sunt în curs de efectuare de către un organ competent dintr-un stat membru al UPOV, prezentate de către solicitant, cu consimțământul și cu respectarea condițiilor impuse de organul competent respectiv, sau efectuate de către solicitant și poate să țină cont de rezultatele obținute.

Comisia de Stat fixează data și locul pentru transmiterea gratuită a semințelor sau a materialului săditor destinat examinării tehnice și a mostrelor de referință, precum și cantitatea necesară a acestora. În caz de neprezentare a materialelor necesare în termenul stabilit, cererea se consideră retrasă.

Toate cerințele privind modalitatea de transmitere a materialului semincer către Comisia de Stat sunt stipulate în Regulamentul privind testarea soiurilor de plante, aprobat de Consiliul Național pentru Soiurile de Plante la 25 septembrie 2008. În cap. II. pct.2 al acestui Regulament este prevăzut că cererea depusă pentru efectuarea testării în rețeaua Comisiei de Stat, trebuie să fie însoțită de descrierea fiecărui soi candidat la înregistrare, conform cerințelor UPOV. Aceste cerințe față de amelioratori sunt stabilite în scopul acumulării informației necesare pentru crearea colecțiilor de referință a soiurilor.

Comisia de Stat poate cere solicitantului toate materialele și documentele informative necesare.

Efectuarea examinării tehnice. Comisia de Stat efectuează examinarea tehnică a soiului conform principiilor directe și în termenele stabilite în baza standardelor internaționale.

În Republica Moldova examinarea tehnică a soiului se efectuează în cadrul a 4 centre de testare:

- *Centrul de Stat Băcioi* – culturi de câmp;
- *Institutul de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor* – culturi legumicole și plante medicinale;
- *Institutul Științifico-Practic de Fitotehnie* – culturi leguminoase, sfeclă de zahăr;
- *Institutul Științifico-Practic de Horticultură* – culturi pomicole, viță-de-vie.

Pentru efectuarea examinării tehnice, solicitantul plătește taxa stabilită.

În cazul în care testarea soiului a fost efectuată de către un organ competent dintr-un stat membru al UPOV sau de către solicitant, Comisia de Stat analizează rezultatele acesteia în vederea confirmării sau infirmării valabilității testării efectuate.

În baza rezultatelor examinării tehnice, Comisia de Stat întocmește un **raport de examinare tehnică**, pe care îl transmite la AGEPI.

Raportul de examinare tehnică (art.47 din Legea nr.39/2008). În cazul în care Comisia de Stat consideră că rezultatele examinării tehnice sunt sufici-

ente pentru aprecierea soiului, ea **transmite la AGEPI un raport de examinare tehnică** și descrierea oficială precizată a soiului.

Dacă în procesul examinării tehnice se stabilește că soiul nu îndeplinește condițiile art.7, 8 și 9, Comisia de Stat întocmește un raport de examinare tehnică pe care îl transmite la AGEPI.

AGEPI notifică solicitantului rezultatele examinării tehnice și îl invită, în termenul indicat în notificare, să-și prezinte observațiile.

În cazul în care se constată că raportul de examinare tehnică nu conține o bază suficientă pentru adoptarea unei decizii, Comisia de Stat poate, din proprie inițiativă și după consultarea solicitantului sau la cererea motivată a solicitantului, să prevadă efectuarea unei examinări complementare, cu condiția plății unei taxe suplimentare. Orice examinare complementară până la adoptarea unei hotărâri definitive se consideră ca făcând parte din examinarea efectuată conform art.46 alin.(1).

Rezultatele examinării tehnice sunt utilizate exclusiv de către AGEPI și nu pot fi utilizate ulterior decât cu acordul acesteia.

**Publicarea hotărârii de acordare a brevetului pentru soi de plantă.
Eliberarea titlului de protecție**

În termen de 3 luni de la data recepționării de la Comisia de Stat a Raportului de examinare tehnică și a descrierii oficiale precizate a soiului, AGEPI, în cazul în care stabilește că rezultatele examinării sunt suficiente pentru adoptarea unei hotărâri privind cererea și că nu există niciun obstacol în sensul art.49 alin.(2), adoptă hotărârea de acordare a brevetului.

AGEPI adoptă hotărârea de respingere a cererii:

a) dacă solicitantul nu a remediat în termenul indicat iregularitățile, conform art.43 (*examinarea preliminară*) și art.45 (*examinarea de fond*);

b) dacă solicitantul nu s-a conformat unei cerințe prevăzute la art.46 alin. (1);

c) dacă solicitantul nu a propus o denumire a soiului conform art.36;

d) dacă, în baza raportului de examinare tehnică, se ajunge la concluzia că nu sunt îndeplinite condițiile stabilite la art.7 (*distinctivitate*), art.8 (*uniformitate*) și art.9 (*stabilitate*);

e) la solicitarea persoanei căreia, prin decizia instanței judecătorești, i-a fost recunoscut dreptul la brevet.

AGEPI notifică solicitantului hotărârea adoptată.

Publicarea hotărârii. AGEPI publică în BOPI mențiunea privind hotărârea de acordare a brevetului sau cea de respingere a cererii de brevet. Odată cu mențiunea privind hotărârea de acordare a brevetului, se publică și fascicolul de brevet, care conține descrierea oficială a soiului și, după caz, fotografiile acestuia. Datele pentru publicare se stabilesc în Regulament.

Procedura de contestare a hotărârii. Orice hotărâre adoptată de AGEPI poate fi contestată la Comisia de Contestații a AGEPI.

- Contestația poate fi depusă de către solicitant în termen de 2 luni de la data expedierii hotărârii, sau de către o altă persoană afectată în mod direct de hotărâre, în termen de 2 luni de la data publicării hotărârii.

- Comisia de Contestații examinează contestația și adoptă o hotărâre.

- Hotărârea Comisiei de Contestații poate fi atacată în instanța judecătorească.

Eliberarea brevetului (art.58 din Legea nr.39/2008). În cazul în care nu au fost depuse contestații împotriva acordării brevetului sau contestațiile depuse au fost respinse, AGEPI eliberează brevetul persoanei îndreptățite, cu condiția plății taxelor stabilite, și publică în BOPI datele despre acesta.

Brevetul este eliberat de către AGEPI în temeiul hotărârii de acordare a brevetului. AGEPI eliberează brevetul pentru soi de plantă, dacă solicitantul va achita taxa de eliberare (€ 125).

Data eliberării brevetului este data la care mențiunea de eliberare a fost publicată în BOPI. Data eliberării brevetului se înscrie în Registrul național de brevete. Componenta datelor pentru publicare se stabilește de AGEPI. Conform reg.117 din Regulament, în BOPI se publică: numărul brevetului, numele sau denumirea titularului, codul țării; numele sau denumirea amelioratorului, codul țării; data acordării brevetului, denumirea comună și taxonul botanic; denumirea soiului.

Dacă taxele stabilite pentru eliberarea brevetului nu au fost achitate după publicarea mențiunii de acordare a brevetului în condițiile prevăzute de Regulament, brevetul nu se va elibera, iar mențiunea privind decăderea titularului din drepturi va fi înscrisă în Registrul național de brevete și publicată în BOPI.

Menținerea în vigoare a brevetului. Pentru menținerea în vigoare a brevetului se plătesc taxe anuale, în conformitate cu dispozițiile art.92 din Legea nr.39/2008.

Taxele anuale se plătesc după publicarea mențiunii de acordare a brevetului și se consideră plătite dacă plata s-a efectuat în cadrul termenului stabilit de Regulament (până la prima zi a fiecărui an de valabilitate, dar nu mai devreme de 3 luni înainte de începerea următorului an de valabilitate, reg.119).

Taxele de menținere în vigoare a brevetului (pentru fiecare an de valabilitate) sunt: pentru anii 1-5 – € 100 ; pentru anii 6-10 – € 200; anii 11-15 – € 300; anii 16-20 – € 500; 21-25 – € 700.

Pentru prelungirea valabilității brevetului (pentru fiecare an), anii 26-35 titularul va plăti câte € 900.

Dacă plata unei taxe anuale nu s-a efectuat în termenul stabilit, aceasta poate fi achitată într-un termen de 6 luni de la data expirării termenului prescris, cu condiția plății unei taxe suplimentare.

Brevetul acordat unei persoane neîndreptățite

În cazul în care un brevet a fost acordat unei persoane neîndreptățite, persoana îndreptățită la obținerea brevetului poate revendica transmiterea brevetului pe numele său, fără a aduce atingere altor drepturi existente (art.60 din Legea nr.39/2008). De asemenea, orice persoană care are dreptul la o parte de protecție prin brevet, poate revendica recunoașterea calității de cotitular de brevet.

Este important de reținut că aceste două prevederi ale art.60 din Legea nr.39/2008 nu pot fi examinate în justiție decât într-un termen de 5 ani de la data publicării în BOPI a hotărârii de acordare a brevetului.

În cazul când titularul știa, la data acordării sau eliberării brevetului, că nu avea dreptul la brevet sau nu era singurul care avea dreptul la acest brevet, prevederea din alin.3, art.60, nu se aplică.

Dacă a fost depusă o cerere în instanța de judecată, aceasta se notifică AGEPI și se înscrie în Registrul național de brevete. Hotărârea definitivă și irevocabilă a instanței de judecată se înscrie în Registrul național de brevete și produce efecte pentru terți din data publicării în BOPI.

Efectele schimbării titularului de brevet

În cazul schimbării titularului de brevet ca rezultat al unei hotărâri a instanței judecătorești, licențele și orice alte drepturi se vor stinge prin înscrierea persoanei îndreptățite la brevet în Registrul național de brevete.

Dacă până la depunerea cererii în instanța judecătorească titularul brevetului sau titularul licenței a utilizat soiul pe teritoriul Republicii Moldova sau a făcut pregătiri efective și serioase în acest scop, el poate continua această utilizare cu condiția să solicite acordarea unei licențe neexclusive de la noul titular de brevet înscris în Registrul național de brevete.

Dispozițiile menționate nu se aplică, dacă titularul unui brevet sau al unei licențe a acționat cu rea-credință la momentul când a început utilizarea soiului sau pregătirile în acest scop.

Menținerea materialului soiului protejat

Titularul brevetului pentru soi de plantă este obligat să mențină caracterele și proprietățile soiului, indicate în descrierea lui la data acordării, pe toată perioada de valabilitate a brevetului. Comisia de Stat este în drept să verifice sau să solicite date suplimentare cu privire la materialul soiului.

Legea nr.39/2008 include prevederea specială privind **verificarea tehnică** a soiului protejat pe toată perioada de valabilitate a brevetului.

Titularul este obligat să mențină soiul protejat pe toată durata de valabilitate a brevetului, astfel încât acesta să-și păstreze toate caracterele prezentate în descrierea oficială a soiului la data acordării brevetului.

Comisia de Stat poate efectua o verificare tehnică conform art.46 și 47 din Legea nr.39/2008, pentru a controla dacă soiurile protejate continuă să existe ca atare, adică își mențin toate caracterele indicate în descrierea oficială la data acordării brevetului.

Titularul este obligat să furnizeze Comisiei de Stat toate informațiile necesare pentru aprecierea existenței soiului ca atare. El este obligat să prezinte materialele soiului și să permită efectuarea verificării privind aplicarea măsurilor necesare pentru asigurarea existenței soiului ca atare.

Raportul de verificare tehnică. În cazul în care Comisia de Stat constată că soiul nu mai este uniform sau stabil, ea adresează AGEPI un raport conținând concluziile sale. Dacă în cadrul verificării tehnice se depistează iregularități, AGEPI comunică titularului rezultatele verificării și îi oferă posibilitatea de a-și prezenta observațiile. În cazul în care titularul nu-și prezintă observațiile, AGEPI declară decăderea titularului din drepturile conferite de brevet.

Decăderea din drepturi a titularului. Titularul poate fi decăzut din drepturi cu efect *in futurum* dacă:

- se stabilește că nu mai sunt îndeplinite condițiile de uniformitate și stabilitate;
- titularul refuză să prezinte informația, documentele sau materialul soiului, necesare pentru testarea de control a soiului protejat;
- titularul nu propune o altă denumire a soiului în cazul în care denumirea soiului nu mai satisface condițiile legale;
- titularul nu achită taxele de eliberare și de menținere în vigoare a brevetului.

Renunțarea la brevet. Titularul poate să renunțe la brevet, depunând o declarație în scris la AGEPI.

Dacă titularul a acordat licență de utilizare a soiului, el trebuie să informeze licențiatul despre intenția sa de a renunța la brevet. În acest caz, licențiatul, în termen de 3 luni, are dreptul preferențial de a obține brevetul pe numele său.

Titularul este obligat să comunice amelioratorului intenția sa de a renunța la brevet. În acest caz amelioratorul, în termen de 3 luni, are dreptul preferențial de a obține brevetul pe numele său.

Nulitatea brevetului. Orice persoană poate iniția în instanța de judecată o acțiune în nulitate. În cazul în care brevetul este declarat de către o instanță de judecată, efectele acestuia sunt considerate nule de la data acordării.

Licențele contractuale. Titularul brevetului pentru soi de plantă poate:

- utiliza liber soiul său în RM;
- poate transmite drepturile sale printr-o cesiune;
- poate acorda licențe de exploatare persoanelor interesate, aceste licențe pot fi exclusive și neexclusive;
- poate transmite drepturile printr-o succesiune testamentară.

De asemenea, titularul poate invoca drepturile conferite prin brevet împotriva unei persoane deținătoare a unei licențe care încalcă una din condițiile sau limitările stipulate în contractul de licență. Transmiterea drepturilor este opozabilă terților doar după înscrierea ei în Registrul național de cereri sau de brevete pentru soi de plantă.

Conform principiilor Convenției de la Paris, în Legea nr.915/1996, cât și în Legea nr.39/2008 sunt prevăzute sancțiuni prin lipsa de exploatare sau urmare exploatării insuficiente a brevetului. În acest caz, statul are dreptul de a acorda licențe obligatorii.

Licențe obligatorii:

- Instanțele judecătorești pot acorda licențe obligatorii neexclusive pentru utilizarea unui soi protejat unei sau mai multor persoane care au depus o cerere la expirarea unui termen de 3 ani de la acordarea brevetului, cu respectarea următoarelor condiții:
 - orice utilizare de acest gen va fi autorizată din motive de interes public și pentru aprovizionarea pieței interne;
 - o atare utilizare va fi permisă numai în cazul când, înainte a acestei utilizări, presupusul beneficiar s-a străduit să obțină autorizația de la titular în condiții și

în modalități comerciale rezonabile, dar, cu toate eforturile sale, nu a reușit să facă acest lucru într-un termen rezonabil.

- Derogarea de la prevederea dată se admite numai în cazul unei situații naționale critice sau în cazul altor circumstanțe de extremă urgență ori în caz de utilizare în scopuri publice necomerciale. În aceste cazuri titularul este avizat în cel mai scurt timp.

Utilizarea soiurilor în producție

Art.18 al Convenției UPOV face referire la „Protecția și exploatarea/utilizarea soiurilor protejate”, și anume: „Exploatarea soiului este independentă de măsurile care reglementează producerea, certificarea sau comercializarea materialului soiurilor. Indiferent dacă soiurile sunt protejate prin brevet sau nu, pot exista prevederi ale legislațiilor naționale care trebuie îndeplinite de soiurile noi, înainte ca acestea să fie introduse pe piață, de ex., legislația mediului, ecologică referitoare la organismele modificate genetic sau cerințele de corespundere anumitor performanțe agronomice, în scopul înregistrării și includerii acestor soiuri în Lista soiurilor acceptate pentru producere în țară (roada la hectar, rezistența la dăunători etc.)”.

În acest caz ar putea avea loc astfel de situații:

Soiul A: protejat, poate fi cultivat;

Soiul B protejat, nu poate fi cultivat fiindcă nu satisface cerințelor impuse de alte acte normative (de mediu, de ex.);

Soiul C neprotejat, dar care are permisiunea de a fi cultivat;

Soiul D: neprotejat și care nu poate fi cultivat datorită altor acte normative (legislația mediului, valoarea agronomică neînsemnată etc.).

Conform art.95 din Legea nr.39/2008, soiurile urmează să fie utilizate în procesul de producere numai după efectuarea testării la valoarea agronomică și înscrierea acestora în Registrul Soiurilor de Plante.

Soiurile de plante modificate genetic urmează să fie utilizate în procesul de producție numai după obținerea autorizației de introducere în mediu, eliberate de autoritatea națională competentă, în conformitate cu legislația privind securitatea biologică, după caz.

Marcajul de avertizare

Titularul brevetului are dreptul de a marca materialul soiului sau materialul de recoltă al soiului protejat cu un marcaj de avertizare care să indice asupra faptului că soiul este brevetat. Lipsa marcajului de avertizare nu produce efecte juridice.

Dacă o persoană indică în mod fals, direct sau indirect, că un material al soiului sau un material de recoltă al soiului produs sau comercializat de ea aparține soiului brevetat de către altă persoană, această persoană poartă răspundere, conform legislației în vigoare.

În cazul introducerii pe piață a soiului de plantă modificat genetic, materialul soiului va fi marcat respectiv, astfel încât pe etichetă și/sau în documentele de însoțire se va specifica prezența organismului modificat genetic.

În cazul în care există mai mulți titulari, raporturile privind utilizarea soiului protejat se stabilesc printr-un acord încheiat între aceștia.

Dacă un asemenea acord nu există, fiecare titular este în drept să utilizeze integral soiul la latitudinea sa, să intenteze o acțiune privind încălcarea dreptului asupra brevetului împotriva oricărei persoane care utilizează soiul fără autorizația cotitularilor de brevet, însă nu are dreptul, fără a-i anunța pe cotitulari, să renunțe la brevet, precum și, fără acordul acestora, să încheie contracte de licență sau de cesiune.

Relații cu alte drepturi de proprietate intelectuală

- Denumirea soiului nu trebuie să fie identică, să aducă atingere sau să creeze risc de confuzie cu o altă denumire comercială a altui soi sau cu o marcă, denumire de origine ori indicație geografică, sau cu un alt drept de proprietate industrială protejat ce se referă la produse identice sau similare cu cele la care se referă soiul.

- Titularul de brevet nu poate utiliza un drept acordat privind o desemnare identică cu denumirea soiului pentru a împiedica libera utilizare a acestei denumiri în raport cu acest soi, chiar și după stingerea protecției prin brevet.

- Un terț poate utiliza un drept acordat privind o desemnare identică cu denumirea soiului pentru a împiedica libera utilizare a acestei denumiri doar în cazul în care acest drept a fost acordat anterior atribuirii denumirii conform legii.

Interferențe cu brevetul de invenție

Licența obligatorie neexclusivă pentru utilizarea unui soi protejat poate fi acordată la cerere unui titular de brevet pentru o invenție biotehnologică, cu condiția achitării unei remunerații echitabile, în cazul în care:

a) acesta a încercat fără succes să obțină o licență contractuală de la titularul brevetului pentru soi de plantă; și

b) invenția presupune un progres tehnologic important, de un interes economic substanțial, în raport cu soiul protejat.

În cazul acordării unui titular de brevet pentru soi de plantă a unei licențe obligatorii neexclusive pentru utilizarea unei invenții brevetate, o licență neexclusivă reciprocă va putea fi acordată în condiții rezonabile, la cerere, titularului de brevet de invenție pentru exploatarea soiului.

De asemenea, conform Legii nr.50/2008 privind protecția invențiilor:

- *Protecția prin brevet de invenție nu se extinde asupra materialului biologic obținut prin reproducerea sau multiplicarea unui material biologic comercializat ori oferit spre vânzare pe teritoriul Republicii Moldova de către titularul de brevet de invenție sau cu acordul acestuia, când reproducerea sau multiplicarea rezultă în mod necesar din utilizarea pentru care materialul biologic a fost lansat pe piață, cu condiția ca materialul obținut să nu fi fost folosit ulterior pentru alte reproduceri sau multiplicări.*

- Vânzarea sau altă formă de comercializare a materialelor pentru reproducerea plantelor de către titularul brevetului de invenție sau cu acordul acestuia unui fermier, în scopuri de exploatare agricolă, implică autorizarea fermierului de a folosi produsul recoltei sale pentru reproducere sau multiplicare de către el însuși pentru folosire personală.

Prelungirea termenelor și repunerea în termene

Termenele prescrise la o cerere sau la un brevet pot fi prelungite printr-o cerere depusă la AGEPI până la expirarea termenului prescris. Perioada de prelungire a termenului **nu poate constitui mai mult de 6 luni de la data expirării** termenului prescris.

În cazul în care solicitantul nu a respectat un termen prescris pentru o procedură în cadrul AGEPI, el poate solicita, în termen de 6 luni de la data expirării termenului prescris, repunerea în termen.

Restabilirea drepturilor

Dacă nerespectarea unui termen duce la pierderea unui drept sau a unui mijloc de contestare, drepturile pot fi restabilite la cererea solicitantului sau titularului.

Cererea este prezentată în termen de 2 luni de la data înlăturării motivului de neîndeplinire în termenul stabilit, dar nu mai târziu de 12 luni de la expirarea termenului omis sau de 18 luni dacă cererea se referă la revalidarea brevetului în legătură cu neplata taxei anuale de menținere în vigoare.

Dreptul de folosire posterioară

Orice persoană care, în perioada cuprinsă între pierderea unui drept la o cerere de brevet sau la un brevet și restabilirea acestui drept, cu bună-credință, a folosit sau a întreprins pregătiri eficiente și serioase pentru exploatarea unui soi făcând obiectul unei cereri de brevet publicate sau beneficiind de protecție, poate, în mod gratuit, să continue această folosire în cadrul sau în scopurile întreprinderii sale, fără a depăși volumul existent.

Asigurarea respectării drepturilor asupra unui brevet pentru soi de plantă

În vederea asigurării respectării drepturilor, titularul trebuie să inițieze o acțiune în judecată privind încălcarea drepturilor sale și să solicite despăgubiri.

Acțiuni de încălcare a drepturilor

Constituie încălcare a drepturilor titularului de brevet efectuarea, fără autorizația titularului, a oricărei acțiuni ce vizează producerea, vânzarea, importul, exportul sau stocarea în aceste scopuri a materialului soiului protejat, precum și a următoarelor acțiuni:

- utilizarea incorectă a denumirii soiului sau neindicarea denumirii;
- utilizarea denumirii unui soi protejat sau a unei denumiri foarte apropiate de cea a soiului protejat, astfel încât să se poată crea confuzii.

Persoana care a întreprins acțiunile menționate este obligată să repare prejudiciile suportate de către titular. Quantumul remunerării datorat titularului nu poate fi inferior avantajului obținut de contravenient.

Intentarea acțiunii privind încălcarea drepturilor

Acțiunea privind încălcarea drepturilor poate fi intentată de către titular.

Un licențiat poate iniția o acțiune privind încălcarea drepturilor, cu excepția situației în care această posibilitate a fost în mod expres exclusă printr-un acord cu titularul în cazul unei licențe exclusive.

Orice licențiat are dreptul de a interveni în instanță în acțiunea privind încălcarea drepturilor inițiată de titular pentru a obține repararea prejudiciilor suportate.

Măsuri de asigurare a probelor

Orice persoană îndreptățită, care a prezentat elemente de probă suficiente conform cărora drepturile sale sunt încălcate, poate cere instanței judecătorești sau unei alte autorități competente, până la inițierea unui proces împotriva acțiunilor ilegale, aplicarea de măsuri provizorii și asigurarea probelor relevante.

Instanța poate ordona măsurile de asigurare a probelor cu condiția depunerii de către reclamant a unei cauțiuni sau a unei garanții echivalente corespunzătoare, necesare să repare prejudiciile cauzate pârâtului în cazul în care nu va fi constatată prezența unei încălcări.

Asigurarea probelor în cazuri de urgență

Măsurile de asigurare a probelor pot fi stabilite fără ca pârâtul să fie audiat dacă orice întârziere poate cauza o daună ireparabilă titularului de drepturi sau există un risc de distrugere a probelor. Încheierea judecătorească va fi adusă imediat la cunoștința părții afectate.

Nulitatea măsurilor de asigurare a probelor

Măsurile de asigurare a probelor vor fi considerate nule:

- în cazul în care reclamantul nu intenționează, în termen de 20 de zile lucrătoare, o acțiune în instanța judecătorească privind încălcarea drepturilor;
- ca urmare a oricărei acțiuni sau inacțiuni prejudiciabile a reclamantului;
- dacă s-a constatat că nu există încălcare sau risc de încălcare a unui drept asupra soiului de plantă.

În cazul în care măsurile de asigurare a probelor au cauzat prejudicii și au fost declarate nule sau nevalabile, reclamantul urmează să achite pârâtului o despăgubire corespunzătoare.

Măsuri de asigurare a acțiunii privind încălcarea drepturilor

Instanța judecătorească poate, la cererea titularului de drepturi, să instituie măsuri de asigurare a acțiunii privind încălcarea drepturilor împotriva contravenientului și/sau intermediarilor, cum ar fi:

- să pronunțe cu titlu provizoriu o încheiere de interdicere a oricăror acțiuni ce constituie încălcare a drepturilor titularului ori să permită continuarea acțiunilor, cu condiția depunerii unei cauțiuni suficiente să asigure despăgubirea titularului de brevet;
- să pună sechestru pe materialele suspectate de a încălca un brevet, pentru a preveni introducerea lor în circuitul comercial;
- să pună sechestru pe orice proprietate a contravenientului, inclusiv să blocheze conturile bancare, să ceară prezentarea documentelor bancare, financiare sau comerciale, dacă încălcarea a fost comisă la scară comercială și există riscul de nerecuperare a prejudiciilor.

Măsuri corective

Dacă s-a constatat încălcarea drepturilor, instanța judecătorească poate ordona, la cererea reclamantului, luarea de măsuri corespunzătoare cu privire la

produsele cu care s-a încălcat un brevet și la materialele și instrumentele care au servit la crearea și fabricarea acestor produse. Printre măsuri pot figura, de ex.:

- retragerea provizorie din circuitul comercial;
- retragerea definitivă din circuitul comercial;
- distrugerea.

Măsurile menționate se realizează din contul pârâtului, cu excepția cazurilor când există motive temeinice care se opun acestui lucru.

Măsuri de alternativă

Instanța judecătorească, la cererea contravenientului, poate ordona plata unei despăgubiri pecuniare reclamantului în locul aplicării măsurilor corective, în cazul în care el a acționat neintenționat sau din imprudență, dacă aplicarea măsurilor în cauză i-ar fi cauzat pagube disproporționale și dacă despăgubirea pecuniară pentru reclamant este rezonabilă.

Despăgubiri

La cererea părții lezate, contravenientul care a încălcat un brevet va achita titularului de drepturi despăgubirile pentru prejudiciile pe care acesta le-a suportat în mod real din cauza încălcării drepturilor sale.

La stabilirea despăgubirilor se va ține cont de consecințele economice negative, inclusiv beneficiul ratat, suferite de partea lezată, orice profit obținut ilegal de contravenient, precum și de alte aspecte, cum ar fi:

- prejudiciul moral cauzat titularului de drepturi;
- poate fi fixată, ca alternativă, o sumă unică pe baza unor elemente cum ar fi, cel puțin, valoarea redevenței sau încasările care ar fi fost datorate titularului în cazul în care pârâtul ar fi cerut autorizația de a utiliza soiul respectiv.

Protecția soiurilor de plante în străinătate

Persoanele fizice și juridice din Republica Moldova sunt în drept să aleagă liber statul în care vor să depună, pentru primă dată, cererea de brevet.

Solicitantul poate să solicite acordarea brevetului pentru soi de plantă în alte state membre ale UPOV fără a aștepta să i se acorde brevet de către autoritatea țării în care a fost depusă cererea inițială.

Soiul, pentru care se solicită protecție în Republica Moldova, poate fi testat în alt stat, în cazul în care cu acest stat a fost încheiat un contract bilateral sau internațional corespunzător.

Solicitantul care a depus cererea inițială într-un stat străin, va prezenta informația referitoare la testările efectuate în conformitate cu cerințele de protecție a soiului din acel stat. Toate cheltuielile legate de protecția soiului în străinătate sunt suportate de către solicitant.

Acordurile bilaterale de cooperare în scopul examinării

După cum a fost menționat, unul din avantajele sistemului UPOV este posibilitatea colaborării statelor membre în scopul de a se ajuta reciproc în procesul de examinare tehnică la DUS a soiurilor noi. Există posibilitatea cooperării cu autoritățile altor state membre ale UPOV, cu amelioratorii acestor state sau din statul de origine a soiului candidat la protecție sau pot fi invitați experți pe anumite culturi.

Art. 12 al Actului din 1991 al Convenției UPOV prevede următoarele:

„Pe parcursul examinării soiului, autoritatea desemnată poate ...să realizeze testele necesare de creștere a soiului nou sau alte teste...sau poate stabili cu alte părți...să efectueze teste de creștere a materialului soiului nou... *alte părți înseamnă:*

- *Un institut independent,*
- *Un ameliorator individual/solicitantul,*
- *O organizație în numele unui grup de amelioratori/solicitanți...”*

” ...sau poate lua în considerare rezultatele testelor de creștere la DUS ... sau alte teste care deja au fost efectuate, de ex., de alte Autorități naționale – rapoarte DUS”.

Cooperarea între autorități ar cuprinde un schimb de rapoarte de examinare tehnică la DUS; semnarea unor aranjamente bilaterale în scopul excluderii examinării tehnice repetate la DUS; centralizarea examinării tehnice la DUS la nivel regional și global.

Cooperarea între Autorități este foarte importantă deoarece poate minimaliza timpul pentru efectuarea testelor la DUS; minimaliza costurile pentru testarea la DUS, precum și optimiza examinarea la distinctivitate în testele de creștere.

Baza de date UPOV „GENIE” include informații utile despre denumirile soiurilor, protecția oferită de statele membre UPOV, informația necesară pentru realizarea testelor de creștere la DUS, statele care realizează teste de creștere pentru anumite culturi conform acordurilor bilaterale privind testarea soiurilor etc.

Cooperarea între amelioratori va contribui la utilizarea la maxim a oricărei informații accesibile, minimalizarea termenului de realizare a testelor la DUS și la facilitarea accesului amelioratorilor la resurse suplimentare speciale.

Totuși, testarea la DUS în comun cu amelioratorii se va efectua doar sub controlul autorității naționale. Amelioratorii pot participa la diferite etape de testare a soiului la DUS, dar decizia finală aparține autorității naționale.

3. DESENE ȘI MODELE INDUSTRIALE

Din momentul în care omul a început să-și perfecționeze uneltele de muncă, alte obiecte de uz casnic, necesare într-o satisfacere a cerințelor elementare, o deosebită influență asupra procesului de confecționare a acestora a avut-o, și o are până în prezent, esteticul. Frumusețea ceramicii străvechi, a monumentelor de arhitectură și artă prezintă o dovadă vie a acestor creații. De exemplu, un ulcior obișnuit, în afara destinației lui utilitare, mai poate dispune de calități capabile să ne bucure privirea prin formele sale.

Exemple de desene și modele industriale

Până la momentul mecanizării și automatizării industriei, fiecare obiect era unic în felul său și reprezenta o operă de artă. Creatorul acestor obiecte, fără a se îndepărta de funcția utilitară a obiectului, era liber în alegerea formei, altor elemente exterioare ce reflectau propriul concept și imaginație în privința frumosului. Cerințele consumatorilor, moda și cultura în ansamblu, deseori influențau creatorul, făcându-l să confecționeze partide mari de obiecte asemănătoare sau identice. Oricum, el nu era obligat ca acestea să fie absolut identice.

Ca rezultat al revoluției industriale, corelația dintre funcția utilitară a obiectului și forma artistică a acestuia a căpătat o nouă însemnătate. Pentru prima dată a fost posibilă folosirea mecanismelor și a altor soluții tehnice pentru a tira obiectele în cantități mari. Eficacitatea producerii în masă s-a datorat anume producerii obiectelor identice, însă, pentru ca aceste obiecte să-și găsească consumatorul, ele trebuiau nu doar să corespundă destinației, dar și să satisfacă gusturile estetice ale acestuia, să corespundă viziunii lui în privința frumosului. Din aceste considerente, partea estetică a obiectelor, adică înfățișarea acestora, nu și-a pierdut actualitatea.

Mai mult chiar, ignorând partea estetică a obiectului, capabilă de a satisface gustul consumatorului, întreprinderea producătoare poate avea mari probleme cu desfacerea acestor produse, indiferent de funcția lor utilitară.

Altfel spus, **modelele industriale** reprezintă o soluție decorativă sau estetică a aspectului exterior al unui obiect.

Soluția decorativă se poate referi la formă sau culoare și este orientată la aspectul vizibil al obiectului.

În legislația contemporană, **desenul sau modelul industrial** reprezintă aspectul exterior al unui produs sau al unei părți a lui, rezultat în special din carac-

teristicile liniilor, conturilor, culorilor, formei, texturii și/sau ale materialelor și/sau ale ornamentației produsului în sine. Această noțiune o regăsim în art.3 al Legii privind protecția desenelor și modelelor industriale nr.161-XVI din 12 iulie 2007 (în continuare - Legea nr.161/2007).

Nu se pune la îndoială vechimea istorică a acestui obiect de proprietate intelectuală, care stă la limita unei opere de artă, nu în zadar în multe state acesta beneficiază de dublă protecție, fiind regăsit și în calitate de operă de artă decorativă și aplicată.

Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr.139 din 2 iulie 2010 (în continuare - Legea nr.139/2010), în art.22 menționează că protecția oferită operelor de artă aplicată (design) se extinde asupra aspectului exterior al obiectelor, stabilit prin astfel de caracteristici cum sunt liniile, conturile, forma, texturile, indiferent de faptul dacă obiectul este bidimensional sau tridimensional.

În temeiul acestor două acte legislative se poate constata că desenul și modelul industrial, opera de artă aplicată, designul, opera de arhitectură și designul vestimentar au o reglementare comună ca obiect de proprietate intelectuală.

Creativitatea și ingeniozitatea umană ne propune în permanență noi forme pentru cele mai necesare obiecte, cum ar fi vesela și continuând cu bijuterii, accesorii, mobilier, transport, obiecte de lux etc.

Dublă protecție de care dispune desenul și modelul industrial, permite asigurarea protecției atât prin înregistrare, conform prevederilor Legii nr.161/2007, cât și prin însuși faptul creării, conform Legii nr.139/2010. Protecția oferită în temeiul unei legi nu exclude posibilitatea aplicării altei legi. Aceasta se referă și la refuzul de la protecție, și la decăderea din drepturi, care vor fi valabile în contextul unei legi concrete fără a afecta drepturile obținute în temeiul altei legi. Totodată, ambele acte normative stabilesc norme de procedură, care necesită a fi respectate.

Pentru început, să analizăm prevederile Legii nr.161/2007. Conform legii menționate, cererea de înregistrare a modelului sau desenului industrial se depune pe un formular-tip la Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală. AGEPI este unica instituție în Republica Moldova prin intermediul căreia poate fi asigurată protecția prin înregistrare.

Cererea și documentele ei

Pentru a înregistra un desen sau model industrial (DMI), solicitantul trebuie să depună la AGEPI cererea completată pe formularul-tip, aprobat de AGEPI, și reprezentările grafice ale DMI.

La cerere se anexează:

- descrierea DMI, după caz;
- actul de prioritate, dacă aceasta a fost invocată;
- dovada de plată a taxei stabilite.

Cererea și documentele anexate se depun la AGEPI de către solicitant sau reprezentantul acestuia împuternicit prin procură.

Formularul cererii se prezintă în 2 exemplare.

Reprezentările grafice ale DMI se depun în 8 exemplare, dacă sunt în culori, sau în 4 exemplare, dacă sunt în alb-negru, toate fiind identice.

Câte o reprezentare grafică se reproduce pe fiecare exemplar al formularului cererii, celelalte se prezintă într-un plic aparte.

Reprezentările grafice ale DMI pot fi executate în formă de reproduceri grafice (inclusiv grafica prin mijloace electronice) sau fotografii în alb-negru ori în culori.

Fiecare reprezentare grafică trebuie să se înscrie într-un dreptunghi ce nu va conține alte reprezentări sau părți ale altei reprezentări grafice, se lipesc sau se imprimă direct pe formularul cererii sau pe foi de hârtie separate, vor avea dimensiunile minime de 3x3 cm, iar maxime de 16x16 cm.

Desenul sau modelul industrial trebuie reprodus pe fond neutru și nu trebuie retușat cu cerneală sau corector fluid. Fondul se consideră neutru, dacă desenul sau modelul industrial se evidențiază clar pe el. Imaginea trebuie să fie clară și distinctă, fără umbre, alte accesorii, persoane, animale etc. În cazul reprezentărilor grafice prezentate pe foi de hârtie separate, se folosesc foi de culoare albă opacă de formatul A4, la stânga se lasă o margine de cel puțin 2,5 cm, iar spațiul rezervat reprezentărilor trebuie să fie de maximum 24x16 cm, foile nu trebuie să fie îndoite sau capsate. Pe foi nu trebuie să apară niciun text explicativ, termen sau simbol, dar numai numerotarea reprezentărilor grafice.

Un produs poate fi reprezentat în una sau în mai multe poziții și unghiuri (vedere din față, lateral, de sus etc.). Fiecare vedere se numerotează la margine cu cifre arabe separate prin punct, prima cifră indicând numărul desenului sau al modelului industrial, iar cea de-a doua - numărul vederii (de exemplu 1.1, 1.2 etc.), toate vederile pentru un DMI se prezintă la aceeași scară. După caz, pentru a evidenția unele fragmente esențiale, se prezintă suplimentar vederi la o scară mai mare.

Documentele anexate la cerere și, dacă este cazul, comunicările ulterioare referitoare la cerere, se prezintă într-un singur exemplar.

Cererea de înregistrare poate cuprinde unul sau mai multe DMI (până la 100). DMI dintr-o cerere trebuie să se refere la aceeași clasă a Clasificării Internaționale a desenelor și modelelor industriale, instituite prin Aranjamentul de la Locarno, semnat la 08.10.1968 și revizuit la 28.09.1979 (în continuare – Clasificarea de la Locarno).

Totodată, solicitanții trebuie să fie unii și aceiași pentru toate desenele sau modelele industriale consemnate în cerere.

Cererea, documentele anexate la ea și, după caz, comunicările ulterioare referitoare la cerere trebuie să fie dactilografiate în limba de stat.

Solicitantul poate anexa la cerere o descriere. Descrierea va dezvălui reprezentările și se va referi strict la caracteristicile estetice prezente în reprezentări.

Descrierea nu trebuie să conțină declarații privind noutatea, caracterul individual al desenului sau modelului industrial, ori valoarea lui tehnică.

În cazul în care descrierea nu coincide cu reprezentarea, adică reprezentarea nu conține elementele descrise ale desenului sau modelului industrial, nu se ia în considerare partea descrierii ce nu corespunde cu reprezentarea.

În cazul depozitului multiplu și al setului, descrierea se prezintă pentru fiecare desen sau model industrial separat.

Descrierea nu se introduce în Registrul cererilor de înregistrare a desenelor și modelelor industriale și nu se publică.

În cazul în care se solicită retragerea cererii, renunțarea la dreptul asupra desenului sau modelului industrial sau orice altă procedură vizând transmiterea de drepturi, aceasta poate fi efectuată prin intermediul reprezentantului numai pe baza unui mandat special care să menționeze expres retragerea cererii, renunțarea sau transmiterea de drepturi.

În cazul în care prin cerere se invocă prioritatea, este necesar, în termen de 3 luni de la data de depozit, depunerea actului care justifică invocarea priorității. Dacă actele de prioritate nu au fost depuse în termenul stabilit, prioritatea invocată nu se recunoaște.

Pentru invocarea priorității în baza unei cereri anterioare (prioritate convențională), solicitantul prezintă actul de prioritate, eliberat de organul competent unde a fost constituit primul depozit și o copie a depozitului.

Invocarea priorității de expoziție se justifică printr-un document care trebuie să conțină:

- denumirea și adresa organizatorului expoziției în care a fost expus desenul sau modelul industrial;
- denumirea expoziției, adresa și data inaugurării;
- numele, prenumele și adresa persoanei fizice sau denumirea și sediul persoanei juridice care a introdus desenul sau modelul industrial în expoziție;
- data expunerii publice;
- data eliberării documentului;
- reprezentările DMI expus și, dacă este cazul, copiile descrierii, autentificate de administrația expoziției, din care să rezulte că DMI expus este identic cu cel solicitat.

În calitate de autorizație privind dreptul la invocarea priorității care aparține altei persoane poate servi un contract de cesiune sau extrasul din contractul de cesiune, care să reflecte drepturile transmise sau orice alt document care să probeze transmiterea dreptului la invocarea priorității.

Prioritatea desenului sau modelului industrial se stabilește la data de depozit.

Prioritatea convențională se stabilește la data depunerii cererii într-o țară parte la Convenția de la Paris sau la Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului, dacă cererea de înregistrare a fost depusă la AGEPI în termen de 6 luni de la această dată.

Prioritatea de expoziție se stabilește în baza exponatului introdus într-o expoziție internațională, dacă cererea este depusă în termen de 6 luni de la data introducerii acestuia în expoziție.

În art. 6; 7; 8; 9 și 10 ale Legii nr.161/2007 sunt expuse detaliat criteriile necesare de obținere a protecției pentru desenul și modelul industrial, în special fiind menționat că această protecție se va asigura numai dacă DMI este nou și are un caracter individual.

Noutatea

Un desen sau un model industrial va fi considerat nou, dacă nici un desen sau model industrial identic sau care diferă în detalii nesemnificative nu a fost

făcut public înainte de data de depozit sau, dacă a fost invocată prioritatea, înaintea datei de prioritate a desenului sau a modelului industrial pentru care se solicită protecție; sau în cazul unui desen sau model industrial pentru care nu este solicitată înregistrarea, înainte de data la care desenul sau modelul industrial a fost făcut public pentru prima oară.

Dacă este parte componentă a unui produs complex, desenul sau modelul industrial aplicat pe produs sau încorporat în el va fi considerat nou, având caracter individual, numai în cazul în care sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

a) partea componentă, odată încorporată în produsul complex, rămâne vizibilă pe durata utilizării normale a acestuia;

b) caracteristicile vizibile ale părții componente îndeplinesc ele însele condițiile privind noutatea și caracterul individual.

Se va considera că un desen sau un model industrial a fost făcut public, dacă a fost expus sau a fost publicat, utilizat, comercializat sau dezvăluit în alt mod, cu excepția cazurilor în care aceste acțiuni nu puteau deveni cunoscute în mod rezonabil și în cursul normal al activității unor persoane fizice sau juridice din Republica Moldova, specializate în domeniul respectiv. Excepție de la această prevedere o constituie situația în care DMI a fost dezvăluit unui terț în condiții de confidențialitate explicite sau implicite de către autor, de succesorul său în drepturi sau de un terț, ca urmare a informațiilor oferite de autor sau a acțiunii întreprinse de acesta ori de succesorul lui în drepturi sau în urma unui abuz față de autor sau de succesorul lui în drepturi în cursul perioadei de 12 luni precedente datei de depozit sau datei de prioritate, dacă se invocă prioritatea.

Niciunul din oficiile de proprietate intelectuală nu are capacitatea să verifice existența noutății la nivel mondial. Acest fapt se datorează mai multor aspecte legate de însăși natura DMI. Nicăieri în lume nu există baze de date care ar include toate DMI, mai ales că acest OPI beneficiază de protecție și fără înregistrare.

În cadrul documentării, AGEPI verifică doar următoarele surse:

a) certificatele de înregistrare a desenelor și modelelor industriale în Republica Moldova, de la data priorității lor;

b) cererile de înregistrare a desenelor și modelelor industriale depuse prin procedura națională în Republica Moldova, pentru care nu a fost emisă hotărârea de retragere sau respingere, de la data priorității lor;

c) cererile internaționale depuse prin procedura Aranjamentului de la Haga privind înregistrarea internațională a desenelor și modelelor industriale, adoptat la 6 noiembrie 1925 (în continuare - Aranjamentul de la Haga) și înregistrate în Republica Moldova, de la data priorității lor;

d) cererile internaționale depuse prin procedura Aranjamentului de la Haga, de la data publicării lor (cu excepția cererilor specificate la lit. c);

e) cererile de înregistrare a desenelor și modelelor comunitare depuse, de la data publicării lor;

f) cererile de înregistrare a desenelor și modelelor industriale sau brevetele/certificatele de înregistrare a desenelor și modelelor industriale publicate în buletinele oficiale de proprietate industrială din România, Federația Rusă și Ucraina, de la data publicării lor.

Fondul documentar menționat nu asigură verificarea noutății la nivel mondial, fapt pentru care solicitantul își asumă responsabilitatea în cazul în care se solicită respingerea cererii de înregistrare sau anularea desenului sau modelului industrial înregistrat în baza unui obiect dezvăluit.

Cercetarea documentară

Cercetarea documentară se efectuează conform clasei din Clasificarea de la Locarno la care se referă desenul sau modelul industrial solicitat, din aceste considerente este importantă clasificarea corectă. În cazul modelelor industriale care sunt constituite din elemente ce se referă la diverse clase, cercetarea documentară se efectuează conform tuturor claselor respective (de exemplu, pentru aparat de iluminat cu radio și ceas se cercetează clasele 10, 14 și 26).

În procesul cercetării documentare se verifică, de asemenea, desenele și modelele industriale din clasele care se intersectează (de exemplu, clasele 11-05, 19-08).

În cazul seturilor, cercetarea documentară se efectuează pentru fiecare obiect din set. Dacă un obiect din set nu corespunde cerințelor pentru protecție, cererea poate fi divizată, în caz contrar cererea se respinge pentru tot setul.

Rezultatele cercetării documentare se înscriu în raportul de documentare, în care se indică sursele cercetate și desenele și modelele industriale selectate.

Desenele și modelele industriale selectate se compară cu desenele și modelele industriale solicitate. La examinare, fiecare desen sau model industrial se ia în ansamblu.

În cadrul examinării se verifică materialele prezentate ca observații ale terților. În cazul confirmării datelor din materiale, acestea pot servi drept temei de respingere a cererii.

Caracterul individual

Se consideră că un desen sau un model industrial are caracter individual dacă impresia globală pe care o produce asupra utilizatorului avizat este diferită de impresia produsă asupra unui asemenea utilizator de orice alt desen sau model industrial făcut public înainte de data de depozit sau, dacă a fost invocată prioritatea, înaintea datei de prioritate a desenului sau a modelului industrial pentru care se solicită protecție; sau în cazul unui desen sau model industrial pentru care nu este solicitată înregistrarea, înainte de data la care desenul sau modelul industrial a fost făcut public pentru prima oară.

Anterior, în cadrul determinării noutății, s-a menționat că noutatea poate fi anulată în cazul existenței unui DMI identic sau care diferă în detalii nesemnificative.

La determinarea caracterului individual, diferențele menționate trebuie să ofere utilizatorului avizat o impresie globală diferită de impresia produsă de orice alt desen sau model industrial făcut public anterior. Cu alte cuvinte, să nu creeze senzația unei copii. O copie poate fi de o calitate foarte bună sau de una rea, cu anumite lipsuri, acest fapt însă nu poate servi drept argument pentru a se demonstra prezența a două DMI diferite.

Pentru evaluarea caracterului individual trebuie să se ia în considerare gradul de libertate a autorului în elaborarea desenului sau modelului industrial, ținându-se cont de natura produsului și de caracteristicile sectorului industrial sau artizanal.

În mare parte, DMI sunt condiționate de existența anumitor standarde atât ca formă, cât și ca dimensiuni, rămânând foarte puțin loc pentru creativitate, de exemplu, periuța de spălat dinții, priza electrică etc. Cu toate acestea, observăm existența unei variații destul de mari a acestor obiecte în care micile detalii de formă și culoare ne provoacă senzația unor obiecte absolut diferite. E mai complicat în cazul unei lustre, de exemplu, sau al unui set de mobilier, unde micile diferențe vor rămâne neobservate.

Subiectul desenului sau modelului industrial și drepturile asupra lui

Interferențele modelului și desenului industrial cu obiectele dreptului de autor nu lasă suspiciuni asupra subiectului - acesta fiind, fără îndoială autorul, altfel spus, persoana prin munca creatoare a căreia a fost realizat obiectul. Acest fapt reiese și din prevederea art.15 al Legii nr.161/2007, și anume „*Dreptul asupra desenului sau modelului industrial aparține autorului și/sau succesorului lui în drepturi.*”

Se consideră autor al desenului sau al modelului industrial persoana fizică ce le-a realizat prin munca sa creatoare.

În cazul în care mai mulți autori au creat împreună același desen sau model industrial, dreptul asupra acestora le aparține în comun. Modul de exercitare de către autori a drepturilor lor se stabilește în contract, încheiat între ei”.

Din aceste prevederi este clar că dreptul asupra unui DMI aparține autorului sau autorilor, în situația în care la crearea obiectului au contribuit mai multe persoane.

Cu referire la subiect, legislatorul nu face vreo excepție și nu limitează subiectul în funcție de rasă, naționalitate, vârstă etc. Unicul moment de menționat este acela că autor al DMI, ca și la invenții, poate fi doar persoana sau persoanele fizice.

Dreptul de autor al DMI poate fi divizat în **drepturi morale** și cele **patrimoniale**. Drepturile morale sunt drepturi personale inalienabile și protejate fără termen. Aceasta înseamnă că dreptul moral (nepatrimonial) nu depinde de termenul de protecție și nici de perioada de viață a autorului. Însuși faptul apariției obiectului este suficient pentru a se constata dreptul moral al autorului, al persoanei care prin munca sa a creat acest obiect. Un moment important constă în aceea că doar titlul de protecție conferă titularului dreptul exclusiv (dreptul patrimonial) asupra DMI în temeiul prevederilor Legii nr.161/2007, fapt care nu lipsește autorul de dreptul moral, care poate fi invocat în temeiul Legii nr.139/2010.

Indiferent dacă DMI este sau nu protejat, momentul creării acestuia rămâne un fapt incontestabil. Corespunzător, nimeni nu poate să pretindă la niciun drept asupra acestui obiect. Faptul că autorul a realizat obiectul nu înseamnă în niciun caz că acesta va fi și titularul de drepturi.

Conform legislației, este utilizată noțiunea de solicitant, acesta fiind persoana care solicită protecția. Respectiv, solicitant poate fi autorul sau oricare altă persoană care a obținut legal acest drept ca urmare a succesiunii de drepturi, în baza unui act de vânzare, cumpărare, moștenire sau în baza altor condiții prevăzute de legislația în vigoare. Drept exemplu, este cazul unui DMI de serviciu care, conform articolului 16 al Legii nr.161/2007, va aparține patronului. Noțiunea de solicitant se utilizează până în momentul eliberării titlului de protecție, după care persoana care beneficiază de toate drepturile conferite prin titlul de protecție este numită titular.

În funcție de condițiile în care a fost realizat DMI, precum și de persoanele care au contribuit la realizarea lui sau au manifestat interes economic față de acesta, pot exista mai mulți coautori sau/și cotitulari. În acest caz, drepturile le vor aparține acestora în comun, iar modul de folosire a drepturilor lor se stabilește printr-un contract încheiat între ei. Evident, în relațiile cu AGEPI orice acțiune întreprinsă trebuie neapărat să aibă confirmarea tuturor coautorilor și/ sau cotitularilor.

Anterior am vorbit despre faptul că autorul este persoana fizică care prin munca sa creativă a realizat DMI. Este foarte dificil de stabilit cota de participare, în cazul mai multor coautori, pentru aprecierea aportului fiecăruia la realizarea obiectului. Acest moment este important deoarece, în funcție de gradul de participare, se stabilește procentul remunerației care va reveni fiecărui dintre autori.

În temeiul prevederilor art.19 al Legii nr.161/2007:

a) autorul are dreptul de a fi menționat în această calitate în documentele de procedură la AGEPI, în Registrul național al cererilor de înregistrare a desenelor și modelelor industriale, în Registrul național de desene și modele industriale înregistrate și în certificatul de înregistrare;

b) se vor menționa toți coautorii dacă mai multe persoane au creat împreună același desen sau model industrial;

c) autorul are dreptul să renunțe la menționarea numelui său în documentele de procedură la AGEPI, în Registrul național al cererilor de înregistrare a desenelor și modelelor industriale, în Registrul național de desene și modele industriale înregistrate, precum și în certificatul de înregistrare ori să anuleze mențiunile din aceste registre și din certificat.

Autorul poate să-și apere drepturile în instanța judecătorească împotriva oricărei persoane care îi lezează drepturile.

Însușirea calității de autor, constrângerea la coautorat, dezvăluirea, până la revendicarea dreptului, a desenului sau a modelului industrial fără consimțământul autorului constituie încălcare a drepturilor acestuia și se pedepsesc în conformitate cu legislația în vigoare”.

Aceste prevederi nu exclud alte drepturi ale titularului, mai ales în cazul mai multor coautori sau cotitulari. Ne referim la prevederile art.20 din Legea nr.161/2007, unde este prevăzut că în cazul mai multor titulari, raporturile privind utilizarea desenului sau a modelului industrial protejat se stabilesc prin contract, încheiat între ei. Dacă nu există un astfel de contract, fiecare titular are dreptul să utilizeze integral desenul sau modelul industrial, la latitudinea sa,

să intenteze proces în legătură cu încălcarea dreptului său exclusiv împotriva oricărei persoane care utilizează desenul sau modelul industrial fără autorizația cotitularilor, însă nu are dreptul să încheie contracte de licență și să efectueze orice cesiune a drepturilor fără acordul cotitularilor, să renunțe la dreptul asupra desenului sau modelului industrial fără a-i anunța pe aceștia.

În cazul în care mai multe persoane au creat, independent una față de alta, același DMI, dreptul va aparține persoanei a cărei cerere are cea mai veche dată de prioritate, dacă această cerere nu a fost retrasă. Cazul menționat duce la apariția dreptului de folosire anterioară. În conformitate cu art.23 din Legea nr.161/2007, este prevăzut că orice persoană fizică sau juridică poate beneficia de un drept întemeiat pe utilizare anterioară în cazul în care poate demonstra că, înainte de data de depozit sau, dacă se invocă prioritatea, înainte de data de prioritate, începuse să utilizeze cu bună-credință în Republica Moldova, sau intenționa și făcea pregătiri serioase și efective în sensul unei astfel de utilizări, un desen sau un model industrial care intră în întinderea protecției unui desen sau unui model industrial înregistrat și care nu constituie o copie a acestuia din urmă.

Dreptul întemeiat pe utilizare anterioară îndreptățește terțul să utilizeze în mod gratuit desenul sau modelul industrial în scopurile pentru care începuse să îl utilizeze sau pentru care se pregătise să îl utilizeze înainte de data de depozit sau, dacă se invocă prioritatea, înainte de data de prioritate aferentă desenului sau modelului industrial înregistrat, fără a mări volumul de producție sau fără a plăti *royalty* (redevență).

Dreptul întemeiat pe utilizare anterioară nu oferă posibilitatea de a acorda terțului o licență de utilizare a desenului sau a modelului industrial în cauză.

Dacă terțul este o întreprindere, dreptul întemeiat pe utilizare anterioară nu poate fi transferat, decât împreună cu acea parte din activitatea persoanei juridice în cadrul căreia s-a utilizat desenul sau modelul industrial ori au avut loc pregătirile pentru o astfel de utilizare.

Pentru aplicarea acestor prevederi, este foarte important ca DMI să fie creat independent, adică autorii să activeze separat, fără a ști unul despre activitatea celuilalt.

Un alt principiu important îl constituie crearea DMI în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu. În conformitate cu art.16 al Legii nr.161/2007, dreptul la titlul de protecție pentru un DMI creat de salariat în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu sau executând o sarcină concretă încredințată în scris de patron aparține patronului, dacă contractul încheiat între ei nu prevede altfel.

Cu alte cuvinte, DMI de serviciu este obiectul creat de salariat, folosind mijloacele materiale sau financiare ale patronului, cunoștințele și experiența dobândite în timpul activității în cadrul întreprinderii, instituției, organizației în care acesta își desfășoară activitatea de serviciu. În cazul creării unui DMI de serviciu, autorul are dreptul la o remunerație corespunzătoare beneficiului obținut din exploatarea obiectului de către patron sau beneficiului prezumat - în cazul în care patronul va obține titlul de protecție. Remunerația se plătește în cuantumul și condițiile stabilite în contractul încheiat între autor și patron.

În cazul în care DMI a fost creat în baza unui contract de cercetări științifice sau de experimentare-proiectare, dreptul la titlul de protecție se stabilește prin acest contract. Condițiile obligatorii la crearea DMI de serviciu sunt: autorul, în termen de o lună de la data creării DMI de serviciu, va informa în scris patronul despre opera realizată. Dacă patronul, în termen de 60 de zile de la data când a fost informat de către autor, nu va depune cerere de înregistrare, nu va cesiona dreptul la depunerea cererii oricărei alte persoane și nu-i va da autorului o dispoziție în scris privind păstrarea obiectului în secret, autorul are dreptul să depună cererea și să obțină protecția pe numele său. În acest caz, patronul are dreptul preferențial la licență neexclusivă pentru exploatarea DMI. Deseori, în practică se interpretează incorect dreptul preferențial. Este important faptul că acest drept apare doar în cazul când titularul dorește să acorde o astfel de licență. Spre exemplu, dacă titularul dorește să acorde pentru DMI o licență exclusivă, atunci persoana care are dreptul preferențial pentru a obține o licență neexclusivă nu poate invoca acest drept. La fel, acest drept nu poate fi invocat în cazul în care titularul, în general, nu dorește să acorde vreo licență, precum și în cazul unei cesiuni. Pe toată perioada de realizare a DMI de serviciu, patronul și autorul au obligația să se informeze reciproc în scris asupra stadiului realizării obiectului și să se abțină de la orice divulgare care poate aduce prejudicii exercitării drepturilor de către fiecare parte. Partea care a ignorat aceste obligații trebuie să repare prejudiciile celeilalte părți, inclusiv profitul neobținut, în conformitate cu legislația în vigoare.

Dintre alte drepturi pe care le obține solicitantul din momentul depunerii cererii poate fi menționat, dreptul la corectarea documentelor cererii. Ca exemplu, conform prevederilor art.35 al Legii nr.161/2007, în termen de 2 luni de la data de depozit, solicitantul este în drept să modifice și să precizeze cererea și documentele anexate la ea fără plata taxei de modificare și fără schimbarea esenței desenului sau a modelului industrial.

Pot fi făcute modificări și precizări, care să nu schimbe esența desenului sau a modelului industrial, și după expirarea termenului specificat la alin.(1), cu condiția achitării unei taxe.

Cererea de înregistrare multiplă sau certificatul de înregistrare multiplu pot fi divizate în cereri separate sau în certificate de înregistrare separate. Condițiile de divizare se stabilesc în Regulamentul privind procedura de depunere, examinare și înregistrare a desenelor și modelelor industriale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1496 din 29.12.2008.

Două sau mai multe cereri pot fi comasate dacă au aceeași dată de depozit.

Astfel, cum a fost menționat anterior, în cazul în care există mai mulți solicitanți, modificările și precizările se fac numai cu acordul scris al fiecăruia dintre ei.

De asemenea, în temeiul art.36 din Legea nr.161/2007 solicitantul este în drept să-și retragă cererea în orice moment până la data adoptării hotărârii de înregistrare a desenului sau a modelului industrial ori de respingere a cererii.

Retragerea cererii de înregistrare multiple poate fi făcută pentru toate desenele și modelele industriale incluse în ea sau doar pentru unele dintre ele.

În cazul în care există mai mulți solicitanți, cererea se retrage numai cu acordul scris al fiecăruia dintre ei.

De asemenea, cererea se consideră retrasă în cazurile în care se constată că:

- a) nu a fost achitată, în cuantumul și în termenul stabilite, taxa pentru înregistrarea și eliberarea certificatului de înregistrare;
- b) nu este depusă permisiunea de folosire a denumirii oficiale sau istorice a statului în desenul sau modelul industrial;
- c) nu este depus documentul care confirmă acordul organului competent privind utilizarea denumirii oficiale a unității administrativ-teritoriale.

Motivul retragerii poate fi divers, în acest sens nu există prevederi speciale, atât doar că, pentru a se efectua procedura de retragere a cererii, este necesar demersul solicitantului. Chiar și în cazul în care cererea este depusă prin intermediul unui mandatar autorizat, pentru a fi acceptată retragerea cererii se solicită împuterniciri speciale acordate mandatarului de către solicitant.

Obținerea protecției

În conformitate cu prevederile art.48 al Legii nr.161/2007 urmare examinării de fond a cererii de înregistrare și pe baza raportului de examinare, AGEPI adoptă hotărârea privind înregistrarea desenului sau modelului industrial dacă se constată că desenul sau modelul industrial corespunde condițiilor de acordare a protecției.

Dacă în cererea de înregistrare multiplă doar o parte din desenele sau modelele industriale corespunde condițiilor de acordare a protecției, asupra acelei părți se adoptă hotărâre de înregistrare, iar asupra desenelor sau modelelor industriale care nu corespund condițiilor de acordare a protecției se adoptă hotărâre de respingere.

Hotărârile AGEPI trebuie să fie argumentate. Ele se pot întemeia doar pe motivele sau pe dovezile asupra cărora părțile au avut posibilitatea să se expună.

AGEPI comunică solicitantului hotărârea de înregistrare a desenului sau a modelului industrial ori hotărârea de respingere a cererii în termen de o lună de la data adoptării și o publică în BOPI.

Înregistrarea DMI oferă titularului dreptul exclusiv de utilizare a obiectului înregistrat, acest drept începe să curgă din data de depozit constituită în conformitate cu prevederile art.34 al Legii nr.161/2007, conform cărora se consideră dată de depozit data la care cererea de înregistrare a desenului sau modelului industrial este depusă la AGEPI și cuprinde:

- a) solicitarea înregistrării desenului sau modelului industrial;
- b) datele de identificare ale solicitantului;
- c) reprezentările grafice ale desenului sau modelului industrial, prezentând detaliat, în ansamblu aspectul exterior al produsului, care să poată fi reproduse.

În baza dreptului exclusiv, titularul este în drept de a interzice oricărui terț utilizarea DMI fără acordul său. Prin utilizare se înțelege în special fabricarea, includerea într-o ofertă, introducerea pe piață, importul, exportul sau utilizarea propriu-zisă a unui produs în care a fost integrat ori căruia i s-a aplicat desenul sau modelul industrial în cauză, precum și depozitarea produsului respectiv în scopurile menționate anterior. Cu toate acestea, există și anumite limite, în special cele prevăzute la art.21 al Legii nr.161/2007, con-

form căruia drepturile conferite de desenul sau de modelul industrial nu se exercită în cazul:

- a) acțiunilor efectuate cu titlu privat și în scopuri necomerciale;
- b) acțiunilor efectuate în scopuri experimentale;
- c) acțiunilor de reproducere în scopuri didactice sau bibliografice, cu indicarea sursei;
- d) echipamentelor mijloacelor de transport, înmatriculate într-o țară terță, care pătrund temporar pe teritoriul Republicii Moldova;
- e) importului în Republica Moldova de piese și accesorii în vederea reparării vehiculelor menționate la lit.d);
- f) executării de reparații la vehiculele menționate la lit.d);
- g) calamităților, catastrofelor, epidemiilor și altor situații excepționale.

La fel, nu constituie încălcare a drepturilor asupra desenului sau modelului industrial acțiunile autorităților publice în cazul în care acestea acționează cu bună-credință în cadrul administrării Legii nr. 161/2007.

La aplicarea dreptului exclusiv necesită să se țină cont și de prevederea art.22 al Legii nr.161/2007, conform căreia drepturile conferite de desenul sau de modelul industrial nu trebuie să se extindă asupra activităților privind un produs, dacă acest produs a fost introdus pe piață pe teritoriul Republicii Moldova de către titularul desenului sau modelului industrial ori cu acordul lui. La fel, este important să se țină cont și de faptul că sunt desene și modele industriale care, în general, nu pot beneficia de protecție cum ar fi, desenul sau modelul industrial determinat exclusiv de o funcție tehnică sau cele care trebuie reproduse în mod necesar în forma și la dimensiunile exacte pentru a permite ca produsul să fie conectat mecanic ori amplasat în interiorul, în jurul unui alt produs sau pe el, astfel încât fiecare dintre produse să își poată îndeplini funcția.

De asemenea, sunt neprotejabile desenele sau modelele industriale care contravin ordinii publice sau bunelor moravuri.

Durata protecției

Drepturile oferite titularului modelului sau desenului industrial sunt limitate în timp, indiferent de faptul în temeiul căreia legi se invocă acest drept. În conformitate cu art.13 al Legii nr.161/2007, un desen sau un model industrial înregistrat este protejat pe parcursul unei perioade de 5 ani, începând cu data de depozit. Valabilitatea certificatului de înregistrare poate fi prelungită pentru mai multe perioade a câte 5 ani, până la maximum 25 de ani de la data de depozit. Același lucru îl regăsim și în art.23 alin. (7) al Legii nr.139/2010, conform căruia drepturile patrimoniale asupra operei de artă aplicată se protejează timp de 25 de ani de la data creării ei, cu excepția desenelor și modelelor industriale neînregistrate conform Legii privind protecția desenelor și modelelor industriale, create în scop industrial de reproducere, care se protejează timp de 3 ani de la data creării lor. După expirarea perioadei de protecție, DMI intră în domeniul public, aceasta însemnând că obiectul va putea fi reprodus fără restricții de către oricare doritor, la fel se va întâmpla și în cazul în care titularul nu va reînnoi certificatul de înregistrare pentru perioada ulterioară de 5 ani.

Pe toată perioada de valabilitate a desenului sau modelului industrial, acesta poate fi declarat nul, cererea de nulitate se depune în instanța de judecată și trebuie axată pe prevederile Legii nr.161/2007, în special cele expuse în conformitate cu art.26: dacă desenul sau modelul industrial nu este un desen sau un model industrial în sine, sau dacă nu este nou sau nu are caracter individual, există un act care împiedică solicitantul să obțină un drept exclusiv pentru acest obiect, ca exemplu, DMI de serviciu, sau există un conflict cu un desen sau model industrial anterior, care a fost făcut public până la data de depozit, dacă a fost invocată prioritatea, până la data de prioritate, sau dacă există o altă operă protejată de legislația privind dreptul de autor care se utilizează neautorizat într-un desen sau model industrial, precum și atunci, când înregistrarea contravine altor acte normative decât cele din domeniul proprietății intelectuale.

Înregistrarea internațională a desenelor și modelelor industriale

În cazul extinderii afacerii peste hotare, este important să ne protejăm drepturile asupra DMI și în alte țări pentru a beneficia de dreptul exclusiv de utilizare și de interdicere a utilizării acestuia de terți, fără acordul titularului.

Protecția internațională a DMI este asigurată în baza **Aranjamentului de la Haga privind înregistrarea internațională a desenelor și modelelor industriale.**

1. Reprezentarea în fața Biroului Internațional

O cerere internațională de înregistrare a desenului/modelului industrial poate fi depusă personal de către solicitant sau printr-un mandatar. **Desemnarea unui mandatar nu este obligatorie.**

Dacă solicitantul alege să desemneze un mandatar, acesta din urmă poate fi orice persoană aleasă liber de solicitant. Aranjamentul de la Haga nu prevede niciun fel de restricții referitoare la condițiile profesionale (calificarea) sau teritoriale (naționalitatea sau reședința) pentru alegerea mandatului.

Astfel, în contextul Aranjamentului de la Haga, se înțelege că un solicitant își poate desemna un mandatar cu sediul într-o altă țară decât țara lui de origine (nici nu este necesar ca țara în care își are sediul mandatarul să fie parte la Uniunea de la Haga).

Solicitantul poate fi reprezentat doar de un singur mandatar. În cazul în care în cerere sunt indicați mai mulți mandatar, numai primul indicat poate fi considerat a fi mandatar și să fie înregistrat ca atare. În cazul în care o firmă sau un parteneriat format din avocați sau agenți de brevete sau mărci a fost indicat în calitate de mandatar în fața Biroului Internațional, acesta trebuie să fie privit ca un mandatar (Regula 3(1) din Regulamentul Comun al Actului din 1999 și Actului din 1960 ale Aranjamentului de la Haga) (în continuare - Regulamentul Comun).

Efectele mandatului.

Desemnarea unui mandatar în fața Biroului Internațional are ca efect faptul că persoana solicitantului/titularului se substituie cu cea a mandatului. Astfel, regula 3(4) a Regulamentului Comun prevede: „semnătura mandatului înlocuiește semnătura solicitantului sau titularului, cu excepția cazului în care acest Regulament prevede altfel în mod expres”. Conform aceiași

reguli, orice comunicare (cu excepția celor în care Regulamentul prevede expres ca o comunicare să fie adresată atât solicitantului/titularului, cât și mandatarului) a Biroului Internațional adresată mandatarului trebuie să aibă același efect ca și când ele ar fi fost adresate solicitantului sau titularului. Și invers: orice comunicare adresată Biroului Internațional de către mandatar trebuie să aibă același efect ca și când ar fi fost adresate Biroului de către solicitant sau titular.

2. Limba cererii internaționale

Ținând cont de faptul că Republica Moldova este membră a Aranjamentului de la Haga conform Actului din 1960 și Actului din 1999, **cererea internațională poate fi perfectată în limba engleză sau franceză**, la opțiunea solicitantului. În consecință, dacă cererea internațională este depusă conform Actului din 1960 sau Actului din 1999, exclusiv sau parțial, solicitantul poate alege liber una din aceste două limbi pentru a perfectă cererea internațională (**la depunerea directă Biroul Internațional acceptă perfectarea cererii și în limba spaniolă**).

Sancțiunile în cazul nerespectării exigențelor lingvistice. Este important de a urmări ca cererea să fie perfectată în una din limbile prescrise, din următoarele motive:

- constituie o iregularitate care trebuie înlăturată într-un termen de trei luni de la data notificării solicitantului de către Biroul Internațional, în caz contrar cererea va fi considerată abandonată, iar Biroul Internațional va restitui orice taxe în ceea ce privește această cerere, după reținerea unei valori din taxa de bază;
- dacă cererea n-a fost perfectată în una din limbile prescrise, aceasta va fi o iregularitate care va influența (va impune o amânare) data depozitului cererii internaționale. Aceasta înseamnă că cererea va purta data la care corecturile necesare (adică cererea perfectată în una din limbile oficiale) vor fi recepționate de Biroul Internațional. În orice caz, această dată este fundamentală și este important de a nu o amâna, deoarece ea marchează punctul de plecare al protecției.

3. Depunerea cererii internaționale la Biroul Internațional

Cine poate (sau trebuie) să depună cererea internațională la Biroul Internațional? Cererea internațională, în mod normal, se depune la Biroul Internațional direct de către solicitant. Cu toate acestea, Aranjamentul de la Haga permite statelor contractante de a prevedea în legislațiile lor depunerea facultativă sau imperativă a cererii prin Oficiul Național de Proprietate Intelectuală. (Republica Moldova acceptă depunerea cererii internaționale prin intermediul AGEPI).

Cum se va depune cererea la Biroul Internațional? Cererea poate fi depusă direct la OMPI, însă este posibilă și depunerea cererii pe cale poștală, prin fax (cu excepția cererilor internaționale care conțin reproduceri color) și pe cale electronică (on-line). Modul de transmisie are o mare importanță în măsura în care el poate avea o incidență asupra datei depozitului.

Toate documentele transmise Biroului Internațional au data zilei în care au fost efectiv recepționate de Birou. Dacă această recepționare efectivă are loc

după orele de lucru sau în ziua în care Biroul este închis pentru afaceri oficiale, documentele menționate sunt considerate recepționate în ziua următoare când Biroul va fi deschis pentru afaceri oficiale.

Când o cerere internațională care conține reproduceri în alb-negru este transmisă Biroului Internațional prin fax, această cerere va avea efect doar în cazul când cererea este prezentată pe formularul oficial, iar data de depozit va fi considerată data transmiterii prin fax, cu condiția ca în termen de 20 de zile de la data transmiterii prin fax să fie expediată Biroului Internațional cererea în original. În cazul neglijării acestor exigențe, data depozitului va fi considerată data recepției cererii în original și nu a faxului (Instrucțiuni administrative, Secțiunea 203(b)).

În cazul în care cererea internațională este depusă indirect, prin intermediul Oficiului Național, data depozitului va fi data la care Oficiul Național a recepționat cererea, cu condiția ca cererea să fie depusă la Biroul Internațional în termen de o lună. În caz contrar, data depozitului va fi cea la care Biroul a primit cererea.

Cererea internațională este constituită, în linii generale, dintr-un formular-tip care se completează și reproducerile desenelor sau modelelor pentru care se cere protecția.

4. Formularul cererii

Cererea internațională trebuie să fie prezentată pe un formular oficial al Biroului Internațional.

În afară de indicațiile clasice pentru toate cererile (numele și adresa solicitantului și, după caz, ale mandatarului, numărul de desene sau modele depuse, prioritatea invocată etc.), unele indicații, totuși, sunt specifice pentru cererea internațională și merită o explicație particulară.

Indicarea țării sau țărilor cu care solicitantul are legătura (printr-o întreprindere industrială sau comercială efectivă, domiciliu sau naționalitate). Aceste indicații sunt necesare pentru a demonstra că solicitantul are calitatea pentru efectuarea înregistrării internaționale și pentru a determina întinderea teritorială pe care ar putea fi obținută protecția.

Titlul desenelor și modelelor industriale sau al obiectelor depuse. Numărul de desene și modele industriale incluse în cererea internațională nu trebuie să fie mai mare de 100, în acest caz este vorba de un depozit "multiplu".

Regula 7(3)(iv) a Regulamentului Comun prevede că cererea de înregistrare trebuie să indice titlul precis al fiecărui desen sau model depus. Acest titlu trebuie să fie diferit dacă este vorba de un desen (bidimensional) sau de un model (tridimensional).

În consecință: în cazul unui desen, adică de un motiv decorativ, cum este un personaj sau un peisaj, solicitantul trebuie să indice, în cuvinte, obiectul sau obiectele pe care acest desen va fi aplicat; dacă este vorba de un model, solicitantul trebuie să-l identifice, indicând într-un mod precis și concis natura lui (scaun, ochelari, ceas etc.).

Toate obiectele care reprezintă desene sau modele industriale ce sunt incluse într-o cerere internațională trebuie să aparțină aceleiași clase a Clasificării de la Locarno (depozit „monoclasa”), (Regula 7(7) din Regulamentul Comun).

Desemnarea statelor în care solicitantul dorește să fie protejat. Protecția desenelor și modelelor industriale prin depunerea cererii internaționale poate fi obținută numai pe teritoriul statelor membre ale Uniunii de la Haga.

Este important ca solicitantul să desemneze în momentul depunerii cererii toate țările în care dorește să obțină protecție. Spre deosebire de sistemul Aranjamentului de la Madrid cu privire la înregistrarea internațională a mărcilor, Aranjamentul de la Haga nu prevede posibilitatea desemnării adăugătoare a unui stat după constituirea depozitului.

Limitele privind protecția în țara de origine a solicitantului. Poate solicitantul să obțină protecție în „țara sa de origine” printr-o cerere internațională?

Art. 7 al Actului din 1960 prevede ca cererea internațională să nu producă efecte în țara de origine a solicitantului, dacă dispozițiile naționale nu prevăd altfel.

Conform art. 14(3)(a) al Actului din 1999, orice parte contractantă a cărei oficiu este un oficiu care efectuează examinarea, poate, printr-o declarație, să notifice directorului general că, în cazul în care această parte contractantă este cea a solicitantului, desemnarea acestei părți contractante într-o înregistrare internațională este fără efect.

În cazul în care o parte contractantă care a făcut declarația menționată la art. 14(3) lit.(a) este indicată într-o cerere internațională ca partea contractantă a solicitantului și, în același timp, ca o parte contractantă desemnată, Biroul Internațional nu ia în considerare desemnarea acestei părți contractante.

Republica Moldova permite desemnarea sa într-o cerere internațională, dacă este stat de origine.

Descrierea. Exista opțiunea de a include în cerere o descriere a desenelor sau modelelor (regula 7(5)(a) a Regulamentului Comun). Conform regulii 11(2), descrierea nu se poate referi decât la caracteristicile ornamentale ale desenului sau modelului care sunt vizibile în reproducere, cu excepția detaliilor tehnice referitoare la funcționarea obiectului depus sau la posibilitățile lui de aplicare.

Prezentarea reproducerilor. Reproduserile trebuie prezentate și trebuie să se înscrie într-un patruleter dreptunghiular, fără a conține orice alte reproduceri sau părți ale altei reproduceri. Fotografii sau alte reproduceri grafice nu trebuie îndoite, prinse cu agrafe sau marcate în orice fel. Această prevedere se explică prin faptul că reproducerea desenelor și modelelor în Buletinul publicat în format electronic se realizează printr-un procedeu de numerizare. „Patruleterul dreptunghiular” menționat în aceste Instrucțiuni poate fi orice patruleter cu unghi drept (un pătrat sau dreptunghi). Pe o pagină nu pot fi incluse mai mult de 25 de reproduceri.

Numerotarea reproducerilor. Fiecare desen sau model dintr-un depozit multiplu este identificat printr-un număr diferit, situat la marginea reproducerilor. Dacă același obiect este reprezentat sub diferite unghiuri, numerotarea trebuie să conțină două numere separate printr-un punct: 1.1, 1.2, 1.3... pentru primul obiect; 2.1, 2.2, 2.3... pentru al doilea obiect etc. (Instrucțiuni administrative (405)).

Dimensiunile reproducerilor. Reprezentarea fiecărui desen sau model pe reproducerele anexate la cerere trebuie să aibă dimensiunile în care solicitantul

vrea să-l publice. Secțiunea 402(b) din Instrucțiunile administrative stabilește dimensiuni maxime și minime: aceste reproduceri nu trebuie să depășească 16x16 cm și reprezentarea desenului sau modelului din reproducere trebuie să prezinte cel puțin 3 cm în una din dimensiunile sale.

Conținutul reproducerilor. Reproduserile grafice sau fotografice constituie principala componentă a cererii. De fapt, protecția desenelor sau modelelor depuse este o protecție vizuală, prin care se înțelege că numai caracteristicile vizibile pe reproducere beneficiază de protecție. Dimpotrivă, o caracteristică care nu apare pe reproducere nu se protejează, chiar dacă ea există efectiv. Este, deci, important de a prezenta pentru același obiect reprezentări din diferite unghiuri (o haină prezentată atât din spate, cât și din față, de exemplu).

Regula 9 din Regulamentul Comun și Instrucțiunile administrative prevăd un număr anumit de exigențe vizând conținutul reproducerilor.

Reprezentările grafice trebuie să prezinte desenul sau modelul industrial singur sau produsul în raport cu care desenul industrial este utilizat, cu excluderea oricăror altor obiecte, accesorii, persoane sau animale (Secțiunea 402 a Instrucțiunilor administrative).

Un obiect trebuie să fie reprezentat cel puțin o dată în poziția în care el se folosește normal. Această prevedere este tratată ca obligatorie de către Biroul Internațional al OMPI. Astfel, de exemplu, o haină trebuie reprodusă fără persoana care o poartă, o ramă - fără fotografie, o vază - fără flori etc. Această exigență este prevăzută pentru a evita faptul că, sub acoperirea cererii pentru un singur obiect (achitând și o singură serie de taxe), solicitantul să beneficieze în realitate de o protecție pentru câteva desene sau modele distincte.

Fotografiile depuse trebuie să fie de o executare profesională, nefiind admise fotografiile retușate cu cerneală sau cu mijloace lichide de corectare. Se admit, de asemenea, reproduceri electronice ale fotografiilor, dacă ele respectă toate cerințele sus-menționate. Fotografiile sau reproducerile trebuie prezentate numai fiind tăiate sub un unghi drept (Instrucțiuni administrative (404)).

Obiectele din reproducere trebuie, de preferință, prezentate în perspectivă (axonometrie); ele pot conține umbre și hașurări destinate pentru a face vizibil relieful lor. În plus, nu se admit desene tehnice prezentând obiectul în secțiune sau în plan cu axe de simetrie și laturi, precum și cu texte explicative sau legende prezente pe sau alături de obiecte (Instrucțiuni administrative (402)). În regula 9(1)(a) din Regulamentul Comun este specificat expres că același produs poate fi arătat sub diverse unghiuri, iar aceste vederi sub diverse unghiuri trebuie să fie prezentate pe reproducere grafice independente.

Calitatea reproducerilor. Reproduserile trebuie să aibă o calitate ireproșabilă, deoarece ele sunt fundamentale pentru întinderea protecției. În plus, regula 9(2) (a) din Regulamentul Comun prevede că toate reproducerile trebuie să fie de o calitate care permite ca toate detaliile desenului sau modelului industrial să fie clar distinse și să poată fi publicate. Acesta este, de asemenea, argumentul pentru care Instrucțiunile administrative (404(a)) impun ca desenele și modelele să apară „pe un fond neutru și unic”.

5. Examinarea cererii internaționale

După cum a fost deja indicat, din momentul recepționării cererii internaționale Biroul Internațional al OMPI verifică dacă ea întrunește condițiile formale cerute. Având în vedere că se face o examinare exclusiv formală, Biroul Internațional nu face nicio apreciere a noutății desenelor și modelelor depuse și, prin urmare, nu poate respinge o cerere din asemenea motiv.

Tratamentul cererilor reglementare. Dacă cererea este conformă exigențelor prevăzute, Biroul Internațional o înscrie în Registrul Internațional, o publică în Buletinul Internațional de Desene și Modele (IDB), pe care îl plasează pe site-ul OMPI. Paralel, Biroul Internațional expediază titularului cererii internaționale un certificat conținând reproducerea înscrierilor făcute în Registrul Internațional.

Tratamentul cererilor nereglementare. Dacă Biroul Internațional constată că cererea sau părțile ei care trebuie să o însoțească nu sunt perfectate conform dispozițiilor prevăzute, solicitantului i se va propune corectarea iregularităților într-un termen de trei luni de la data notificării (regula 14(1) din Regulamentul Comun).

Dacă cererea internațională a fost perfectată prin intermediul unui oficiu, Biroul Internațional expediază la acest oficiu o copie a corespondenței adresate solicitantului cu privire la iregularitățile depistate (regula 14(2)(e) din Regulamentul Comun).

Dacă iregularitățile nu au fost corectate în termen de trei luni, Biroul Internațional respinge cererea internațională și informează solicitantul despre aceasta (regula 14(3) din Regulamentul Comun).

6. Publicarea cererii internaționale

În virtutea art. 10(3)(a) al Actului din 1999 și art. 6 al Actului din 1960, orice cerere care satisface condițiile prescrise face obiectul unei publicări în Buletinul Internațional de Desene și Modele.

În perioada martie 1999 (adică cu începerea publicării cererilor înregistrate în ianuarie 1999 – 31 decembrie 2011), IDB s-a publicat lunar (numerele 04/2004 – 12/2011) doar în formă electronică).

De la 1 ianuarie 2012 IDB se publică săptămânal, în fiecare vineri, doar în format electronic: (<http://www.wipo.int/haguebulletin/?locale=en>).

Principiul publicării imediate a cererii. Art. 10(3) al Actului din 1999 și art. 6 al Actului din 1960 prevăd că orice cerere care satisface condițiile prevăzute, este publicată în Buletinul Internațional de Desene și Modele. Această publicare se substituie prin cea cerută de legislațiile naționale. Pe de altă parte, publicarea cererii internaționale în Buletinul Internațional de Desene și Modele (care este adresată tuturor oficiilor naționale) ține locul publicării naționale și orice altă publicare nu poate fi cerută de statele contractante.

Excepție: amânarea publicării. Conform Actului din 1999, principiul general este că fiecare parte contractantă își asumă dreptul de a permite ca termenul de amânare a publicării să fie de 30 de luni (regula 16(1) din Regulamentul Comun).

Termenul maxim de amânare a publicării cererii internaționale, reglementată exclusiv de Actul din 1960 sau atât de Actul din 1999, cât și de Actul din 1960,

trebuie să fie de 12 luni de la data depozitului, sau dacă este invocată prioritatea, de la data priorității (conform Regulii 16(2) din Regulamentul Comun).

7. Termenul de valabilitate a înregistrării internaționale

Conform art. 17 al Actului din 1999, înregistrarea internațională trebuie să aibă efect pentru un termen inițial de 5 ani ce curg din data înregistrării internaționale. Înregistrarea internațională poate fi reînnoită pentru încă două termene adiționale a câte 5 ani, în conformitate cu procedura prescrisă și cu achitarea taxelor corespunzătoare. Dacă, însă, sunt state contractante în care durata protecției depășește termenul de 15 ani, înregistrarea internațională poate fi prelungită pentru aceste state pentru perioade adiționale a câte 5 ani, până la expirarea întregii durate de protecție, conform legislațiilor naționale.

În virtutea art. 11 al Actului din 1960, înregistrarea internațională, conform Actului din 1960, exclusiv sau parțial, se constituie pentru prima perioadă de 5 ani și poate fi reînnoită pentru o perioadă suplimentară de 5 ani, termenul minim de protecție fiind de 10 ani. În afară de aceasta, dacă legislația națională a unui stat contractant admite pentru depozitul național o perioadă de protecție mai mare de 10 ani, depozitul internațional poate fi reînnoit, referitor la acest stat, pentru perioade suplimentare de 5 ani, până la expirarea duratei totale a protecției admise pentru depozitul național.

Este, de asemenea, de menționat că art. 11(3) al Actului din 1960 permite tuturor statelor contractante de a limita până la 10 ani, în cadrul legislației naționale, durata protecției desenelor sau modelelor, obiecte ale unei cereri internaționale.

Este în competența titularului, care la expirarea celei de-a doua perioade de protecție de 5 ani și dorește să reînnoiască depozitul internațional pentru o anumită țară, să cunoască termenul maxim de protecție prevăzut de legislația națională cu scopul de a se asigura de valabilitatea reînnoirii în cauză (informații pe www.wipo.int).

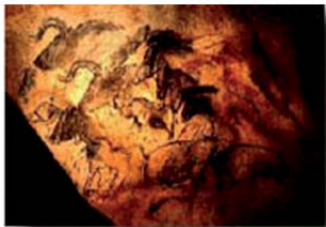
Orice reînnoire solicitată este, în consecință, înscrisă în Registrul Internațional fără ca Biroul Internațional să se pronunțe asupra oportunității acesteia. Această situație se explică mai ales prin aceea că Aranjamentul de la Haga nu prevede obligația pentru statele contractante de a notifica Biroul Internațional cu privire la termenul maxim de protecție acordat desenelor și modelelor prin legislația națională.

4. MĂRCI

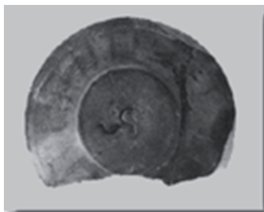
Vechimea folosirii unor semne caracteristice pentru a identifica produsele se situează în antichitate. Arheologii și istoricii de artă semnaleză existența lor atât în bazinul mediteranean, cât și în Orientul Îndepărtat.

În peșterile Europei de sud-est au fost descoperite desene ale unor animale care erau marcate cu diferite semne, desene ce datează de la sfârșitul epocii de piatră.

Anii 5000 î.e.n.

Arheologii au mai descoperit și alte semne ce vin să ne demonstreze că marca ca semn de protecție a proprietății a existat din cele mai vechi timpuri. În insula Creta au fost descoperite vase din ceramică ce datează din anii 3500 - 2000 î.e.n. care purtau semne de distincție.

În Roma Antică au fost găsite cărămizi ce purtau un anumit marcaj, acesta includea, de regulă, numele producătorului, locul și data fabricației. Scopul principal al acestor mărci era de garantare a calității precum și de promovare a produselor, deoarece meșteșugarul din cărămizile cărui erau ridicate cele mai trainice construcții devenea cel mai solicitat.

Este interesant de menționat că cele mai cunoscute construcții din Roma Antică sunt clădite din cărămizi ce nu sunt marcate în niciun fel.

În Pompei se vindea chiar pâine marcată. Odată cu căderea Imperiului Roman dispar pentru o perioadă destul de îndelungată semnele verbale, deoarece

oamenii erau analfabeți și doar în nordul Europei, și anume în Norvegia spadele continuau să fie marcate cu înscrisuri.

În Evul Mediu semnele constau în marea lor majoritate din monograme și desene. În acea perioadă problema contrafacerii devine foarte acută, un editor chiar preîntâmpina în prefața la cartea sa că semnul lui este foarte des copiat de către concurenți.

Exemple de semne ce datează din sec. al XIII-lea e.n.

Utilizarea unor semne distinctive în antichitate pare a fi incontestabilă, însă faptul dacă ele aveau aceeași semnificație și îndeplineau aceleași funcții ale mărcilor actuale, este pus sub semnul întrebării. Semnificativă în acest sens este părerea unor autori care susțin că în lucrările jurisperșilor romani lipsesc orice mențiuni, din care să rezulte că semnele în discuție ar fi îndeplinit o funcție similară cu cea a mărcilor de astăzi. Aplicate pe diferite produse și, în special, pe obiectele de ceramică, aceste semne aveau drept scop „să afirme proprietatea unui obiect corporal produs de un artizan, oferindu-i astfel o satisfacție de amor propriu”.

Alți autori combat această teză de negare a existenței mărcilor în antichitate cu funcțiile ei de concurență și garanție a calității, astfel, într-o lucrare special dedicată acestei teme G.Chiesi semnaleză unele cazuri de contrafacere a mărcii „FORTIS”, relatate de arheologi. Această marcă aparținea în sec. al II-lea e.n. unei fabrici de lămpi situate între Padova și Aquilina. La un moment dat, ea a fost descoperită pe numeroase produse care proveneau din diferite provincii ale imperiului. „Contrafacerea” a fost dovedită prin faptul folosirii unei tehnici diferite de fabricație și a unui material diferit.

Chiar dacă apariția mărcilor, cu semnificația lor actuală, în antichitate rămâne controversată, totuși, toți autorii sunt de acord în a considera evul mediu drept o perioadă de înflorire a lor, o perioadă în care s-au precizat funcțiile mărcilor și regimul lor juridic. Autorii semnaleză transformarea foarte evidentă a mărcilor editorilor, care din embleme cu funcție ornamentală au devenit semne distinctive, în sensul modern al cuvântului. În această perioadă alături de marca individuală apare și marca corporativă sau colectivă aceeași pentru un corp de meșteșugari, lucrând în același domeniu. În sistemul corporativ medieval, aplicarea semnelor distinctive însemna atestarea faptului că regulile de exercitare a meșteșugului în cadrul fiecărei corporații au fost respectate. De remarcat că aceste semne corporative aveau un caracter obligatoriu. Tot în această perioadă

dă se pun bazele statutului juridic al mărcilor, în acest sens poate fi citat statutul din Bologna (1256), care stabilea regula: „Nimeni să nu facă și nici să nu pună să se facă, ceea ce altul face prin meșteșugul său”.

Funcția distinctivă a mărcii a apărut ceva mai târziu, ca rezultat al unei evoluții, în momentul în care, prin garanția de calitate pe care o reprezintă, marca a devenit un mijloc de atragere a clientelei. Evident că această funcție n-a apărut decât atunci când condițiile pieței făceau posibilă, pentru consumator o alegere. Odată cu această funcție, uzurparea sau imitarea mărcii altuia începe să fie sancționată nu numai ca un act neloial în raporturile dintre cei care execută același meșteșug, dar și ca mijloc de apărare a consumatorului înșelat prin asemenea practici.

E. Pouillet citează edictul unui elector palatin din sec. al XIV-lea, care pedepsea cu spânzurătoarea pe cârciumarul care vindea vin ordinar drept vin de calitate superioară, precum și un edict al lui Carol Quintul din 1544, care pedepsea cu tăierea mâinii (după prealabila excludere din meșteșug pe cel care a imitat, falsificat sau șters marca altuia).

Până la revoluția industrială nu existau legi consacrate special mărcilor, ele apar în Europa doar în a doua jumătate a sec. al XIX-lea și motivul apariției acestora a fost dezvoltarea producției în serie, care a determinat trecerea pe primul plan a mărcii individuale și extinderea ei la diferite domenii.

În aceste condiții apar legi special dedicate protecției mărcilor, și anume:

Legea franceză din 23 iunie 1857, Legea engleză din 7 august 1862, Legile din 8 iulie 1870 și 14 august 1874 din SUA, Legea germană din noiembrie 1874, Legea română din 15 aprilie 1879, Legea rusească din 1896.

În Republica Moldova, odată cu obținerea independenței a apărut necesitatea creării unui sistem de protecție a proprietății intelectuale în general, și a mărcilor în special. În acest scop, la 26 iulie 1993 a fost aprobat Regulamentul provizoriu privind protecția proprietății industriale. Ulterior, în scopul eficientizării protecției obiectelor de proprietate industrială au fost elaborate și adoptate legi specializate pentru fiecare obiect în parte. Astfel, la 22 septembrie 1995 a fost adoptată **Legea nr.588 privind mărcile și denumirile de origine a produselor**, care a fost în vigoare până în septembrie 2008.

La 28 noiembrie 1994 între Statele membre ale Comunității Europene și Republica Moldova a fost semnat Acordul de Parteneriat și Cooperare, care a intrat în vigoare la 1 iulie 1998. În conformitate cu acest acord, Republica Moldova urma să armonizeze legislația națională la *acquis*-ul comunitar. În domeniul protecției proprietății intelectuale, și în special în ceea ce ține de protecția mărcilor, au fost întreprinse toate măsurile necesare, astfel încât din 6 septembrie 2008 a intrat în vigoare **Legea nr.38-XVI privind protecția mărcilor** (în continuare – Legea nr. 38/2008).

Această Lege a fost armonizată cu:

- Regulamentul Consiliului CE nr.40/94 din 20 decembrie 1993 privind marca comunitară;

- Directiva Parlamentului European și a Consiliului CE 2004/48 din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală.

Clasificarea mărcilor

În prezent, o diversitate largă de semne distinctive sunt utilizate de producători/prestatori de servicii pentru a-și diversifica oferta.

În funcție de anumite criterii mărcile pot fi împărțite în categorii, și anume:

- după destinație:

a) mărci de fabrică – marcă ce identifică producătorul („lonel”, „Zorile”);

b) mărci de comerț – marcă ce identifică comerciantul („Elat”, „Sun City”).

- din punctul de vedere al obiectului:

a) mărci de produse („Sunsilk”, „Nivea”);

b) mărci de servicii („Telecom”, „TocoTour”).

- după numărul de titulari:

a) mărci individuale;

b) mărci colective (aparține și este utilizată de către o asociație de producători, prestatori de servicii, comercianți pentru a desemna produsele și/sau serviciile lor).

- după numărul semnelor folosite:

a) mărci complexe ;

SCHAUMA
EASY GLANZ KUR

b) mărci simple

- după natura semnelor:

a) verbale („Falcon”, „Condor”, „Voxtel”);

b) figurative

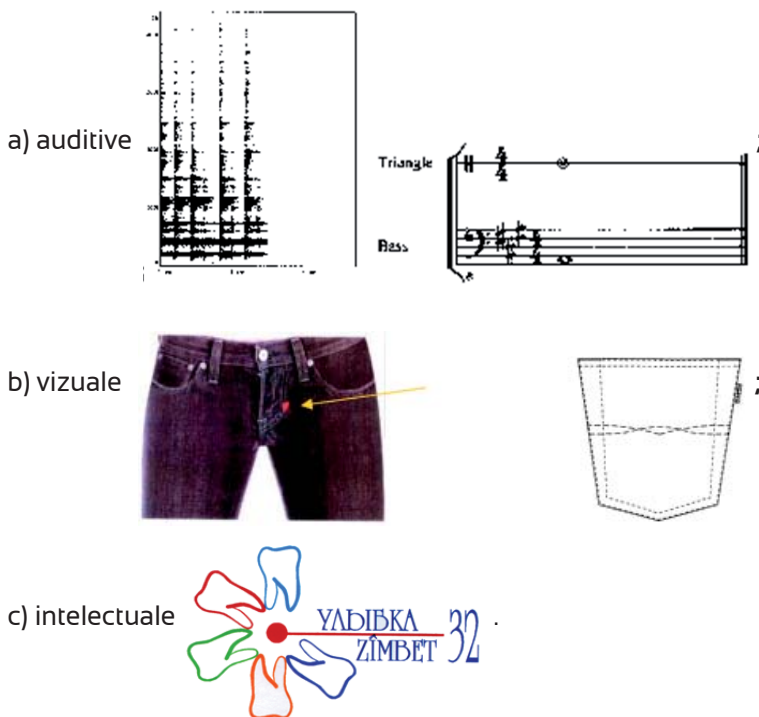
c) sonore

d) olfactive;

e) tactile etc.

- după efectul urmărit:

Rolul economic și funcțiile mărcilor

Marca este un semn distinctiv care are ca funcție principală diferențierea produselor, lucrărilor și serviciilor unei persoane fizice sau juridice, garantând o calitate definită și constantă a acestora, semn susceptibil de a forma, în condițiile legii, obiectul unui drept exclusiv, care aparține categoriei drepturilor de proprietate industrială.

Fiind un mijloc de individualizare a produselor unui anumit producător, și chiar prin acest lucru, un semn exterior al valorii lor, marca permite, pe de o parte, consumatorilor să-și orienteze alegerea ușor și rapid spre produsele verificate, aparținând producătorilor care și-au câștigat reputație, iar pe de altă parte, în mâinile unui întreprinzător abil marca poate deveni un instrument de presiune asupra cererii și de fixare a clientelei.

Importanța protecției mărcii derivă și din drepturile pe care le conferă aceasta, și anume dreptul exclusiv de folosire și exploatare, precum și dreptul de a interzice folosirea de către alții a unui semn susceptibil de a crea confuzie pentru produse și servicii similare.

În plus, spre deosebire de drepturile născute din alte obiecte de proprietate industrială, dreptul la marcă poate fi prelungit nelimitat în timp prin reînnoirea mărcii la expirarea fiecărei perioade de protecție care în Republica Moldova este de 10 ani.

Este cunoscut faptul că prin avantajele economice, precum și drepturile exclusive pe care le oferă, marca a devenit pe parcursul evoluției societății, un element autonom al succesului comercial, precum și unul din activele cele mai prețioase în patrimoniul unei firme. Cu alte cuvinte, din accesoriu al produsului, marca devine un bun independent, cu valoare proprie. Exemple relevante în acest sens sunt mărcile „Coca-Cola”, „IBM”, „Apple”, „Nokia”, care sunt în prezent evaluate la zeci de miliarde de dolari¹.

Rolul economic și funcțiile mărcilor s-au conturat pe parcursul evoluției acestora și dacă în antichitate ele identifica produsele ieșite dintr-un anumit atelier, având semnificația unei semnături, **garantând proveniența produselor** și prin acest fapt și calitatea produsului pe care erau aplicate, iar în evul mediu jucau în principal un rol de **poliție economică**, perioada modernă se caracterizează prin degajarea funcțiilor de concurență și de organizare a pieței.

Funcțiile de bază ale mărcii rezultă chiar din definiția acestora dată la art.2 din Legea nr.38/2008:

Funcția de diferențiere a mărcii care are 2 aspecte, și anume de individualizare a produselor de pe piață, precum și de fixare a clientelei.

Funcția de concurență - fiind un mijloc de individualizare a produselor, marca servește drept instrument de atragere a clientelei, precum și de luptă concurențială.

Funcția de garanție a calității - cu ajutorul mărcii consumatorul ajunge să identifice un anumit produs pe care îl preferă datorită calității sau modului de prezentare. Astfel, marca devine pentru consumator o garanție a unei calități constante a produsului care poartă acea marcă, o garanție însă fără semnificație juridică.

Funcția de organizare a pieței - prin interacțiunea dintre producție și consum, pe care o realizează, marca apare ca un instrument de organizare a pieței, ca un mijloc de corelare a cererii cu oferta.

Funcția de monopol - funcția de concurență și de organizare a pieței se transformă în anumite condiții într-o funcție de monopolizare a pieței, sprijinită pe funcția de reclamă.

Funcția de reclamă, care ține fie de originalitatea mărcii înseși, adică de impresia pe care o produce asupra clientelei, de ideile pe care le trezește, fie de publicitatea, nu numai informativă, dar și persuasivă făcută în favoarea ei. Prin forța de atracție pe care o dobândește în acest fel, marca devine un element autonom al succesului comercial. Cu alte cuvinte, din accesoriu al produsului, marca devine un bun independent, cu o valoare proprie (spre exemplu, compania „McDonald’s” doar în 1974-1979 a investit peste 57 mil. USD în publicitate).

Funcția de protecție a consumatorului - funcția de calitate a mărcii derivată din funcția de garanție a provenienței nu are decât o semnificație, și anume că pentru consumator, aceeași proveniență implică o calitate constantă. Funcția de protecție a consumatorului nu are însă o însemnătate juridică.

¹ <http://www.interbrand.com/ru/knowledge/best-global-brands/best-global-brands-2008/best-global-brands-2010.aspx>

Cererea de înregistrare a mărcii (calea națională)

Cererea se completează prin dactilografiere pe un formular-tip și se depune în 2 exemplare la Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală de către solicitant personal sau de reprezentantul acestuia.

Cererea, documentele anexate la ea și, dacă este cazul, comunicările ulterioare referitoare la cerere se depun în limba de stat.

Cererea care nu este prezentată în limba de stat nu se înregistrează și se returnează persoanei care a depus-o. Ca excepție, documentele anexate cererii pot fi depuse și în altă limbă. Traducerea în limba de stat a acestor documente se prezintă în termen de 2 luni de la data depunerii cererii.

Traducerea din limba rusă a documentelor anexate la cerere nu este obligatorie pentru persoanele fizice. În cazul necesităților de procedură la cererea AGEPI, solicitantul trebuie să prezinte traducerea documentelor necesare în limba de stat sau să solicite efectuarea traducerii de către AGEPI cu condiția achitării taxei respective.

Persoana care recepționează documentele cererii înscrie pe formularul cererii data și numărul de intrare la AGEPI și semnează toate exemplarele depuse.

La cererea solicitantului, AGEPI eliberează o recipisă privind recepționarea cererii pe care figurează cel puțin numărul dosarului, o reproducere, o descriere sau orice alt mijloc de identificare a mărcii, natura documentelor și numărul lor, precum și data primirii cererii.

În cazul în care documentele cererii sunt depuse prin intermediul reprezentantului, traducerea acestora în limba de stat poate fi asigurată și confirmată de către reprezentant.

În conformitate cu art.28 alin. (1) din Lege, cererea trebuie să se refere la o singură marcă. O singură marcă se consideră acel semn care va fi utilizat întocmai în ansamblul de elemente conform cererii de înregistrare. Nu se admite includerea traducerii semnului verbal în două sau mai multe limbi în cadrul aceleași mărci, cu excepția cazurilor când traducerea constituie un semn integrat în cadrul mărcii combinate.

Cererea de înregistrare a mărcii, redactată în limba de stat, va conține:

- a) indicația explicită sau implicită de solicitare a înregistrării mărcii;
 - b) indicații care să permită stabilirea identității solicitantului (numele/denumirea și adresa solicitantului);
 - c) indicații care să permită AGEPI să ia legătura cu solicitantul sau, după caz, cu reprezentantul autorizat al acestuia;
 - d) o reproducere, suficient de clară, pentru semnele menționate la art.(5) lit.a), a căror înregistrare se solicită, și/sau o descriere detaliată, pentru semnele menționate la art.5 lit.b), ce nu pot fi prezentate grafic, însoțită de mostre sau de o imprimare audio sau video (mecanică, magnetică, digitală, optică etc.) care să permită reproducerea mărcii;
 - e) lista produselor și/sau serviciilor pentru care se solicită înregistrarea mărcii;
 - f) dovada achitării taxei de depunere a cererii în cuantumul stabilit.
- La cerere se anexează, după caz:

- a) procura semnată de solicitant, dacă cererea se depune prin intermediul reprezentantului;
- b) actul de prioritate, dacă dreptul de prioritate a fost invocat în temeiul art. 33 sau 35 din Lege;
- c) dovada de plată a taxelor în cuantumul stabilit, în original sau o copie autenticată de bancă sau de contabilitatea AGEPI;
- d) regulamentul de utilizare a mărcii colective, dacă se solicită înregistrarea unei mărcii colective;
- e) regulamentul de utilizare a mărcii de certificare și autorizația sau un alt act ce confirmă exercitarea legală a activității de certificare sau, după caz, dovada înregistrării mărcii de certificare în țara de origine, dacă se solicită înregistrarea mărcii de certificare;
- f) documentul care confirmă dreptul solicitantului de a utiliza în cadrul mărcii, ca element neprotejabil, după caz, o denumire de origine sau o indicație geografică protejată pe teritoriul Republicii Moldova.

Documentele anexate la cerere și comunicările ulterioare se prezintă într-un singur exemplar.

La completarea formularului cererii se indică următoarele:

- a) datele de identificare ale solicitantului: în cazul persoanelor fizice - numele, prenumele, adresa completă, denumirea oficială a țării al cărei cetățean este (în cazul apatrizilor - țara în care își are domiciliul, iar în lipsa acestuia - țara în care are o întreprindere industrială sau comercială), telefonul, faxul cu prefixul zonei, e-mail; în cazul persoanelor juridice - denumirea oficială (eventual abrevierea folosită în mod curent), sediul, inclusiv adresa și denumirea oficială a țării, conform legislației căreia a fost instituită, telefonul, faxul cu prefixul zonei, e-mail. Solicitantul indică codul țării conform normei ST.3 OMPI. Persoanele fizice și juridice din Republica Moldova vor indica, de asemenea, și numărul de identificare de stat unic (IDNO/IDNP). În cazul mai multor solicitanți aceste date se indică pentru fiecare dintre ei în anexă. Este preferabil să se indice o singură adresă pentru fiecare solicitant; dacă sunt menționate mai multe adrese, se ia în considerare adresa care figurează pe prima poziție, cu excepția situației în care solicitantul menționează una dintre adresele indicate drept adresă profesională; dacă există mai mulți solicitanți, cererea trebuie să desemneze un singur solicitant sau reprezentant, în calitate de reprezentant comun;
- b) solicitarea de înregistrare a mărcii cu specificarea tipului mărcii solicitate spre înregistrare (verbală, figurativă, combinată, tridimensională, sau de alt tip; prin mărci de alt tip se subînțeleg mărcile, altele decât cele enumerate, cum ar fi: de poziționare, holograme, combinații de culori etc.), precum și statutul acesteia (individuală, colectivă, de certificare sau marcă proprietate a statului, după caz);
- c) numele și adresa profesională a reprezentantului conform lit. a), dacă solicitantul a desemnat un reprezentant. În cazul în care sunt indicate mai multe adrese profesionale ale reprezentantului sau dacă solicitantul a desemnat mai mulți reprezentanți cu adrese profesionale diferite, cererea trebuie să precizeze care adresă profesională se va lua în considerare; în lipsa acestei precizări, se consideră drept adresă profesională prima adresă indicată;

d) numele, prenumele și adresa persoanei desemnate pentru corespondența cu AGEPI. În cazul în care sunt mai mulți solicitanți și nu este desemnat un reprezentant, aici se indică datele corespunzătoare ale solicitantului desemnat pentru corespondență. În lipsa acestei indicații, corespondența se va purta cu persoana care este înscrisă prima în lista solicitanților;

e) reproducerea grafică a semnului solicitat spre înregistrare (în formă de fotografie sau imprimată) cu dimensiunile 8x8 cm. Reproducerea semnului solicitat se prezintă în acea culoare sau combinație de culori în care se cere înregistrarea mărcii. Reproducerea semnului solicitat trebuie să fie suficient de clară, încât să fie posibilă multiplicarea într-un număr nelimitat de copii;

f) denumirea culorilor revendicate ca element distinctiv al mărcii, dacă solicitantul solicită înregistrarea semnului color. Descrierea culorilor va corespunde celor aplicate în semn;

g) elementele mărcii lipsite de caracter distinctiv și care, conform art.7 din Lege, nu pot fi înregistrate independent în calitate de marcă, asupra cărora solicitantul declară că renunță la invocarea oricărui drept exclusiv (de exemplu, termenii descriptivi, generici sau uzuali);

h) specificarea dacă semnul revendicat este executat în caractere standard, în cazul unei mărci verbale;

i) în cazul depunerii unei cereri divizionare, se indică numărul de depozit și data de depozit a cererii care servește drept bază pentru divizare;

j) dacă este cazul, declarația privind invocarea priorității unei cereri anterioare în temeiul art.33 din Lege (data de depozit și numărul cererii inițiale, țara în care sau pentru care a fost depusă) sau declarația privind invocarea priorității de expoziție conform art.35 din Lege (denumirea, țara și locul expoziției, precum și data primei prezentări a produselor și serviciilor în expoziție). În cazul în care prioritatea se stabilește în baza mai multor cereri depuse anterior sau a mai multor expoziții, se indică datele corespunzătoare pentru fiecare cerere anterioară sau expoziție în parte;

k) țara de origine, numărul și data înregistrării sau data extinderii teritoriale a înregistrării internaționale pentru Republica Moldova și data excluderii înregistrării din registrul internațional. În cazul transformării unei înregistrări internaționale în cerere națională, în conformitate cu art. 9 *quinquies* al Protocolului referitor la Aranjamentul de la Madrid privind înregistrarea internațională a mărcilor din 14.04.1891, adoptat la 27.06.1989;

l) o descriere succintă a mărcii solicitate, care servește pentru înțelegerea esenței și identificarea semnului solicitat. Descrierea va conține caracteristica semnului solicitat: descrierea elementelor constitutive, semnificația semnului în ansamblu și a părților lui. Dacă semnul verbal sau o parte a lui nu are semnificație, se va indica modalitatea formării lui, de exemplu, primele silabe ale câtorva cuvinte, abreviere, cuvânt fantezist etc. Dacă semnul sau o parte a lui este figurativă, se va prezenta descrierea tuturor elementelor componente și se va indica semnificația lor, dacă aceasta există. Dacă semnul figurativ are un caracter abstract, se va indica ce anume simbolizează el. Prezentarea descrierii este facultativă și se face în scopul facilitării examinării semnului revendicat;

m) transliterarea cu caractere latine a elementelor verbale ale mărcii prezentate în alte caractere decât cele latine;

n) traducerea în limba de stat, dacă semnul are semnificație și când marca se compune, în tot sau în parte, din cuvinte într-o altă limbă. Dacă semnul verbal nu are o circulație largă în limba de stat (de exemplu, denumiri istorice, cuvinte arhaice, termeni speciali), se va indica semnificația lui;

o) lista produselor și serviciilor pentru care se solicită înregistrarea mărcii;

p) lista documentelor, inclusiv numărul de exemplare și numărul de file din fiecare exemplar, depuse la AGEPI de solicitant sau de reprezentant, după caz;

q) semnătura solicitantului, cu indicarea în clar a numelui și prenumelui, data semnării cererii (dacă solicitantul este persoană juridică, cererea se semnează de conducătorul unității, fiind indicată funcția, numele și prenumele semnatarului. În cazul în care în cerere sunt menționați mai mulți solicitanți, cererea se semnează de toți solicitanții. Dacă este depusă prin intermediul reprezentantului, cererea poate fi semnată de reprezentant. În cazul prezentării unor date pe file suplimentare, fiecare filă va fi semnată în același mod.

Pe cerere nu se admit ștersături, corectări sau cuvinte scrise adăugător. În cazul existenței acestora locurile modificate se semnează.

Cererea va fi însoțită de reproducerea grafică a mărcii, în dimensiuni de 8x8 cm, după cum urmează:

- 5 reproduceri ale mărcii în alb-negru, când nu se revendică nicio culoare ca element distinctiv al mărcii;

- 5 reproduceri ale mărcii în alb-negru și 5 reproduceri ale mărcii color, când solicitantul revendică cel puțin o culoare ca element distinctiv al mărcii;

- o reproducere a mărcii în alb-negru, când se revendică semnul verbal executat cu caractere standard și nu se revendică nicio culoare ca element distinctiv al mărcii;

- 5 exemplare ale mostrei de etichetă sau coleretă în mărime naturală și 5 exemplare de reproduceri ale semnului solicitat cu dimensiunile 8x8 cm, când în calitate de marcă se revendică o etichetă sau coleretă.

Reproducerea în cazul mărcilor tridimensionale poate cuprinde până la 6 vederi în perspectivă ale mărcii.

Cererea de înregistrare a mărcii se depune la AGEPI de orice persoană fizică sau juridică și se referă la o singură marcă. Înregistrarea unei mărci poate fi cerută individual sau în comun de persoane fizice sau juridice.

În cazul în care două sau mai multe persoane depun cererea de înregistrare a mărcii în comun, marca le va aparține în comun. În cazul în care două sau mai multe persoane vor obține înregistrarea mărcii, marca va aparține tuturor în mod egal, dacă nu a fost prevăzut altceva.

Persoanele fizice sau juridice care au domiciliul sau sediul principal, sau o întreprindere industrială ori comercială efectivă și funcțională în Republica Moldova acționează în fața AGEPI personal sau prin intermediul unui reprezentant, împuternicit printr-o procură.

Persoanele fizice sau juridice care nu au nici domiciliul, nici sediul principal, nici o întreprindere industrială ori comercială efectivă și funcțională în Repu-

blica Moldova vor fi reprezentate în fața AGEPI, în orice procedură stabilită de Legea nr. 38/2008, de un mandatar autorizat, împuternicit printr-o procură.

În cazul în care o persoană juridică care nu are nici domiciliul, nici sediul principal, nici o întreprindere industrială ori comercială efectivă și funcțională în Republica Moldova este afiliată cu o persoană juridică care are domiciliul sau sediul principal, sau o întreprindere industrială ori comercială efectivă și funcțională în Republica Moldova, prima poate acționa în fața AGEPI prin intermediul persoanei afiliate sau al reprezentantului acesteia, împuternicit printr-o procură.

Data de depozit

Pentru constituirea depozitului național reglementar este necesar:

Cererea de înregistrare a mărcii să conțină, cel puțin:

- a) solicitarea de înregistrare a mărcii;
- b) datele care permit identificarea solicitantului;
- c) lista produselor sau serviciilor pentru care se cere înregistrarea;
- d) reproducerea mărcii.

Cererea de înregistrare a mărcii să fie însoțită de dovada de plată a taxei de depunere, de asemenea, AGEPI atribuie data de depozit, în cazul în care taxa de depunere a cererii nu a fost achitată sau a fost achitată parțial, cu condiția ca taxa sau diferența față de cuantumul stabilit să fie achitată în termen de 10 zile calendaristice de la data depunerii cererii de înregistrare.

Retragerea, limitarea, modificarea și divizarea cererii

Solicitantul poate să-și **retragă** oricând cererea de înregistrare a mărcii sau să **limiteze** lista produselor sau serviciilor pe care le conține. Dacă cererea de înregistrare a mărcii a fost deja publicată, retragerea sau limitarea sunt, de asemenea, publicate.

Cererea de înregistrare a mărcii poate fi **modificată** până la data adoptării unei decizii referitoare la cerere, la cererea solicitantului, numai pentru a corecta numele sau adresa solicitantului, greșelile de exprimare sau de transcriere sau erorile apărute, astfel încât o asemenea modificare să nu afecteze în mod substanțial marca sau să extindă lista de produse sau servicii. Dacă modificările intervin asupra reprezentării mărcii sau asupra listei de produse sau servicii după publicarea cererii, aceasta se publică cu modificările respective.

Pentru introducerea modificărilor în documentele cererii solicitantul sau reprezentantul, după caz, trebuie să depună o cerere de introducere a modificărilor pe un formular-tip aprobat de AGEPI și să achite taxa în cuantumul stabilit. Cererea de introducere a modificărilor depusă în termen de o lună de la data de depozit a cererii de înregistrare nu este supusă taxelor.

Cererea de introducere a modificărilor trebuie să se refere la o singură modificare și trebuie să conțină următoarele date:

- a) numărul și data depozitului cererii (după caz, numărul de intrare atribuit, dacă cererea nu are încă număr de depozit sau dacă numărul nu este cunoscut de solicitant sau reprezentant);
- b) datele de identificare ale solicitantului/titularului mărcii;
- c) numele și adresa reprezentantului, după caz;
- d) adresa pentru corespondență, după caz;

e) indicarea elementului din documentele cererii sau din reproducerea mărcii a cărei modificare este solicitată și modificarea propusă;

f) semnătura solicitantului sau, după caz, a reprezentantului.

În cazul solicitării introducerii unor modificări ce nu vor afecta esențial aspectul în ansamblu al mărcii, la cererea de introducere a modificărilor se anexează reproducerea modificată a semnului.

Este suficientă depunerea unei singure cereri de introducere a modificărilor care să indice numărul și data cererilor la care se referă, dacă se solicită modificarea aceluiași element în mai multe cereri de înregistrare depuse de același solicitant. Cererea de modificare și documentele anexate acesteia se depun într-un număr suficient de copii necesare pentru anexarea la toate cererile de înregistrare menționate în cererea de modificare.

Cererea de introducere a modificărilor se consideră depusă doar după achitarea taxei în cuantumul stabilit pentru fiecare cerere de înregistrare în parte. În caz contrar, cererea de introducere a modificărilor se consideră nedepusă, fapt care se notifică solicitantului.

Solicitantul dispune de un termen de 2 luni din data primirii notificării AGEPI pentru remedierea iregularităților constatate în procesul examinării cererii de introducere a modificărilor. În cazul în care aceste iregularități nu sunt remediate în termenul acordat și nu este depusă o cerere de prelungire a termenului stabilit, AGEPI respinge cererea de introducere a modificărilor.

Modificările operate se publică în BOPI, cu excepția modificărilor privind cererile ale căror date nu au fost publicate.

Solicitantul poate diviza cererea de înregistrare a mărcii în urma depunerii unei cereri la AGEPI prin care să indice că unele dintre produsele/serviciile incluse în cererea inițială vor face obiectul uneia sau mai multor cereri divizionare. Produsele/serviciile în cererea divizionară nu trebuie să coincidă cu produsele/serviciile rămase în cererea inițială și nici cu produsele/serviciile din celelalte cereri divizionare.

Cererea divizionară va păstra data de depozit și orice dată de prioritate și de vechime a cererii inițiale.

Cererea de divizare nu va fi admisă dacă:

a) lista produselor și/sau serviciilor cererii (cererilor) divizionare conține produse și servicii suplimentare, care nu sunt incluse în cererea inițială;

b) produsele și/sau serviciile, indicate în cererea divizionară, sunt identice sau similare cu produsele și/sau serviciile care rămân în cererea inițială sau cu produsele și/sau serviciile din celelalte cereri divizionare;

c) cererea inițială este considerată retrasă sau radiată;

d) a fost formulată o opoziție împotriva cererii inițiale, iar prin cererea de divizare se solicită repartizarea produselor și/sau serviciilor care fac obiectul opoziției, până la emiterea deciziei definitive privind opoziția.

În termen de 3 luni din data depunerii cererii de divizare solicitantul sau reprezentantul, după caz, trebuie să depună câte o cerere de înregistrare pentru fiecare cerere divizionară în parte. Cererea divizionară trebuie să conțină elementele prevăzute la art.30 din Lege și să fie însoțită de dovada de plată a taxelor stabilite, în caz contrar, AGEPI va considera cererea de divizare ca nedepusă.

Divizarea va intra în vigoare de la data înregistrării ei în Registrul național al cererilor de înregistrare a mărcilor.

Toate solicitările și cererile depuse și toate taxele privitor la cererea inițială achitate înainte de data recepționării de către AGEPI a cererii de divizare, sunt considerate ca depuse sau achitate privitor la cererile sau cererea de divizare.

Taxele pentru cererea inițială achitate până la data recepționării cererii de divizare nu vor fi restituite.

Prioritatea mărcii

Prioritatea mărcii este un avantaj substanțial al solicitantului, deoarece data de prioritate se consideră ca dată de depozit a cererii de înregistrare a mărcii în scopul stabilirii anteriorității drepturilor.

Prioritatea convențională

Orice persoană care a depus reglementar o cerere de înregistrare a unei mărci într-un stat sau pentru un stat parte la Convenția de la Paris sau la Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului, după caz, ori succesorul de drepturi al acestei persoane beneficiază, la depunerea la AGEPI a cererii de înregistrare a aceleiași mărci pentru produse și/sau servicii identice cu sau cuprinse în cele pentru care a fost depusă cererea, de un drept de prioritate pentru un termen de 6 luni, începând cu data de depozit a primei cereri de înregistrare a mărcii.

Dreptul de prioritate va fi recunoscut pentru orice depozit care are valoarea unui depozit național reglementar, conform legislației naționale a statului în care a fost constituit sau conform acordurilor bilaterale ori multilaterale.

Va fi considerată ca primă cerere, a cărei dată de depozit va fi punctul de plecare al termenului de prioritate, o cerere ulterioară, depusă la AGEPI, pentru aceeași marcă pentru produse și/sau servicii identice cu cele dintr-o primă cerere anterioară cu condiția ca, la data de depozit a cererii ulterioare, cererea anterioară să fi fost retrasă, abandonată sau respinsă fără să fi fost supusă examenului public și fără să fi lăsat să subziste careva drepturi valabile, precum și să nu fi constituit încă temei de revendicare a dreptului de prioritate. Cererea anterioară nu va mai putea constitui, în acest caz, temei pentru revendicarea dreptului de prioritate.

În cazul când primul depozit al cererii a fost efectuat într-un stat care nu este parte la Convenția de la Paris sau la Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului, prevederile referitoare la prioritatea convențională se aplică doar în măsura în care legislația statului respectiv acordă, în baza unui prim depozit efectuat la AGEPI, dreptul de prioritate în aceleași condiții și având aceleași efecte ca cele prevăzute în Legea nr.38/2008.

Prioritatea de expoziție

În cazul în care solicitantul și-a prezentat, sub marca depusă, produsele și/sau serviciile în cadrul unei expoziții internaționale, la depunerea cererii de înregistrare a mărcii el poate invoca dreptul de prioritate, începând cu data primei prezentări a produselor și/sau serviciilor la expoziție, cu condiția depunerii cererii de înregistrare în termen de 6 luni de la data primei prezentări a produselor și/sau serviciilor sub marca respectivă.

O expoziție se consideră internațională dacă este organizată în mod oficial, dacă la ea participă producători și prestatori de servicii din mai multe state și dacă informația despre această expoziție a fost adusă la cunoștința publicului în modul corespunzător.

Prioritatea de expoziție nu prelungește termenul de prioritate convențională.

Invocarea priorității

Solicitantul care dorește să se prevaleze de dreptul de prioritate convențională sau de expoziție, după caz, este obligat să dea o declarație de prioritate odată cu depunerea cererii de înregistrare a mărcii sau în termen de 2 luni de la data de depozit a cererii și să prezinte, în termen de cel mult 3 luni de la această dată, documentele care confirmă legitimitatea unei astfel de cerințe, cu condiția achitării taxei stabilite.

Actele care confirmă legitimitatea invocării dreptului de prioritate vor fi însoțite de o copie a cererii inițiale și de o traducere a acestora în limba de stat sau, în cazul priorității de expoziție, de dovada prezentării în expoziție a produselor sau serviciilor sub marca a cărei înregistrare este solicitată.

În cazul în care se invocă câteva priorități în aceeași cerere, taxa se achită pentru fiecare prioritate invocată.

Procedura de înregistrare a mărcilor pe cale națională

Examinarea respectării condițiilor de depunere a cererii de înregistrare

Examinarea respectării condițiilor de depunere a cererii de înregistrare se efectuează de AGEPI în termen de o lună de la data recepționării cererii. În cazul notificării solicitantului, intervalul de timp cuprins între expedierea notificării și primirea răspunsului la notificare, nu se ia în calcul.

În procesul examinării respectării condițiilor de depunere a cererii de înregistrare se verifică:

- a) corectitudinea completării cererii;
- b) reproducerea clară și distinctă a mărcii a cărei înregistrare este solicitată;
- c) prezența listei de produse și/sau servicii pentru care se solicită înregistrarea mărcii grupate conform claselor CIPS;
- d) dovada de plată a taxei stabilite pentru depunerea cererii;
- e) procura eliberată reprezentantului, dacă acesta a fost desemnat;
- f) traducerea documentelor anexate la cerere, depuse într-o altă limbă decât limba de stat;
- g) regulamentul de utilizare a mărcii colective, dacă cererea se referă la o marcă colectivă;
- h) acordul organelor competente corespunzătoare sau al persoanelor respective sau documentul care confirmă dreptul solicitantului de a folosi în marca solicitată elementele menționate la art.7 alin.(1)lit.(h) și (i), precum și la art.7 alin.(4) din Lege;
- i) existența autorizației sau unui alt act care să confirme exercitarea legală a activității de certificare sau, dacă este cazul, dovada înregistrării mărcii de conformitate în țara de origine, dacă cererea se referă la o marcă de conformitate;

j) prezența taxelor pentru invocarea priorității, dacă a fost invocată prioritatea convențională sau expozițională;

k) existența și conformitatea copiei cererii inițiale, în cazul în care este invocată o prioritate convențională;

l) existența și conformitatea actului ce confirmă legitimitatea invocării priorității de expoziție, în cazul invocării priorității de expoziție.

În funcție de rezultatul examinării respectării condițiilor de depunere a cererii de înregistrare conform lit. a) – d) enumerate mai sus, solicitantul primește un exemplar al cererii ca confirmare a constituirii depozitului național reglementar sau decizia privind considerarea cererii ca fiind nedepusă.

Dacă lipsesc unele dintre documentele enumerate în lit. e) – i) sau documentele anexate cererii nu corespund cerințelor stabilite în Regulamentul privind procedura de depunere, examinare și înregistrare a mărcilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.488 din 13.08.2009 (în continuare – Regulament), solicitantul dispune de un termen de 2 luni de la data primirii notificării AGEPI pentru remedierea iregularităților constatate sau pentru prezentarea documentelor lipsă. În caz contrar și în lipsa solicitării motivate de prelungire a termenului acordat, cererea se consideră retrasă.

Examinarea altor condiții de depunere (preliminară)

Examinarea preliminară se efectuează în termen de o lună de la data înscrierii datelor privind cererea în Registrul național al cererilor de înregistrare a mărcilor.

În cadrul examinării preliminare se verifică:

a) corectitudinea clasificării produselor și serviciilor conform Aranjamentului de la Nisa privind clasificarea internațională a produselor și serviciilor în vederea înregistrării mărcilor din 15.06.1957 (în continuare – Clasificarea de la Nisa);

b) legitimitatea invocării priorității, dacă solicitantul dorește să se prevaleze de dreptul de prioritate conform prevederilor art. 33 sau 35 din Lege;

c) achitarea taxei de examinare;

d) reproducerea mărcii în vederea stabilirii dacă semnul revendicat nu este un semn solicitat în două sau mai multe limbi;

e) indicarea culorii (culorilor) mărcii, dacă solicitantul solicită protecția ei în culori;

f) conformitatea materialelor cererii cu cerințele față de conținutul și întocmirea cererii și a documentelor anexate, inclusiv a materialelor suplimentare.

În cazul constatării unor iregularități în documentele cererii sau dacă lipsesc unele dintre documente, AGEPI expediază solicitantului o notificare, în contextul căreia precizează lacunele depistate, termenul acordat pentru remedierea acestora, cât și consecințele ce vor surveni în cazul nerespectării solicitării expres indicate în notificare.

Publicarea cererii

În cazul în care, în urma examinării formale și preliminare nu au fost depistate iregularități sau iregularitățile depistate au fost remediate în termenele prescrise, AGEPI publică în BOPI datele privind cererea de înregistrare a mărcii.

Publicarea cererii cuprinde următoarele informații:

- a) numele și adresa solicitantului;
- b) reproducerea mărcii;
- c) indicația culorii sau a culorilor din care se compune marca în cazul cererii de înregistrare pentru o marcă color;
- d) lista produselor și serviciilor grupate pe clase conform Clasificării de la Nisa, fiecare grup fiind precedat de numărul de clasă din clasificarea menționată căreia îi aparține grupul de produse și servicii și prezentat în ordinea respectivei clasificări;
- e) data și numărul depozitului național reglementar;
- f) indicații privind prioritatea solicitată conform art.33 din Lege, dacă este cazul;
- g) indicații privind prioritatea de expoziție solicitată conform art.35 din Lege, dacă este cazul;
- h) indicarea faptului că marca a obținut un caracter distinctiv ca urmare a utilizării sale conform art.7 alin.(2) din Lege, dacă este cazul;
- i) indicarea faptului că cererea este depusă pentru o marcă colectivă sau de certificare, dacă este cazul;
- j) declarația prin care solicitantul renunță la orice drept exclusiv asupra unui element al mărcii, dacă este cazul;
- k) indicarea faptului că marca este proprietate a statului, dacă este cazul;
- l) descrierea elementelor figurative ale mărcii conform Clasificării internaționale a elementelor figurative ale mărcilor, instituite prin Aranjamentul de la Viena din 12.06.1973 (în continuare - Clasificarea de la Viena);
- m) indicarea faptului că marca este tridimensională, dacă este cazul;
- n) indicarea faptului că cererea este transformată sau divizionată, dacă este cazul.

Observația

În conformitate cu art.39 din Lege, terțele persoane au dreptul, în termen de 3 luni din data publicării cererii de înregistrare a mărcii să depună observații împotriva înregistrării mărcii.

Observațiile pot fi prezentate de orice persoană fizică sau juridică, precum și de orice grup sau asociație de producători, consumatori, prestatori de servicii etc. Nicio cerință nu va fi înaintată față de persoana care depune observația.

Observația poate fi fondată doar pe motivele absolute de refuz, enumerate la art.7 din Lege.

Observația nu este supusă taxelor, însă persoana care depune observația nu devine parte la procedură, în fața AGEPI.

Opoziția

Orice persoana terță care consideră că înregistrarea mărcii va avea drept consecință încălcarea unui drept de proprietate intelectuală al cărui titular este, poate formula o opoziție împotriva înregistrării în termen de 3 luni din data publicării datelor privind cererea. Opoziția poate fi fondată pe motivul că există una sau mai multe mărci anterioare în sensul art. 8 alin. (2) din Lege (numite în continuare „mărci anterioare”) sau unul sau mai multe drepturi anterioare în sensul articolului 8 alin. (4) din Lege (numite în continuare „drepturi anterioare”).

De asemenea, opoziția poate fi fondată pe motivele absolute de refuz, enumerate la art.7 din Lege.

Opoziția se depune în limba de stat pe un formular-tip, aprobat de AGEPI și trebuie să cuprindă informații minime necesare pentru a permite AGEPI identificarea cererii împotriva căreia s-a format opoziția, a mărcii anterioare sau dreptului anterior pe care se fondează opoziția, sau a opozantului. De asemenea, opoziția trebuie să conțină date referitoare la reprezentant, adresă de corespondență și, evident, argumentarea opoziției.

Opoziția este însoțită de dovada de plată a taxelor, iar opozantul devine parte la procedură în fața AGEPI, ceea ce înseamnă că el va fi informat despre oricare decizie luată în privința mărcii la care se referă opoziția, de asemenea, opozantul va fi informat despre oricare răspuns al solicitantului referitor la materialele prezentate în opoziție.

Examinarea de fond

Examinarea de fond a cererii se efectuează de AGEPI în termen de 3 luni de la data expirării perioadei de prezentare a observațiilor terților și a opozițiilor.

Examinarea de fond constă din următoarele etape:

- a) examinarea privind motivele absolute de refuz;
- b) examinarea privind motivele relative de refuz;
- c) examinarea observațiilor/opozițiilor terților, după caz.

În funcție de rezultatul examinării, pot fi luate următoarele decizii:

- a) de acceptare a înregistrării mărcii;
- b) de respingere a înregistrării mărcii.

Motive absolute de refuz

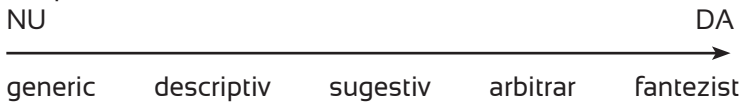
În conformitate cu art. 7 (1): Sunt excluse de la protecție și nu pot fi înregistrate:

- a) semnele care nu îndeplinesc condițiile prevăzute la art.5 din Lege;
- b) mărcile care sunt lipsite de caracter distinctiv;
- c) mărcile constituite exclusiv din semne ori din indicații ce pot servi în comerț pentru a desemna specia, calitatea, cantitatea, destinația, valoarea, originea geografică, timpul fabricării produsului sau prestării serviciului, alte caracteristici ale acestora;
- c) mărcile constituite exclusiv din semne cu caracter elogios;
- d) mărcile constituite exclusiv din semne ori din indicații devenite uzuale în limbajul curent sau în practicile comerciale loiale și constante;
- e) semnele constituite exclusiv din forma impusă de însăși natura produselor sau din forma produsului necesară pentru obținerea unui rezultat tehnic, sau din forma care conferă valoare esențială produsului;

Observăm că toate aceste criterii se referă la caracterul distinctiv al mărcii, adică la capacitatea semnului de a deosebi produsele unui producător de cele ale concurenților.

Caracterul distinctiv al unei mărci prezintă grade diferite, putând astfel, defini pe o axă orizontală în partea dreaptă semne puternic distinctive (semne fan-teziste și arbitrare), iar la extremitatea stângă să întâlnim denumirile generice

care sunt total lipsite de distinctivitate; între aceste două extreme, de la stânga la dreapta, pot fi intercalate semnele care, în mod normal, sunt descriptive, dar care au căpătat distinctivitate prin utilizare și semne sugestive pentru caracteristicile produselor/serviciilor.

Desigur, aceasta este o clasificare arbitrară, de cele mai multe ori fiind dificil de a încadra o marcă în una din cele patru categorii; lucrurile se complică și mai mult, dacă se are în vedere că un același semn poate fi încadrat în diverse categorii în funcție de natura produselor/serviciilor cărora li se asociază: de exemplu, marca: "apple" este descriptivă pentru mere, este sugestivă pentru o pastă de dinți (realizată pe bază de mere sau care are miros de mere sau care face dinții atât de sănătoși, încât poți mușca fără rețineri chiar și merele) și este fantezistă pentru calculatoare.

În general, comercianților le place să aleagă denumiri care, într-un fel sau altul, creează în mintea consumatorilor o asociere pozitivă cu produsul și care au un impact direct asupra acestora. Aceștia au, deci, tendința să aleagă termeni mai mult sau mai puțin descriptivi. Așa cum am arătat, există o categorie intermediară de semne, care sugerează prin asociere de idei, produsele pentru care ele trebuie să fie utilizate, cum ar fi natura, calitatea, proveniența sau oricare altă caracteristică a produsului, fără a fi cu adevărat descriptive și/sau lipsite de distinctivitate; aceste semne pot fi înregistrate ca mărci.

Una dintre cele mai frecvente probleme întâlnite în procesul de înregistrare a mărcilor este de a ne determina, dacă un semn ales ca marcă sugerează sau descrie produsele indicate în cerere.

Pentru a putea afirma, dacă un termen ales ca marcă este distinctiv sau nu, trebuie să se aibă în vedere, dacă acesta a fost utilizat și în ce măsură.

Ca regulă generală, se poate afirma că un termen descriptiv are un caracter distinctiv pentru produsele indicate, dacă el a dobândit un sens secundar, adică dacă persoanele cărora li se adresează, asociază produsele pentru care semnul este utilizat, cu o sursă comercială determinată.

În caz de neîncredere, în ceea ce privește caracterul descriptiv al unui termen, faptul că semnul respectiv a fost utilizat în comerț anterior înregistrării, pe o anumită perioadă de timp, poate servi ca argument ca acesta să fie înregistrat ca marcă.

Totuși, cu cât caracterul descriptiv al unui termen este mai pronunțat, cu atât va fi mai greu ca el să obțină un înțeles secundar și va fi necesar ca numărul de consumatori care cunosc respectivul semn să fie cât mai ridicat.

De cele mai multe ori, mărcile fanteziste, arbitrar și sugestive se bucură de distinctivitate inerentă.

Mărcile descriptive nu au un caracter distinctiv inerent, dar prin utilizare ele pot să obțină distinctivitate, cu alte cuvinte, solicitantul poate să demonstreze, în cazul în care se invocă lipsa distinctivității inerente, faptul că marca sa a căpătat distinctivitate prin utilizare înainte de data de constituire a depozitului de marcă, deci, altfel spus, că se bucură de o distinctivitate dobândită.

Pentru a determina dacă un semn este descriptiv sau nu, analiza trebuie făcută ținând cont de următoarele aspecte:

- pentru care produse este cerută înregistrarea;
- contextul în care este utilizat sau urmează a fi utilizat în legătură cu acele produse sau servicii;
- semnificația pe care ar avea-o semnul, datorită acelu context pentru consumatorul mediu al produselor aflate pe piață.

Nu este necesar ca termenul ales să descrie toate funcțiile, caracteristicile sau trăsăturile produsului, pentru a putea fi considerat descriptiv, ci este suficient dacă acest termen descrie o funcție, o caracteristică sau o proprietate importantă a produsului.

Ultima categorie de semne, denumirile generice, nu pot fi înregistrate sub nicio formă, în cazul acestora, neputându-se pune problema distinctivității dobândite.

De asemenea, conform art.7(1) va fi refuzată protecția:

a) mărcilor care sunt contrare ordinii publice sau bunelor moravuri ori prejudiciază imaginea și interesele statului;

b) mărcilor care pot induce în eroare consumatorul în ceea ce privește originea geografică, calitatea ori natura produsului și/sau a serviciului;

c) mărcilor care conțin reproduceri sau imitații de steme, drapelul și embleme de stat, denumiri oficiale sau istorice de state ori abrevierea lor, denumiri depline sau abreviate de organizații internaționale și interguvernamentale, semne, sigilii oficiale de control, de garanție și de marcă, decorații și alte semne de distincție care, în lipsa autorizației autorităților competente, trebuie refuzate în conformitate cu art.6 ter din Convenția de la Paris;

d) mărcilor care conțin reproduceri de insigne, de embleme sau de ecusoane, altele decât cele protejate conform art.6 ter din Convenția de la Paris, și care prezintă un interes public deosebit, cu excepția cazurilor când înregistrarea este autorizată de autoritățile competente;

e) mărcilor care conțin semne de înaltă valoare simbolică, în special simboluri religioase;

f) mărcilor care conțin ori sunt constituite:

- dintr-o indicație geografică menită să identifice vinuri sau alte produse alcoolice, cu condiția că cererea de înregistrare a mărcii este posterioară cererii de înregistrare a indicației geografice sau denumirii de origine; sau

- dintr-o desemnare identică ori similară cu o indicație geografică sau cu o denumire de origine protejată pe teritoriul Republicii Moldova.

În cazurile când produsele nu au originea corespunzătoare indicației geografice sau denumirii de origine, chiar dacă originea adevărată a produsului este indicată, ori dacă indicația geografică sau denumirea de origine este utilizată în traducere ori este însoțită de expresii, cum ar fi „de genul”, „de tipul”, „de stilul”, „imitație” sau de o expresie similară, precum și în cazul când mărcile sunt solicitate pentru produse neacoperite de indicația geografică sau de denumirea de origine protejată în măsura în care aceste produse sunt comparabile cu cele pentru care indicația geografică sau denumirea de origine este protejată ori în măsura în care utilizarea mărcii solicitate, fără un motiv justificat, ar permite să se obțină un profit nemeritat din reputația indicației geografice sau a denumirii de origine protejate.

Simbolurile oficiale, insignele, drapelele etc. pot fi incluse ca elemente neprotejate în marcă, dacă nu ocupă în aceasta o poziție dominantă și dacă există decizia corespunzătoare a autorității competente. Autorități competente ale Republicii Moldova sunt: Parlamentul – privind folosirea reproducerilor sau imitațiilor Stemei de Stat și Drapelului Republicii Moldova; Guvernul – privind folosirea denumirii oficiale sau istorice a statului; ministerele – privind folosirea semnelor, sigiliilor oficiale de control, de garanție și de marcare, aprobate de ministerul respectiv.

Indicațiile geografice și denumirile de origine protejate pe teritoriul Republicii Moldova pot fi incluse în marcă doar în cazul în care solicitantul deține dreptul de utilizare a indicației geografice sau a denumirii de origine protejate. Indicațiile geografice ale altor state vor fi admise pentru utilizare în cadrul mărcii în cazul în care această utilizare nu contravine prevederilor Legii nr.38/2008 și există înregistrarea în țara de origine. Indicațiile geografice și denumirile de origine protejate incluse în marcă vor constitui elementele neprotejate ale mărcii.

În cazul în care un element al mărcii este fals, marca nu poate fi înregistrată decât cu condiția excluderii semnului respectiv din marcă.

Întrebarea dacă semnul este fals (ar putea induce în eroare) este privită în raport cu produsele pentru care se cere înregistrarea desemnării. Unul și același semn poate fi descriptiv pentru unele produse, iar pentru altele - fals, pentru al treilea - fantezist. Exemplu: marca „Tea Flower” solicitată pentru produsul „ceai” este descriptivă; pentru produsul „cafea” este falsă, iar pentru „parfumuri” este fantezistă.

Examinarea mărcilor sau a elementelor ei în scopul stabilirii elementelor false și a celor care pot induce în eroare

Pentru a determina dacă marca este falsă (ar putea induce în eroare), este de dorit de a analiza sensul fiecărui element ce intră în componența mărcii. Aceasta ar putea determina acele elemente care pot fi atribuite ca descriptive, ca indicații geografice și ca cele care pot induce în eroare consumatorul privind specia produsului, însușirile lui, producătorul, etc.

La efectuarea acestei analize, de regulă, sunt folosite datele despre solicitant, marcă, produse incluse în cererea de înregistrare și informația din dicționarele explicative, speciale, enciclopedii și altă literatură, care oferă posibilitatea de a determina conținutul noțiunilor necunoscute de către examinator.

Este necesar de a răspunde la următoarele întrebări privind fiecare element al mărcii:

- ◊ dacă acest element descrie fals produsele;
- ◊ dacă acest element poate să producă consumatorului o asociație despre produs, care ar putea induce consumatorul în eroare?

Dacă elementul este recunoscut fals sau care ar induce în eroare, este necesar de a aprecia:

- ◊ sunt oare indicațiile false verosimile?
- ◊ sunt oare părerile asociative verosimile?
- ◊ va crede oare consumatorul indicațiilor false și părerilor asociative?

Dacă, după părerea examinatorului, elementele mărcii pot fi caracterizate ca false sau că ar putea induce în eroare, dar neverosimile, atunci nu este necesar de a recunoaște marca falsă sau care ar putea induce în eroare.

Exemplu: marca în componența căreia intră elementul „suc” nu poate fi înregistrată pentru produsul „apă minerală”, deoarece o astfel de marcă este falsă. Însă marca „Nectarul vieții” ar putea fi înregistrată pentru produsul „apă minerală”, deoarece chiar fiind falsă (nectar – suc dulce, secretat de florile plantelor melifere), această indicație nu este verosimilă. Ea este percepută ca fantezistă. Alt exemplu: sloganurile publicitare de pe etichetele solicitate de a fi înregistrate pentru sucuri: „Кто больше пьет, тот лучше поет”. „Тот, кто соки пьет зимой, будет вечно молодой”. Aceste sloganuri publicitare nu par a fi false, deoarece ele posedă un caracter fantezist umoristic.

Particularitățile determinării falsității mărcilor ce conțin denumiri geografice

Denumirile geografice solicitate pentru produsele, particularitățile cărora nu sunt legate de proveniența geografică, în funcție de volumul de informații din sursele de informare, pot fi condiționat împărțite în:

- ◊ denumiri geografice cunoscute, care pot fi percepute ca sediu/loc de origine al producătorului;
- ◊ denumiri puțin cunoscute, care n-ar putea fi percepute ca sediu/loc de origine al producătorului.

În scopul constatării posibilității de protejare a acestor denumiri geografice e necesar de a lua în calcul următoarele:

- dacă se solicită înregistrarea denumirii geografice, care indică locul fabricării sau comercializării produsului și sediul producătorului și în sursele de informare sunt date despre sediu cu astfel de denumire, această desemnare nu trebuie înregistrată. În cazul când o astfel de denumire geografică este parte componentă a desemnării solicitate, ea poate fi înregistrată cu indicarea denumirii geografice în calitate de element neprotejabil.

Pentru a avea un răspuns la întrebarea dacă este falsă o denumire geografică care intră în componența mărcii, e de dorit, în primul rând, de a ști dacă aceasta poate să fie percepută pentru produsele solicitate ca o indicație la originea produsului și sediul producătorului.

Dacă denumirea geografică nu poate fi percepută în acest fel pentru că produsul solicitat are relativ un caracter fantezist, nu are rost de a fi considerată falsă. Printre astfel de semne pot fi clasate următoarele: „Polul Nord” pentru produsul „înghețată”, „Piața Roșie” pentru „macarale”, „Starii Arbat” pentru „vini”, „Ural” pentru „aspiratoare”, „Nistru” pentru „țigări”, „Parcul Pușkin” pentru „încălțăminte”.

Însă, dacă denumirea geografică poate fi percepută ca o indicație la locul de producere sau de realizare a produsului și de sediu al producătorului, e de dorit de a specifica dacă ea nu este falsă. Denumirea geografică nu este considerată falsă în cazul când aceasta este denumirea locului producerii sau comercializării produsului și al sediului producătorului.

Și invers, dacă denumirea geografică nu reprezintă locul producerii sau comercializării produsului și al sediului producătorului, dar poate fi percepută astfel, ea poate fi considerată falsă. De exemplu: poate fi considerat fals elementul „Helsinki”, solicitat în componența unei mărci combinate pentru produsul

„dulapuri” de către fabrica de mobilă din Soroca. O astfel de marcă nu poate fi înregistrată deoarece ar putea induce consumatorul în eroare.

În plus, o marcă va fi refuzată, dacă utilizarea acesteia contravine altor acte normative decât cele din domeniul proprietății intelectuale.

Motive relative de refuz

După ce semnul a fost verificat la conformitate cu criteriile absolute, de pasibilitate la protecție a semnelor revendicate, examinatorul stabilește disponibilitatea semnelor revendicate.

Disponibilitatea semnelor constă în stabilirea existenței sau a inexistenței unor drepturi dobândite de terțe persoane anterior datei de depozit sau datei de prioritate a cererii, adică examinarea conformității semnelor revendicate cu art. 8 din Lege.

Astfel, în conformitate cu art. 8 din Lege, o marcă va fi refuzată la înregistrare dacă:

a) este identică cu o marcă anterioară înregistrată pentru produse și/sau servicii identice;

b) este identică ori similară cu o marcă anterioară și, din cauza identității ori similitudinii produselor și/sau serviciilor pe care le desemnează cele două mărci, există riscul de confuzie pentru consumator, inclusiv riscul de asociere cu marca anterioară;

c) este identică ori similară cu o marcă anterioară și este solicitată spre înregistrare pentru produse și/sau servicii care nu sunt similare cu cele pentru care marca anterioară este înregistrată, în cazul când marca anterioară se bucură de renume în Republica Moldova și dacă utilizarea mărcii solicitate, fără un motiv justificat, ar aduce un profit nemeritat din caracterul distinctiv ori din renumele mărcii anterioare sau le-ar aduce atingere acestora.

Mărci anterioare sunt:

a) mărcile a căror dată de depozit sau, după caz, de prioritate, în sensul art.34, sunt anterioare datei de depozit a cererii de înregistrare a mărcii, ținând cont, după caz, de dreptul de prioritate, în sensul art.33 sau, după caz, în sensul art.35, invocat în sprijinul acestei mărci, și care aparțin următoarelor categorii:

- mărci înregistrate în Republica Moldova;
- mărci internaționale care își extind efectele în Republica Moldova;

b) cererile de înregistrare a mărcilor menționate la lit.a), sub rezerva înregistrării acestora;

c) mărcile care, la data de depozit a cererii de înregistrare a mărcii sau, după caz, la data priorității invocate în sprijinul cererii în conformitate cu art.36, sunt recunoscute notorii în Republica Moldova în sensul art.6 bis din Convenția de la Paris.

O marcă este refuzată la înregistrare și în cazul în care aduce atingere unui drept dobândit anterior, altul decât cele prevăzute la art.8 alin.(2) și (4), în special dreptului la nume, la imagine, inclusiv în ceea ce privește numele sau imaginea unei personalități notorii în Republica Moldova, dreptului de autor, dreptului la o indicație geografică protejată sau la o denumire de origine protejată, la un desen sau la un model industrial protejată sau unui alt drept de proprietate intelectuală protejată conform legii.

În cazul opoziției, o marcă este refuzată la înregistrare, de asemenea, în măsura în care este demonstrat că:

a) drepturile la o marcă neînregistrată sau la un alt semn utilizat în comerț, inclusiv denumirea persoanei juridice, au fost dobândite de către opozant înainte de data de depozit a cererii de înregistrare a mărcii sau înainte de data priorității invocate în sprijinul acestei cereri, după caz, și sunt confirmate printr-un act legal sau prin probe ce demonstrează că pe piața Republicii Moldova, fie au fost plasate produse și/sau servicii identice sau similare cu cele solicitate, marcate cu acest semn, fie sunt promovate sau se negociază promovarea/plasarea produselor și/sau serviciilor identice sau similare cu cele solicitate, marcate cu semnul respectiv care beneficiază de protecție și se bucură de renume cel puțin într-un stat parte la Convenția de la Paris sau la Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului, iar prin utilizarea mărcii solicitate s-ar crea un risc de confuzie cu semnul anterior ori fără motive justificate s-ar profita de renumele acestui semn;

b) agentul sau reprezentantul titularului mărcii respective în una dintre țările Uniunii solicită înregistrarea acesteia pe propriul său nume, fără autorizația titularului, cu excepția cazului în care agentul sau reprezentantul titularului își justifică acțiunile.

Nu poate fi refuzată înregistrarea unui semn în calitate de marcă, din motivele prevăzute mai sus, în cazul în care titularul mărcii anterioare sau al dreptului anterior ori succesorul lui de drepturi, ori, după caz, autoritatea abilitată cu ocrotirea valorilor culturale ale statului își exprimă consimțământul expres pentru înregistrarea semnelui posterior, cu excepția mărcilor identice solicitate pentru produse și/sau servicii identice.

În procedura de examinare a motivelor relative pentru care o marcă este refuzată la înregistrare, în baza altei mărci, se analizează următoarele:

- dacă este **identică** cu o marcă anterioară, iar produsele și serviciile pentru care înregistrarea mărcii a fost cerută sunt identice cu cele pentru care marca anterioară este protejată;

- dacă este **similară** cu o marcă anterioară și este destinată a fi aplicată unor produse sau servicii identice sau similare.

Conform practicilor elaborate, **riscul de confuzie și asociere** va fi stabilit:

în cazul mărcilor verbale, această analiză se face din punct de vedere fonetic și semantic, cu observația că în cazul sloganului analiza se face și din punct de vedere conceptual.

Pentru a determina asemănarea semnelor verbale acestea se compară:

a) cu semnele verbale;

b) cu semnele combinate, în a căror componență intră elemente verbale.

Asemănarea semnelor verbale poate fi sonoră (fonetică), grafică (vizuală) și de sens (semantică).

Similitudinea fonetică (sau sonoră) apare atunci când cele două nume de mărci se pronunță identic sau foarte apropiat, caz în care - datorită apropierii mărcilor și identității produselor - este posibilă confundarea produselor de către consumatori.

Asemănarea sonoră (fonetică) se determină în baza următoarelor criterii:

- a) existența în semnele comparate a sunetelor analoage și identice;
- b) analogia sunetelor care alcătuiesc semnul;
- c) amplasarea sunetelor și îmbinărilor de sunete analoage în semnele comparate;
- d) existența silabelor identice și amplasarea lor;
- e) numărul de silabe în semne;
- f) locul îmbinărilor de sunete identice în componența semnelor;
- g) analogia structurii vocalelor și consoanelor;
- h) caracterul părților identice ale semnelor;
- i) cuprinderea unui semn în altul;
- j) accentul.

Criteriile în baza cărora se determină similitudinea sonoră a semnelor verbale pot fi considerate atât fiecare în parte, cât și în diferite combinații.

Cele mai răspândite cazuri de similitudine sonoră:

- identitatea sonoră a semnelor:
 „Incom” – „Incomm”,
 „Smugleanca Moldavanca” – „Смуглянка Молдаванка”,
 „Pagercom” – „Пейджерком”,
 „Cris” – „Kriss”.
- identitatea sonoră a părților de la începutul semnelor și similitudinea sonoră a părților de la sfârșitul semnelor:
 „INCOM” – „INCON”,
 „BELOCON” – „BELCOM”,
 „MEGALONS” – „MEGALOMIK”.
- similitudinea sonoră a părților de la începutul semnelor și identitatea sonoră a părților de la sfârșitul semnelor:
 „BOLERO” – „SOLERO”,
 „BARDEX” – „AARDEX”,
 „ATON” – „EATON”,
 „DALSO” – „DELISO”,
 „KOMSTAR” – „KANSTAR”.
- identitatea sonoră a părților de la începutul și de la sfârșitul semnelor și similitudinea sonoră a părților din centrul semnelor:
 „ALMONOFEN” – „ALMUNAFEN”.
- intrarea fonetică a unui semn în altul:
 „PETROVICI” – „KARADORDE PETROVIC”,
 „ALFA” – „ALFABANC”,
 „DIAMANT” – „ABI DIAMANT”.

În componența semnelor verbale pot intra atât elementele puternice, cât și elementele slabe. Elementele puternice sunt originale, ele nu poartă un caracter descriptiv. Din elementele slabe fac parte semnele neprotejabile (de ex.: AUTO, ECO, INFO, PLUS, SOFT) și afixele de tipul: - mat, -ol, -dent, -card etc. De exemplu, în semnul „AUTOSCRIP” (AUTO - este element slab, iar SCRIP - elementul puternic). În semnul „MEGASPELL” (MEGA - element slab, iar - SPELL - elementul puternic).

În procesul examinării este necesar să se țină cont de anume similitudinea elementelor puternice.

Deseori elementele puternice sunt la temelia unei serii de semne, compuse prin adăugarea diferitor afixe (ex.: „LEPTADENT”, „LEPTANOR”, „LEPTAKOM”, „LEPTALON”) sau a diferitor elemente slabe („METAINFO”, „METATUR”, „METAINVEST”, „METATRANS”).

Semnul ce conține un element puternic, care stă la baza unei serii de semne, poate să nu fie similar până la gradul de confundare cu alte semne din această serie (ex. „LEPTAKAR” - și semnele ce conțin elementele „LEPTA”, demonstrate mai sus), însă el este similar cu întreaga serie de semne.

Asemănarea grafică (vizuală) se determină în baza următoarelor criterii:

- a) percepția vizuală în ansamblu;
- b) tipul caracterelor;
- c) scrierea grafică, ținându-se cont de caracterul literelor (de exemplu: litere de tipar sau de mână; majuscule sau mici);
- d) plasarea literelor una față de alta;
- e) alfabetul ale cărui litere sunt folosite la scrierea cuvântului;
- f) culoarea sau combinația de culori.

Analiza similitudinii semantice pleacă de la faptul că două mărci care au aceeași semnificație pot fi relativ ușor confundate de către consumator.

Asemănarea de sens (semantică) se determină în baza următoarelor criterii:

a) similitudinea noțiunilor, ideilor cuprinse în semne, în special identitatea semnificațiilor semnelor în diferite limbi:

„LOVE” – „AMOUR” – „AMOR”
„COR SAR” – „PI RAT” – „FLIBUSTIER”
„ДОБРЫЙ СОК” – „BON SUC”.

b) identitatea unuia dintre elementele semnelor cu accent logic care are semnificație independentă:

„VASOCARDIN” – „VALOCORDIN”.

c) opunerea noțiunilor, ideilor cuprinse în semne:

„BLACK MAGIC” – „WHITE MAGIC”.

Similitudinea semantică a semnelor, spre deosebire de similitudinea grafică, poate fi un criteriu independent. Existența în semn al conținutului semantic (sau invers lipsa lui) poate contribui la recunoașterea semnelor comparate ca fiind diferite, indiferent de asemănarea lor fonetică (ex. „MIERE - MERE”; „PAS - VAS”).

Pentru mărcile figurative riscul de confuzie și riscul de asociere se apreciază din punct de vedere vizual și conceptual.

Similitudinea vizuală trebuie analizată ținând cont de măsura în care elementele grafice ale mărcii examinate se regăsesc sau nu în celălalt semn utilizat, respectiv, în funcție de asemănările care există între aceste mărci; este de reținut că, deoarece consumatorul reține (memorează) marca anterioară prin elementele ei esențiale și nu prin cele de detaliu, se analizează asemănările și nu deosebirile.

Similitudinea conceptuală se întâlnește atunci când cele două mărci aflate în discuție induc în mintea consumatorului aceeași idee, același mesaj.

Pentru a determina asemănarea semnelor figurative și tridimensionale acestea se compară:

- a) cu semnele grafice;
- b) cu semnele tridimensionale;
- c) cu semnele combinate, în componența cărora intră elemente figurative sau tridimensionale.

Asemănarea semnelor figurative și tridimensionale se determină în baza următoarelor criterii:

- a) forma exterioară;
- b) existența sau lipsa simetriei;
- c) semnificația semantică;
- d) tipul și caracterul reproducerilor (naturală, stilizată, caricaturală etc.);
- e) combinația de culori și nuanțe.

690418 	602643
707372 	642009
701214 	677480

Pentru a determina asemănarea semnelor combinate, acestea se compară:

- a) cu semnele combinate;
- b) cu acele tipuri de semne care figurează ca element în componența semnelor combinate examinate.

La determinarea similitudinii semnelor combinate se examinează atât similitudinea semnelor în general, cât și a părților componente ale lui, ținând cont de importanța locului pe care îl ocupă elementul identic sau similar în semnul solicitat pentru înregistrare. La examinarea locului elementului verbal și figura-

tiv în semnul combinat se ia în considerație factorul dominării vizuale a unui element. O astfel de dominare poate fi provocată atât de către mărimile mai importante ale elementului, cât și de către amplasarea lui în compoziție, mai comodă pentru a fi percepută (ex., când elementele ocupă poziția centrală de la care începe examinarea obiectului).

Dominanța elementului verbal
787506

4379

Dominanța elementului figurativ:
762574

748212

La motive relative de refuz a fost adăugat un moment foarte important pentru examinare, și anume **riscul de asociere**. În conformitate cu Legea nr.38/2008, nu vor putea fi înregistrate mărci identice/similare pentru produse *identice/similare*.

Pentru stabilirea similitudinii produselor se va ține cont de faptul că atribuirea unor produse la aceeași clasă, conform Clasificării de la Nisa, nu constituie un factor în favoarea stabilirii similitudinii lor, dar nici atribuirea acestora la diferite clase nu relevă că produsele se deosebesc.

De exemplu:

Nu vor fi considerate creând risc de asociere mărcile:

BELLA	BELLA
cl. 16 – reviste, cărți	cl.16 – hârtie igienică, șervețele
VERSUS	VERSUS
cl. 03 – parfumerie	cl. 03 – preparate abrazive

Vor fi considerate creând risc de asociere mărcile:

Victoria	Victoria
cl. 33 – brandy	cl. 33 – divin
STARDENT	STARDENT
cl. 05 – materiale pentru plombarea dinților	cl. 10 – dinți artificiali

Înregistrarea și eliberarea certificatului de înregistrare a mărcii

În cazul în care, în urma examinării cererii, se constată că sunt îndeplinite condițiile pentru înregistrarea mărcii, precum și în cazul în care nu a fost depusă nicio contestație împotriva înregistrării sau contestațiile depuse au fost respinse printr-o decizie definitivă, AGEPI decide înregistrarea mărcii, cu condiția achitării taxei stabilite. Datele privind înregistrarea mărcii se înscriu în Registrul național al mărcilor, iar titularului i se eliberează certificatul de înregistrare a mărcii. Datele referitoare la înregistrare se publică în BOPI.

Contestarea deciziilor

Orice decizie privind cererile de înregistrare a mărcilor poate fi contestată de către părți în termen de 2 luni de la data primirii ei sau de către persoanele terțe în termen de o lună de la data la care decizia a fost făcută publică. Contestația are efect suspensiv.

Deciziile de înregistrare a mărcilor pot fi contestate de către persoanele terțe în termenul cuprins între data la care decizia a fost făcută publică și data înregistrării mărcii.

Contestația se depune la AGEPI și se soluționează de către Comisia de contestații în conformitate cu regulamentul acesteia, aprobat de Guvern.

Contestația, prezentată în scris și argumentată, se consideră depusă numai după achitarea taxei stabilite.

Comisia de contestații emite hotărâri și încheieri conform competenței.

Efectele înregistrării mărcii

În conformitate cu art. 9 din Legea nr.38/2008, înregistrarea mărcii conferă titularului **dreptul exclusiv** asupra acesteia. Titularul mărcii este unicul în drept să folosească marca sa și este, de asemenea, în drept să interzică terților să utilizeze în activitatea lor comercială, fără consimțământul său:

a) un semn identic cu marca pentru produse și/sau servicii identice cu cele pentru care marca este înregistrată;

b) un semn care, din cauza identității ori similitudinii cu marca înregistrată și identității ori similitudinii produselor sau serviciilor acoperite de semn și de marcă, generează riscul de confuzie în percepția consumatorului; riscul de confuzie include și riscul de asociere între semn și marcă;

c) un semn identic ori similar cu marca pentru produse și/sau servicii diferite de cele pentru care marca este înregistrată când aceasta din urmă a dobândit un renume în Republica Moldova, iar persoana terță, în urma folosirii semnelui, fără motive justificate, profită de caracterul distinctiv ori de renumele mărcii sau le aduce atingere acestora.

Următoarele acțiuni ale terților pot fi interzise:

a) aplicarea semnelui pe produse sau pe ambalaje, precum și utilizarea lui în calitate de ambalaj, în cazul mărcilor tridimensionale;

b) oferirea produselor spre comercializare sau comercializarea ori stocarea lor în aceste scopuri sau, după caz, oferirea ori prestarea serviciilor sub acest semn;

c) importul sau exportul produselor sub acest semn;

d) utilizarea semnelui pe documentele de afaceri și în publicitate;

e) multiplicarea, stocarea sau comercializarea semnului în scopurile menționate la lit.a)–d).

f) utilizarea semnului în rețeaua internet, inclusiv în calitate de nume de domen.

Dreptul exclusiv asupra mărcii produce efecte pentru terți începând cu data publicării în BOPI sau cu data înscrierii în Registrul internațional a datelor referitoare la înregistrarea mărcii. Totodată, poate fi cerută o despăgubire rezonabilă, în limita prejudiciului cauzat, pentru acele fapte, săvârșite după publicarea cererii de înregistrare a mărcii, care vor fi interzise după publicarea înregistrării mărcii. Instanța judecătorească sesizată să se ocupe de cazul respectiv nu poate să decidă în fond atât timp, cât datele referitoare la înregistrarea mărcii nu au fost publicate.

Titularul mărcii poate plasa alături de marcă un marcaj de avertizare în formă de litera R, înscrisă într-un cerc ®, sau un text care indică faptul că marca este protejată în Republica Moldova.

Dreptul exclusiv nu se extinde asupra elementelor mărcii care, în conformitate cu legea, nu pot fi înregistrate independent în calitate de mărci, cum ar fi termenii descriptivi, cu condiția folosirii loiale a acestor elemente și respectarea intereselor legitime ale titularilor mărcii și ale terților.

Dreptul exclusiv asupra mărcii nu-i permite titularului să interzică unui terț să utilizeze în activitatea sa industrială sau comercială, în concordanță cu practicile oneste:

a) propriul său nume sau adresa sa;

b) indicațiile referitoare la specia, calitatea, cantitatea, destinația, valoarea, originea geografică, timpul fabricării produsului sau prestării serviciului, la alte caracteristici ale acestora;

c) marca, în cazul când este necesar de a indica destinația unui produs și/sau serviciu, în special în calitate de accesoriu ori de piesă detașabilă.

Principiul specialității:

Drepturile exclusive ale titularului de marcă se extind doar asupra produselor pentru care marca a fost înregistrată.

Adică, este posibilă coexistența a două mărci identice sau similare pentru produse diferite.

Exemplu :

	
cl.11- instalații de condiționare a aerului	cl. 12 - pneuri

Principiul teritorialității:

Marca este protejată doar în țara (țările) pentru care protecția a fost solicitată.

În țările în care protecția nu a fost solicitată drepturile exclusive nu se protejează.

Deci, dacă un solicitant din Moldova a înregistrat marca în Moldova, el nu are automat protecție și în România, și orice persoană terță poate obține protecție pentru un semn identic sau similar în România.

Exemplu:

5067 Marca națională	820902 Înregistrare internațională
	
Protejată în Israel	Protejată în Olanda

Durata protecției, reînnoirea

Durata protecției mărcii este de 10 ani din data de depozit și poate fi reînnoită ori de câte ori dorește titularul.

Reînnoirea poate fi cerută în ultimele 6 luni de valabilitate a certificatului. Înregistrarea poate fi reînnoită și pe parcursul a 6 luni după expirarea termenului de 10 ani, sub rezerva achitării unei taxe suplimentare.

Înregistrarea se reînnoiește numai pentru produsele și/sau serviciile pentru care a fost depusă cererea de reînnoire. La cererea solicitantului reînnoirea poate fi solicitată doar pentru o parte din produsele inițial înregistrate.

Datele privind reînnoirea înregistrării mărcii se înscriu în Registrul național al mărcilor și se publică în BOPI.

Renunțarea la marcă. Titularul poate să renunțe la marcă pentru toate sau numai pentru o parte din produsele și/sau serviciile pentru care marca a fost înregistrată. Cererea de renunțare se depune dactilografiată pe formularul tipizat elaborat de AGEPI. Cererea de renunțare se consideră depusă doar după achitarea taxelor corespunzătoare.

În cazul renunțării, drepturile asupra mărcii se sting de la data înscrierii renunțării în Registrul național al mărcilor.

Dacă în Registrul național al mărcilor sunt înscriși mai mulți titulari de drepturi referitoare la marcă, renunțarea va fi înregistrată doar cu acordul acestora. În cazul când a fost înregistrat un contract de licență, renunțarea la marcă se înscrie în Registrul național al mărcilor numai dacă titularul mărcii demonstrează că l-a informat pe licențiat despre intenția de a renunța la marcă.

Decăderea din drepturile asupra mărcii. Titularul mărcii este decăzut din drepturile asupra mărcii în urma unei cereri de decădere din drepturi, depuse la judecătoria în a cărei jurisdicție este sediul AGEPI, sau a unei cereri reconvenționale într-o acțiune de apărare a drepturilor, depuse la aceeași instanță, dacă:

a) în decursul unei perioade neîntrerupte de 5 ani, fără motive justificate, marca nu a făcut obiectul unei utilizări efective în Republica Moldova pentru produsele și/sau serviciile pentru care a fost înregistrată;

b) prin activitatea sau prin inactivitatea titularului, marca a devenit denumire uzuală în comerțul cu un produs și/sau cu un serviciu pentru care a fost înregistrată;

c) în urma utilizării mărcii de către titularul acesteia sau cu consimțământul lui, marca poate induce în eroare consumatorul, în special în ceea ce privește natura, calitatea sau proveniența geografică a produselor și/sau a serviciilor pentru care a fost înregistrată.

În cazul în care motivul decăderii din drepturi este valabil numai pentru o parte din produsele și/sau serviciile pentru care marca a fost înregistrată, titularul este declarat decăzut din drepturi numai pentru produsele și/sau serviciile respective.

Decăderea din drepturi produce efecte juridice de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreii în a cărei jurisdicție este sediul AGEPI.

În cazul în care titularul este decăzut din drepturi în totalitate sau în parte, efectele înregistrării mărcii, prevăzute de lege, încetează în aceeași măsură.

Anularea înregistrării. Marca este declarată nulă în urma unei cereri de anulare, depuse la judecătoria în a cărei jurisdicție este sediul AGEPI, sau a unei cereri reconvenționale într-o acțiune de apărare a drepturilor, depuse la aceeași instanță, dacă:

Motive absolute de nulitate:

a) marca a fost înregistrată contrar prevederilor art.7 (motive absolute de refuz);

b) solicitantul a acționat cu rea-credință în momentul depunerii cererii de înregistrare a mărcii.

Marca se consideră ca fiind înregistrată cu rea-credință în cazul în care, la momentul depunerii cererii de înregistrare a ei, solicitantul știa sau putea ști despre existența, inclusiv în străinătate, a unei astfel de mărci ce se bucură de renume în țara de origine și este promovată în Republica Moldova sau se negociază o astfel de promovare.

La anularea mărcii pe motivul înregistrării ei cu rea-credință se va ține cont, în special, de faptul dacă marca înregistrată este utilizată pentru produse care generează conflict cu o altă marcă sau dacă titularul mărcii înregistrate utilizează marca doar în scop de blocaj.

În cazul în care marcă a fost înregistrată, cu toate că la momentul înregistrării era lipsită de distinctivitate, aceasta nu poate fi declarată nulă dacă, în urma utilizării, ea a dobândit, după înregistrare, un caracter distinctiv pentru produsele și/sau serviciile pentru care a fost înregistrată.

Motive relative de nulitate:

a) există o marcă anterioară înregistrată sau depusă spre înregistrare pentru produse identice sau similare;

b) există o marcă înregistrată pe numele agentului sau reprezentantului fără acordul titularului mărcii;

c) există un drept anterior decurgând dintr-un semn folosit în circuitul comercial, care a fost dobândit până la data de depozit a cererii de înregistrare a mărcii sau, după caz, până la data priorității invocate în sprijinul cererii, în cazul în care acest semn conferă proprietarului dreptul de a interzice utilizarea unei mărci ulterioare;

d) utilizarea mărcii poate fi interzisă în virtutea unui alt drept anterior, în special a dreptului la nume, dreptului la imagine, unui drept de autor, dreptului

la o indicație geografică sau la o denumire de origine protejată, la un desen sau la un model industrial protejat, unui alt drept de proprietate industrială protejat conform legii;

e) utilizarea mărcii poate aduce atingere unui drept anterior ce ține de imaginea sau de numele unei personalități notorii în Republica Moldova.

Marca nu poate fi declarată nulă dacă titularul unuia din drepturile menționate mai sus ori succesorul de drepturi al acestuia sau, după caz, autoritatea abilitată cu ocrotirea valorilor culturale ale statului își exprimă consimțământul expres pentru înregistrarea acestei mărci până la depunerea cererii de anulare sau a cererii reconvenționale.

În cazul în care motivul nulității vizează numai o parte din produsele și/sau serviciile pentru care marca a fost înregistrată, nulitatea mărcii poate fi declarată numai în privința produselor și/sau serviciilor respective.

În cazul în care o marcă a fost declarată nulă în totalitate sau în parte, se consideră că efectele înregistrării mărcii, prevăzute de lege, nu s-au produs în aceeași măsură de la data de depozit.

Limitarea drepturilor prin inacțiunea titularului

Titularul unei mărci anterioare, sau al oricărui alt semn anterior, care a tolerat cu bună-știință timp de 5 ani consecutivi utilizarea unei mărci posterioare în Republica Moldova, nu mai are dreptul, în baza mărcii sale anterioare sau a semnului anterior, să depună o cerere de anulare și nici să se opună utilizării mărcii posterioare pentru produsele și/sau serviciile pentru care marca posterioară a fost utilizată, cu excepția cazurilor când înregistrarea mărcii posterioare a fost făcută cu rea-credință.

Marca colectivă

Art.2 din Legea nr.38/2008: *marcă colectivă* – marcă utilizată de către o asociație de fabricanți, producători, prestatori de servicii sau comercianți ori de către alte organizații similare pentru a desemna produsele și/sau serviciile lor;

Cererea de înregistrare a unei mărci colective, prezentată conform cerințelor va fi însoțită de regulamentul de utilizare a mărcii colective (statutul mărcii colective).

Regulamentul de utilizare a mărcii colective trebuie să conțină cel puțin următoarele elemente:

- a) denumirea și adresa asociației;
- b) lista membrilor asociației care au dreptul să folosească marca colectivă semnată de aceștia;
- c) scopul înregistrării mărcii colective și condițiile de folosire a ei;
- d) lista și caracteristicile calitative sau alte caracteristici comune ale produselor sau serviciilor, care vor fi desemnate cu această marcă;
- e) răspunderea pentru încălcarea condițiilor de folosire a mărcii colective;
- f) motivele pentru care utilizarea mărcii colective poate fi interzisă de către titular unui membru al asociației, precum și alte sancțiuni ce pot fi aplicate în caz de nerespectare a regulamentului ;
- g) condițiile de afiliere la asociație.

Procedura de examinare și de eliberare a certificatului de înregistrare pentru mărcile colective este supusă aceluiași regim ca mărcile individuale.

Pe lângă motivele de respingere prevăzute pentru cererea de înregistrare a unei mărci individuale, cererea de înregistrare a unei mărci colective este respinsă și dacă:

- a) solicitantul nu are calitatea de uniune sau asociație;
- b) nu sunt îndeplinite cerințele referitoare la mărcile colective prevăzute de art. 2 din Lege;
- c) regulamentul de folosire a mărcii este contrar ordinii publice sau bunelor moravuri;
- d) cererea de înregistrare a mărcii colective se respinge și în cazul când există riscul inducerii în eroare a consumatorului în ceea ce privește caracterul sau semnificația mărcii și mai ales când aceasta nu este percepută ca fiind marcă colectivă.

Cererea nu se respinge în cazul când solicitantul, prin modificarea regulamentulului de utilizare a mărcii colective, înlătură motivele refuzului.

Odată cu publicarea cererii de înregistrare a mărcii colective se publică lista membrilor asociației care au dreptul să folosească marca colectivă și un extras din Regulamentul de folosire a mărcii respective.

Titularul mărcii colective este obligat să notifice AGEPI orice modificare a regulamentulului de utilizare a mărcii. Modificarea regulamentulului de utilizare a mărcii colective produce efecte numai de la data înscrierii modificării în Registrul național al mărcilor.

Orice persoană interesată poate cere judecătoriei în a cărei jurisdicție este sediul AGEPI anularea sau decăderea din drepturi asupra unei mărci colective, oricând în perioada de protecție a ei, când:

- a) există unul din motivele pentru care marca este exclusă de la protecție și nu poate fi înregistrată conform legii, (motive absolute de nulitate);
- b) fără motive justificate, marca nu a făcut obiectul unei folosiri efective într-o perioadă neîntreruptă de 5 ani pentru produsele sau serviciile pentru care a fost înregistrată;
- c) titularul a folosit marca în alte condiții decât cele prevăzute de regulamentul de folosire a ei sau nu a luat măsuri pentru a preveni o astfel de folosire;
- d) prin folosire, marca a devenit susceptibilă de a induce publicul în eroare.

Marca de certificare

Art.2 din Legea nr.38/2008: *marcă de certificare (de conformitate)* – marcă utilizată pentru a certifica anumite caracteristici ale unui produs și/sau serviciu. Mărcile de certificare (de conformitate) pot fi înregistrate la AGEPI de către organisme de certificare, acreditate pentru efectuarea certificării conformității produselor sau serviciilor în condițiile Legii nr. 186-XV din 24 aprilie 2003 cu privire la evaluarea conformității produselor. Nu pot solicita înregistrarea unei mărci de certificare persoanele juridice, altele decât cele menționate, care fabrică, importă sau vând produse ori prestează servicii.

Cererea de înregistrare întocmită conform cerințelor se depune personal de către solicitant sau prin intermediul reprezentantului abilitat printr-o procură.

Odată cu cererea de înregistrare a mărcii de certificare sau în termen de 2 luni solicitantul trebuie să depună:

- a) regulamentul de utilizare a mărcii de certificare;
- b) autorizația sau documentul din care să rezulte desfășurarea legală a activității de certificare ori, după caz, dovada înregistrării mărcii de certificare în țara de origine.

Regulamentul de utilizare a mărcii de certificare specifică persoanele autorizate să utilizeze marca, elementele și caracteristicile care vor fi certificate prin marcă, modul în care organismul de certificare va verifica aceste caracteristici și va supraveghea utilizarea mărcii, sancțiunile pentru încălcarea regulamentului, taxele care vor fi plătite pentru utilizarea mărcii, procedurile de reglementare a litigiilor.

În cazul în care solicitantul nu prezintă în termenul stabilit materialele indicate sau o solicitare motivată de prelungire a acestui termen, dar nedepășind 2 luni, cererea se consideră retrasă.

Dacă solicitantul este o persoană juridică străină, el trebuie să prezinte dovezile înregistrării mărcii de certificare în țara de origine.

Procedura de examinare și de eliberare a certificatului de înregistrare pentru mărcile de certificare este supusă aceluiași regim ca mărcile individuale.

Pe lângă motivele de respingere prevăzute pentru cererea de înregistrare a unei mărci individuale, cererea de înregistrare a unei mărci de certificare este respinsă și în cazul în care nu a fost prezentată autorizația menționată.

Titularul unei mărci de certificare poate cere în instanța judecătorească, în numele persoanelor abilitate să utilizeze marca, repararea prejudiciului suferit în urma folosirii neautorizate a mărcii de către terți.

Marca de certificare nu poate face obiectul unei cesiuni, unui gaj și nici nu poate fi obiectul unei executări silite. Totuși, în cazul dizolvării persoanei juridice titulară a mărcii de certificare, această marcă poate fi transmisă altei persoane juridice în condițiile stabilite prin hotărârea Guvernului.

În cazul în care o marcă de certificare a încetat să mai fie protejată, ea nu poate fi depusă spre înregistrare sau utilizată înaintea expirării unui termen de 10 ani de la data încetării protecției.

Marca notorie

Mărcile notorii constituie un obiect de studiu aparte în cadrul mărcilor de produse și servicii, deoarece ele pe de o parte constituie un element important al patrimoniului oricărei întreprinderi (pentru promovarea acestora e nevoie de investiții considerabile) iar pe de altă parte ajung să fie atât de cunoscute publicului și să se bucure de o asemenea reputație încât se consideră necesar să li se asigure o protecție largită, care ar asigura evitarea inducerii în eroare a consumatorilor, dar și abuzurile de folosire de către alții a notorietății dobândite de marcă.

Legea nr.38/2008 prevede la art.2 că prin marcă notorie se va înțelege o marcă larg cunoscută în Republica Moldova la data depunerii unei cereri de înregistrare de marcă sau la data priorității revendicate în cerere, în cadrul segmentului de public vizat pentru produsele și/sau serviciile cărora li se aplică

marca, fără a fi necesară înregistrarea sau utilizarea mărcii notorii în Republica Moldova pentru a fi opusă.

La nivel internațional protecția mărcilor notorii este asigurată prin art. 6 bis al Convenției de la Paris, care prevede acordarea protecției mărcii notorii pentru produse identice sau similare, indiferent de înregistrare, necesară fiind doar cunoașterea în cercul larg al publicului și prin art.16(2) și (3) ale Acordului TRIPS la care Moldova este parte de la momentul aderării ei la OMC. Acordul TRIPS stipulează că la recunoașterea notorietății trebuie să se țină cont de gradul de recunoaștere a mărcii în segmente relevante ale publicului ca rezultat al promovării și publicității. În plus, Acordul TRIPS, spre deosebire de Convenția de la Paris, se referă și la protecția mărcilor notorii vizavi de servicii și de produse neconcurente.

Constatarea notorietății unei mărci este reglementată de prevederile *Legii nr.38/2008* și *Recomandării comune referitor la dispozițiile privind protecția mărcilor notorii*, aprobată la Adunarea Generală a OMPI din 20-29 septembrie 1999 (în continuare - Recomandare).

Conform art.32¹ alin.(3) al Legii nr.38/2008, durata protecției unei mărci notorii este nelimitată. Conform art.32² alin.(1) al Legii nr.38/2008, în cazul apariției unui conflict referitor la o marcă larg cunoscută în Republica Moldova în cadrul unui segment de public vizat, persoana interesată care utilizează cu bună-credință în activitatea sa comercială această marcă poate depune o cerere de constatare a notorietății mărcii la judecătoria în a cărei jurisdicție este sediul AGEPI, în conformitate cu prevederile art.166 din Codul de procedură civilă.

Alin.(2) al aceluiași articol prevede că cererea trebuie să se refere la o singură marcă. O singură marcă se consideră semnul utilizat întocmai într-un ansamblu concret de elemente.

O marcă dobândește un caracter de notorietate numai în cazul unei utilizări îndelungate și intensive a acesteia. În urma utilizării marca trebuie să fie recunoscută ușor de către consumatorul mediu și să aibă o anumită reputație în ce privește calitatea produsului și/sau serviciului. Corespunzător, notorietatea se recunoaște pentru marca real utilizată de producător, iar probele prezentate în sprijinul notorietății mărcii trebuie să se refere la semnul utilizat, deoarece doar prin utilizare marca capătă un grad de cunoaștere avansat.

Din data din care o marcă este recunoscută notorie aceasta beneficiază de o protecție mai largă prin prisma prevederilor art.8 alin.(1) lit.c) ce stipulează că o marcă poate fi refuzată de la protecție în cazul când este identică sau similară cu o marcă anterioară și este solicitată spre înregistrare pentru produse și/sau servicii care nu sunt similare cu cele pentru care marca anterioară este înregistrată, în cazul când marca anterioară se bucură de renume în Republica Moldova și dacă utilizarea mărcii solicitate, fără motiv justificat, ar aduce un profit nemeritat din caracterul distinctiv ori din renumele mărcii anterioare sau le-ar aduce atingere acestora.

Astfel, în cazul în care reclamantului i se va recunoaște notorietatea mărcii, acesta se va putea opune înregistrării unor mărci identice sau similare posteroare datei de recunoaștere a notorietății indiferent de clasa de produse și/sau servicii pentru care s-a solicitat protecția.

Conform art.32³ al Legii nr.38/2008 „cererea de recunoaștere a notorietății trebuie să fie însoțită de documente ce adevăresc următoarele:

- a) titularul sau utilizatorul mărcii;
- b) lista produselor și/sau serviciilor cărora li se aplică marca;
- c) documentele ce demonstrează gradul de cunoaștere a mărcii în cadrul segmentului de public vizat pentru produsele și/sau serviciile cărora li se aplică marca;
- d) începutul și durata utilizării mărcii;
- e) aria geografică de utilizare a mărcii în Republica Moldova.

Conform art.32⁴ al Legii nr.38/2008, la cererea de constatare a notorietății mărcii se anexează:

a) documente ce conțin informații despre factorii în a căror bază se poate face concluzia despre notorietatea semnului, inclusiv despre:

- gradul de cunoaștere a semnului pe piață de către segmentul de public vizat;

- durata (începutul și perioada), gradul și întinderea geografică a oricărei utilizări a semnului;

- durata, gradul și întinderea geografică a activității de promovare a semnului respectiv, inclusiv publicitatea și prezentarea la iarmaroace sau expoziții a produselor și/sau a serviciilor marcate cu acesta;

- durata și întinderea geografică a oricărei înregistrări a semnului și/sau a oricărei cereri de înregistrare a lui, în măsura în care reflectă utilizarea sau recunoașterea acestui semn;

- raportul de evaluare care determină valoarea mărcii;

- rezultatul sondajelor efectuate de solicitant;

- orice alte informații suplimentare;

b) reproducerea grafică sau fotografică a mărcii, prezentată în culoarea sau în combinația de culori în care se solicită constatarea notorietății mărcii, cu imagine de o calitate ireproșabilă, clară și distinctă;

c) reproducerea grafică sau fotografică a mărcii în vedere generală și din mai multe vederi, diferite, dacă se solicită constatarea notorietății mărcii tridimensionale;

d) mostra etichetei (în mărime naturală), dacă se solicită constatarea notorietății mărcii în etichetă;

e) procura, în cazul depunerii cererii prin mandatar autorizat/reprezentant.

Corespunzător, reclamantul trebuie să probeze în fața instanței gradul de cunoaștere a mărcii în cadrul segmentului de public vizat pentru produsele și/sau serviciile cărora li se aplică marca.

Notorietatea unei mărci se constată de către instanța de judecată în baza probelor prezentate de solicitant, care trebuie să fie suficiente, concludente și să corespundă anumitor cerințe.

Una din probele de bază ce atestă gradul de cunoaștere a mărcii este chestionarul (sondaj de opinie) efectuat în rândul consumatorilor în privința gradului de cunoaștere a mărcii.

Cerințele față de sondaj, elaborate în conformitate cu Recomandarea OMPI sunt prevăzute la art.32⁶ alin.(3), (4), (5), (6) al Legii nr.38/2008:

(3) Sondajul se efectuează pe un eșantion reprezentativ în raport cu segmentul de public vizat. Aria geografică a sondajului și mărimea eșantionului se stabilesc în funcție de caracterul/specificul produselor și/sau al serviciilor pentru care se folosește marca.

(4) La stabilirea notorietății mărcii pentru produsele cu destinație tehnică trebuie să fie chestionați consumatorii produselor respective (atât din cercul producătorilor, cât și din rețeaua de comerț). Astfel, este necesar ca nu mai puțin de 60% din numărul acestor respondenți să cunoască marca respectivă.

(5) **La stabilirea notorietății mărcii pentru produsele de consum curent trebuie să fie chestionat consumatorul "mediu" (luându-se în considerare vârsta, sexul, studiile, starea socială și materială, legătura cu produsul marcat), precum și specialiști din ramura respectivă a industriei și a comerțului. Astfel, este necesar ca majoritatea respondenților să cunoască marca respectivă.**

(6) În cadrul sondajului, respondenții trebuie să răspundă:

- a) dacă cunosc marca respectivă;
- b) care este titularul mărcii sau producătorul produsului marcat cu o astfel de marcă;
- c) de la ce dată cunosc marca;
- d) cum apreciază marca (le este bine cunoscută, cunoscută, slab cunoscută, necunoscută);
- e) cum apreciază produsul (este excelent, foarte bun, bun, mediu, nesatisfăcător etc.);
- f) la alte întrebări rezonabile ce țin de domeniul de cunoaștere a mărcii.

Instanța de judecată urmează să constate dacă sondajul anexat la cerere satisface criteriile stabilite conform prevederilor legislației în vigoare.

Nu poate fi recunoscută notorie marca care a devenit larg cunoscută în cadrul unui anumit segment de public după data priorității invocate în susținerea unei mărci identice sau similare pentru produse și/sau servicii identice sau similare pe numele unui alt solicitant.

În vederea stabilirii notorietății, în special, vor fi analizate:

- **Gradul de recunoaștere a mărcii** - informație ce poate fi obținută de la segmentele relevante ale publicului, cum ar fi distribuitorii, licențiații, importatorii și clienții actuali și potențiali;
 - **Teritoriul și durata de folosire a mărcii;**
 - **Durata și intensitatea publicității.** Având în vedere că mijloacele de comunicare actuale permit ca marca să poată deveni notorie peste noapte, durata nu este o condiție primordială, se vor lua însă în considerație mijloacele de publicitate, care pot fi spoturile publicitare lansate în mass-media, participarea la expoziții și târguri internaționale, precum și alte mijloace promoționale folosite de companie (spre exemplu, compania „McDonald’s” doar în 1974-1979 a investit peste 57 mil. USD în publicitate);
 - **Gradul de extindere teritorială a recunoașterii, folosirii, publicității, înregistrării sau alți factori care pot fi relevanți în ceea ce privește recunoașterea lo-**

cală, regională sau mondială a mărcii. Chiar și cele mai cunoscute mărci nu sunt protejate pretutindeni în lume și în toate clasele de produse și servicii. Aceasta, însă, nu îndreptățește concurența neloială și acțiunile cu rea-credință;

- **Valoarea comercială atribuită mărcii.** Valoarea mărcii, de asemenea, poate fi revendicată ca motiv de recunoaștere a notorietății.

Niște date relevante în acest sens sunt: Marca „Kodak” - evaluată la moment la 12,2 mld. USD, pe când activele materiale ale firmei valorează 9,3 mld., marca „Polaroid” valorează de trei ori mai mult decât activele materiale ale firmei, marca „Barbie” valorează cât întreaga firmă „Mattel”, „Budweiser” este apreciată la 10 mld. USD, pe când activele materiale ale firmei „Anheuser-Busch” - 8 mld. Aceste diferențe se datorează diferenței dintre valoarea de bilanț care se bazează pe costuri și cea de piață bazată pe sumele propuse de alți agenți economici.

Lista criteriilor nu trebuie percepută ca fiind una exhaustivă, există și alte criterii de determinare a notorietății unei mărci printre care ar putea fi menționate:

- **Gradul de distinctivitate inerentă sau dobândită a mărcii;**
- **Gradul de exclusivitate a mărcii și extinderea folosirii aceluiași semn de terți.** Cu cât mai mulți agenți economici folosesc același semn pentru a-și identifica produsele, cu atât este mai mică probabilitatea de recunoaștere a notorietății mărcii și, mai ales, cu atât mai greu este să demonstrezi actele de rea-credință privind produsele și serviciile diferite de cele pentru care marca este pretinsă a fi notorie;

- **Natura produselor și serviciilor pentru care se solicită recunoașterea notorietății semnelui și canalele de distribuție.** Astfel, dacă un bun este comercializat prin diferite canale de distribuție, iar segmentul vizat de public este foarte larg și este reprezentat de persoane din diferite domenii și diferite păaturi sociale (cum ar fi cazul produselor de larg consum), folosirea de către un terț a aceleiași mărci va cauza prejudiciul companiei titulare a mărcii notorii și va cauza o diluare a mărcii, pe când folosirea de către terți a produselor și serviciilor diferite a unei mărci notorii pentru produse ce sunt comercializate prin canale de distribuție specializate va cauza mai puține confuzii și este mai mică probabilitatea de diluare a mărcii;

- **Gradul în care reputația mărcii simbolizează bunuri calitative.** Gradul de asigurare a calității poate constitui un argument forte în demonstrarea diluării și ponerii mărcii.

Chiar și gradul de contrafacere a mărcii pe plan național și internațional poate constitui un argument în favoarea recunoașterii notorietății, deoarece doar o marcă bine cunoscută și care se bucură de reputație este des copiată.

Înregistrarea internațională a mărcilor

Protecția internațională a mărcilor este asigurată în baza a 2 tratate:

- **Aranjamentul de la Madrid privind înregistrarea internațională a mărcilor** din 1891;

- **Protocolul referitor la Aranjamentul privind înregistrarea internațională a mărcilor** din 1989.

Ambele tratate se referă la înregistrarea internațională a mărcilor. Conform prevederilor ambelor tratate, orice producător/prestator de servicii care este național/domiciliat/întreprindere reală și efectivă într-un stat membru al Aranjamentului/Protocolului poate solicita protecție în oricare dintre statele membre ale Aranjamentului/Protocolului printr-o singură cerere.

Deosebiri dintre Aranjament și Protocol	
Aranjament	Protocol
Cererea internațională se poate baza doar pe o înregistrare națională	Cererea internațională se poate baza atât pe o înregistrare națională, cât și pe o cerere națională
Limba de lucru franceză	Limbile de lucru franceză, engleză, spaniolă
Țările desemnate nu pot solicita taxe individuale	Țările desemnate pot solicita taxe individuale
Examinarea obligatorie în cel mult 12 luni	Țările desemnate pot solicita efectuarea examinării în 18 luni
Obligativitatea urmării cascadei	Flexibilitatea alegerii țării de origine
Perioada de dependență de 5 ani este absolută	Perioada de dependență de 5 ani este relativă, cererea internațională după radierea din Registrul internațional poate fi transformată în cerere națională

Pentru a nu exista o suprapunere între ele, la adoptarea Protocolului a fost introdusă așa-numita "clauză de salvagardare", art.9sexies (vechi) din Protocol, care prevedea că în cazul în care, în ceea ce privește o cerere internațională, oficiul de origine este oficiul unui stat, care este parte, în același timp, la Protocolul și la Aranjamentul de la Madrid, și țara desemnată, de asemenea, este concomitent parte la Protocolul și la Aranjamentul de la Madrid, dispozițiile Protocolului nu au efect și se vor aplica prevederile Aranjamentului.

Totuși, a fost introdusă posibilitatea revederii acestei clauze la expirarea unui termen de 10 ani de la intrarea în vigoare a Protocolului, dar nu înaintea expirării unui termen de 5 ani de la data la care majoritatea țărilor care sunt părți la Aranjamentul de la Madrid au devenit parte la Protocol. Abrogarea sau modificarea clauzei de salvagardare a fost posibilă cu majoritatea de trei pătrimi de voturi ale statelor care sunt parte la ambele tratate.

Acest termen a expirat la 1 decembrie 2005.

În scopul revederii clauzei de salvagardare a fost creat un grup de lucru care în cadrul a 5 ședințe, analizând avantajele și dezavantajele ambelor tratate, a votat cu o majoritate de mai mult de 3 sferturi din țările care sunt parte la ambele tratate anularea clauzei de salvagardare și a propus ca art. 9 sexies să fie modificat după cum urmează:

Art.9sexies (nou)

(1)(a) Protocolul și doar Protocolul se va aplica în relațiile dintre statele care sunt parte concomitent la ambele tratate (Aranjament și Protocol).

În plus, noul art.9sexies (1)a a fost completat cu alineatul (1)b referitor la termenul limită pentru refuzuri și taxele individuale. În conformitate cu acest nou

alineat, în cazul unei desemnări conform noului articol 9sexies (1)a), țările parte la ambele tratate (Aranjament și Protocol) nu au dreptul la o declarație în sensul art. 5.2)b) sau art.5.2)c) din Protocol (prelungirea termenului pentru notificarea unui refuz provizoriu) sau art.8.7) din Protocol (taxele individuale).

Aceste modificări au intrat în vigoare din 1 septembrie 2008.

De asemenea, un fapt important a fost și revederea taxei standard pentru fiecare desemnare și pentru fiecare clasă în plus la a 3-a care au fost mărite de la 73 CHF la 100 CHF.

Avantajele obținute de solicitanți în urma revederii clauzei de salvagardare:

1. Posibilitatea evitării obligativității cascadei:

- în conformitate cu Aranjamentul, oficiul de origine este definit drept oficiul țării parte la Aranjament în care solicitantul:

- a) are o întreprindere reală și efectivă;
- b) în lipsa acesteia, țara în care își are domiciliul;
- c) în lipsa acestora, țara a cărui național este.

Solicitantul este obligat să urmeze așa-numita „cascadă”, el nu are libera alegere a oficiului de origine. Spre exemplu, solicitantul nu poate alege drept oficiu de origine, oficiul țării parte la Aranjament, în care își are domiciliul, dacă el are o întreprindere reală și efectivă într-un alt stat membru al Aranjamentului;

- spre deosebire de prevederile stricte ale Aranjamentului, în cazul desemnărilor guvernate de Protocol nu există obligativitatea aplicării așa-numitei cascade. În conformitate cu Protocolul, oficiul de origine este definit într-o manieră care presupune posibilitatea de a alege oficiul de origine drept oficiul țării parte la Protocol în care solicitantul are o întreprindere, domiciliul sau a cărui național este.

Interpretarea noțiunilor de „național”, „domiciliu”, „întreprindere reală și „efectivă” este conformă legislației fiecărei țări.

2. Posibilitatea de a depune o cerere în una dintre cele 3 limbi: franceză, engleză, spaniolă (în cazul în care oficiul național nu prevede altfel).

3. Posibilitatea depunerii unei cereri internaționale în baza unei cereri naționale cu excepția cazurilor în care o desemnare se referă la una din țările parte exclusiv la Aranjament (Algeria):

- în conformitate cu Aranjamentul, pentru a putea depune o cerere de înregistrare internațională, solicitantul trebuie să obțină obligatoriu înregistrarea mărcii sale pe cale națională;

- în conformitate cu Protocolul, cererea pentru înregistrarea internațională se poate baza atât pe o înregistrare națională, cât și pe o cerere.

4. Posibilitatea transformării înregistrării internaționale în cerere națională conform art.9 *quinquies* al Protocolului, în cazul în care desemnarea internațională este guvernată de Protocol în virtutea noului articol 9 *sexies*.

Dacă la cererea oficiului de origine înregistrarea internațională se exclude din registrul internațional referitor la toate sau la o parte din produsele și/sau serviciile enumerate în înregistrarea menționată și persoana, care era titularul înregistrării internaționale, depune o cerere de înregistrare a aceiași mărci la AGEPI, cu condiția că pe teritoriul Republicii Moldova înregistrarea

internațională avea efect în baza Protocolului, această cerere va fi tratată ca și cum ea ar fi depusă la data înregistrării internaționale sau la data extinderii teritoriale pentru Republica Moldova, iar dacă înregistrarea internațională avea prioritate, atunci această cerere va beneficia de aceeași prioritate, cu condiția ca:

a) cererea să fie depusă în termen de 3 luni de la data la care înregistrarea internațională a fost exclusă din registru;

b) produsele și serviciile enumerate în cerere trebuie să acopere efectiv lista produselor și serviciilor cuprinse în înregistrarea internațională referitor la Republica Moldova;

c) cererea menționată trebuie să corespundă tuturor cerințelor legislației naționale, inclusiv cerințelor referitoare la taxe.

5. O cerere privind renunțarea sau anularea referitor la o desemnare internațională guvernată de Protocol în virtutea noului articol 9 *sexies* va putea fi depusă direct la Biroul Internațional.

Procedura urmată de o cerere internațională în care RM este țară desemnată:

Cererea este examinată formal, este publicată de către Biroul Internațional în Gazeta OMPI după care este notificată tuturor țărilor desemnate.

Conform art.79(2) din Legea nr.38/2008: Prin derogare de la art.40 alin.(1), opoziția împotriva unei înregistrări internaționale poate fi formulată în termen de 6 luni de la data publicării oficiale de către Biroul Internațional a informației referitoare la extinderea efectelor acestei înregistrări internaționale asupra Republicii Moldova.

Examinarea de fond este identică procedurii naționale.

Examinarea de fond se efectuează în termen de 12 luni din data notificării oficiului de către Biroul Internațional. În cadrul examinării de fond se examinează respectarea condițiilor de protecție a mărcii conform art.41 din Lege, și anume:

a) examinarea privind motivele absolute de refuz prevăzute la art.7 din Lege;

b) examinarea privind motivele relative de refuz prevăzute la art.8 din Lege;

c) examinarea observațiilor și opozițiilor terților, dacă este cazul.

Dacă în urma examinării de fond marca se acceptă, atunci ea se publică pe site-ul AGEPI și după 30 de zile decizia de acordare a protecției se expediază pe cale electronică la Biroul Internațional.

În cazul când înregistrarea internațională supusă examinării de fond nu întrunește condițiile de protecție prevăzute de lege sau când a fost formulată o opoziție împotriva acestei înregistrări internaționale, AGEPI emite un *Refuz provizoriu* pentru toate ori, după caz, pentru o parte din produsele și/sau serviciile solicitate, pe care îl notifică Biroului Internațional pe cale electronică. Solicitantul dispune de 2 luni de la data primirii avizului provizoriu pentru a prezenta punctul său de vedere.

În funcție de rezultatul examinării de fond se adoptă:

1) *Decizia de înregistrare a mărcii* în totalitate sau în parte sau

2) *Decizia de respingere a cererii* de înregistrare a mărcii.

După emiterea deciziei de accept total sau parțial decizia se publică pe

site-ul AGEPI și după 30 de zile decizia de acordare a protecției se expediază pe cale electronică la Biroul Internațional.

Protecția mărcilor în alte state utilizând Sistemul de la Madrid (AGEPI ca oficiu al țării de origine)

În termen de o lună de la data recepționării, AGEPI examinează și verifică documentele *cererii internaționale* în vederea respectării condițiilor de formă și a corespunderii datelor cererii cu cele înscrise în *Registrul național al mărcilor* sau, după caz, în *Registrul național al cererilor de înregistrare a mărcilor*.

Dacă sunt depistate greșeli sau inexactități a căror corectare necesită consimțământul solicitantului, AGEPI le notifică solicitantului și îl invită să remedieze greșelile sau inexactitățile într-un termen rezonabil.

Dacă cererea corespunde prevederilor Legii nr.38/2008 și ale Convențiilor Internaționale corespunzătoare, un exemplar al cererii se expediază pe adresa Biroului Internațional, iar un alt exemplar – solicitantului, drept confirmare a depunerii cererii.

Unele aspecte ce țin de procedura de înregistrare internațională

Alegerea limbii de corespondență

În cazul unei cereri internaționale solicitantul poate (prin bifarea căsuței corespunzătoare) indica dacă dorește să recepționeze comunicările din partea Biroului Internațional în limba engleză, franceză sau spaniolă. Nu este necesar de bifat căsuța corespunzătoare în cazul în care solicitantul dorește să primească corespondența în aceeași limbă în care a completat cererea. De notat că alegerea limbii se referă doar la corespondența Biroului Internațional.

Indicarea înregistrării (cererii) de bază

Înregistrarea de bază efectuată de oficiul de origine trebuie să fie specificată prin indicarea numărului și datei de înregistrare. Această dată trebuie să fie data care, conform legislației naționale, este considerată drept data înregistrării, care nu este neapărat data la care marca a fost, de fapt, înscrisă în Registru, spre exemplu dacă conform legii naționale marca se consideră înregistrată la data depunerii, aceasta este data care trebuie indicată la data înregistrării.

În cazul în care o cerere de înregistrare internațională se bazează pe o înregistrare națională, numărul de depozit a cererii din care a rezultat înregistrarea națională nu trebuie indicat, deoarece poate duce la confuzii.

Declarația privind neinvocarea dreptului exclusiv

Dacă solicitantul dorește să declare că nu va revendica dreptul exclusiv asupra anumitor elemente verbale din marcă, el trebuie să bifeze căsuța corespunzătoare, indicând elementele corespunzătoare. Scopul acestei declarații este evitarea refuzurilor din unele țări desemnate.

Dacă limitarea dreptului exclusiv a fost indicată, această declarație trebuie să se refere la toate țările desemnate.

Pentru a face declarația de neinvocare a drepturilor exclusive nu este neapărat ca la nivel național elementele respective să fie disclamate, precum nu este obligatoriu nici în cazul în care la nivel național anumite elemente au fost disclamate, acest fapt să fie indicat în cererea de înregistrare internațională.

Protecția mărcilor în alte state utilizând sistemele naționale/regionale

Obținerea protecției în alte state pe cale națională este reglementată de legislația țării în care se solicită protecția. Există posibilitatea obținerii protecției în mai multe state concomitent, cum ar fi statele comunității europene.

În acest scop, cererea de înregistrare va fi depusă direct la Oficiul Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală (EUIPO).

5. INDICAȚII GEOGRAFICE ȘI DENUMIRI DE ORIGINE

Indicațiile geografice reprezintă unul dintre cele mai puțin valorificate obiecte de proprietate intelectuală. Însă, în ultimele decenii, în special după încheierea în anul 1994 a Acordului TRIPS, se înregistrează o creștere a interesului mai multor state pentru sistemul de protecție a indicațiilor geografice. Acest interes se datorează, în mare parte, efectelor economice palpabile pe care le au indicațiile geografice în comerțul cu produse agricole și manufacturate.

Potrivit unui studiu realizat la nivel comunitar:

- în anul 2010, produsele cu indicații geografice (în continuare – IG) au constituit 5,7% (54,3 mld. euro) din totalul produselor agroalimentare fabricate în cele 27 de țări ale UE;

- din 2005 până în 2010, comerțul cu produse purtând IG a crescut cu 12%, iar ținând cont de rata inflației, creșterea efectivă a constituit 1,6%;

- produsele care poartă IG sunt vândute la un preț ce depășește uneori de 2,23 ori prețul aceluiași produs, care însă nu beneficiază de IG (aici este important de menționat că această cifră nu reflectă profiturile realizate de producători, deoarece adesea un produs cu IG implică și cheltuieli mai mari decât un produs fără IG);

- în 2010, totalul exporturilor de produse cu IG a constituit 11,5 mld. euro, ceea ce constituie 15% din totalul exporturilor Uniunii Europene în domeniul agroalimentar;

- aproximativ 87% din vinurile și 64% din băuturile alcoolice tari exportate de Uniunea Europeană poartă IG.

Interesul major pentru dezvoltarea și promovarea indicațiilor geografice rezultă din faptul că IG au un important rol economic și reprezintă valoroase instrumente ale marketingului în economia globală. Totodată, de IG sunt legate și probleme majore, deoarece niciun alt obiect de proprietate intelectuală nu este atât de complex, atât de ancorat și implicat în economia și politica mondială ca indicațiile geografice.

Urmărind evoluția istorică a conceptului de indicație geografică, putem afirma că IG erau utilizate încă din antichitate pentru a diferenția produsele și a indica concomitent proveniența acestora. Astfel, una dintre cele mai vechi indicații geografice CHIOS, utilizate pentru a identifica vinuri roșii provenite din insula Chios, Grecia, datează din secolul al V-lea î.Hr. Vinul provenit din insula greacă Chios a fost printre cele mai apreciate vinuri din antichitate, și, conform memoriilor lui Theopompus și mitologiei grecești, a fost primul vin roșu, numit mai târziu „vin negru”. Vinul din Chios a fost exportat începând cu sec. al V-lea î.Hr., în cantități mari, către Atena, fapt atestat prin numărul mare de amfore marcate cu denumirea Chios descoperite în urma cercetărilor arheologice moderne. Vinul Chios a fost caracterizat de Plutarh și Athenaeus ca un vin de lux, foarte costisitor, 2 drahme per amforă, comparativ cu aproximativ 2-10 obols per amforă pentru un vin local (1 drahma = 6 obols). Înainte de sec. I d.Hr, vinul din Chios se număra printre vinurile de lux în Roma. În special, acesta era prescris în cantități mici în scopuri medicale și era considerat un lux extrem.

Cu toate că erau valorificate din punct de vedere economic, conturarea juridică a conceptului de indicație geografică în sensul actual al acestuia a început abia la sfârșitul secolului al XIX-lea în unele țări europene (Portugalia, Franța, Italia) și s-a definitivat la începutul secolului XX în Franța. Anume în Franța a apărut pentru prima dată conceptul de produs cu origine și calitate garantată (vom detalia acest subiect în capitolele următoare). Deoarece sistemul indicațiilor geografice s-a dovedit a fi unul de succes, foarte curând și alte state europene și-au orientat politicile, în special cele agricole și alimentare, spre valorificarea acestora. Astfel, în 2010, în spațiul comunitar erau protejate 2768 de IG provenite din statele membre, iar în 2014 numărul acestora a depășit cifra de 3500.

În același timp, nu putem să nu menționăm că există și state care nu au acceptat politica de recunoaștere a unui sistem al indicațiilor geografice *sui generis*, recurgând la protecția acestora prin alte legi (în special, în calitate de mărci colective sau de certificare) sau prin acte privind reprimarea concurenței neloiale. Printre statele cu un sistem indirect de protecție a indicațiilor geografice se numără Statele Unite ale Americii, Noua Zeelandă, Australia.

În pofida diferențelor de definire juridică a indicațiilor geografice, cert este că și țările care nu recunosc indicațiile geografice printr-un sistem *sui generis*, valorifică din plin atuurile pe care le oferă acestea, spre exemplu în SUA sunt protejate în calitate de mărci de certificare/colective asemenea indicații geografice precum „Florida” pentru portocale, „Idaho” pentru cartofi sau „Napa” pentru vinuri provenite din Napa Valley, California. Australia, de asemenea promovează pe larg vinul de „Australia”.

Dacă este să vorbim despre o recunoaștere internațională a indicațiilor geografice în calitate de drept de proprietate intelectuală, primele tentative în acest sens au fost făcute încă la sfârșitul secolului al XIX-lea, și anume, în anul 1883, când la încheierea Convenției de la Paris, negociatorii, adunați de fapt pentru a conferi o protecție provizorie invențiilor expuse în cadrul expozițiilor internaționale, au abordat și subiectul indicațiilor de proveniență.

Art.1(2) al Convenției de la Paris stipulează:

Protecția proprietății industriale are ca obiect brevetele de invenție, modelele de utilitate, desenele și modelele industriale, mărcile de fabrică sau de comerț, mărcile de serviciu, numele comercial și indicațiile de proveniență sau denumirile de origine, precum și reprimarea concurenței neloiale.

Astfel, în Convenția de la Paris, pentru prima dată indicația de proveniență a fost clar atribuită obiectelor de proprietate industrială.

După încheierea Convenției de la Paris, au fost întreprinse numeroase eforturi în vederea creșterii nivelului de protecție multilaterală a indicațiilor de proveniență și denumirilor de origine, care a condus la adoptarea Acordului de la Madrid privind sancțiunile pentru indicații false sau înșelătoare de proveniență a produselor, din anul 1891, la adoptarea Aranjamentului de la Lisabona privind protecția denumirilor de origine și înregistrarea lor internațională, din 1958 (în continuare - Aranjamentul de la Lisabona), și la includerea, în Acordul TRIPS a unei secțiuni speciale dedicate indicațiilor geografice.

Deși primele încercări de a conferi o anumită protecție indicațiilor geografice au fost întreprinse la nivel internațional încă în 1883, Convenția de la Paris nu conține o definiție clară a ceea ce constituie o indicație geografică, referindu-se doar la prohibiția de a utiliza indicații false sau înșelătoare. Același lucru îl putem spune și despre Acordul de la Madrid privind sancțiunile pentru indicații false sau înșelătoare de proveniență a produselor. Ambele tratate nu se referă expres la indicații geografice, operând cu o noțiune mult mai largă, și anume cea a indicației de proveniență. Următorul acord internațional care se referă la protecția denumirilor geografice este, după cum menționam mai sus, Aranjamentul de la Lisabona, care instituie regimul juridic necesar protecției denumirilor de origine (categorie mai specială a indicațiilor geografice).

Prima definiție internațională a conceptului de indicație geografică o găsim în Acordul TRIPS la art.22(1): *Indicațiile geografice sunt, în sensul prezentului Acord, indicațiile care identifică un bun ca fiind originar din teritoriul unui Membru, sau o regiune sau localitate din acest teritoriu, în cazul în care o anumită calitate, reputație sau altă caracteristică a acestuia poate fi atribuită originii sale geografice.*

Această definiție dată de Acordul TRIPS este și una dintre cele mai vaste, deoarece nu se rezumă la denumiri geografice, ci se referă în egală măsură și la alte forme de exprimare a indicațiilor geografice (imagini, monumente etc.). Concomitent, definiția dată de TRIPS nu conține restricții referitor la procesul de producere sau referitor la proveniența materiilor prime. Conform prevederilor Acordului TRIPS, de protecție în calitate de indicație geografică se poate bucura „turnul Eiffel” pentru produse provenite din Franța sau „statuia Libertății” pentru produse de origine americană, sau imaginea personajului imaginar „Juan Valdez” pentru cafeaua provenită din Columbia.

Cât privește reglementarea conceptului de indicație geografică la nivel național, menționăm că există legislații care au mers mai departe, definind noțiunea de indicație geografică mai larg decât o face Acordul TRIPS. De exemplu, Brazilia și Azerbaijan acordă posibilitatea protecției indicațiilor geografice nu doar pentru produse, dar și pentru servicii. Această posibilitate de atribuire a indicațiilor geografice și pentru servicii rezultă, în special, din realitățile economice ale statelor menționate, spre exemplu în Azerbaijan există stațiuni balneare unice care întrunesc cerințele unei indicații geografice: există o reputație a acestor zone, factori naturali specifici și există cunoștințe specifice tradiționale.

Însumând cele relatate mai sus, se conturează trei noțiuni cu care operează legiuitorul, atât la nivel național, cât și la nivel internațional, și anume, indicația de proveniență, indicația geografică și denumirea de origine. Dat fiind faptul că în continuare vom face uz de toate aceste 3 noțiuni, este necesară o diferențiere clară a acestora:

Indicația de proveniență – orice semn utilizat pentru a indica direct sau indirect proveniența unui produs fără a fi necesară existența unei legături între calitatea produsului și proveniența sa (de ex.: „Fabricat în Moldova”).

Indicația geografică – indicația care identifică un produs ca fiind originar dintr-un anumit teritoriu sau o regiune, sau localitate din acest teritoriu, în cazul în care o anumită calitate, reputație sau altă caracteristică a acestuia poate fi

atribuită originii sale geografice (de ex.: „Divin” pentru distilat de vin învechit (deși cuvântul Divin nu este o denumire geografică, acesta se asociază în mintea consumatorului cu distilat de vin învechit provenit din Republica Moldova și corespunde prevederilor art. 5(3) din Legea nr. 66 din 27 martie 2008 privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate (în continuare - Legea nr.66/2008))).

Denumirea de origine - denumirea geografică a țării, regiunii sau localității, utilizată pentru desemnarea produsului provenit din acest teritoriu, calitatea și proprietățile cărui sunt determinate exclusiv sau în mod esențial de mediul geografic, incluzând factorii naturali și umani (de ex.: „Ciudai” pentru vinuri roșii de desert).

Pentru a diferenția clar cele trei noțiuni, în tabelul de mai jos vom delimita asemănările/deosebirile dintre acestea:

Indicația de proveniență	Indicația geografică	Denumirea de origine
	Indică proveniența produselor	
-	Diferențiază produsele	
-	Garantează o anumită calitate	
-	Calitate, caracteristici, reputație datorate originii geografice	Calitate, caracteristici datorate originii geografice
-	Caracteristicile/reputația pot fi atribuite originii geografice	Calitatea/caracteristicile sunt datorate exclusiv sau în mod esențial originii geografice
-	Materia primă, în mare parte, trebuie să provină din teritoriul delimitat*	Materia primă trebuie să provină integral din teritoriul delimitat*
Producerea trebuie să aibă loc în teritoriul indicat*	Una dintre etapele producerii trebuie să aibă loc în aria geografică delimitată*	Toate etapele producerii trebuie să aibă loc în aria geografică delimitată*

*Conform cerințelor comunitare, care se regăsesc și în legislația națională.

Relația dintre aceste trei noțiuni înrudite poate fi cel mai ușor prezentată prin figura de mai jos.

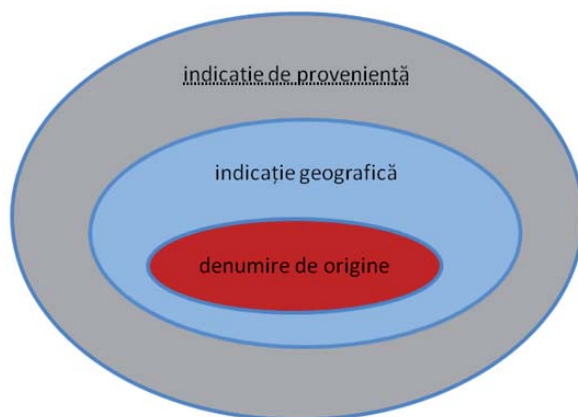

Fig. 1

După cum se observă din această figură, orice indicație geografică poate fi indicație de proveniență, dar numai o parte din indicațiile de proveniență întrunesc criteriile necesare pentru a se califica drept indicații geografice. De asemenea, orice denumire de origine poate fi protejată și ca indicație geografică, dar numai o parte dintre indicațiile geografice se pot ridica la rigorile impuse de denumirile de origine.

Subliniem că obiecte ale proprietății intelectuale sunt doar indicația geografică și denumirea de origine, iar dată fiind relația dintre acestea, termenul de indicație geografică (IG) va fi utilizat în continuare pentru a ne referi la ambele noțiuni.

Din definițiile enunțate mai sus este clar că atunci, când vorbim despre indicații geografice, vorbim, în primul rând, despre un semn utilizat pentru a diferenția un produs, ceea ce face ca indicația geografică să se suprapună cu un alt obiect de proprietate intelectuală, și anume, marca.

Ambele obiecte sunt aplicate pe produse, ambele au funcția de diferențiere, ambele au funcția de a indica sursa produsului, totuși, există o mare diferență între indicații geografice și mărci, care trebuie din start subliniate pentru a evita confuziile ulterioare.

Similitudinile și diferențele dintre indicații geografice și mărci

Indicația geografică	Marca
În calitate de indicație geografică pot fi protejate doar indicațiile ce creează o asociere cu o anumită proveniență a produselor (denumiri geografice sau negeografice tradițional asociate cu o anumită regiune)	În calitate de marcă poate fi protejată orice semn pasibil de reprezentare grafică (culoare, sunet, cuvânt inventat, nume propriu)
Ambele servesc la diferențierea produselor	
Indică proveniența geografică a produsului	Indică cine este producătorul
Garantează direct calitatea. Pentru a utiliza o indicație geografică ești obligat să te conformezi unor reguli stricte de producere înscrise într-un caiet de sarcini	Garantează indirect calitatea. Garantarea calității în cazul mărcii este lăsată la latitudinea producătorului Excepție constituie mărcile de certificare care, sub acest aspect, sunt similare indicațiilor geografice
Înregistrarea indicației geografice dă naștere unui drept colectiv care presupune doar dreptul de a utiliza indicația protejată și care nu poate fi transmis sub nicio formă (moștenire, licență, cesiune).	Înregistrarea mărcii generează apariția unui drept individual care presupune atât dreptul de a utiliza, cât și dreptul de a dispune, dreptul poate fi transmis. Există, însă, o oarecare apropiere între indicația geografică și marca colectivă, cu toate acestea, drepturile conferite nu sunt interșanjabile, fiind diferite în esența sa
Nu aparține cu drept exclusiv nimănui , orice producător din zona geografică delimitată care se conformează regulilor înscrise în caietul de sarcini poate utiliza indicația geografică protejată.	Aparține cu drept exclusiv titularului/titularilor
Indicațiile geografice înregistrate nu pot deveni generice	Mărcile înregistrate pot deveni generice
Indicațiile geografice înregistrate sunt protejate nelimitat în timp	Mărcile sunt protejate pentru o perioadă de 10 ani cu posibilitatea de reînnoire ori de câte ori se dorește

Astfel, în mod frecvent indicațiile geografice și mărcile nu sunt instrumente concurente în comerț, ci, din contra - complementare. Acest lucru derivă din specificul indicațiilor geografice, și anume, o indicație geografică poate fi utilizată concomitent de mai mulți producători, iar cum este și firesc, fiecare producător dorește să se diferențieze, folosind în acest scop mărcile. De exemplu, denumirea de origine „Champagne” este utilizată de diferiți producători sub mărcile „Veuve Cliquot”, „Dom Perignon” și sub zeci de alte mărci. Comun pentru toate produsele marcate cu denumirea de origine „Champagne” este originea geografică a materiilor prime și a producerii, producătorul, fiind diferit, utilizează semne adiționale de diferențiere (mărcile).

O altă interferență care merită menționată este cea dintre indicație geografică și cunoștințele tradiționale (la baza oricărei indicații geografice stau anumite cunoștințe care s-au acumulat de-a lungul secolelor în anumite regiuni geografice și sunt transmise din generație în generație). În acest fel, prin intermediul indicațiilor geografice, cunoștințele tradiționale pot fi păstrate și transmise generațiilor următoare.

De asemenea, indicațiile geografice interferează cu biodiversitățile caracteristice anumitor zone geografice și constituie, în anumite cazuri, o posibilitate reală de conservare a acestora. În ultimii ani, sunt întreprinse eforturi considerabile de către statele în curs de dezvoltare, în special statele africane, precum și cele din America de Sud, pentru a obține o valorificare mai bună a biodiversităților sale, utilizate pe larg de către companiile mari străine (deseori, companiile farmaceutice, cosmetice mari procură pe un preț de nimic plante exotice, care cresc în țările subdezvoltate ca, ulterior, să scoată profituri enorme de pe urma utilizării acestora). Iată că, în aceste cazuri, indicațiile geografice ar putea contribui la soluționarea problemelor.

Din cele enunțate mai sus, observăm că din punct de vedere juridic, indicațiile geografice constituie un obiect complex al proprietății intelectuale având tangențe și cu alte obiecte ale acesteia, cum ar fi mărcile, soiurile de plante, cunoștințele tradiționale.

Analizând dimensiunea economică a indicațiilor geografice, evidențiem că spre deosebire de alte obiecte de proprietate intelectuală, care au la bază principiul dreptului exclusiv asupra unei noi idei/produs/procedeu, drept care este fundament prin prisma conceptului de proprietate, indicațiile geografice nu pot fi privite și abordate din același unghi de vedere. Acest lucru se explică prin următoarele:

- Indicația geografică nu este un produs al creației umane în sensul clasic, deoarece drepturile asupra unei indicații geografice se referă la denumiri geografice existente;

- Indicația geografică nu face obiectul unor drepturi exclusive și nu intră *de facto* în proprietatea persoanelor care inițiază procesul de recunoaștere și protecție asupra indicației geografice.

Totuși, practica economică a confirmat oportunitatea atribuirii indicațiilor geografice la categoria obiectelor de proprietate intelectuală.

Raționamentul atribuirii indicațiilor geografice la categoria obiectelor de proprietate intelectuală, în opinia noastră, rezidă, în special, în faptul că indicațiile geografice constituie un instrument intangibil eficient de conservare a patrimo-

niului cultural regional. Indicația geografică reprezintă o simbioză dintre drepturile de proprietate industrială (în special, mărci), drepturile de autor și sistemele de calitate, iar în baza similitudinii funcțiilor îndeplinite de IG cu cele îndeplinite de mărci, precum și caracterului imaterial al acestora, atribuirea lor la categoria obiectelor de proprietate intelectuală pare a fi mai mult decât fundamentată.

Indicațiile geografice constituie unul dintre cele mai eficiente instrumente de diferențiere a produselor și de garantare a calității și originii acestora, iar prin acest fapt - de creare a percepției de utilitate sporită a produselor marcate cu indicații geografice.

În special, supravaloarea unui produs cu indicație geografică se bazează pe:

- Certitudinea provenienței geografice, a metodelor utilizate și a calității așteptate;

- Minimizarea cheltuielilor de tranzacționare datorate recunoașterii produselor cu indicație geografică;

- Valoarea sentimentală a apartenenței la un anumit grup social etc.

Astfel, produsele care poartă o indicație geografică au o utilitate mai mare față de alte produse similare, menite să satisfacă aceleași nevoi.

Indicațiile geografice îndeplinesc următoarele funcții de bază care pot fi, divizate în:

- macroeconomice;

- microeconomice.

Funcțiile **macroeconomice** pot fi divizate la rândul lor în:

- funcții **patrimoniale** (cu o expresie directă în bani), care contribuie la dezvoltarea turismului, ajută la distribuirea mai corectă și echitabilă a veniturilor pe întreg lanțul de producere, creează locuri de muncă, preîntâmpină exodul rural;

- funcții **nepatrimoniale**, indicațiile geografice sunt instrumente eficiente pentru păstrarea tradițiilor locale și a resurselor naturale, deoarece încurajează păstrarea resurselor naturale și preîntâmpină uniformizarea produselor agroalimentare, sunt o parte componentă a culturii, joacă un rol pozitiv în edificarea identității naționale.

Funcțiile **microeconomice**:

- pentru producători, indicațiile geografice sunt instrumente eficiente de diferențiere, fidelizare a clientelei, obținere de supraprofituri,

- pentru consumatori, indicațiile geografice îndeplinesc funcția de informare, constituie un ghid - oferă consumatorilor posibilitatea de a se orienta rapid în multitudinea de produse cu destinații similare, sunt un garant real și eficient al calității.

În sens economic, indicațiile geografice prezintă un instrument complex de valorificare a produselor cu origine garantată, care implică antrenarea mai multor factori economici. Potrivit unor autori, indicațiile geografice nu pot fi privite decât într-un sistem complex, care poate fi redat printr-un ciclu închis, în care rolul principal le revine producătorilor cointeresați de valorificarea produsului cu origine determinată și calități deosebite, iar rolul de suport pentru întregul sistem, inclusiv pentru fiecare etapă, îi revine statului.

Revenind la valoarea economică a indicațiilor geografice protejate, susținem că aceasta rezidă și în faptul că drepturile conferite indicațiilor geografice prin înregistrare sunt foarte "puternice". Astfel, odată înregistrate, indicațiile geo-

grafice sunt protejate contra oricărei utilizări comerciale directe sau indirecte a unei denumiri înregistrate pentru produse neacoperite de înregistrare:

- în măsura în care aceste produse sunt comparabile cu cele înregistrate sub această denumire; sau
- în măsura în care această utilizare permite de a profita de reputația denumirii protejate.

De asemenea, o indicație geografică înregistrată este protejată împotriva oricărei uzurpări, imitări sau evocări, chiar dacă originea adevărată a produsului este indicată sau dacă denumirea protejată este folosită în traducere ori este însoțită de o expresie, cum ar fi „de genul”, „de tipul”, „de stilul”, „imitație” ori de alte expresii similare, precum și oricărei practici susceptibile să inducă în eroare consumatorul în ceea ce privește originea adevărată a produsului.

În plus, în cazul unei indicații geografice protejate este interzisă utilizarea unor indicații false sau înșelătoare cu privire la proveniența, originea, natura sau calitățile esențiale ale produsului, care figurează pe produs sau pe ambalajul acestuia, în publicitate sau pe documentele aferente produsului respectiv, precum și utilizarea în calitate de ambalaj al unui recipient, de natură să creeze o impresie eronată în privința originii produsului.

Este foarte important faptul că denumirile protejate nu pot deveni generice.

Sintetizând afirmațiile mai multor autori, putem susține că indicația geografică reprezintă o soluție reală pentru rezolvarea mai multor probleme socio-economice, în special:

1) Indicațiile geografice sunt niște instrumente eficiente pentru promovarea dezvoltării rurale, deoarece:

✓ ajută producătorii să obțină un supraprofit în schimbul garanției calității (de ex., cu prețuri mai mari sunt vândute produsele ce poartă denumirea de origine „Mozzarella di Bufala Campana” – în comparație cu alte brânzeturi mozzarella; denumirea de origine „Camembert de Normandie” - în comparație cu alte brânzeturi camembert, DO „Brie de Meaux” și „Brie de Melun” – în comparație cu alte brânzeturi brie etc. Prețurile produselor ce poartă DO menționate mai sus sunt cu 35-45% mai mari decât prețurile pentru produsele similare fără DO. În UE, diferența de preț între produsele cu DO și IG și produse similare fără acestea este, în medie, de 10-15%);

✓ ajută la distribuirea mai corectă și echitabilă a veniturilor pe întreg lanțul de producere, începând cu producătorii materiilor prime și terminând cu comercianții (producătorii unui cașcaval cu denumire de origine vor fi dispuși să achite cu 15-20% mai mult pentru laptele recoltat, conform cerințelor caietului de sarcini pentru denumirea de origine respectivă);

✓ valorifică locul de origine al produsului, creează locuri de muncă, preîntâmpină exodul rural (una din cerințele de bază pentru ca o indicație geografică să fie protejată constă în faptul că recoltarea sau producerea, sau prelucrarea să aibă loc în zona geografică delimitată care, de regulă, este o zonă rurală. Astfel, sunt create noi locuri de muncă, iar prin acest fapt este preîntâmpinat exodul rural).

2) IG sunt niște instrumente eficiente de marketing, deoarece:

✓ promovează diversificarea produselor (produsele care poartă o indicație geografică diferă esențial de alte produse de același gen atât prin calitățile sale specifice, care sunt datorate provenienței geografice, cât și prin aparența fizică care, de obicei, este diferită de cea a altor produse. Spre exemplu, cașcavalul cu denumire de origine „Camembert de Normandie” se comercializează într-un recipient din lemn de plop);

✓ permite producătorilor să comercializeze produse evident diferențiate și care sunt destul de ușor de identificat (datorită faptului că aparența fizică a produselor cu indicație geografică este diferită de cea a altor produse din aceeași categorie, producătorii pot ușor să-și diferențieze produsele).

3) IG sunt instrumente eficiente pentru păstrarea tradițiilor locale și a resurselor naturale, deoarece:

✓ încurajează păstrarea resurselor naturale (cel mai des, produsele cu indicație geografică sunt produse tradiționale, care sunt fabricate utilizând resursele naturale caracteristice regiunii geografice, fără a utiliza înlocuitori chimici și fără a utiliza metode de producere care influențează negativ asupra mediului);

✓ preîntâmpină uniformizarea produselor agroalimentare (indicațiile geografice permit păstrarea rețetelor tradiționale, evitând anumite obligații pe care trebuie să le urmeze în mod normal producătorii. Spre exemplu, în Uniunea Europeană, ca și în Republica Moldova, este interzis de a produce cașcaval în încăperi, care nu sunt acoperite cu teracotă, utilizând alte suprafețe decât cele de inox, cu toate acestea, în cazul în care pentru obținerea unui cașcaval cu indicație geografică este necesar ca întreg procesul tehnologic să aibă loc într-o peșteră ai cărei pereți sunt acoperiți cu mușegai, acest lucru este posibil).

3) IG sunt o parte componentă a culturii noastre:

✓ contribuie la colaborarea producătorilor locali în vederea soluționării problemelor comune (întreg conceptul de indicație geografică presupune că producătorii dintr-o zonă geografică definită vor face un efort colectiv în vederea valorificării indicației geografice, iar, după cum se știe, acolo unde sunt mai mulți, sunt mai multe șanse de câștig);

✓ joacă un rol pozitiv în edificarea identității naționale, făcându-i pe producători mândri de produsele sale unice tradiționale (de regulă, produsele cu indicație geografică sunt produse tradiționale, fabricate conform unor rețete moștenite din strămoși. Acestea fiind promovate, noile generații de consumatori pot afla ceva nou despre sine înșiși, despre poporul din care fac parte);

✓ influențează pozitiv turismul (produsele cu indicație geografică sunt adevărați ambasadori ai culturii noastre, mai mult, pentru cetățenii străini poate prezenta interes cunoașterea tradiției de a face brânză sau de a țese covoare, spre exemplu. Astfel, în ultimul timp, în întreaga lume tot mai populare devin turneele în cadrul cărora participanților li se oferă posibilitatea de a face cunoștință cu anumite tradiții locale. Spre exemplu, în Germania, Franța, Italia, România sunt populare așa-numitele drumuri ale vinurilor, în Italia și Franța sunt populare drumurile cașcavalurilor. Mai mult, foarte des, în scopul promovării, producătorii locali organizează festivaluri, expoziții în aer liber ale produselor cu indicație geografică, ceea ce, de asemenea, atrage turiști).

Constituirea sistemului indicațiilor geografice în Republica Moldova

După destrămarea Uniunii Sovietice, în țările noi formate a început un proces foarte complicat de consolidare a suveranității și statalității, precum și un proces complicat de tranziție de la o economie planificată la una de piață. De la bun început, o direcție prioritară în țările CSI a devenit formarea sistemelor naționale de proprietate intelectuală, inclusiv atribuirea funcțiilor economice specifice economiei de piață, dar și asigurarea protecției mărcilor și indicațiilor geografice.

Constituirea sistemului național de protecție a proprietății industriale și, implicit, a sistemului indicațiilor geografice, a început în Republica Moldova imediat după proclamarea independenței. Aceasta începe cu semnarea la 25 mai 1992 a Decretului nr.120 cu privire la instituirea Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale a Republicii Moldova (AGEPI), pe lângă Ministerul Economiei și Finanțelor al Republicii Moldova, urmată de adoptarea la 8 septembrie 1992 a Hotărârii nr.595, privind aprobarea Regulamentului și Structurii AGEPI – organ al administrației publice centrale care elaborează strategia, determină direcțiile și asigură realizarea politicii Republicii Moldova în domeniul protecției proprietății industriale.

Odată cu crearea AGEPI, în Republica Moldova s-a reușit, într-un interval relativ scurt de timp, crearea propriului cadru normativ în domeniul proprietății industriale și, implicit, al indicațiilor geografice, în concordanță atât cu interesele economice ale țării noastre, cât și cu normele internaționale.

Evoluția cadrelor normative naționale în domeniul indicațiilor geografice se prezintă după cum urmează:

Etapa I

Primul act normativ național cu referire la reglementarea sistemului indicațiilor geografice în Republica Moldova este Regulamentul provizoriu cu privire la protecția proprietății industriale în Republica Moldova, cuantumul și termenele de plată a taxelor pentru servicii cu semnificație juridică în domeniul protecției obiectelor de proprietate industrială, aprobat de Guvern la 26 iulie 1993. Regulamentul conținea o definiție vagă a denumirilor de origine și unele prevederi privind protecția indirectă a indicațiilor geografice prin neadmiterea acestora în cadrul mărcilor (o marcă era refuzată de la protecție în cazul în care era constituită exclusiv dintr-o indicație geografică sau când conținea o indicație geografică falsă, regulă păstrată și în varianta actuală a Legii nr.38/2008).

Etapa a II-a

La data de 08.05.1996, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr.588/1995 privind mărcile și denumirile de origine a produselor, Regulamentul provizoriu din 1993 a fost abrogat în partea ce se referea la mărci și denumiri de origine. Legea nr. 588/1995 conținea prevederi clare referitoare la denumirile de origine, însă nu conținea prevederi exprese referitoare la indicații geografice, acestea fiind protejate indirect prin neadmiterea înregistrării în calitate de marcă. În plus, regimul de reglementare a denumirilor de origine era similar regimului juridic al mărcilor (certificat de înregistrare, titular cu drepturi exclusive, valabilitatea limitată la 10 ani).

Etapa a III-a

Urmare intrării în vigoare, la 1 iulie 1998, a Acordului de Parteneriat și Cooperare între Comunitatea Europeană și statele ei membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, semnat la Bruxelles la 28 noiembrie 1994, statul nostru și-a asumat obligația de a armoniza legislația cu *aquis*-ul comunitar. Ca rezultat, la data de 25.07.2008 a fost înaintată și adoptată în a doua lectură Legea nr.66/2008 privind protecția denumirilor de origine, indicațiilor geografice și specialităților tradiționale garantate, care a intrat în vigoare la 25.10.2008. Legea nr.66/2008 este armonizată cu următoarele acte normative comunitare:

a) REGULAMENTUL (CE) nr.510/2006 al Consiliului din 20 martie 2006 privind protecția indicațiilor geografice și a denumirilor de origine ale produselor agricole și alimentare;

b) REGULAMENTUL (CE) nr.509/2006 al Consiliului din 20 martie 2006 privind specialitățile tradiționale garantate din produse agricole și alimentare;

c) Directiva (CE) nr.48/2004 a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală,

și, cu toate că a fost elaborată pe parcursul anului 2007, datorită asistenței experților europeni de care a beneficiat Republica Moldova și eforturilor depuse de către specialiștii autohtoni, aceasta este conformă cu Regulamentul (CE) nr.110/2008 al Consiliului din 15 ianuarie 2008 privind definirea, desemnarea, prezentarea, etichetarea și protecția indicațiilor geografice ale băuturilor spirtoase, Regulamentul 479/2008 al Consiliului din 29 aprilie 2008 privind organizarea comună a pieței vitivinicole și chiar cu Regulamentul nr.1151/2012 privind schemele de calitate pentru produse agricole și alimentare.

Există o singură diferență majoră între Legea nr.66/2008 și actele comunitare menționate, și anume faptul că, spre deosebire de ultimele, legea menționată nu limitează domeniul potențial de acoperire a indicațiilor geografice. Astfel, în conformitate cu prevederile Legii nr.66/2008, de indicații geografice pot beneficia, atât produse agricole, cât și produse artisanale, manufacturate sau chiar resurse naturale, cum ar fi piatra sau argila. Această prevedere este conformă cu reglementările internaționale, în special, cu prevederile Aranjamentului de la Lisabona.

Astfel, la etapa actuală cadrul național de reglementare a domeniului indicațiilor geografice este constituit din următoarele acte normative de bază:

– **Legea privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate nr.66-XVI** (adoptată la 27.03.2008, în vigoare din 25.10.2008);

– **Regulamentul privind procedura de depunere, examinare și înregistrare a indicațiilor geografice, a denumirilor de origine și a specialităților tradiționale garantate**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.610 din 05.07.2010;

– **Hotărârea Guvernului nr.644 din 19.07.2010 cu privire la desemnarea autorităților competente abilitate cu atribuții și responsabilități referitoare la produsele cu denumiri de origine și indicații geografice și la specialitățile**

tradiționale garantate și a autorităților competente responsabile de controalele oficiale privind conformitatea acestor produse (în continuare - Hotărârea Guvernului nr.644/2010);

– **Legea pentru aprobarea simbolurilor naționale asociate IG protejate, DO protejate și STG nr.101**, adoptată la 12.06.2014.

De asemenea, există o serie de **acte normative ce au tangențe cu domeniul vizat**, printre acestea se numără:

– Legea viei și vinului nr.57-XVI din 10.03.2006;

– Hotărârea Guvernului nr.356 din 11.06.2015 cu privire la aprobarea Reglementării tehnice „Organizarea pieței vitivinicole” (care conține prevederi importante referitoare la vinurile cu IG și DO);

– Ordinul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA) nr.105 din 10.06.2011 privind aprobarea delimitării ariilor geografice vitivinicole pentru producerea vinurilor cu indicație geografică protejată;

– Ordinul MAIA nr.50 din 04.04.2012 privind aprobarea delimitării ariilor geografice vitivinicole pentru producerea vinurilor cu denumire de origine protejată.

Ținând cont de faptul că o reglementare explicită privind indicațiile geografice a apărut în Republica Moldova abia în anul 2008, până atunci direct fiind reglementate doar denumirile de origine, dar și dat fiind faptul că interesele unor agenți economici importanți erau lezate de lipsa cadrului normativ corespunzător, la nivel național au fost adoptate o serie de **legi speciale** prin care se recunosc și se reglementează 3 indicații geografice naționale de importanță majoră pentru țara noastră, și anume:

– Legea nr.322-XV din 18.07.2003 cu privire la declararea complexului Combinatul de vinuri „Cricova” S.A. drept obiect al patrimoniului cultural-național al Republicii Moldova;

– Legea nr.199-XVI din 28.07.2005 cu privire la acordarea statutului de obiectiv al patrimoniului cultural-național al Republicii Moldova bunurilor Întreprinderii de Stat Combinatul de Vinuri de Calitate „Mileștii Mici”;

– Legea nr.251-XVI din 04.12.2008 privind constituirea Rezervației cultural-naturale „Orheiul Vechi”;

– Hotărârea Guvernului nr.228 din 23.03.2009 cu privire la constituirea Rezervației cultural-naturale „Orheiul Vechi”.

Cadrul instituțional

În conformitate cu legislația în vigoare, a fost creat și cadrul instituțional necesar protecției indicațiilor geografice. Astfel, rolul principal în sistemul de protecție al indicațiilor geografice îi revine Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală care este oficiul național în domeniul protecției proprietății intelectuale și unica autoritate care acordă pe teritoriul Republicii Moldova protecție juridică indicațiilor geografice. De asemenea, AGEPI este autoritatea competentă a Republicii Moldova în cadrul Uniunii Speciale a Țărilor Membre ale Aranjamentului de la Lisabona.

Întrucât sistemul indicațiilor geografice este unul complex, prin Hotărârea Guvernului nr.644/2010, au fost abilitate cu atribuții și responsabilități referitoare la produsele cu denumiri de origine și indicații geografice conform domeniului reglementat: (Tabelul nr.1)

Autoritatea	Domeniul reglementat
Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	Cereale și produse cerealiere (făină, crupe) Fructe și produse din fructe Legume și produse din legume Nuci Ceaiuri, extracte naturale din plante Uleiuri Carne și produse din carne Pește și produse din pește Lapte și produse lactate Grăsimi alimentare Oua Miere Produse de cofetărie Pâine și produse de panificație Paste făinoase Condimente, sosuri Uleiuri esențiale Tutun și produse din tutun Produse vinicole și alcoolice Bere Băuturi nealcoolice Ape minerale naturale
Ministerul Sănătății	Ape minerale medicinale Ceaiuri medicinale Produse parafarmaceutice
Ministerul Culturii	Obiecte de artizanat
Ministerul Mediului	Materie primă minerală (piatră, nisip, argile, diatomit, tripol, bentonit etc.)
Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor	Materiale și produse pentru construcții

Tabel 1

Aceste autorități sunt responsabile de omologarea caietelor de sarcini, definitivarea principiilor generale, aprobarea etapelor și procedurilor de control, în scopul asigurării respectării caietelor de sarcini.

De asemenea, în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr.644/2010 au fost desemnate următoarele instituții responsabile de controalele oficiale privind conformitatea produselor cu denumiri de origine și indicații geografice și a specialităților tradiționale garantate, pe domenii: (Tabel nr.2)

Autoritatea	Domeniul Reglementat
Agencia pentru Protecția Consumatorilor	Toate domeniile
Agencia Națională pentru Siguranța Alimentelor	Cereale și produse cerealiere (făină, crupe) Fructe și produse din fructe Legume și produse din legume Nuci Ceaiuri, extracte naturale din plante Uleiuri Tutun și produse din tutun
Centrul Vinificație și Tehnologie Alimentară al Institutului Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare	Cereale și produse cerealiere (făină, crupe) Fructe și produse din fructe Legume și produse din legume Nuci Ceaiuri, extracte naturale din plante Uleiuri
Agencia Sanitar-Veterinară și pentru Siguranța Produselor de Origine Animală	Carne și produse din carne Pește și produse din pește Lapte și produse lactate Grăsimi alimentare Ouă Miere
Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Producției Alcoolice	Produse vinicole și alcoolice Bere
Î.S. "Centrul Național de Verificare a Calității Producției Alcoolice"	Produse vinicole și alcoolice
Serviciul de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice	Băuturi nealcoolice Ape minerale naturale
Inspeția de Stat în Construcții	Materiale și produse pentru construcții
Ministerul Culturii	Obiecte de artizanat
Agencia pentru Geologie și Resurse Minerale	Materie primă minerală (piatră, nisip, argile, diatomit, tripol, bentonit etc.)
Agencia Medicamentului	Ape minerale medicinale Ceaiuri medicinale Produse parafarmaceutice

Aceste instituții sunt responsabile de efectuarea controalelor oficiale privind conformitatea produselor cu reglementările tehnice și cerințele stabilite în caietele de sarcini.

În linii mari, cadrul instituțional privind protecția indicațiilor geografice în Republica Moldova este reprezentat de 4 categorii de instituții:

- producătorii;
- autoritățile responsabile de omologarea caietelor de sarcini;
- autoritatea responsabilă de înregistrarea propriu-zisă a indicațiilor geografice;
- autoritățile responsabile de controlul respectării caietelor de sarcini.

Schematic, conlucrarea dintre aceste 4 categorii de instituții poate fi prezentată astfel: (fig. 2)

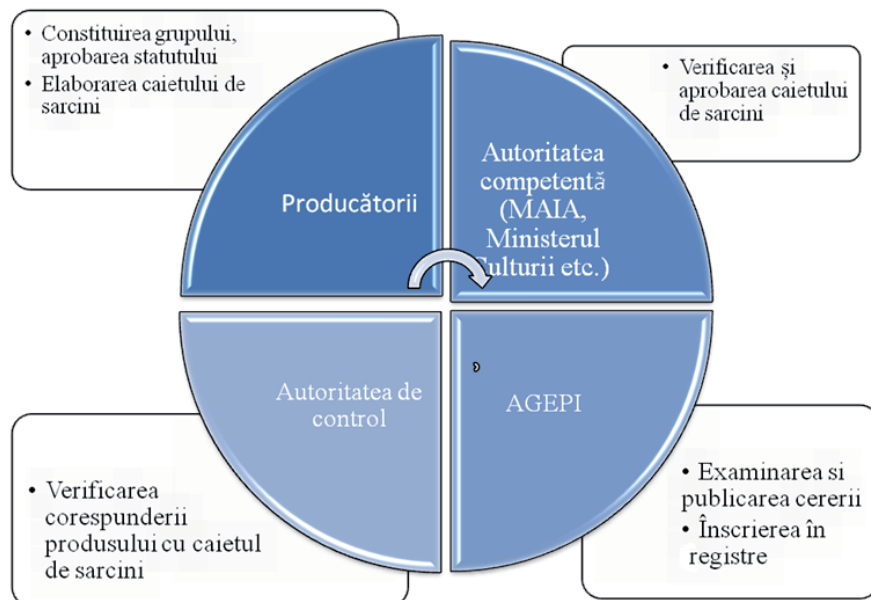

Fig. 2

După cum menționăm anterior, un aspect important al protecției indicațiilor geografice îl constituie asigurarea respectării drepturilor. De acest aspect al protecției *de facto* sunt responsabili, în primul rând, titularii dreptului de utilizare, care se pot adresa la următoarele organe de stat:

- Agenția pentru Protecția Consumatorului în calitate de agent constator desemnat astfel în virtutea Codului contravențional;
- Procuratura Generală în calitate de organ de urmărire penală;
- Serviciul Vamal pentru asigurarea drepturilor la frontieră.

Urmare celor relatate mai sus, putem conchide că sistemul național de protecție a indicațiilor geografice este deja constituit în partea teoretică, adică avem un cadru legal solid și un cadru instituțional adecvat. În cele ce urmează vom analiza cum funcționează acest sistem în practică.

Protecția indicațiilor geografice

Protecția indicațiilor geografice în Republica Moldova este asigurată:

- în temeiul înregistrării lor la AGEPI, sau
- în baza convențiilor internaționale la care Republica Moldova este parte (inclusiv a convențiilor bilaterale sau multilaterale încheiate de Republica Moldova).

În conformitate cu prevederile legale, doar **un grup** este în drept să depună o cerere de înregistrare a unei denumiri de origine sau a unei indicații geografice.

Prin „grup” se înțelege orice asociere, indiferent de forma sa juridică sau componența sa, de producători care desfășoară o activitate de producție în aria

geografică delimitată, pentru produsele indicate în cerere. La acest grup pot participa și alte părți interesate.

O persoană fizică sau juridică, ori o autoritate competentă desemnată de Guvern, poate fi asimilată unui grup care depune o cerere de înregistrare a unei denumiri de origine, unei indicații geografice sau a unei specialități tradiționale garantate în condiții speciale, stabilite în Regulamentul privind procedura de depunere, examinare și înregistrare a indicațiilor geografice, a denumirilor de origine și a specialităților tradiționale garantate.

Procedura de înregistrare a indicațiilor geografice la nivel național se compune din:

- acțiuni premergătoare înregistrării;
- înregistrarea propriu-zisă;
- acțiuni posteroare înregistrării.

Acțiunile premergătoare înregistrării sunt cele mai complexe, implică cei mai mulți actori și durează cel mai mult, acestea se compun din următoarele etape:

- Constituirea grupului:

Constituirea grupului începe cu detectarea potențialilor producători interesați, delimitarea intereselor economice comune și se finalizează cu întocmirea și aprobarea unui statut, în care sunt trecute drepturile și obligațiile membrilor grupului, principiile de asociere, dar și structura organizatorică a acestuia.

- Delimitarea ariei geografice:

Aria geografică poate fi definită prin lista unităților teritorial-administrative (de ex., raioanele Ungheni, Călărași și Fălești) sau prin limitele geografice naturale (de ex., între r. Prut și r. Nistru). Hotarele ariei geografice pot fi desemnate prin intermediul hotarelor unității administrative sau în mod topografic, indicând situarea reciprocă a unor localități, obiecte geografice, cum ar fi munți, râuri, construcții etc.

- Elaborarea caietului de sarcini, care va conține: numele produsului, incluzând denumirea de origine sau indicația geografică, descrierea produsului – cu referire la materiile prime, caracteristicile fizice, chimice, organoleptice etc., delimitarea ariei geografice, elemente de probă cu privire la proveniența produsului în aria geografică delimitată, elemente de probă cu privire la legătura dintre calitățile produsului și aria geografică de producție, indicarea organismului(lor) de inspecție aprobat(e) de către stat pentru a controla conformitatea produsului cu caietul de sarcini, orice reguli specifice de etichetare pentru produsul în cauză, descrierea metodei de obținere a produsului și, dacă este cazul, a metodelor locale autentice și constante, precum și a informațiilor privind ambalarea, atunci când grupul care face cerere stabilește și justifică faptul că ambalarea trebuie să fie efectuată în aria geografică delimitată pentru a păstra calitatea sau pentru a asigura controlul etc.

- Înaintarea caietului de sarcini spre aprobare autorității competente:

Autoritatea competentă examinează dacă caietul de sarcini corespunde cerințelor legale, dacă delimitarea ariei geografice este corectă, dacă nu sunt încălcate drepturile altor producători, dacă este asigurată libertatea asocierii etc., după care, fie:

- Aprobă caietul de sarcini, dacă acesta este conform cerințelor legale;
- Invită asociația să remedieze iregularitățile depistate, dacă este cazul,

După ce caietul de sarcini este aprobat, grupul solicitant inițiază procedura de înregistrare propriu-zisă. În acest sens, la AGEPI este depusă o cerere de înregistrare pe un formular-tip. Cererea de înregistrare va fi însoțită de:

- statutul grupului;
- caietul de sarcini aprobat prin decizia autorității competente;
- documentul unic care conține elementele principale ale caietului de sarcini.

În decurs de (maxim) 12 luni, AGEPI examinează cererea și pronunță decizia.

AGEPI publică cererea în BOPI, în vederea asigurării consultărilor publice, astfel încât în termen de trei luni de la data publicării cererii de înregistrare a denumirii de origine sau a indicației geografice, orice persoană care are un interes legitim, este în drept să se opună înregistrării, prin depunerea unei opoziții.

În plus, AGEPI va examina dacă cererea poate fi acceptată, ținând cont de faptul că sunt excluse de la protecție și nu pot fi înregistrate:

- denumirile care nu îndeplinesc condițiile specificate în definiție;
- denumirile care sunt contrare ordinii publice sau bunelor moravuri;
- denumirile devenite generice.

De asemenea, o denumire nu poate fi înregistrată ca denumire de origine sau indicație geografică și atunci când este în conflict cu:

- a) o marcă anterior înregistrată pentru produse identice sau similare;
- b) denumirea unui soi de plantă;
- c) o denumire omonimă sau parțial omonimă deja protejată; sau dacă înregistrarea va fi de natură să inducă în eroare consumatorul în ceea ce privește identitatea sau originea adevărată a produsului.

Înregistrarea denumirii de origine sau a indicației geografice nu generează apariția unor drepturi exclusive, ci doar apariția dreptului de utilizare a acestora.

Durata protecției unei denumiri de origine sau a unei indicații geografice începe din data de depozit a cererii și este nelimitată.

După acțiunea de înregistrare propriu-zisă, urmează acțiuni posterioare înregistrării care se compun, în principal, din:

- acțiuni de control al respectării cerințelor caietelor de sarcini, realizate de autoritățile competente, conform schemelor de control aprobate de autoritățile responsabile de omologarea caietelor de sarcini;
- acțiuni de asigurare a respectării drepturilor realizate de către titularii dreptului de utilizare sau de alte persoane interesate, ținând cont de faptul că înregistrarea DO și IG asigură protecția împotriva oricărei:
 - utilizări comerciale directe sau indirecte, în măsura în care această utilizare permite de a profita de renumele denumirii protejate;
 - uzurpări, imitații sau evocări, indicații false sau înșelătoare, practici susceptibile să inducă consumatorul în eroare cu privire la originea adevărată a produsului.

În baza înregistrării directe la AGEPI, până la 31.10.2016 au fost înregistrate:

- ✓ 3 Denumiri de origine autohtone – „Ciumai” și „Românești”, pentru vinuri (în baza Legii nr.588/1995 privind mărcile și denumirile de origine a produselor) și „Brânză de Popeasca” pentru brânză de oi (în baza Legii nr.66/2008);
- ✓ 5 DO din Republica Cehă – 4 („Českobudějovické pivo”, „Budějovické

pivo”, „Budějovický Budvar”, „Budweis Beer”) - pentru bere, 1 („Karlovarská hořká”) - pentru băuturi alcoolice tari (în baza Legii nr. 588/1995);

✓ 2 DO din Federația Rusă - „Essentuki nr. 17”, „Essentuki nr. 4” - pentru ape minerale (în baza Legii nr. 66/2008);

✓ 6 indicații geografice autohtone - 3 („Codru”, „Valul lui Traian”, „Ștefan Vodă”) - pentru vinuri, 1 („Divin”) - pentru distilat de vin învechit (în baza Legii nr. 66-XVI/2008, 1 („Rachiu de caise de Nimoreni”) - pentru rachiu de caise și 1 („Dulceață de petale de trandafir de Călărași”) - pentru dulceață de petale de trandafir).

Toate cele relatate mai sus se referă la protecția indicațiilor geografice în baza înregistrării acestora la AGEPI. În continuare, vom relata succint cum este realizată protecția IG pe teritoriul RM în baza convențiilor internaționale la care Republica Moldova este parte (inclusiv a convențiilor bilaterale sau multilaterale încheiate de Republica Moldova).

Pentru început, vom examina procedura de înregistrare a denumirilor de origine prin sistemul instituit de Aranjamentul de la Lisabona.

Aranjamentul de la Lisabona este tratatul internațional în baza căruia a fost instituit sistemul de înregistrare internațională a denumirilor de origine. La moment, la Aranjamentul de la Lisabona sunt parte 28 de state, și anume: Algeria, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Burkina Faso, Congo, Costa Rica, Cuba, Republica Cehă, Republica Populară Democrată Coreea, Franța, Gabon, Georgia, Haiti, Ungaria, Iran (Republica islamică), Israel, Italia, Mexic, Montenegro, Nicaragua, Peru, Portugalia, Republica Moldova, Serbia, Slovacia, Macedonia, Togo, Tunis. Aria de acoperire a acestui tratat este mult mai restrânsă decât cea a sistemului de la Madrid privind înregistrarea internațională a mărcilor (92 de membri) sau a sistemului de înregistrare internațională a invențiilor (PCT) (148 de state). Acest fapt se motivează prin complexitatea tratatului, dar și prin faptul că în multe state nu există încă un sistem de protecție a indicațiilor geografice/denumirilor de origine.

Procedura de înregistrare a unei denumiri de origine pe cale internațională este una foarte simplificată și puțin costisitoare. Astfel, printr-o singură cerere și achitând o singură dată taxa de 500 CHF (aproximativ 7500 MDL), o denumire de origine este înregistrată în toate statele membre care în termen de 12 luni din data notificării nu au emis un refuz. Protecția se acordă pentru o perioadă nelimitată de timp, ce poate fi întreruptă doar de încetarea protecției denumirii de origine în țara de proveniență.

Condiția de bază pentru a solicita protecția unei denumiri de origine pe cale internațională prin sistemul de la Lisabona este ca denumirea de origine să fie protejată ca atare în țara de origine.

AGEPI este autoritatea competentă a Republicii Moldova în cadrul Uniunii Speciale a Țărilor Membre ale Aranjamentului de la Lisabona.

La sfârșitul anului 2015, Republica Moldova asigură protecție, în baza Aranjamentului de la Lisabona, pentru 892 de denumiri de origine din 21 de țări membre ale acestui Aranjament.

Republica Moldova, până la moment, a solicitat protecție pe cale internațională în baza Aranjamentului de la Lisabona pentru o denumire de origine, și anume, „Românești”.

Dacă să comparăm cu rezultatele înregistrate la acest capitol de Georgia (țară cu care ne asemuim din punct de vedere istoric), atunci cu siguranță putem afirma că rezultatele țării noastre sunt extrem de modeste (Georgia a înregistrat pe cale internațională 28 de denumiri de origine). Acest fapt se datorează, desigur, specificului național al Georgiei, dar și unor măsuri politice, care au fost întreprinse de aceasta.

Un alt acord internațional în domeniul protecției indicațiilor geografice, pe care Republica Moldova l-a semnat, este Acordul bilateral între Republica Moldova și Uniunea Europeană cu privire la protecția indicațiilor geografice ale produselor agricole și alimentare (în continuare - Acordul IG RM-UE). Acordul a fost semnat la data de 26 iunie 2012, la Bruxelles, și a fost ratificat de către Uniunea Europeană la 26.10.2012, iar de către Republica Moldova la 27.12.2012, intrând în vigoare la 01.04.2013.

Prevederile Acordului IG RM-UE sunt încadrate în dispozițiile Acordului privind crearea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană (ZLSAC), care, la rândul său, este parte integrantă a Acordului de Asociere RM-UE.

Acordul IG RM-UE vine să contribuie la promovarea și protejarea produselor de calitate, lucru benefic nu doar sectorului agricol din Republica Moldova și din UE, dar și consumatorilor. Totodată, prin acest Acord Republica Moldova și UE s-au angajat să respecte și să protejeze reciproc indicațiile geografice și denumirile de origine înregistrate. De asemenea, Republica Moldova se angajează să intervină în cazul utilizării frauduloase pe teritoriul său a unor indicații geografice înregistrate în UE, la rândul său, UE va fi partener în recunoașterea și protejarea pe teritoriul său a indicațiilor geografice moldovenești.

Astfel, Acordul IG RM-UE prevede asigurarea respectării drepturilor și protecția reciprocă a indicațiilor geografice și denumirilor de origine ale unei părți pe teritoriul celeilalte părți din oficiu, ceea ce implică controlul piețelor interne, al conformității produselor, precum și al importului și exportului de mărfuri în vederea prevenirii încălcării drepturilor.

Acordul IG RM-UE a fost inclus integral în Acordul de Asociere a RM-UE la finele anului 2015. Republica Moldova asigură, în baza Acordului de Asociere RM-UE, protecție pentru 3494 de indicații geografice și denumiri de origine din țările Uniunii Europene. De menționat că, printre acestea se regăsesc și DO protejate în baza Aranjamentului de la Lisabona, având ca țări de origine țările UE care sunt și membre ale acestui Aranjament.

O preocupare majoră a părții europene pe tot parcursul negocierilor asupra Acordului a constituit-o utilizarea de către unii producători din Republica Moldova, în special, pe produse destinate exportului, a unor denumiri de origine protejate, ce aparțin țărilor membre ale UE („Champagne”, „Cognac”, „Cahors”, „Portwein” etc.). Acest lucru se întâmplă, în pofida faptului că din 05.04.2001 țara noastră este membră a Aranjamentului de la Lisabona, iar DO în cauză au obținut deja protecție în baza acestuia.

Astfel, conform prevederilor art.7 din Acordul IG RM-UE, Republica Moldova beneficiază de o perioadă de tranziție de 5 ani de la data intrării în vigoare a acestuia, pentru a lua toate măsurile complementare necesare în vederea opririi oricărei utilizări ilegale a indicațiilor geografice protejate, în special, măsurile

aplicabile la frontierele vamale.

Trebuie să fie foarte clar că această perioadă de tranziție nu înseamnă nicicum că producătorii din RM pot să producă și să exporte vinuri sub denumiri de origine europene protejate (cum s-a speculat eronat în presă), deoarece aceasta constituie o încălcare a prevederilor Aranjamentului de la Lisabona la care Republica Moldova este parte încă din 2001.

Potențialul Republicii Moldova în domeniul indicațiilor geografice

În Republica Moldova există condiții optime pentru a cultiva legume: roșii, ceapă, varză, castraveți, dovleci, ardei, morcovi, sfeclă roșie, usturoi, dovlecei, vinete, zarzavaturi, mazăre verde și fructe: mere, prune, cireșe și vișine, pere, piersici și nectarine, gutui, caise, nuci, struguri de masă și struguri tehnici. De asemenea, țara noastră dispune de potențial în producerea culturilor bacifere.

Cu toate că domeniul principal în care dispunem de potențial pentru a lansa produse cu indicații geografice protejate este cel agricol, posibilitățile țării noastre în această direcție nu se rezumă la atât. Pentru a obține un tablou cât mai clar asupra acestui subiect, pe parcursul anului 2013, AGEPI a realizat o cercetare despre potențialul Republicii Moldova pe domenii. Cu toate că răspunsurile primite de la ministerele de resort nu au fost dintre cele mai optimiste, AGEPI a evidențiat următoarele domenii ca având potențial pentru generarea produselor cu IG:

1. Produse agricole și alimentare (conform domeniului de reglementare al Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare):

- Vinuri și băuturi alcoolice (acest domeniu deja a început să se dezvolte);
- Nuci;
- Miere;
- Fructe și produse din fructe;
- Legume și produse din legume;
- Lapte și produse lactate;
- Carne și produse din carne;
- Pâine, paste făinoase, produse de panificație și de cofetărie;
- Uleiuri esențiale.

2. Obiecte de artizanat (conform domeniului de reglementare al Ministerului Culturii):

- Obiecte din lut, lozie și alte materii prime locale;
- Broderii, dantele, costume populare;
- Jucării tradiționale populare;
- Sculpturi în lemn, piatră și alte materii prime locale.

3. Produse cu acțiuni terapeutice (conform domeniului de reglementare al Ministerului Sănătății):

- Ape minerale medicinale;
- Ceaiuri medicinale;
- Produse parafarmaceutice.

4. Produse minerale naturale (conform domeniului de reglementare al Ministerului Mediului):

- Materie primă minerală: piatră, nisip etc.;

- Argile, diatomit, tripol, bentonit etc.

5. Materiale și produse pentru construcții (conform domeniului de reglementare al Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale):

- Materiale autohtone pentru construcții;
- Produse tradiționale pentru construcții.

Concomitent, potrivit studiului citat, pentru ameliorarea situației privind protecția indicațiilor geografice și denumirilor de origine, în Republica Moldova sunt oportune:

- Efectuarea de către autoritățile responsabile a unor sondaje și estimări ale potențialului de producere a produselor ce pot fi comercializate sub o IG sau DO;
- Perfecționarea legislației, în special în ceea ce ține de normele de procedură ce urmează a fi respectate în vederea protecției IG;
- Conjugarea eforturilor tuturor autorităților responsabile în vederea promovării intense a sistemului de protecție a IG și DO, inclusiv oferirea consultațiilor pentru producătorii interesați de sistem.

Exemple de produse agricole și alimentare

6. DREPT DE AUTOR ȘI DREPTURI CONEXE

1. Noțiunea și categoriile dreptului de autor

„Dreptul de autor” este o sintagma care definește legislația ce se referă la protecția operelor de creație. Prin „operă de creație” se înțelege orice creație intelectuală, incluzând aici atât lucrările științifice, cât și cele datorate imaginației artistice: literatură, pictură, muzică, arhitectură, coregrafie etc.

Denumirea engleză *copyright* corespunde noțiunii „drept de autor”. Ea provine de la primul act care a recunoscut dreptul exclusiv al autorilor de a-și tipări lucrările sau de a autoriza tipărirea lor: *The Copyright Act*, promulgat în Anglia în 1709 și cunoscut sub numele *Statute of Anne*.

Termenul *drept de autor* poate fi privit atât în sens obiectiv, cât și subiectiv.

În sens obiectiv dreptul de autor este un ansamblu de norme de drept ce reglementează relațiile privind valorificarea operelor literare, artistice și științifice. De aici rezultă că dreptul de autor este o instituție juridică și o parte componentă a dreptului de proprietate intelectuală.

În sens subiectiv - acesta este folosit pentru a reflecta situația, când, în condițiile legii, unui subiect concret îi aparține dreptul de a se numi autor al unei opere literare, științifice sau artistice. De la acest drept subiectiv derivă o multitudine de alte drepturi subiective, atât de natură personală nepatrimonială, cât și de natură patrimonială, care ar putea fi numite elemente ale conținutului dreptului de autor.

2. Condițiile de protecție

În conformitate cu prevederile Legii nr.139-XVI din 02.07.2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe (în continuare legea nr.139/2010), beneficiază de protecție toate operele exprimate într-o anumită formă obiectivă din domeniul literar, artistic și științific, indiferent de faptul dacă acestea au fost sau nu aduse la cunoștința publicului. Prin urmare, obiectul dreptului de autor este constituit din operele originale de creație intelectuală din domeniul literar, artistic sau științific, oricare ar fi modalitatea de creație, modul sau forma concretă de exprimare și independent de valoarea și destinația lor.

Opera este definită în lege ca rezultat al creației intelectuale originale în domeniul literaturii, artei și științei, indiferent de mijloacele de creare, de modul concret și de forma de exprimare, de valoarea și importanța acesteia.

Pentru a se bucura de protecție juridică, o operă trebuie să îndeplinească 3 condiții:

- să fie rezultatul unei creații intelectuale din partea autorului;
- să îmbrace o formă concretă de exprimare, perceptibilă simțurilor – ceea ce înseamnă că nu în toate cazurile opera trebuie să fie fixată pe un suport material;
- să fie susceptibilă de aducere la cunoștința publicului prin reproducere, executare, expunere, reprezentare sau orice alt mijloc.

În doctrină, prima condiție este denumită originalitatea operei și este considerată ca o expresie a amprentei personalității și individualității autorului. Originalitatea nu trebuie confundată cu noutatea, care pentru invenție este o condiție impusă pentru ca aceasta din urmă să poată fi brevetată. O operă poate fi originală fără a fi nouă.

În lege este specificat că operele, precum și părțile componente sau alte elemente ale operelor beneficiază de protecție dacă sunt originale, în sensul că reprezintă prin sine înseși creații intelectuale de autor. Nu se aplică alte criterii, cum ar fi caracteristicile de ordin cantitativ, calitativ sau estetic, pentru a determina dacă aceste opere sunt pasibile de protecție.

Alături de operele absolut originale, există și opere relativ originale ai căror autori au împrumutat unor creații preexistente elemente protejate, fără ca acest lucru să-i priveze de vocația la dreptul de autor, cum este cazul unei întregi categorii de opere denumite derivate sau compozite.

3. Categoriile de opere protejate

Majoritatea legislațiilor nu cuprind o enumerare a categoriilor de opere protejate în cadrul dreptului de autor, mărginindu-se fie la o definiție cu caracter general, fie la o referire la cele trei mari categorii de clasificare doctrinală, și anume: **opere literare, artistice și muzicale**. În unele cazuri, opera muzicală este înglobată în categoria celor artistice. Operele științifice sunt, uneori, menționate separat. Unele legislații nu cuprind o definiție a operei protejabile. Condițiile protecției fiind desprinse de jurisprudență și doctrină.

Legislațiile mai noi, însă, printre care și Legea nr.139/2010, au recurs la o enumerare a operelor protejabile, fără a atribui acestei enumerări un caracter limitativ.

Astfel, Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, pentru a nu da naștere la interpretări enumeră **categoriile de opere protejate**:

- a) operele literare (povestiri, eseuri, romane, poezii etc.);
- b) programele pentru calculator care se protejează ca și operele literare;
- c) operele științifice;
- d) operele dramatice și dramatico-muzicale, scenariile și proiectele de scenarii, libreturile, sinopsisul filmului;
- e) operele muzicale cu sau fără text;
- f) operele coregrafice și pantomimele;
- g) operele audiovizuale;
- h) operele de pictură, sculptură, grafică și alte opere de artă plastică;
- i) operele de arhitectură, urbanistică și de artă horticola;
- j) operele de artă aplicată;
- k) operele fotografice și operele obținute printr-un procedeu analog fotografiei;
- l) hărțile, planșele, schițele și lucrările tridimensionale din domeniul geografiei, topografiei, arhitecturii și din alte domenii ale științei;
- m) bazele de date;
- n) alte opere.

Exemple de obiecte ale dreptului de autor și conexe

Legea nu limitează numărul obiectelor dreptului de autor, ci stabilește că pot fi și alte opere care se presupune că ar putea fi create în viitor și care, evident, trebuie să corespundă tuturor condițiilor de protecție specificate.

Prin dreptul de autor, de asemenea, se protejează ca atare și o parte componentă ori un alt element al operei (inclusiv titlul sau personajele operei) care reprezintă în sine o creație intelectuală.

De asemenea, art.7 din Legea nr.139/2010 include în obiectul dreptului de autor, fără a prejudicia drepturile autorului operei originale, **operele derivate și integrante** la baza cărora stau una ori mai multe opere și/sau oricare alte materiale preexistente:

a) traduceri, adaptările, adnotările, aranjamentele muzicale și orice alte transformări ale operelor literare, artistice sau științifice, cu condiția că acestea constituie rezultate ale creației intelectuale (*opere derivate*);

b) culegerile de opere literare, artistice ori științifice (enciclopediile și antologiile, compilațiile altor materiale sau date, indiferent dacă sunt ori nu protejate, inclusiv bazele de date), cu condiția că, din considerentul de selectare și sistematizare a conținutului lor, constituie rezultate ale creației intelectuale (*opere integrante*).

4. Creații și alte obiecte neprotejate prin dreptul de autor

Protecția dreptului de autor se extinde asupra formei de exprimare, dar nu se extinde asupra ideilor, teoriilor, descoperirilor științifice, procedeele, metodelor de funcționare sau asupra conceptelor matematice ca atare și nici asupra invențiilor cuprinse într-o operă, oricare ar fi modul de preluare, explicare sau de exprimare.

În primul rând, sunt excluse de la protecție operele care nu îndeplinesc cele trei condiții esențiale pentru a avea vocație la protecție, și anume: opera să fie rezultatul unei activități creatoare a autorului, să îmbrace o formă concretă de exprimare perceptibilă simțurilor omenești și să fie susceptibilă de aducere la cunoștința publicului. Astfel, doctrina și jurisprudența au ajuns la concluzia că, nu pot forma obiectul dreptului de autor, pentru că le lipsește elementul de creație intelectuală: cărțile de telefon, calendarele, agendele, cataloagele, indicațiile de mers al trenurilor etc.; contribuția redactorilor la editarea unor opere, contribuția persoanelor care, în cazul unor opere comune, asigură unitatea operei prin coordonarea coautorilor.

Pe lângă operele ce nu îndeplinesc condițiile de protecție, unele legislații menționează expres anumite opere care nu sunt protejate. Trebuie de subliniat că, deși mai întâlnim legislații în care nu se precizează expres care opere sunt excluse de la protecție, acest lucru fiind desprins implicit din deducții cu caracter general, în ultimul timp legiuitorii au preferat să indice prin texte speciale sfera operelor neprotejate.

Exemple de excludere a operelor de la protecția acordată prin legea specială ni le oferă legislația: ungară, germană, daneză, italiană și belgiană, precum și legea română.

Legea Republicii Moldova, preluând practica legislațiilor occidentale, prevede în art.8 lucrările ce nu beneficiază de protecția dreptului de autor:

a) documentele oficiale de caracter normativ, administrativ sau politic, precum și traducerile oficiale ale acestora.

Dispoziții similare sunt întâlnite practic în toate legislațiile. Din categoria documentelor oficiale fac parte legile, hotărârile, ordinele, instrucțiunile, decretul organelor administrației publice locale și centrale, precum și hotărârile judecătorești și celelalte acte de procedură ale organelor puterii judecătorești.

b) simbolurile de stat și semnele oficiale ale statului.

Din categoria acestora fac parte: drapelele, stemele, sigiliile, imnurile, ordinele, medaliile, semnele bănești etc. Excluderea acestora de la protecție se explică prin faptul că, deși îndeplinesc condițiile de protecție, ele au un regim juridic diferit din cauza destinației, deoarece simbolurile și semnele statului își pot îndeplini funcțiile dacă este posibilă utilizarea lor fără nicio restricție impusă de regimul juridic al dreptului de autor.

c) expresiile folclorice.

Întrucât în literatura de specialitate nu există un punct de vedere comun în această problemă, au fost puse în discuție mai multe variante pentru a determina locul și modalitățile de protecție a acestora.

d) noutățile zilei și fapte diverse ce reprezintă o simplă informație.

Includem aici comunicările agențiilor de știri, cronică infracțiunilor și a faptelor diverse etc. În asemenea cazuri, punându-se accent pe operativitate și concizie nu prea mai rămâne loc pentru manifestarea creativității autorilor. Aceștia vor putea pretinde organelor mass-media care comunică respectivele comunicări indicarea sursei, de unde au fost preluate. Însă, dacă, comunicarea referitoare la diverse evenimente și fapte este însoțită de comentarii, evaluări, analize, prognoze sau alte explicații ale autorului, aceasta se circumscrie noțiunii de articol de presă, fiind protejat de lege.

De asemenea, nu beneficiază de protecție juridică în cadrul dreptului de autor operele cu privire la care a expirat termenul de protecție, ele devenind un bun public. Operele care au devenit bunuri publice pot fi valorificate liber dacă se respectă drepturile personale de autor.

Este important de precizat că aproape toate creațiile pe care le-am analizat mai sus, pot beneficia de protecția acordată prin lege, în cazul în care fac obiectul unor prelucrări, selecții sau sistematizări, având ca rezultat opere derivate sau integrante. În acest sens, s-a pronunțat și Plenul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, prin Hotărârea nr.1 din 25 aprilie 2016 „Cu privire la aplicarea unor prevederi ale legislației privind dreptul de autor și drepturile conexe”.

5. Subiecții dreptului de autor

Legea face distincție între calitatea de autor al unei opere, pe de o parte, și aceea de subiect al dreptului de autor al unei asemenea opere, pe de altă parte.

Cel mai important subiect al dreptului de autor este considerat autorul operei de artă, literatură sau știință.

Calitatea de autor al unei opere o poate avea doar o persoană fizică, deoarece numai ea dispune de însușirile și capacitățile fizice și spirituale care sunt

necesare realizării unei asemenea creații. Art.3 din Lege precizează că autor este „persoana fizică prin a cărei activitate creatoare a fost creată opera”.

Este necesar ca opera să prezinte un produs al creației intelectuale. Anume acest caracter face să deosebim munca autorului de munca altor persoane ce efectuează dactilografierea sau copierea operei, care reprezintă doar un lucru mecanic. Statutul juridic apare din momentul când opera a fost creată, adică din moment ce opera se conține pe un suport material, posedă o formă obiectivă de exprimare.

De îndată ce opera de creație a luat o formă concretă, chiar dacă nu este finisată, autorul dobândește dreptul de autor asupra operei realizate și, odată cu aceasta, calitatea juridică de subiect al dreptului de autor. Ea rezultă din prevederile Legii nr.139/2010, conform cărora dreptul de autor asupra unei opere este recunoscut și garantat „în condițiile prezentei legi”, iar autorul beneficiază de protecția dreptului de autor asupra operei sale prin însuși faptul de creare a ei.

Prin noțiunea de subiect al relațiilor drepturilor de autor înțelegem persoana care deține drepturile subiective asupra operei de artă, literatură și știință. Aceste drepturi le pot deține persoanele fizice și juridice, atât cetățeni ai RM, cât și persoane cu cetățenie străină sau apatrizii.

Drepturile subiective asupra operei apar din momentul în care opera a fost creată. Putem menționa că legea nu înaintează restricții pentru apariția dreptului de autor, legate de vârsta subiectului sau capacitatea de exercițiu. Capacitatea de a fi subiect al dreptului de autor o posedă orice persoană, indiferent de sex, religie, rasă.

Subiect al dreptului de autor poate fi atât o persoană fizică, cât și o persoană juridică. Actuala reglementare recunoaște un drept de autor al persoanelor juridice și, ca urmare, acestea vor putea deveni titularii drepturilor născute din creația intelectuală. Însă, ceea ce se poate acorda și se acordă, uneori, prin Lege, altor persoane fizice sau juridice nu este calitatea de autor, care în mod firesc nu poate aparține decât creatorului, ci numai „beneficiul protecției” acordate autorului.

Doctrina împarte subiecții dreptului de autor în **subiecți primari (originari)**, adică acele persoane care au creat nemijlocit opera și **subiecți derivați** – persoane, care în virtutea competențelor recunoscute de Lege, dobândesc atribute ale dreptului de autor.

Se consideră a fi autor, în absența unei probe contrare, persoana fizică sub al cărei nume pentru prima dată este publicată opera – prezumție relativă.

Când opera a fost publicată anonim sau sub un pseudonim care nu permite identificarea autorului, editura, al cărei nume este indicat pe operă, se consideră, în absența unei probe contrare, reprezentant al autorului, având în această calitate dreptul să protejeze și să exercite drepturile autorului.

Pentru a informa publicul despre drepturile sale, titularul dreptului de autor va folosi simbolul protecției dreptului de autor, care se va aplica pe fiecare exemplar al operei și constă din trei elemente:

- a) litera latină „©” inclusă în cerc;
- b) numele sau denumirea titularului dreptului exclusiv de autor;
- c) anul primei publicări a operei.

Folosirea simbolului protecției dreptului de autor nu constituie o condiție pentru a acorda operei protecția prevăzută de Lege.

Operele de artă, literatură și știință pot fi create de o singură persoană, precum și de un grup de persoane, care contribuie prin munca lor intelectuală la crearea unei singure opere. În acest caz, ne aflăm în fața operei create în comun, a unei mulțimi de autori și de subiecți ai dreptului de autor. Distingem două categorii de opere: **opere comune și opere colective**. Opera comună și cea colectivă sunt asemănătoare prin participarea a mai multor autori la crearea acestei opere și se deosebesc prin faptul că, autorilor operei colective, spre deosebire de cei ai operei comune, nu li se atribuie dreptul de autor asupra ansamblului operei create.

Subiecți ai dreptului de autor sunt și persoanele ce au creat opera în coautorat. Legea stabilește că dreptul de autor asupra operei create prin munca comună a două sau mai multe persoane aparține coautorilor, indiferent de faptul dacă această operă constituie un tot unitar sau este formată din părți.

Relațiile dintre coautori se stabilesc, de regulă, în baza unui contract. În lipsa unui asemenea contract, dreptul de autor asupra operei este exercitat în comun de toți autorii, iar remunerația se împarte între ei proporțional contribuției fiecăruia, dacă aceasta poate fi determinată. În cazul în care contribuția fiecăruia dintre coautori nu poate fi determinată, remunerația se împarte în cote egale.

Opera comună reprezintă o realizare efectuată de către două sau mai multe persoane a unei opere unitare. Realizarea este un schimb constructiv de idei, o activitate creatoare din partea coautorilor pentru crearea unei opere unitare.

Opera de artă poate fi **divizibilă** sau **indivizibilă**. În cazul unei **opere indivizibile**, autorul contribuției sale este în drept să-și administreze drepturile sale independent de voința conducătorilor. În cazul operei indivizibile, drepturile asupra operei pot fi valorificate independent. Opera este indivizibilă când valorificarea unei părți din operă poate dăuna sensului integrității operei comune.

În cazul mai multor autori, s-ar putea întâlni situația în care unul dintre autori să fie principal, iar ceilalți coautori - secundari. Opera poate fi un tot unitar fără a putea determina partea fiecărui coautor, situație în care coautorii nu pot exploata opera decât de comun acord, foloasele materiale împărțindu-se între aceștia. O altă ipoteză este aceea în care contribuția fiecărui coautor să fie distinctă, ceea ce ar putea duce la posibilitatea ca fiecare să-și poată valorifica singur numai partea sa din operă în așa fel încât să nu-i prejudicieze pe ceilalți.

Spre deosebire de operele comune, **operele colective** au un caracter complex, fiind rezultatul unirii, într-un corp comun a mai multor opere individuale, situație în care dreptul de autor asupra operei colective aparține persoanei fizice sau juridice din inițiativa, sub responsabilitatea și sub numele căreia a fost creată (spre exemplu opera audiovizuală).

Subiecții derivați sunt toate persoanele succesoare în drepturi: moștenitorii autorului, editurile, teatrele, studiourile de cinema și alte organizații, precum și însuși statul.

Acestea pot dobândi dreptul prin moștenire potrivit legislației civile. Ceea ce se dobândește sunt, în primul rând, drepturile patrimoniale și, în mod cu totul excepțional, o parte din drepturile personale nepatrimoniale.

Protecția operelor autorilor ce nu au atins majoratul

Este evident faptul că există copii care, până la atingerea vârstei de majorat, creează opere de artă, literatură și știință, ce nu sunt apreciate la fel ca și operele create de persoane ce au depășit vârsta de majorat.

Legiuitorul nu delimitează cercul subiecților dreptului de autor, evidențiind că autorul este persoana ce a creat opera. Deci nu există limitări de vârstă, îndrumându-ne după rezultatul activității creative. Posibilitatea de a fi autor este inclusă în conținutul capacității de folosință.

Pentru a fi posesor de drepturi subiective este necesar de a realiza un fapt juridic – adică realizarea unei opere de artă, literatură sau știință.

Statutul juridic al autorului ce nu a atins vârsta de majorat este reglementat de Codul civil al Republicii Moldova, care prevede că, pentru persoanele ce nu au ajuns la vârsta de majorat, tranzacțiile se încheie de către părinți, curatori sau tutori.

Moștenitorii dreptului de autor

Conform legislației în vigoare, autorul este în drept să indice, în același mod în care se numește executorul testamentului, persoana în seama căreia el pune, după decesul său, protejarea dreptului de autor asupra operelor sale. Această persoană își exercită împuternicirile pe viață. Moștenirea se poate face după lege sau prin testament. Prin **moștenire legală**, moștenitor devine persoana strict indicată după lege. Dacă **moștenirea este testamentară**, moștenitor devine persoana care a fost indicată în testament, indiferent de cetățenia lui sau existența unei legături de rudenie.

Succesorii dreptului de autor valorifică doar drepturile patrimoniale, care sunt transmisibile. Drepturile nepatrimoniale nu pot fi valorificate, deoarece ele sunt inseparabile de personalitatea autorului. Drepturile patrimoniale vor fi valorificate de succesori în cazul când au fost încălcate de persoane terțe. Valorificarea în acest caz presupune săvârșirea unor acțiuni îndreptate spre restabilirea acestor drepturi.

Organizațiile de gestiune colectivă

Un subiect important al dreptului de autor sunt organizațiile de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale.

Aceste organizații se înființează atunci când exercitarea individuală a dreptului de autor și a drepturilor conexe de către autorii operelor de artă, literatură și știință este dificilă.

Organizațiile de gestiune colectivă au statutul de persoane juridice și se înființează prin liberă asociere și nemijlocit de titularii dreptului de autor și/sau ai drepturilor conexe, care fie devin membri ai acestor organizații, fie le deleagă împuterniciri printr-un contract în formă scrisă.

Potrivit Legii nr.139/2010, organizațiile de gestiune colectivă exercită în numele titularilor dreptului de autor pe care-i reprezintă și în temeiul împuternicirilor primite de la ei, următoarele atribuții:

a) eliberează utilizatorilor licențe pentru valorificarea operelor sau a obiectelor drepturilor conexe, drepturile asupra cărora le-au fost încredințate în gestiune de titularii de drepturi sau sunt exercitate în virtutea legii;

b) negociază cu utilizatorii cuantumul remunerației pentru valorificarea operelor sau a obiectelor drepturilor conexe, precum și alte condiții de licențiere;

c) acumulează remunerația stipulată în licențele eliberate și/sau pe cea care este datorată în virtutea dreptului la o remunerație echitabilă;

d) repartizează remunerația acumulată, o achită la timp și, pe cât este posibil, echitabil și proporțional cu valoarea și valorificarea reală a operelor și obiectelor drepturilor conexe corespunzătoare;

e) îi reprezintă pe titularii de drepturi, inclusiv pe cei străini (în persoana organizațiilor de gestiune colectivă din țara corespunzătoare), în instanțele de judecată și în cadrul altor proceduri legale, precum și în organele și organizațiile de stat, în legătură cu drepturile transmise, de aceștia sau de Lege, în gestiune și efectuează orice alte acte juridice necesare pentru protecția și asigurarea drepturilor respective, inclusiv în nume propriu;

f) asigură exercitarea drepturilor membrilor săi în străinătate prin încheierea acordurilor de reprezentare reciprocă a intereselor cu organizații similare de gestiune colectivă din străinătate;

g) întreprinde orice alte acțiuni în limitele împuternicirilor care i-au fost delegate de către titularii dreptului de autor și ai drepturilor conexe.

De rând cu atribuțiile indicate anterior, organizațiile de gestiune colectivă sunt obligate, în baza art.48 al Legii nr.139/2010:

a) să utilizeze remunerația acumulată exclusiv pentru repartizarea și plata ei titularilor dreptului de autor și ai drepturilor conexe. Totuși, organizația are dreptul să rețină din remunerația acumulată cheltuielile efective aferente gestionării drepturilor, precum și sumele destinate unor fonduri speciale create de organizație, cu condiția că întemeierea acestora a fost autorizată fie de titularii de drepturi, fie, în cazul titularilor de drepturi străini, de organizația de gestiune colectivă care îi reprezintă;

b) să repartizeze, după deducerea sumelor menționate la lit.a) remunerația acumulată și să efectueze plăți regulate, proporționale cu valorificarea reală a operelor și/sau a obiectelor drepturilor conexe;

c) să prezinte titularilor dreptului de autor și ai drepturilor conexe, concomitent cu plata remunerației, dări de seamă cu privire la valorificarea drepturilor lor.

6. Particularitățile de protecție a unor categorii de opere

Particularitățile specifice și clasificarea operelor de artă

Din categoria operelor de artă fac parte obiectele dreptului de autor menționate în art.7 al Legii privind dreptul de autor și drepturile conexe, și anume: operele dramatice și muzical-dramatice, scenariile, proiectele de scenarii, librettele, sinopsitul filmului. Operele de artă dețin un șir de puncte de tangență cu operele literare, deoarece forma de exprimare și calitățile artistice sunt asemănătoare cu cele ale operelor literare. La fel, se bucură de protecție juridică din partea normelor dreptului de autor scenariile și proiectele de scenarii care, deși conțin semne ale unei opere literare, fac parte din categoria operelor de artă.

Deci, putem afirma că scenariile sunt niște opere de artă în baza cărora se montează: opere, filme artistice, spectacole teatrale etc.

O altă categorie de opere protejate sunt operele muzicale cu sau fără text. Prof. rus Aleksandr Sergheev împărtășește părerea că opera este considerată muzicală dacă imaginea artistică se expune cu ajutorul sunetelor.

Deși legea nu enumeră ce opere muzicale sunt protejate, considerăm că din această categorie fac parte: opera, baletul, suita etc.

De rând cu operele muzicale, legea protejează juridic operele coregrafice și pantomimele „în care gândirea autorului este exprimată în dansuri și mimică, însoțită, de regulă, de muzică”.

În Legea nr.139/2010 nu se indică condiția ca opera coregrafică și pantomima să fie reprodusă, fără prezența autorului, limitându-se doar la condiția de a fi exprimată în orice formă obiectivă. Actualitatea ne permite să fixăm opera pe un suport material ce ar reproduce opera cu precizie și va permite protecția operelor sus-menționate din momentul demonstrației publice.

Particularitățile specifice operelor derivate

Traducătorii și alți autori ai operelor derivate beneficiază de dreptul de autor asupra traducerilor, adaptărilor, aranjărilor sau asupra altor transformări ale operei realizate de ei.

Traducerea sau altă operă derivată poate fi realizată doar cu consimțământul autorului operei originale. Dreptul de autor al traducătorului sau al altui autor al unei opere derivate nu va prejudicia drepturile autorului a cărui operă originală a fost tradusă, adaptată, aranjată sau transformată în alt mod.

Dreptul de autor al traducătorului sau al altui autor al unei opere derivate nu constituie un impediment pentru alte persoane de a efectua, cu consimțământul autorului operei originale, traducerea sau transformarea aceleiași opere.

Particularitățile specifice operelor integrante

Alcătuitorul unei culegeri sau al altei opere integrante beneficiază de dreptul de autor asupra compilației și aranjării materialelor, dacă această compilație și aranjare constituie rezultatul creației sale intelectuale.

O operă protejată de dreptul de autor poate fi inclusă într-o operă integrantă doar cu consimțământul autorului sau al altui titular al dreptului de autor asupra operei protejate. Dreptul de autor al alcătuitorului nu va prejudicia drepturile autorilor niciuneia din operele incluse în opera integrantă.

Dreptul de autor al alcătuitorului nu constituie un impediment pentru alte persoane de a compila și aranja aceleași materiale pentru a realiza noi opere integrante, cu condiția că au obținut consimțământul autorilor sau al altor titulari de drepturi asupra operelor protejate pe care urmează să le includă în opera integrantă.

Particularitățile specifice operelor audiovizuale

Un loc important printre obiectele dreptului de autor îl dețin operele audiovizuale.

Opera audiovizuală, conform art.3 al Legii nr.139/2010, este opera care constă dintr-o succesiune de imagini coerente fixate, însoțite sau nu de sunete,

producând impresia mișcării, destinată perceperii vizuale și auditive (în cazul în care imaginile sunt însoțite de sunet) prin intermediul unui anumit dispozitiv.

Trebuie să specificăm că operele audiovizuale sunt mai întâi de toate filmele cinematografice, televizate, video filme, indiferent de genul lor, volum, interpretare.

Toate operele audiovizuale reprezintă o îmbinare a mai multor opere de artă, literatură sau știință într-un tot întreg. În final, obținem o operă artistică cu cea mai largă răspândire.

Opera audiovizuală are mai mulți (co)autori. Producătorul și regizorul care sunt considerați autori principali, la care se mai adaugă și alți autori, cum sunt: autorul adaptării, autorul scenariului, autorul dialogului, autorul muzicii special create pentru opera audiovizuală și autorul grafic pentru operele de animație sau al secvențelor de animație, când acestea reprezintă o parte importantă a operei.

Producătorul operei audiovizuale este definit ca persoană fizică sau juridică din a cărei inițiativă și pe a cărei responsabilitate, inclusiv financiară, este creată opera audiovizuală.

Între producător și regizor se încheie un contract prin care părțile pot conveni să fie incluși ca autori ai operei audiovizuale și alți creatori, care au contribuit substanțial la crearea acesteia.

În cazul în care opera audiovizuală urmează să fie creată prin adaptarea unei alte opere preexistente, trebuie reamintit faptul că dreptul la adaptarea audiovizuală este dreptul exclusiv al titularului dreptului de autor asupra unei opere preexistente de a o transforma sau de a o include într-o operă audiovizuală. În aceste condiții, Legea prevede că este necesară cesiunea dreptului exclusiv, printr-un contract încheiat între titularul dreptului de autor și producătorul operei audiovizuale, distinct de contractul de editare, în care se vor prevedea expres condițiile producției, difuzării și proiecției operei audiovizuale.

De remarcat că, în cazul în care nu există o convenție contrară, autorii operei audiovizuale, precum și alți autori cu contribuții la aceasta, își păstrează toate drepturile de utilizare separată a propriilor contribuții, în condițiile legii.

Producătorul și autorul principal sunt cei care hotărăsc dacă opera audiovizuală este terminată sau nu, versiunea definitivă, dacă opera va fi adusă la cunoștința publicului și modul în care va fi exploatată versiunea definitivă a operei.

Prin Lege se interzice distrugerea suportului original al versiunii definitive a operei audiovizuale în forma copiei-standard (a clișeelelor, fixărilor originale).

În ceea ce privește folosirea drepturilor patrimoniale, acestea se vor împărți între autorii operei audiovizuale. Remunerația autorului poate fi stabilită pentru fiecare mod de utilizare a operei audiovizuale care este proporțională cu încasăările brute rezultate din utilizare.

Autorii au dreptul să ceară producătorilor, periodic, situația încasărilor realizate din utilizarea operei. Autorii unor opere muzicale, cu sau fără text, care transmit dreptul său de interpretare publică și de comunicare publică către producătorii de opere audiovizuale, de asemenea, își mențin dreptul la o remunerație echitabilă pentru fiecare caz de interpretare publică, comunicare publică sau de retransmisie prin eter a operei în cauză.

Particularitățile specifice programelor pentru calculator

Protecția programelor pentru calculator include „orice expresie a unui program, programele de aplicație și sistemele de operare, exprimate în orice fel de limbaj, fie în cod-sursă sau cod-obiect, materialul de concepție pregătit, precum și manualele”.

Nu sunt protejate prin lege ideile, procedeele, metodele de funcționare, conceptele matematice și principiile, care stau la baza oricărui element dintr-un program pentru calculator, inclusiv acelea care stau la baza interfețelor sale.

Autorul programelor pentru calculator are aceleași drepturi morale și patrimoniale ca și oricare autor al unei opere literare sau artistice. El poate ceda drepturile de utilizare a unui program pentru calculator fără ca aceasta să ducă la transferul dreptului de autor asupra programului. Dacă programele pentru calculator sunt realizate în exercitarea atribuțiilor de serviciu, acestea pot fi exploatate de cel angajat, dacă prin contract nu s-a convenit altfel.

Particularitățile specifice operelor de artă plastică

Operele de artă plastică pot fi bi- sau tridimensionale, la baza protecției lor stând individualitatea operei care se bazează pe creația artistică. Autorul operei de artă plastică se bucură de toate drepturile morale și patrimoniale prevăzute de Lege.

Prin opere originale de artă se înțeleg operele de artă plastică sau grafică (imaginile, colajele, picturile, desenele, gravurile, tipăriturile, litografiile, sculpturile, tapiseriile, articolele din ceramică, din sticlă și fotografiile) dacă acestea sunt create personal de artist sau reprezintă exemplare considerate opere originale de artă. Exemplarele operelor originale de artă care au fost executate într-un număr limitat, personal de către autorul lor sau cu consimțământul acestuia (de regulă, numerotate, semnate sau în alt mod autentificate de către acesta), sunt considerate opere originale de artă.

Reproducerile după operele de artă plastică se pot realiza doar pe baza unui contract care trebuie să conțină indicații necesare pentru identificarea operei (o schiță, un desen, o fotografie), precum și referiri la semnătura autorului. Reproductorile nu pot fi puse în vânzare fără consimțământul titularului dreptului de autor, consimțământ care este dat după examinarea reproducerii.

După realizarea reproducerii, toate instrumentele speciale care s-au folosit la realizarea ei, trebuie să fie distruse sau făcute inutilizabile, dacă nu sunt achiziționate de către titularul dreptului de autor sau dacă nu s-a convenit altfel.

De asemenea, modelele originale după care s-au realizat reproducerile trebuie restituite titularului. În situația în care opera de artă plastică este expusă într-o expoziție, persoana fizică sau juridică care organizează acea expoziție suportă riscul dispariției sau distrugerii totale sau parțiale a operei.

Particularitățile specifice operelor fotografice

Operele fotografice sunt protejate în cadrul instituției dreptului de autor cu precizarea că nu pot beneficia de protecția legală a dreptului de autor fotografiile unor scrisori, acte, documente de orice fel, desene tehnice și alte asemenea.

În ceea ce privește opera fotografică realizată în baza unui contract individual de muncă sau la comandă, se prezumă că acele fotografii aparțin celui care a făcut comanda sau angajatorului, dacă nu s-a convenit altfel.

Transmiterea drepturilor patrimoniale ale titularului dreptului de autor asupra unei opere fotografice se produce în momentul înstrăinării negativului operei fotografice. Persoana care comandă să i se execute o fotografie poate să publice sau să reproducă acea fotografie fără consimțământul autorului, dacă nu s-a convenit altfel. Dacă fotografia originală poartă numele autorului, acest nume trebuie să figureze și pe reproducere.

Operele care conțin un **portret** nu pot fi utilizate fără acordul persoanei reprezentate de acel portret. Autorul, proprietarul sau posesorul acesteia nu are dreptul să o reproducă sau să o comunice fără consimțământul persoanei reprezentate sau al succesorilor acesteia.

De la această regulă există și excepții, și anume:

- a) dacă persoana reprezentată este model de profesie și/sau a primit o remunerație pentru a poza;
- b) dacă persoana reprezentată este publică și opera fotografică a fost executată cu prilejul activităților sale publice;
- c) dacă persoana reprezentată constituie numai un detaliu al unei opere fotografice ce prezintă un peisaj, un grup de persoane sau o manifestare publică.

Particularitățile specifice corespondenței

Corespondența adresată unei persoane poate fi utilizată doar cu consimțământul destinatarului acelei corespondențe, iar după moartea sa cu consimțământul succesorilor săi, cu condiția ca persoana destinatară să nu-și fi exprimat o altă dorință.

Atât destinatarul, cât și persoana reprezentată într-un portret se bucură de dreptul moral de a pretinde respectarea integrității operei și de a se opune modificărilor sau denaturărilor ce i-ar crea un prejudiciu.

Drepturile morale (personale nepatrimoniale)

Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nu enunță caracterele juridice ale drepturilor morale de autor, dar acestea pot fi desprinse din unele dispoziții legale. Astfel:

- dreptul moral de autor este strâns legat de persoana autorului: autorul personal are și exercită dreptul de a decide dacă, în ce mod și cum va fi făcută opera publică, numele sub care opera va fi adusă la cunoștință, modalitatea în care acest lucru va fi făcut, precum și retractarea (retragerea) operei divulgate pentru motive care sunt lăsate la aprecierea suverană a autorului;
- dreptul moral al autorului este inalienabil și neurmăribil (inesizabil): este destinat a asigura protecția personalității autorului;
- drepturile morale ale autorilor au un caracter perpetuu și imprescriptibil: utilizarea operei nu poate aduce atingere memoriei autorului, iar opera nu poate fi disociată de creatorul ei, chiar încetat din viață.

După moartea autorului, exercițiul dreptului de a pretinde recunoașterea calității de autor și a dreptului de a pretinde respectarea integrității operei și de

a se opune oricărei modificări și atingeri care prejudiciază onoarea sau reputația autorului se transmit prin moștenire. Imprescriptibilitatea drepturilor morale înseamnă că ele pot fi exercitate atât timp, cât opera rămâne în memoria oamenilor și face obiectul unei exploatare.

După cum am menționat, drepturile morale protejează legătura ce există între personalitatea autorului și opera ce se referă, în special, la dreptul de paternitate, considerat drept fundamental. Acest drept asigură posibilitatea autorului de a cere recunoașterea calității de autor, dreptul la nume, adică dreptul de a decide sub ce nume va fi publicată opera, dreptul de a cere respectarea integrității operei sale, precum și respectarea bunei reputații a autorului, dreptul la publicarea operei, care prevede că doar autorul este împuternicit să decidă când, unde și în ce formă va fi publicată opera.

Caracterul nelimitat reiese din esența operei care este eternă. Aceasta se manifestă prin faptul că opera poate fi publicată și după moartea autorului de succesorii în drepturi. Drepturile sunt inalienabile și nu pot fi înstrăinate anume datorită naturii juridice a acestor drepturi. Caracterul imposibilității însușirii acestor drepturi rezultă din caracterul inalienabil al dreptului moral.

Astfel, dreptul moral este un drept absolut, cu caracter perpetuu strâns legat de persoana autorului, și dreptul la acțiune pentru apărarea sa în justiție, care nu se stinge oricât timp ar trece de la încălcarea sa.

Faptul că drepturile morale sunt imprescriptibile, este prevăzut de art.10(2) al Legii nr.139/2010 și semnifică precum că ele nu dispar din motivul că nu sunt valorificate, adică dacă opera nu este valorificată o anumită perioadă, autorul nu poate fi limitat în exercitarea drepturilor sale morale.

Caracterul perpetuu al dreptului moral este prevăzut în art.23 (10) al Legii nr.139/2010, care stabilește că drepturile personale (morale) ale autorului sunt protejate pe termen nelimitat. Aceste drepturi pot fi transmise prin moștenire și ocrotirea lor după decesul autorului este exercitată de moștenitor sau de organizațiile de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale de autor.

Legea nr.139/2010 prevede că autorul unei opere beneficiază de următoarele drepturi morale:

- a) dreptul la paternitate;
- b) dreptul la nume;
- c) dreptul la respectarea integrității operei;
- d) dreptul la divulgarea operei;
- e) dreptul la retractarea operei.

Dreptul la paternitate

Unul din cele mai valoroase drepturi pe care le obține autorul odată cu crearea operei este dreptul la paternitate. Acesta mai este numit și dreptul la calitatea de autor și se întemeiază pe necesitatea de a respecta legătura firească dintre creator și opera sa. Opera fiind rezultatul exclusiv al activității intelectuale de creație a autorului, este și firesc să i se recunoască acestuia dreptul moral de a fi recunoscut ca autor al operei pe care a creat-o.

Recunoașterea dreptului la paternitate are ca obligație, pentru toți cei care folosesc opera, de a indica numele autorului. Astfel, persoana fizică sau juridică

ce valorifică opera trebuie să indice neapărat numele autorului pe coperta operei, la începutul sau la sfârșitul articolului, când acesta apare într-o culegere sau într-o publicație periodică, afișe, programe și alte publicații, dacă este vorba de opere care se demonstrează sau se interpretează.

Dreptul la calitatea de autor nu ridică probleme speciale în cazul operelor comune. În asemenea cazuri, toți creatorii beneficiază de dreptul la paternitatea operei. Astfel, conform art.12 al Legii nr. 139/2010, „dreptul de autor asupra unei opere create prin munca comună a două sau mai multe persoane aparține coautorilor, indiferent de faptul dacă această operă constituie un tot unitar sau este formată din părți”.

Dreptul la nume

Dreptul la paternitatea operei sau dreptul la calitatea de autor se întemeiază pe necesitatea de a respecta legătura firească dintre creator și opera sa. Acest drept îmbracă un aspect pozitiv, care constă în dreptul autorului de a revendica oricând calitatea de autor, și un aspect negativ – adică dreptul de a se opune la orice act de contestare a acestei calități din partea unor terți.

Dreptul la nume îl au toți autorii, indiferent de volumul muncii intelectuale depuse de fiecare autor în parte. Autorul mai este în drept să indice titlurile științifice și didactice pe care le posedă, veridicitatea acestora ține de responsabilitatea personală a autorului.

Numele autorului, dacă acesta a decis publicarea operei sub numele său, trebuie indicat de cesionarul dreptului de reproducere, reprezentare, executare sau difuzare în orice alt mod al operei, pe coperta operei publicate în volum separat, la începutul sau sfârșitul celor publicate în culegeri sau periodice, pe programe, afișe și orice materiale publicitare. În cazul operelor derivate este obligatorie și indicarea numelui autorului operei originale. Obligația de indicare a numelui există și în cazurile în care, potrivit Legii, opera sau fragmente din ea pot fi folosite fără consimțământul autorului.

Dreptul la nume se poate realiza și pe calea aducerii operei la cunoștința publicului fără indicarea numelui sub protecția anonimatului. Acest fapt nu înseamnă sub nicio formă că autorul renunță la drepturile sale asupra operei – atât dreptul la paternitatea operei, cât și celelalte drepturi putând fi exercitate în modurile prevăzute de Lege. Singura problemă este aceea de a demonstra paternitatea asupra operei, lucru ce poate fi confirmat de către persoana fizică sau juridică ce a valorificat-o.

Deci, publicarea unei opere în anonim presupune dorința autorului, din anumite considerente, de a nu aduce la cunoștința publicului numele său ade-vărat.

Dreptul la respectarea integrității operei

Prin acest drept se înțelege prerogativa autorului de a face cunoscută opera sa în forma hotărâtă de el și, ca urmare, inadmisibilitatea oricăror suprimări, modificări sau completări fără acordul autorului.

Natura nepatrimonială a dreptului la inviolabilitatea operei face ca acest drept să aibă un caracter absolut, inalienabil și imprescriptibil. În consecință, el

nu încetează și nici nu poate fi considerat diminuat în cazul cesionării pe cale convențională sau legală a exercițiului drepturilor patrimoniale ale autorului asupra operei.

Majoritatea legislațiilor naționale europene asigură, prin consacarea acestui drept, protecția operei împotriva oricăror modificări care ar constitui o atingere adusă onoarei, reputației sau altor interese ale autorului. Legea franceză și belgiană garantează autorului o protecție absolută în această privință.

Importanța protecției operelor de artă de la orice denaturări ce ar putea prejudicia reputația autorului, precum și dreptul autorului la respectul integrității operei sale, este menționat în art.6 bis din Convenția de la Berna cu privire la protecția operelor literare și artistice din 09.09.1886 (în continuare Convenția de la Berna), care prevede că independent de drepturile patrimoniale ale autorului, el va avea dreptul să revendice paternitatea operei și să obiecteze orice denaturare, schimonosire și altă modificare a operei precum și orice acțiune derogatorie referitoare la aducerea unor modificări în conținutul operei sau a denumirii, cât și a numelui autorului.

Dreptul la integritatea operei implică interzicerea oricăror modificări ale operei, fie vorba de eliminarea unor părți sau pasaje în scopul prescurtării operei ori în scopul prezentării ei socotit într-un fel mai potrivit pentru un anumit public, fie vorba de adăugări (ilustrații, prefețe, comentarii etc.), sau alte modificări făcute în acest din urmă scop sau în alte scopuri, fie vorba de schimbări aduse în planul, conținutul sau forma de exprimare a operei.

Precizăm că dreptul la integritatea operei înseamnă inadmisibilitatea oricăror modificări ale operei, atât a celor ce ar fi săvârșit de cesionarii dreptului de reproducere sau dreptului de difuzare în orice mod, cât și în cazul valorificărilor numite libere sau al licențelor eliberate de organizațiile de administrare pe principii colective a drepturilor patrimoniale, astfel, de exemplu, citarea de opere străine este licită numai dacă fragmentul din opera citată este reprodus fidel și într-un context care nu denaturează sensul inițial.

Dreptul de divulgare (de publicare)

Legea nr.139/2010 prevede expres dreptul de divulgare - dreptul de a decide dacă, în ce mod și când va fi adusă opera la cunoștința publicului. Dreptul de divulgare are un rol hotărâtor asupra nașterii drepturilor patrimoniale care prin exercitarea dreptului de divulgare devin drepturi propriu-zise.

Dreptul de divulgare a operei este unul din cele mai importante drepturi morale ale autorului. De exercitarea acestui drept, de hotărârea autorului de a-și aduce opera la cunoștința publicului, depinde însăși existența drepturilor potențiale ale autorului. Până la momentul când autorul ia o asemenea decizie, drepturile sale patrimoniale nu au decât o existență virtuală, care se transformă într-o realitate numai după ce autorul decide să aducă opera la cunoștința publicului.

Un factor decisiv pentru publicarea operei este acordul autorului acestei opere. Din aceste considerente conchidem că, dacă opera a fost posibilă accesului persoanelor terțe contrar voinței autorului, aceasta nu poate fi considerată publicată.

În acest context, trebuie să menționăm despre operele postume, adică cele care sunt publicate după moartea autorului, or, atunci persoanele terțe, de regulă, moștenitorii, beneficiază de prerogativa autorului de divulgare.

Dreptul de a publica opera este în strânsă corelație cu dreptul la reproducerea operei și dreptul la difuzarea exemplarelor operei, adică la răspândirea operei. După părerea noastră, cedând dreptul la publicare, autorul permite concomitent realizarea dreptului la reproducerea și răspândirea operei.

O altă problemă care trebuie analizată în legătură cu dreptul de divulgare este legată de existența operelor comune și colective.

Soluția pentru **opera comună** este oferită de Legea nr.139/2010, care precizează că relațiile dintre coautori se stabilesc prin înțelegere între ei, iar dacă nu s-a recurs la o astfel de înțelegere, dreptul de autor asupra operei îl exercită în comun toți coautorii. Deci, dacă nu există o convenție între coautori, aceștia nu vor putea exercita dreptul de a divulga opere decât de comun acord.

În situația **operei colective** considerăm că dreptul de a decide divulgarea operei aparține, în lipsa unei convenții contrare, persoanei fizice sau juridice din inițiativa căreia, sub conducerea și numele căreia a fost creată opera.

Dreptul de retractare

Dreptul de retractare este contraponderele dreptului de divulgare și consecința directă a caracterului absolut și discreționar al acestuia. El constituie totuși un drept distinct a cărui soartă nu este indisolubil legată de cea a dreptului de divulgare, lucru care apare cu evidență în cazul operelor postume.

Dreptul de a retracta opera constă în posibilitatea recunoscută autorului de a-și retrage opera pe care a divulgat-o anterior.

Dreptul de retractare poate fi exercitat în orice moment care survine divulgării, motivele care stau la baza deciziei aparținând exclusiv autorului și neputând fi supuse cenzurii instanței.

Drepturile patrimoniale (economice)

Drepturile patrimoniale de autor sunt drepturi subiective, a căror existență este condiționată de manifestarea de către autor a dreptului de a aduce opera la cunoștință publică și de a o exploata în beneficiul său și al succesorilor săi.

Modul de achitare a remunerației de autor pentru fiecare valorificare a operei se stabilește în contractul de autor, precum și în contractul cu beneficiarii, încheiat de organizația de administrare pe principii colective a drepturilor patrimoniale ale autorilor.

Formele de valorificare a operei nu se limitează doar la cele menționate anterior. Orice alte forme de valorificare existente la moment și care vor mai apărea, necesită a fi aplicate numai cu permisiunea autorului sau succesorilor în drepturi.

Conform art.11 al Legii nr.139/2010, autorul sau alt titular al dreptului de autor are dreptul exclusiv să efectueze, să permită sau să interzică valorificarea operei, inclusiv prin:

- a) reproducerea operei;
- b) distribuirea originalului sau a exemplarelor operei;

- c) închirierea exemplarelor operei, cu excepția operelor de arhitectură și a operelor de artă aplicată;
- d) importul exemplarelor operei în vederea distribuirii, inclusiv al exemplarelor confecționate cu consimțământul autorului sau al altui titular al dreptului de autor;
- e) demonstrarea publică a operei;
- f) interpretarea publică a operei;
- g) comunicarea publică a operei prin eter, inclusiv prin satelit (teleradiodifuziune), sau prin cablu;
- h) retransmiterea simultană și fără modificări, prin eter sau prin cablu, a operei transmise prin eter sau prin cablu;
- i) punerea la dispoziție în regim interactiv a operei;
- j) traducerea operei;
- k) transformarea, adaptarea, aranjamentul sau alte modificări ale operei, cu excepția cazurilor când efectuarea unor acțiuni din cele enumerate la lit. a)–k) nu se încadrează în forma de exprimare a operei și pentru care nu pot fi stabilite sancțiuni.

Enumerarea legală a prerogativelor autorului care concentrează dreptul de valorificare a operei nu este exhaustivă, ea fiind doar o însumare a celor mai tipice cazuri de folosire a operei. Această afirmație se întemeiază și pe dispozițiile legale că „autorului sau altui titular de drepturi de autor îi aparține dreptul exclusiv la valorificarea operei în orice formă și prin orice procedeu”.

La modul general, doctrina enumeră printre drepturile de autor și dreptul la remunerație pentru utilizarea operei. În art.11 alin.(2) al Legii nr.139/2010 este stipulat expres că autorul sau alt titular al drepturilor patrimoniale exclusive de autor are dreptul la o remunerație echitabilă. Cuantumul și modul de achitare a remunerației de autor pentru fiecare caz și mod de valorificare a operei se stabilesc în contractul de autor sau în contractele pe care organizațiile de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale le-au încheiat cu utilizatorii.

Dreptul la reproducerea operei

Dreptul la reproducerea operei este considerat un drept fundamental al dreptului de autor. Reproducerea este definită de art.3 al Legii nr.139/2010 ca fiind „realizarea unuia ori a mai multor exemplare ale unei opere sau ale unui obiect al drepturilor conexe, fie directă sau indirectă, temporară sau permanentă, prin orice mijloc sau sub orice formă, inclusiv în scopul de imprimare audio ori video și/sau al stocării unei opere ori a unui obiect al drepturilor conexe pe suporturi materiale sau electronice”. După cum rezultă din definiție, reproducerea este fixarea materială a operei prin orice procedee, care permit comunicarea ei publicului în mod indirect.

În literatura de specialitate dreptul de reproducere este cunoscut ca o posibilitate de redare repetată a unei forme obiective de exprimare a operei, accesibilă pentru recepționarea persoanelor terțe.

Legea nu face nicio distincție între reproducerea parțială și cea integrală a operei. În orice variantă, reproducerea de către terți este licită dacă este realizată cu acordul autorului. Ne aflăm, de asemenea, în prezența unei reproduceri supuse autorizării de către autor și atunci când ea se realizează într-o altă ma-

nieră decât cea în care s-a realizat originalul. Autorizarea reproducerii operei într-o anumită modalitate nu echivalează cu autorizarea reproducerii ei în alte forme și prin alte procedee, după cum înregistrarea unei interpretări sau execuții nu echivalează cu autorizarea reproducerii.

Dreptul la distribuire

O altă modalitate de valorificare a operei o constituie distribuirea exemplarelor operei, inclusiv prin comercializare, închiriere și prin alte modalități. Legea nr.139/2010 definește distribuirea ca punerea în circulație, prin vânzare sau prin orice alt mod de transmitere în proprietate, cu titlu oneros ori gratuit, a originalului ori a copiilor unei opere sau a unor obiecte ale drepturilor conexe, precum și oferirea publică a acestora.

Legea română privind dreptul de autor și drepturile conexe utilizează termenul de difuzare, fiind definit drept distribuirea către public a originalului sau a copiilor unei opere, prin vânzare, închiriere, împrumut sau prin orice alt mod de transmitere cu titlu oneros sau gratuit. Pot fi supuse difuzării numai operele înregistrate pe un suport material. Originalul nu se consideră obiect de difuzare. Aceasta rezultă din faptul că în lege este direct indicat că se difuzează exemplarele operei și nu opera.

Precizăm, de asemenea, că distribuirea presupune existența mai multor copii ale operelor de care să fie puse în circulație. Într-adevăr, în lege vorbindu-se de comercializare, închiriere a unor exemplare ale operei, acest lucru ar fi imposibil dacă opera ar exista numai în original. Nici chiar reglementarea unui drept de suită, recunoscut autorului unei opere de artă plastică, nu ne duce la concluzia că legiuitorul ar fi prevăzut posibilitate ca obiect direct al difuzării să poată fi însuși suportul material original (unic) al operei.

Dreptul la închirierea exemplarelor operei

Prin închiriere se înțelege punerea unui exemplar al operei la dispoziția unor terțe persoane pentru utilizarea pe o perioadă de timp limitată în schimbul unui avantaj economic direct sau indirect.

În continuare, amintim că dreptul exclusiv de difuzare sau punere în circulație nu este expres consacrat în toate legislațiile europene, ci doar în legislația germană, daneză, olandeză, italiană, portugheză și spaniolă. În alte legislații, precum cea engleză și irlandeză, fără a fi consacrat ca atare, dreptul la difuzare face parte, într-o anumită măsură, din dreptul de a aduce opera la cunoștința publicului. Alte legislații, precum cea franceză și belgiană, „par să permită” prin intermediul condiționării dreptului de reproducere, obținerea aceluiași rezultat.

Dreptul la importul exemplarelor operei

De rând cu dreptul de a difuza opera, legiuitorul ne indică un alt drept patrimonial, și anume dreptul la importarea operei pentru a fi difuzată.

Dreptul de a efectua, a permite sau a interzice importul exemplarelor pentru difuzare, se află într-o legătură indisolubilă cu dreptul de difuzare, și anume dreptul de control al importului exemplarelor operei este recunoscut autorului pentru a permite o exercitare cât mai eficientă a dreptului de difuzare.

Este important de menționat că autorul nu va putea interzice importul exemplarelor operei în situația când acesta nu se face în scopul difuzării lor pe teritoriul statului unde beneficiază de protecție, ci în alt scop, cum ar fi importul unui exemplar al operei fabricat în alt stat pentru uzul personal, cu scopul de a participa la o expoziție.

Importarea operelor pentru folosire personală, adică în cercul familiei și nu cu scop de difuzare, încheiere a contractelor nu este considerată încălcarea dreptului de importare a exemplarelor operei.

Dreptul de demonstrare publică

Demonstrarea publică prezintă o demonstrare a originalului sau a unui exemplar al operei, interpretării, emisiunii organizației de difuziune nemijlocit sau pe ecran cu ajutorul peliculei, dispozitivului sau prin intermediul altor dispozitive, astfel încât acestea pot fi recepționate de persoane obișnuite care nu fac parte din cercul obișnuit al cunoștințelor apropiate. Demonstrarea publică a operei audiovizuale se consideră demonstrarea neconsecutivă a unor imagini ale ei.

Principala deosebire dintre interpretare și demonstrare, pe lângă faptul că se referă la categorii de opere diferite, este aceea că, în cazul demonstrării, publicul ia contact direct cu opera, pe când în cazul interpretării – doar prin intermediul artiștilor interpreți. O altă deosebire se referă la faptul că demonstrarea unei opere se poate realiza numai dacă aceasta este fixată pe un suport, pe când în cazul interpretării pot fi interpretate și opere orale. Mai există deosebiri și în planul modalității de percepere a operei de către public, în cazul demonstrației nu poate fi vorba decât de o percepere vizuală, interpretarea – este percepută atât vizual, cât și prin intermediul auzului.

Dreptul de interpretare publică

Dreptul de interpretare se referă mai mult la operele dramatice, muzicale, muzical-dramatice, pantomime și alte opere literare. Dreptul de demonstrare se referă, în special, la operele de artă plastică.

Prin interpretarea publică a operei se subînțelege „reprezentarea operelor, interpretărilor, fonogramelor, emisiunilor organizatorice, difuzare prin recitare, joc, cântec” sau în alt mod, atât în interpretare vie, cât și cu ajutorul diverselor dispozitive și procedee astfel, încât acestea să poată fi recepționate nu doar de membrii familiei sau cunoștințe apropiate ale acestora.

Spre deosebire de dreptul de divulgare (de publicare), unde se stipulează că acest drept autorul îl poate folosi doar pentru o singură dată, dreptul la demonstrarea și interpretarea operei poate fi folosit de repetate ori. Aceste drepturi pot fi realizate atât față de operele publicate, cât și nepublicate.

Dreptul de comunicare publică

Dreptul de comunicare publică a operei este o cucerire târzie nu numai a legislației RM, dar și a legislațiilor altor țări.

Art.3 al Legii nr.139/2010 definește comunicarea publică drept transmitere prin eter, inclusiv prin satelit (teleradiodifuziune), prin cablu sau prin alte mijloace a imaginilor și/sau a sunetelor operelor ori a obiectelor drepturilor conexe, astfel încât imaginile sau sunetele să poată fi percepute de persoane care nu

fac parte din cercul obișnuit al unei familii și al cunoșcuților apropiați în locuri în care, fără actul de transmitere, ele nu ar putea percepe imaginile și/sau sunetele. Comunicarea semnalelor codificate reprezintă o transmitere prin eter sau prin cablu (comunicare publică) în cazul în care mijloacele de decodificare sunt oferite publicului de către organizația de difuziune prin eter sau, respectiv, de către organizația de difuziune prin cablu ori cu consimțământul acesteia. Retransmiterea prin eter (redifuzarea) sau prin cablu, care nu se efectuează simultan cu comunicarea publică originală sau care include schimbări (dublări, subtitrări, inserări de reclame) se consideră un nou act de comunicare publică prin eter sau prin cablu.

În cazul dreptului de comunicare publică este prezent, mai mult decât în alte cazuri, elementul publicității. Opera este adusă la cunoștința publicului prin intermediul unor mijloace tehnice speciale (unde radio sau cablu) care sunt destinate recepției marelui public. Auditoriul, căruia îi este adresată opera, crește și mai mult în cazul comunicării acesteia prin satelit, adică prin transmiterea semnalelor într-un lanț neîntrerupt de comunicare condus de satelit și revenirea la pământ. Într-un asemenea caz, pentru a putea califica comunicarea ca fiind una publică, este suficientă posibilitatea recepționării acestor semnale, fără a se interesa dacă recepționarea s-a realizat sau nu în realitate.

Dreptul la retransmiterea simultană și fără modificări a operei transmise prin eter sau prin cablu

Prin retransmitere, în sensul Legii nr.139/2010, se are în vedere difuzarea simultană, prin eter sau prin cablu, de către o organizație de difuziune prin eter sau prin cablu a emisiunilor unei alte organizații de difuziune prin eter sau prin cablu.

Dreptul de retransmisie prin cablu se exercită exclusiv prin intermediul unei organizații de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale.

Suma remunerației de autor pentru dreptul de retransmisie prin cablu se stabilește luând ca bază orice tip de plăți pe care operatorii rețelei prin cablu le încasează de la membrii publicului pentru serviciile corespunzătoare, inclusiv pentru accesul tehnic, precum și pentru menținerea și deservirea tehnică a echipamentului utilizat pentru realizarea retransmisiei.

Pentru determinarea cuantumului remunerației și pentru stabilirea altor clauze, precum și pentru soluționarea unor eventuale litigii între părți, se vor aplica următoarele condiții:

a) părțile care determină cuantumului remunerației sunt: organizația de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale, pe de o parte, și operatorii rețelei prin cablu, pe de altă parte;

b) indiferent de modul de determinare a cuantumului remunerației, acesta nu poate fi mai mic decât tarifele minime aprobate de Guvern.

Organizația de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale va transfera cotele remunerațiilor datorate categoriilor de titulari de drepturi pe care nu îi reprezintă, organizațiilor de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale sau altor organizații care îi reprezintă pe respectivii titulari și care sunt responsabile de acumularea și repartizarea între aceștia a sumelor corespunzătoare.

Dreptul la traducerea operei

Dreptul de traducere a operei permite autorului să efectueze traducerea operei sale sau să permită o atare traducere persoanelor terțe.

În practică, autorul decurge destul de rar la traducerea operei pentru că acest lucru necesită, pe lângă o serie de cunoștințe particulare și o anumită rutină. Ținând cont de faptul că este destul de greu ca autorul să interzică traducerea operei sale, cel mai des vom avea de a face cu dreptul de a autoriza traducerea. Aceeași situație o întâlnim în cazul altor transformări ale operei.

În concluzie, dreptul la traducere se poate manifesta prin următoarele modalități: autorizarea traducerii, autorizarea preluării, adaptării, aranjamentului în scop de a se obține o operă derivată, autorizarea publicării în culegeri etc. Amintim cu această ocazie că, în aceste cazuri, alături de numele traducătorului, adaptorului etc., se va menționa în mod obligatoriu și numele autorului operei originale.

Autorizarea traducerii, adaptărilor, prelucrărilor etc., trebuie efectuată în formă scrisă. Autorizarea poate îmbrăca fie forma unui act de voință unilateral, fie poate fi inserată sub forma unei clauze contractuale. În ambele cazuri, considerăm necesar ca autorul să precizeze expres limitele în care opera va putea fi modificată.

Dreptul la transformarea, adaptarea, aranjamentul sau alte modificări ale operei

Dreptul la prelucrarea operei, ca și dreptul la traducerea acesteia prevede posibilitatea autorului de a prelucra opera sa cum dorește, precum și dreptul de a transmite acest drept altor persoane. Operele prelucrate constituie un obiect nou al dreptului de autor și valorificarea lor se efectuează doar cu acordul autorului operei originale, permisiunea de a efectua prelucrarea operei presupunând și dreptul de a o valorifica.

Dreptul la remunerație pentru utilizarea operei

Deși nu-l enumeră expres printre drepturile patrimoniale de autor, este indiscutabil că și Legea Republicii Moldova privind dreptul de autor și drepturile conexe îi recunoaște autorului acest drept. Prin exercitarea oricărei prerogative care compune dreptul de valorificare a operei, autorul își exercită concomitent și dreptul la remunerație.

Onorariul de autor este o remunerație plătită autorului (titularului de drepturi) pentru folosirea operei, adică pentru folosirea rezultatelor muncii creatoare a autorului.

Autorul este în drept să stabilească modul, termenul, suma și alte condiții privind plata onorariului pentru fiecare caz de utilizare a operei. Aceasta se întocmește prin intermediul unui contract, care prevede achitarea unei sume exacte pentru întreaga operă, prin acord sau în cote procentuale din încasările brute de la difuzarea operei, sau conform tarifelor stabilite de Guvern, care țin cont de volum, tiraj și alți indici ai operei publicate sau în altă formă acceptată de părți.

De aici distingem 3 modalități de plată a onorariului:

a) cote procentuale din încasările brute de la difuzarea operei;

- b) prin acord;
- c) conform tarifelor stabilite de Guvernul RM.

Tarifele onorariilor de autor sunt stabilite prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.641 din 12.07.2001 despre tarifele minime ale remunerației de autor.

Protecția juridică a drepturilor conexe

Prin drepturile conexe înțelegem ansamblul prerogativelor nepatrimoniale (morale) și patrimoniale pe care legea le recunoaște unor categorii de persoane fizice sau juridice care desfășoară activități subsecvente activității de creație propriu-zisă.

Pentru apariția și exercitarea drepturilor conexe nu este necesară respectarea vreunei formalități. În absența unei probe contrare, persoana fizică sau juridică al cărei nume sau denumire apare în mod obișnuit pe o imprimare a interpretării, pe o fonogramă, videogramă sau pe o imprimare a unei emisiuni se consideră interpret, producător de fonogramă sau videogramă, respectiv, organizație de difuziune prin eter sau prin cablu.

Pentru a informa publicul despre drepturile lor, interpreții și producătorii de fonograme sau videograme, organizațiile de difuziune prin eter sau prin cablu pot indica, pe fiecare exemplar sau ambalaj al fonogramei, videogramei, emisiunii, simbolul protecției drepturilor conexe, care constă din trei elemente:

- a) litera latină „P” inclusă în cerc;
- b) numele sau denumirea titularului de drepturi conexe exclusive;
- c) anul primei publicări a interpretării, fonogramei, videogramei, emisiunii.

În conformitate cu prevederile art.32 din Legea nr.139/2010 sunt recunoscute și protejate drepturile conexe ale următoarelor categorii de persoane (titularii drepturilor conexe):

1. interpreții;
2. producătorii de fonograme;
3. producătorii de videograme;
4. organizațiile de difuziune prin eter sau prin cablu.

Obiectul drepturilor conexe se deduce și poate consta din:

- interpretări;
- înregistrările sonore și audiovizuale ale producătorilor unor astfel de înregistrări;
- emisiunile organizațiilor de difuziune.

Actuala reglementare recunoaște o serie de drepturi morale și patrimoniale ale acestor artiști interpreți sau executanți asemănătoare cu cele recunoscute ale autorilor.

Drepturile interpreților

În doctrină s-a pus problema dacă acești interpreți sunt coautori la realizarea operei. Pentru că aceștia nu participă la crearea operei interpretate, s-a considerat că nu pot avea calitatea de coautori, prestația lor a fost considerată drept operă derivată. Această calificare nu este justă pentru că ar însemna să se pună această prestație pe aceeași treaptă cu traducerile sau adaptările care, însă, sunt opere cu entitate proprie.

Este adevărat că artiștii prin talentul lor măresc frumusețea unei opere și de multe ori importanța rolului lor este egală cu cea a autorului, iar uneori chiar superioară, mai ales la scara realizărilor și realităților comerciale.

Prin urmare, s-a considerat că pentru protecția prestației interpreților sau executanților este necesar să se instituie un regim care, deși modelat după cel al dreptului de autor, să fie diferit de acesta.

Legislațiile care au consacrat o asemenea protecție au realizat-o în cadrul așa-numitelor drepturi conexe.

Existența unei conexiuni speciale între opera interpretată și interpretarea ei este demonstrată de faptul că de multe ori interpretarea unei opere poate compromite sau să dea strălucire operei preexistente.

Deși Legea RM nu specifică cine face parte din categoria interpreților, aceștia sunt enumerați în art.27 din legea română: „actorii, cântăreții, muzicienii, dansatorii și alte persoane care prezintă, cântă, dansează, recită, declamă, joacă, interpretează, regizează, dirijează ori execută în orice altă modalitate o operă literară sau artistică, un spectacol de orice fel, inclusiv folcloric, de varietăți, de circ ori marionete”.

În conformitate cu prevederile din Legea nr.139/2010, interpretul beneficiază de următoarele drepturi morale în privința interpretării sale:

a) dreptul la paternitate – dreptul de a se considera interpret și de a cere o atare recunoaștere, inclusiv prin comunicarea sau indicarea numelui său la fiecare valorificare a interpretării sale, dacă prin lege nu sunt stabilite alte prevederi sau excepții;

b) dreptul la nume – dreptul interpretului de a decide cum va figura numele său la valorificarea interpretării (numele adevărat, pseudonimul sau anonim);

c) dreptul la respectarea integrității interpretării – dreptul la protecția interpretării sale contra oricărei denaturări, schimonosiri sau contra oricăror altor atingeri care pot prejudicia onoarea sau reputația interpretului.

Drepturile patrimoniale ale interpretului:

Interpretul are dreptul exclusiv să permită sau să interzică următoarele acțiuni:

a) imprimarea interpretării sale încă neimprimată;

b) reproducerea imprimării interpretării sale;

c) distribuirea imprimării interpretării sale;

d) închirierea imprimării interpretării sale;

e) comunicarea publică prin eter sau prin cablu a interpretării sale, cu excepția cazului când interpretarea este ea însăși o interpretare televizată ori radiodifuzată sau este executată de pe o imprimare;

f) punerea la dispoziție în regim interactiv a interpretării sale imprimată.

Interpreților li se recunoaște un drept patrimonial conex dreptului de autor și cu privire la prestațiile colective, realizate în formații cum ar fi, membrii unui grup, cor, corp de balet, trupe teatrale, și care trebuie să-și desemneze dintre ei, în scris, cu acordul majorității membrilor grupului, un reprezentant pentru exercițiul drepturilor prevăzute de Lege.

Pentru cazul în care interpretul își desfășoară activitatea pe baza unui contract individual de muncă, legea a reglementat două situații cu privire la drepturile patrimoniale ale acestor artiști.

În situația în care interpretul a participat la realizarea unei opere audiovizuale, ori a unei înregistrări sonore, dacă nu există o convenție contrară, se consideră că acesta cedează producătorului dreptul exclusiv de utilizare a prestației sale astfel fixate prin reproducere, distribuire, import, închiriere și împrumut. Remunerația cuvenită în temeiul unui contract de cesiune a drepturilor patrimoniale care aparțin unui interpret se stabilesc prin acordul părților.

Cuantumul remunerației poate să fie calculat fie proporțional cu încasările provenite din exploatarea prestației, fie în sumă fixă sau orice alt mod. Dacă remunerația nu a fost stabilită prin contract, interpretul poate solicita organelor jurisdicționale competente stabilirea remunerației, la fel ca și în cazul contractului de cesiune a drepturilor de autor.

În lipsa unei prevederi exprese în contractul individual de muncă drepturile patrimoniale aparțin interpretului.

Autorul unei prestații executate în cadrul unui contract individual de muncă își păstrează dreptul exclusiv de utilizare a acesteia ca parte integrantă în ansamblul creației sale.

În ceea ce privește durata în timp a drepturilor patrimoniale recunoscute interpretului de Lege, aceasta este de 50 de ani începând cu data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a avut loc fixarea sau comunicarea către public.

Drepturile producătorilor de fonograme

Se consideră fonogramă imprimarea exclusiv sonoră a oricărei interpretări, opere sau expresii folclorice, a sunetelor ori reprezentărilor lor, cu excepția imprimărilor sonore incluse în opera audiovizuală.

Producătorul de fonograme reprezintă persoana fizică sau juridică din a cărei inițiativă și pe a cărei responsabilitate, inclusiv financiară, se efectuează prima imprimare a sunetelor interpretării, a altor sunete ori a reprezentărilor de sunete.

Producătorul de fonograme are dreptul recunoscut de lege ca în cazul producerii și difuzării fonogramelor pe care le realizează, să înscrie pe suporturile acestora, inclusiv pe coperte, cutii și alte suprafețe, pe lângă mențiunile privind autorul și interpretul, și propriul său nume și denumirea întreprinderii sale.

Pe lângă acest drept moral, producătorilor de fonograme li se recunoaște un drept patrimonial exclusiv de a autoriza efectuarea de către terți a unor activități cu privire la:

- a) reproducerea fonogramei;
- b) distribuirea exemplarelor de fonogramă;
- c) închirierea exemplarelor de fonogramă;
- d) importul, în scop de distribuire, al exemplarelor de fonogramă, inclusiv al exemplarelor executate cu consimțământul producătorului de fonograme;
- e) punerea la dispoziția publicului în regim interactiv a fonogramei;
- f) adaptarea sau orice altă transformare a fonogramei.

Drepturile producătorului de fonograme se protejează timp de 50 de ani de la data imprimării fonogramei. Totuși, dacă în această perioadă fonograma a fost legal publicată sau comunicată public, drepturile menționate se protejează timp de 50 de ani de la data efectuării celei mai vechi din respectivele acțiuni.

Drepturile producătorilor de videograme

Se consideră videogramă prima imprimare a unor imagini, însoțite sau nu de sunete, indiferent de faptul dacă reprezintă sau nu o operă audiovizuală.

Producătorul de videograme este persoana fizică sau juridică din a cărei inițiativă și pe a cărei responsabilitate, inclusiv financiară, este imprimată videograma.

Producătorii de videograme pot exercita aceleași drepturi morale și patrimoniale ca și producătorii de fonograme, cu excepția adaptării sau orice alte transformări a videogramei.

Drepturile producătorului de videograme, de asemenea, se protejează timp de 50 de ani de la data imprimării videogramei.

Organizațiile de difuziune prin eter sau prin cablu

Organizațiile de difuziune prin eter sau prin cablu sunt creatori de programe, iar programele reprezintă o operă comună creată de mai mulți coautori, în colaborare.

Aceste organizații au dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza, cu obligația pentru cel autorizat de a menționa numele respectivelor organizații, următoarele activități:

- a) imprimarea emisiunii;
- b) reproducerea unei imprimări a emisiunii;
- c) distribuirea imprimării emisiunii;
- d) comunicarea publică prin eter sau prin cablu a emisiunii;
- e) retransmiterea emisiunii;
- f) comunicarea publică a emisiunii în locuri accesibile publicului cu plată pentru intrare;
- g) punerea la dispoziția publicului în regim interactiv a imprimării emisiunii.

La cele expuse mai sus se adaugă dreptul patrimonial exclusiv al organizațiilor de difuziune prin eter sau prin cablu de a împiedica importul de copii realizate, fără autorizația lor, de pe propriile programe de radio sau de televiziune, fixate pe orice tip de suport.

Drepturile organizației de difuziune prin eter sau prin cablu se protejează timp de 50 de ani de la prima difuzare a emisiunii.

Drepturile producătorilor bazelor de date

Producătorul unei baze de date, care dovedește că a făcut o investiție substanțială din punct de vedere calitativ și/sau cantitativ în obținerea, verificarea sau prezentarea conținutului ei, are dreptul să interzică extragerea și/sau reutilizarea conținutului integral sau a unei părți substanțiale, evaluate calitativ și/sau cantitativ, a acelei baze de date.

Nu este permisă extragerea și/sau reutilizarea repetată și sistematică a unor părți nesubstanțiale din conținutul unei baze de date, însoțită de acte contrare unei exploatare legale a acelei baze de date sau care prejudiciază nejustificat interesele legitime ale producătorului bazei de date.

Termenul de protecție a drepturilor producătorilor bazelor de date

Dreptul producătorului unei baze de date se protejează timp de 15 ani, începând cu 1 ianuarie al anului următor celui de finalizare a bazei de date.

Orice modificare substanțială, evaluată calitativ sau cantitativ, a conținutului unei baze de date, inclusiv orice modificare substanțială rezultând din acumularea completărilor, eliminărilor sau a schimbărilor succesive, care denotă o nouă investiție semnificativă, evaluată calitativ sau cantitativ, permite atribuirea unui termen de protecție propriu bazei de date, care rezultă din această investiție.

Drepturile și obligațiile utilizatorilor legali ai bazelor de date

Producătorul unei baze de date, care este pusă la dispoziția publicului în orice mod, nu poate să interzică unui utilizator legal al bazei de date să extragă și/sau să reutilizeze părți nesubstanțiale din conținutul acesteia, evaluate cantitativ și/sau calitativ, oricare ar fi scopul utilizării. Atunci când un utilizator legal al bazei de date are permisiunea de a extrage și/sau de a reutiliza doar o parte a bazei de date, prezentul alineat se aplică numai părții respective. Orice clauză contrară prevederilor acestui alineat este nulă.

Utilizatorul legal al bazei de date, care este pusă la dispoziția publicului în orice mod, nu poate efectua acte contrare unei exploatare normale a acestei baze de date sau care prejudiciază nejustificat interesele legitime ale producătorului bazei de date.

Excepții referitoare la drepturile producătorilor bazelor de date

Utilizatorul legal al bazei de date, care este pusă la dispoziția publicului în orice mod, poate, fără consimțământul producătorului bazei de date, să extragă și/sau să reutilizeze o parte substanțială din conținutul acesteia în următoarele cazuri:

- a) la extragerea în scopuri personale a conținutului unei baze de date ne-electronice;
- b) la extragerea în scopuri de studiu sau de cercetare, cu condiția de a indica sursa și în măsura justificată de scopul necomercial urmărit;
- c) la extragerea și/sau reutilizarea în scop de asigurare a securității publice ori în scop de asigurare a derulării și reflectării adecvate a procedurilor parlamentare, administrative sau judiciare.

Excepții și limitării ale drepturilor patrimoniale de autor și conexe

Comparând dreptul de proprietate cu dreptul proprietății intelectuale în privința existenței în timp, vom constata că dreptul de proprietate este perpetuu, pe când dreptul de proprietate intelectuală este limitat în timp. Dreptul de autor nu depinde de dreptul de proprietate asupra obiectului material în care și-a găsit expresie opera respectivă. Procurarea unui asemenea obiect nu conferă proprietarului acestuia nici unul din drepturile acordate autorului de lege.

Napoleon considera la timpul său că „proprietatea autorilor n-ar trebui să dureze decât în timpul vieții lor”.

Ideea limitării duratei dreptului de autor datează încă din secolul al XVIII-lea și se bazează atât pe natura specifică a acestui drept, cât și pe rațiuni de interes social. Legiuitorul a acordat un tratament diferențiat proprietății asupra bunurilor corporale față de proprietatea asupra bunurilor incorporale (creațiile intelectuale), datorită faptului că bunurile corporale, în general, sunt utilizate de un proprietar sau mai mulți coproprietari, pe când operele intelectuale au ten-

dința de a cădea în domeniul public, de multe ori necunoscându-se autorul unei opere după trecerea unei perioade mai îndelungate de timp.

Dreptul de proprietate intelectuală se confruntă astăzi cu două probleme ce au consecințe serioase pentru protecția proprietății intelectuale, în general, și a drepturilor de autor, în particular:

1) prima problemă vizează importanța economică în continuă creștere a creațiilor intelectuale ca bunuri (imateriale) ce fac obiectul unui comerț internațional tot mai profitabil;

2) a doua problemă ține de progresul mijloacelor tehnologice ce contribuie la crearea, stocarea, reproducerea și transmiterea creațiilor intelectuale, devenite imposibil de controlat, și care, în final, conduce la reproducerea și utilizarea neautorizată a operelor, fenomen cunoscut sub numele de „piraterie”.

Având în vedere nivelul diferit de dezvoltare a fiecărui stat, înainte de a adopta o anumită metodologie, este necesar de a analiza și de a evalua situația existentă. După aceasta urmează să fie formulat un act internațional oficial, normele căruia vor reflecta nivelul minim de protecție, iar statele vor avea disponibilitatea unei tratări mai largi. În acest context, trebuie de menționat că prin legile naționale trebuie să se stabilească echilibrul între autori și utilizatori, avându-se în vedere necesitatea strictei respectări a drepturilor omului. Astfel, problema tratării excepțiilor și limitărilor a rămas deschisă pentru discuții ulterioare, urmând să fie perfecționate și uniformizate formatele accesibile, mai ales cele digitale, folosite de diferite țări.

Privite ca puncte de echilibru extrem de importante, aceste limite sau excepții sunt adeseori definite drept „un privilegiu al altei persoane decât titularul dreptului de autor de a utiliza opera protejată într-un mod rezonabil fără autorizarea titularului dreptului de autor, în ciuda monopolului oferit titularului dreptului de autor”.

La nivel internațional, s-a convenit asupra unui test în trei etape care trebuie satisfăcut în cazul introducerii oricărei limitări cu privire la dreptul de autor. Este de menționat că excepțiile și limitările dreptului de autor se aplică *mutatis mutandis* drepturilor conexe. Astfel, art.9 alin.2 al Convenției de la Berna, art.13 al Acordului, art.10 al Tratatului OMPI privind dreptul de autor, art.16 al Tratatului OMPI privind interpretările, execuțiile și fonogramele preconizează că o limitare a dreptului de autor nu poate fi stabilită decât în cazurile:

- speciale;
- care nu contravin exploataării normale a operei; sau
- care nu prejudiciază nejustificat interesele legitime ale autorului.

Legea nr.139/2010 a avut la bază trei principii esențiale – crearea, valorificarea și protejarea obiectelor dreptului de autor și a drepturilor conexe. Astfel, conform prevederilor legale, reproducerea unei opere publicate legal poate fi permisă fără consimțământul autorului sau al altui titular al dreptului de autor doar dacă a fost plătită o remunerație echitabilă (remunerație compensatorie), atunci când reproducerea este făcută exclusiv pentru uz personal și privat de către o persoană fizică, ce nu urmărește obținerea vreunui avantaj comercial direct sau indirect. Dreptul la remunerație compensatorie poate fi exercitat

numai prin intermediul unei organizații de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale.

Prevederile de mai sus nu se referă la:

a) reproducerea unei opere de arhitectură în formă de clădire sau construcție similară;

b) reproducerea unei baze de date electronice;

c) reproducerea unui program de calculator, cu excepția de decompilare a programelor de calculator;

d) reproducerea integrală a unei cărți, partituri sau a originalului unei opere de artă plastică;

e) reproducerea unei opere audiovizuale în timpul interpretării ei publice;

f) reproducerea oricărei opere în baza unui exemplar sau dintr-o sursă de care persoana ce reproduce opera are cunoștință sau, în virtutea unor circumstanțe concrete, are motive rezonabile să cunoască faptul că este ilicită.

Remunerația compensatorie o achită persoanele fizice și juridice care produc sau importă orice echipament (audio-video, magnetofone, drivere pentru discuri etc.) și suporturi materiale (suporturi pentru imprimarea sonoră și/sau video; casete, discuri laser, compact-discuri etc.) care pot fi utilizate pentru efectuarea unor atare reproduceri.

Nu se achită remunerație compensatorie pentru echipamentul și suporturile materiale destinate efectuării imprimărilor dacă acestea sunt obiecte de export, au menire profesională și nu pot fi folosite în condiții casnice sau sunt importate de o persoană fizică exclusiv pentru uz personal.

Bibliotecile întotdeauna au jucat un rol important în menținerea echilibrului în domeniul legislativ cu privire la dreptul de autor. Astfel, aceste instituții utilizează colecțiile pe care le gestionează și le păstrează în conformitate cu Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, din diferite motive: fie că și-au pierdut actualitatea, înainte de expirarea termenului prevăzut de lege, fie că constituie patrimoniul național și oferă acces la aceste documente, respectând limitele și excepțiile prevăzute de lege.

Legea nr.139/2010 stipulează, de asemenea, că utilizarea operelor este permisă, fără consimțământul autorului și fără plata vreunei remunerații, dar cu respectarea cerințelor legale, sub următoarele forme:

a) utilizarea unor citate de proporții reduse în cadrul unei alte opere, în scop de cercetare sau de critică, indicându-se sursa și numele autorului, exceptând cazurile în care acest lucru este imposibil;

b) utilizarea operelor ca material ilustrativ în publicații, emisiuni sau în imprimări audio sau video de caracter didactic, cu condiția să se indice sursa și numele autorului, exceptând cazurile în care acest lucru este imposibil, și în măsura justificată de atingere a unui scop necomercial;

c) reproducerea și distribuirea în presă, comunicarea publică sau punerea la dispoziția publicului în regim interactiv a articolelor publicate legal cu privire la subiectele de actualitate economică, politică ori religioasă sau a unor opere radiodifuzate ori televizate în cazurile în care astfel de utilizări nu sunt interzise în mod expres și dacă se indică sursa și numele autorului;

d) utilizarea operelor sau a altor obiecte protejate pentru relatarea evenimentelor curente, în măsura justificată de scopul de informare și cu condiția să fie indicată sursa și numele autorului, exceptând cazurile în care acest lucru este imposibil;

e) utilizarea discursurilor publice și a extraselor din prelegerile publice, opere sau din alte obiecte protejate de caracter similar, în măsura justificată de scopul de informare și cu condiția să fie indicată sursa și numele autorului, exceptând cazurile în care acest lucru este imposibil;

f) utilizarea în scopul securității publice sau pentru a asigura derularea și reflectarea adecvată a procedurilor parlamentare, administrative sau judiciare;

g) imprimarea operelor pentru utilizare temporară, realizată de organizațiile de difuziune la propriile instalații și pentru propriile emisiuni;

h) utilizarea operelor în folosul persoanelor cu deficiențe de vedere, având legătură directă cu deficiența respectivă și fiind de natură necomercială, în măsura justificată de o astfel de utilizare;

i) imprimarea emisiunilor organizațiilor de difuziune de către instituțiile sociale nonprofit, precum sunt spitalele, cu condiția ca titularii de drepturi să primească o remunerație echitabilă;

j) utilizarea operelor în timpul ceremoniilor religioase sau al ceremoniilor oficiale organizate de autorități publice;

k) utilizarea operelor, cum ar fi cele de arhitectură sau sculptură amplasate permanent în locuri publice;

l) utilizarea operelor în scop de reclamă a expozițiilor publice sau a vânzărilor de opere de artă, în măsura necesară pentru promovarea evenimentului, excluzând orice alte scopuri comerciale;

m) utilizarea operelor cu scopul de a caricaturiza sau a parodia;

n) utilizarea operelor în legătură cu demonstrarea sau reparația unui echipament;

o) utilizarea unei opere artistice sub forma unei machete sau a unui desen ori plan al unui imobil în scop de reconstrucție a imobilului respectiv;

p) utilizarea, prin comunicare sau prin punerea la dispoziția publicului în regim interactiv, în scop privat de studiu sau de cercetare de către persoanele fizice, prin intermediul unor echipamente speciale a operelor și a altor obiecte protejate aflate în colecțiile lor și care nu fac obiectul achiziționării sau al licențierii.

Astfel, în condițiile expuse de lege, nu constituie o încălcare a dreptului de autor, *reproducerea unei opere, fără consimțământul autorului, pentru uz personal sau în cercul normal al familiei, cu condiția ca opera să fi fost adusă anterior la cunoștința publică, iar reproducerea să nu contravină utilizării normale a operei și să nu îl prejudicieze pe autor sau pe titularul drepturilor de utilizare.*

De remarcat faptul că, din momentul aducerii operei la cunoștința publică, este efectiv imposibil de controlat în ce scop sunt realizate reproducerile: personal sau public. Uzul personal definește doar folosirea în cercul normal al familiei și exclude ideea de uz public. Pentru a determina însă „cercul normal al

familiei” este necesar de a admite una dintre interpretările expuse de doctrină și jurisprudență: fie în mod restrictiv, fie în mod extensiv.

În ceea ce privește interpretarea excesiv de restrictivă a sferei de aplicare a limitărilor, acestea sunt prevăzute de Lege pentru apărarea unor interese diverse, dar generale și nu ar aduce decât prejudicii consumatorilor, autorilor și, în final, chiar titularilor de drepturi.

Cu toate acestea, nu a dispărut necesitatea colaborării dintre AGEPI și biblioteci în vederea extinderii prevederilor legale adaptate necesităților curente ale consumatorilor de informații, fiind încă viabilă puntea de conlucrare în scopul elaborării sau modificării unor acte comune privind coordonarea activității tuturor subiecților implicați. Nimeni nu neagă drepturile autorilor de a primi remunerația meritată, dar limitele și excepțiile prevăzute de lege trebuie să asigure și societății rambursarea investițiilor pentru educare și cercetare. Doar astfel fiind posibilă obținerea echilibrului de interese dintre biblioteci și dreptul de autor.

7. ASPECTE ECONOMICE ALE PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE

1. Proprietatea intelectuală (PI) și dezvoltarea economică

1.1. Premisele abordării economice a proprietății intelectuale. Creațiile intelectuale constituie principala sursă a ascensiunii economice și sociale a umanității, fără de care ea ar fi rămas la stadiul comunei primitive. În acest sens, putem afirma cu certitudine că toate realizările științifice, tehnologice, economice, literare, muzicale, culturale și de altă natură, obținute până în prezent, sunt, în primul rând, un rezultat al creativității umane.

Creativitatea prezintă un proces complex ce se referă la toate domeniile activității umane, rezultatele finale ale căreia se axează pe substanța, esența, efectele finale, dar și pe expresia, forma, aspectul exterior al produselor. Astfel, în domeniile științei și tehnologiei, creativitatea ține preponderent de esență, pe când în domeniile literar și artistic – de formă. Totodată, în cazul produselor industriale, în paralel cu capacitățile tehnico-economice, contează și aspectul lor estetic, care ține de domeniul designului.

Creativitatea este componenta principală a activității intelectuale, iar caracterul ei inovativ, unic, original constituie dimensiunea definitorie a produsului intelectual. Acest produs, ce se manifestă în cunoștințe și informații noi, se încadrează în circuitul economic doar în măsura în care răspunde unor nevoi sociale curente sau de perspectivă.

Activitățile umane nu sunt pur intelectuale sau integral fizice, acestea fiind, de obicei, doar dominante. În munca fizică, deseori, sunt prezente elemente creative de organizare și raționalizare a proceselor și lucrărilor. Totodată, diminuarea continuă a ponderii muncii fizice este un rezultat direct al unor inovații generate în cadrul activităților intelectuale. Prin urmare, cu cât mai intensă și eficientă este munca intelectuală, cu atât mai rapid crește rolul și ponderea acesteia în totalul activităților de umane. Concomitent, activitatea intelectuală raționalizează și eficientizează munca fizică, contribuind la creșterea productivității ei.

Activitatea intelectuală și rezultatele acesteia devin obiecte ale cercetării economice mult mai târziu, comparativ cu produsele materiale și activitățile de fabricare a acestora. Doctrina economică clasică elaborată în epoca industrială s-a axat pe cercetarea legităților producerii avuției în forma ei materială. Operând cu categorii adecvate societății industriale, ea a promovat modelul economic bazat pe factorii materiali, subapreciind rolul muncii intelectuale și al rezultatelor ei.

Principiile metodologice ale doctrinei economice clasice au reflectat tendințele unei dezvoltări relativ lente, bazate pe valorificarea factorilor economici tradiționali (muncă, capital și natură), ce dominau ascensiunea economică. În acest model economic, aplicarea inovațiilor, cunoștințelor și informațiilor purta un caracter ocazional, fapt ce contravenea realităților epocii industriale.

Abundența factorilor economici tradiționali și accesul neîngrădit la utilizarea lor au dominat, în această perioadă, procesul de stabilire a priorităților în cercetările economice astfel, încât promovarea inovațiilor și a tehnologiilor noi nu a fost tratată ca o problemă de ordin major a teoriei economice, cum ar fi teoriile valorii, creșterii

economice, cererii și ofertei, monopolului și concurenței, problemele circulației banilor, ocupației forței de muncă, ciclurilor economice, investițiilor etc. Urmările acestui nihilism al teoriilor economice privind rolul și potențialul progresului tehnologic și al inovării, involuntar, mai persistă și astăzi în literatura economică.

O asemenea subapreciere a rolului economic al inovării s-a reflectat negativ asupra conștientizării necesității securizării drepturilor patrimoniale asupra creațiilor intelectuale, dar și a promovării unor strategii inovaționale corporative și politice de inovare ale statului. Oportunitatea brevetării pentru dezvoltarea economică și socială se conturează treptat, în măsura consolidării relațiilor de piață și percepției funcției directe dintre progresul tehnico-științific și ritmurile creșterii economice.

Această abordare, de altfel, pe deplin admisibilă și chiar firească pentru societatea preindustrială, în care rezultatele activității intelectuale dețineau o pondere extrem de modestă în totalitatea resurselor economice utilizate și a patrimoniului corporativ, datorită autorității științifice a doctrinei clasice, a fost pentru o anumită perioadă conservată și a dominat investigațiile științifice până în a doua jumătate a sec. al XX-lea. Actualmente ea nu mai poate fi acceptată, deoarece ponderea valorică a tehnologiilor, cunoștințelor și informațiilor în calitate de neofactori ai producției în Occident, a depășit cuantumul cumulativ al factorilor tradiționali. Mai mult decât atât, conform opiniilor experților în materie, devenite deja axiomatice, actualmente creșterea economică la cca 75% este asigurată de utilizarea eficientă a inovațiilor, cunoștințelor, informațiilor și altor rezultate ale activității intelectuale.

Munca (activitatea) intelectuală, fiind considerată neproductivă, a fost tratată ca o „fică vitregă” a activității economice. Cel mai mult a avansat pe această cale doctrina marxistă care, pornind de la principiile eronate ale „teoriei muncii productive și neproductive”, a ignorat rolul creativității și muncii intelectuale în crearea valorii, promovând în mod violent clasa muncitoare ca unică sursă a valorii adăugate, forță dominantă exclusivă a dezvoltării, iar dictatura proletariatului - instrument politic de realizare a scopurilor propuse.

Principala trăsătură distinctivă a muncii intelectuale este: caracterul spiritual și creativ ce o domină. Extinderea rolului creativității în societatea modernă conduce la faptul că potențialul creativ al personalului, capacitatea lui de generare a cunoștințelor noi devine tot atât de importantă ca și pregătirea profesională. Mai mult decât atât, în unele domenii creativitatea devine elementul integrant și dominant al profesionalismului. Sub aspect economic, munca intelectuală reprezintă o activitate de generare (producere) a cunoștințelor și informațiilor noi, denumite, de obicei, produse (creații) intelectuale.

Prin urmare, activitatea intelectuală este un proces de aplicare a capacităților umane în scopul elaborării unor tehnologii, produse, cunoștințe sau informații noi. Rezultatele activității intelectuale sunt produse unice și irepetabile, originalitatea lor fiind o condiție a acordării protecției juridice. În colectivele științifice are loc doar mimarea modelului creativității individuale, generalizarea, perfectarea și verificarea rezultatelor acesteia.

Rezultatele creativității umane pot fi ulterior reproduse în mod repetat de alți autori, fapt cunoscut în istoria artei, științei și tehnicii. Însă, posibilitatea preluării în mod legal prin modalități comerciale a rezultatelor deja obținute, transformă eforturile intelectuale depuse în cadrul reproducerii și costurile acestora în activități totalmente sau parțial inutile și lipsite de raționament economic.

Astfel, producția industrială se prezintă ca o simplă tirajare materială, o reproducere în serie a creațiilor elaborate în cadrul activităților de cercetare și inovare. Principalele caracteristici ale acestui proces sunt: prezența elementului creativ, caracterul imaterial al rezultatului final și obținerea unor beneficii economice sau sociale.

Specificul activității intelectuale impune rezultatelor acesteia un șir de particularități evidente, comparativ cu produsele de ordin material. Cele mai principale dintre acestea se manifestă prin:

- Caracterul exclusiv imaterial (necorporal, intangibil), determinat de proveniența spirituală a produselor intelectuale, le lipsește de consistență materială, le face "invizibile", complicând identificarea și evaluarea lor;
- Fiecare activitate spirituală în parte este un proces atipic, iar fiecare rezultat este unic, irepetabil, dispunând de originalitate și un anumit grad de nouitate vizavi de produsele stadiului anterior al cunoașterii;
- Intrarea în posesia produselor intelectuale poate fi efectuată prin familiarizarea cu conținutul lor, ce poate avea loc și fără acordul autorului;
- Spre deosebire de bunurile materiale, creațiile intelectuale pot fi folosite concomitent de un număr nelimitat de utilizatori.

Particularitățile menționate determină necesitatea unor instrumente speciale de securizare a drepturilor celor ce le-au creat sau celor ce au finanțat elaborarea lor. Menirea acestor instrumente constă în interzicerea terților de a utiliza în mod neautorizat creațiile intelectuale.

Integrarea proprietății intelectuale, cunoștințelor și informațiilor în circuitul economic și cercetările economice, impune încorporarea lor în sistemul de categorii economice fundamentale tradiționale: capital, valoare, piață, marfă, preț, cerere, ofertă, monopol, avantaje competitive, creștere economică, dar și ale unor mai noi, cum ar fi: transferul tehnologic, imaginea și reputația producătorilor etc. Contextul economic al proprietății intelectuale generează un nou aparat terminologic, noțiunile-cheie ale căruia sunt produsele/bunurile intelectuale, capitalul intelectual, activele imateriale (imobilizările necorporale), piața proprietății intelectuale, valoarea OPI, calea inovațională a creșterii economice etc.

Printre obiectivele principale, ce urmează a fi abordate în cadrul cercetărilor economice, figurează aportul proprietății intelectuale în crearea valorii, asigurarea ritmurilor creșterii, transformarea produselor intelectuale în bunuri economice, mărfuri, capital și avantaje competitive, evaluarea, capitalizarea și evidența contabilă.

În aceste condiții de extindere semnificativă a rolului creațiilor intelectuale și al protecției juridice a acestora în funcționarea societății, teoria economică, dar și disciplinele din învățământul economic, se dispersează în diferite domenii și discipline, cum ar fi: economia proprietății intelectuale, managementul

proprietății intelectuale, inclusiv pe diferite obiecte (brand-management, design-management), managementul inovațional, marketingul produselor noi, inovare și transfer tehnologic, evaluarea proprietății intelectuale, evidența activelor imateriale etc.

1.2. Oportunități economice ale protecției juridice a creațiilor intelectuale.

Până la apariția sistemelor de protecție juridică a rezultatelor activității intelectuale, acestea aparțineau comunității umane în ansamblu, în măsura informației disponibile referitor la esența lor. Un impuls important al extinderii noțiunii de proprietate privată asupra creațiilor intelectuale îl constituie breslele și privilegiile medievale ce, pe bună dreptate, sunt considerate predecesoare ale proprietății intelectuale.

Primele încercări de edificare a unor sisteme naționale de protecție a creațiilor intelectuale țin de Evul Mediu, cele mai semnificative fiind Partea Veneziană, adoptată de Senatul Republicii Veneția în 1474 în vederea protecției invențiilor și Statutul Reginei Ana, emis în Anglia în 1709 pentru asigurarea drepturilor asupra operelor literare. Ulterior, principiile aplicate în aceste acte legislative au fost extinse asupra altor creații și în alte țări, astfel încât, spre sfârșitul sec. al XIX-lea majoritatea statelor europene să adopte acte normative privind protecția invențiilor, mărcilor și operelor literare.

Extinderea relațiilor economice și conturarea pieței mondiale au contribuit la crearea, către sfârșitul sec. al XIX-lea, a premiselor pentru internaționalizarea protecției proprietății intelectuale. Lipsa protecției în străinătate tot mai des era tratată ca o frână în extinderea comerțului și tehnologiilor. Cel mai evident acest fapt s-a manifestat în cadrul expoziției internaționale de invenții din 1873 de la Viena. În procesul organizării acesteia, a fost înregistrat un mare număr al refuzurilor de participare, ca o consecință directă a sesizării riscului de preluare neautorizată a invențiilor, urmare a lipsei unei protecții la nivel internațional.

Oportunitatea aplicării drepturilor de proprietate asupra creațiilor intelectuale prin acordarea acestora a unei protecții juridice, provine din drepturile fundamentale ale omului, libertățile și valorile democratice, din intensificarea, începând cu epoca industrială, a utilizării economice a acestora, dar, bineînțeles, și din necesitatea încurajării spiritului creativ, a procesului de generare continuă a cunoștințelor și informațiilor.

Extinderea relațiilor de proprietate asupra creațiilor intelectuale a fost insistent impusă de realitățile economice. Un rol deosebit în acest context l-au jucat proveniența personificată (individualizată) a produselor intelectuale, oportunitatea integrării lor cât mai rapide în circuitul economic, inclusiv prin comercializare și capitalizare, tratamentul produselor intelectuale în calitate de componentă extrem de importantă a creării valorii.

Specificul relațiilor de proprietate asupra creațiilor intelectuale nu neagă, ci doar modifică caracterul lor proprietarist. În acest context, vom atenționa că și în cazul proprietății unor obiecte materiale, cum ar fi cele funciare și alte obiecte imobiliare, unitățile de transport etc., există particularități pronunțate ce țin de diverse limitări și condiționează funcționarea lor. Totodată, ele nu subminează conceptual aplicabilitatea principiilor proprietariste, doar atribuindu-le

unele conotații, cum ar fi în cazul relațiilor funciare semnificațiile ce provin din noțiunile de monopol și rentă.

Totuși, caracterul imaterial al creațiilor intelectuale impune anumite dificultăți în aplicarea și valorificarea acestora în calitate de obiecte ale relațiilor de proprietate. Doar prin adoptarea și respectarea prevederilor unor legi speciale de acordare a protecției juridice pot fi interzise și respectate restricțiile privind utilizarea neautorizată a cunoștințelor și informațiilor în care, de facto, se manifestă creațiile intelectuale.

Rolul principal nou al cunoștințelor și informațiilor, transformarea lor din factor economic episodic în unul dominant, impune aplicarea unui tratament proprietarist adecvat relațiilor de piață. Aplicarea principiilor comerciale în autorizarea de către titular a utilizării creațiilor intelectuale ce rezultă din protecția lor juridică, creează posibilitatea recuperării costurilor activităților de creație, dar și încurajării acestora în vederea asigurării continuității procesului inovațional și de elaborare a noilor cunoștințe.

Astfel, sub aspect economic, proprietatea intelectuală reprezintă un domeniu complex de acordare și respectare a drepturilor asupra creațiilor intelectuale, de valorificare a acestora prin încadrarea în circuitul economic, tehnic, informațional, cultural în baza principiilor comerciale. Originea spirituală reprezintă caracteristica constitutivă a proprietății intelectuale, iar drepturile juridice asupra creațiilor respective sunt instrumentul specific și adecvat ce asigură securitatea lor patrimonială.

În mod succint, schematic, esența proprietății intelectuale poate fi dedusă din semnificația componentelor sintagmei în cauză, primul element – proprietatea, indicând la configurația proprietaristă a acesteia, iar cel de-al doilea – intelectuală, delimitând originea ei spirituală. Prin urmare, noțiunea de proprietate intelectuală în mod direct, la nivel terminologic soluționează problema apartenenței rezultatelor activității de creație și indică implicit originea acestora.

Desigur, proprietatea intelectuală, preluând esența noțiunilor constitutive, în expresia conjugată le conferă valențe noi ce derivă din diversitatea obiectelor proprietății intelectuale. Bineînțeles, ea nu poate fi redusă la efectul conjugării mecanice a semnificațiilor componentelor sale, deoarece implică fenomene și procese ce le depășesc. În acest context, vom concluziona că proprietatea intelectuală nu poate fi definită fără conceperea noțiunilor ei constitutive, iar o simplă îmbinare a acestora este insuficientă pentru o abordare complexă.

Un aspect important al proprietății intelectuale este examinarea ei în contextul noțiunii de monopol. Pe tot parcursul funcționării domeniului proprietății intelectuale, acesta a provocat mai multe învinuiri privind limitarea accesului la cunoștințe și informații. Asocierea proprietății intelectuale cu monopolul provine din tradiția medievală engleză de acordare a unor privilegii, numite monopoluri prin care se autorizau drepturile privind practicarea unor activități, de aplicare a unor tehnologii. Această tradiție a fost curmată în 1603 printr-o decizie a Parlamentului englez, care a interzis eliberarea monopolurilor, cu excepția celor ce țin de noi procedee de fabricare sau noi produse. În 1623, prin Statutul Mono-

polurilor, au fost abrogate și privilegiile de ordin monopolist acordate anterior, dar, fapt extrem de important, cu excepția celor ce se referă la invenții.

Astfel, natura proprietății intelectuale de acum patru secole a fost delimitată de caracterul distructiv al monopolului. Tratamentul ei în calitate de monopol se asociază cu accesul limitat al terților la aplicarea creațiilor intelectuale. Prin urmare, abordarea proprietății intelectuale în calitate de monopol este una firească și rezultă din raritatea ei, dar, totodată este lipsită de evidente conotații distructive. Unul din clasicii teoriei economice J.S. Mill în *Principiile economiei politice* menționează că *acest tip de monopol nu provoacă o creștere neîntemeiată a prețurilor, ci doar o amânare a diminuării ulterioare a acestora*.

În sens economic, monopolul asupra creațiilor intelectuale poate fi asociat cu cel al asupra pământului. Nu întâmplător profiturile suplimentare, obținute în urma aplicării invențiilor, deseori sunt denumite rentă intelectuală sau rentă tehnologică. Totodată, accesul limitat al terților la utilizarea creațiilor este unul specific, deoarece admite utilizarea concomitentă a acestora de mai mulți beneficiari, fapt ce nu se încadrează pe deplin în sensul tradițional al noțiunii de monopol.

Spre deosebire de monopolul tradițional, protecția juridică a creațiilor intelectuale prezintă o modalitate de asigurare a accesului competitiv al antreprenorilor la utilizarea acestora, adecvată principiilor pieței. Titlul de protecție, fiind forma exteriorizată, obiectivă a creației, se transformă în marfă și poate fi comercializat pe piața liberă. Astfel, protecția juridică devine un factor indispensabil al asigurării competitivității tehnologice. Cesiunea și licențierea brevetelor reprezintă mecanisme concrete de încadrare a produselor intelectuale în circuitul economic, asigurând accesul antreprenorilor la tehnologiile noi.

Lipsa în sintagma *dreptul de autor* a termenului *proprietate*, nu diminuează caracterul proprietarist al acestuia și posibilitatea utilizării economice, deoarece nominativul în cauză este prezent în categoria generică de proprietate intelectuală, parte integrantă a căruia este dreptul de autor. Acest termen specific nu împiedică aplicarea în contextul dreptului de autor a aparatului categorial proprietarist și nici tratamentul adecvat relațiilor de proprietate. Cele menționate se confirmă prin utilizarea frecventă a noțiunii de proprietate în literatura consacrată domeniului dreptului de autor.

Caracterul patrimonial al dreptului de autor se manifestă prin obținerea din utilizarea lor a unor beneficii de ordin economic. Acestea reprezintă efectele economice finale ale eforturilor intelectuale, depuse în cadrul elaborării operelor. Menirea lor este identică cu cea a obiectelor proprietății industriale: recuperarea costurilor și încurajarea activității de creație. Beneficiile economice ce provin din operele protejate prin dreptul de autor se manifestă în cadrul reproducerii (multiplicării) lor și comercializării copiilor, cesiunii și licențierii drepturilor, expunerii și interpretării publice, traducerii, activităților concertistice, emiterii, acțiuni ce pot fi efectuate legal doar cu consimțământul autorului.

1.3. Metamorfozele economice ale creațiilor intelectuale. Integrarea proprietății intelectuale în circuitul economic impune necesitatea abordării ei în raport cu sistemul de categorii economice printre care, în primul rând, bunurile economice, marfa, capitalul, valoarea, piața, prețul, cererea și oferta, dar și în

contextul avantajelor competitive, creșterii economice, motivațiilor pentru elaborarea și valorificarea creațiilor intelectuale, taxelor pentru protecție în cazul obiectelor proprietății industriale etc. Consecutivitatea schematică a metamorfozelor economice a bunurilor intelectuale este expusă în fig. 1.

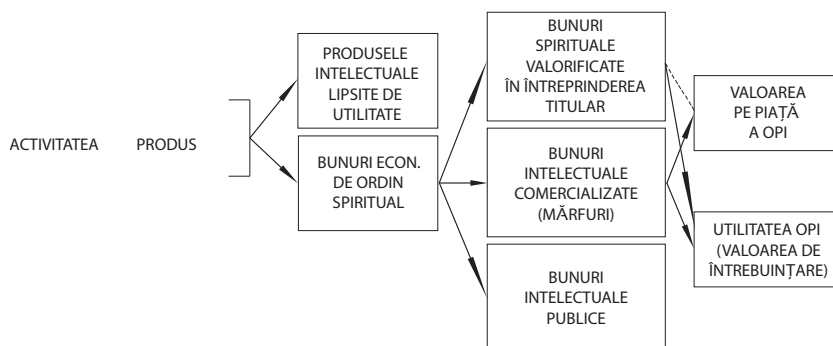

Figura 1. Metamorfozele economice ale creațiilor intelectuale pe parcursul ciclului de viață (linia întreruptă indică lipsa valorii comerciale a OPI elaborate și aplicate în cadrul companiei)

Sub aspect economic, produsele (creațiile) intelectuale elaborate în cadrul activității spirituale, se divizează în bunuri care, fiind utile, satisfac anumite nevoi ale societății, dispunând astfel de o substanță economică consistentă și în produse intelectuale lipsite de utilitate. Utilitatea produselor intelectuale se manifestă în însușirile, proprietățile lor, raportate la anumite nevoi sociale. Lipsa utilității unor produse intelectuale se reflectă prin respingerea acestora de către potențialii utilizatori. Însă, utilitatea bunurilor intelectuale are un specific evident ce constă în capacitatea redusă de a se manifesta în perioadele ce urmează imediat după elaborarea lor. Unele creații își găsesc aplicarea peste perioade foarte îndelungate după elaborare, fapt ce induce în divizarea menționată o anumită flexibilitate.

Bunurile economice de origine intelectuală se încadrează în circuitul economic prin trei modalități:

1. Aplicarea internă în întreprinderile/entitățile în cadrul cărora au fost elaborate;
2. Transferul tehnologic/cultural care, în cazul economiei de piață, se efectuează prin comercializare, posibilă doar în urma asigurării protecției juridice;
3. Prin utilizarea gratuită de către potențialii beneficiari a creațiilor intelectuale publice (creațiile nepasibile protecției juridice, obiectele proprietății intelectuale cu termen de protecție expirat sau cele decăzute din drepturi etc.).

Pe parcursul unei perioade destul de îndelungate, ce a durat consecutiv mai multe secole, generarea cunoștințelor noi a fost deseori dominată de alte motivații decât cele axate pe obținerea unor beneficii economice. Doar în epoca industrială, odată cu edificarea sistemului de protecție a creațiilor intelectuale, acestea încep să fie încorporate în circuitul economic în baza legităților funcționării pieței. Caracterul dominant al relațiilor de piață în societatea modernă indică faptul că comercializarea creațiilor intelectuale este principala formă a

încorporării lor în circuitul economic. Dat fiind faptul că comercializarea se efectuează prin vânzare-cumpărare, putem afirma că scopul protecției juridice a rezultatelor activității intelectuale este transformarea acestora în mărfuri.

Bunurile intelectuale se încadrează în relațiile economice în calitate de mărfuri în virtutea utilităților sale, datorită faptului că dețin o anumită *valoare de întrebuințare (utilitate)*. Ea se datorează proprietăților de a satisface anumite nevoi. În cazul proprietății industriale utilitatea se manifestă în capacitatea de creare a avantajelor competitive. Pentru obiectele dreptului de autor utilitatea constă în satisfacerea unor nevoi personale prin consumul creațiilor respective. Utilitatea socială a bunurilor intelectuale, capacitatea lor de a deveni bunuri pentru alții, constituie o importantă aptitudine a formei lor marfare.

Valoarea de schimb (de piață) a mărfurilor provenite din munca intelectuală prezintă un atribut indispensabil al acestora ce reflectă capacitatea lor de a fi schimbate, în anumite proporții, contra altor bunuri. Valoarea de schimb este o consecință firească a valorii de întrebuințare, a capacității de a satisface anumite nevoi.

Privită de pe pozițiile doctrinei economice clasice, problema valorii bunurilor intelectuale este una extrem de controversată, sau chiar lipsită de sens, urmare a ignorării de către clasici a participării muncii intelectuale la crearea valorii. Doar în sec. al XX-lea, sub presiunea realităților și necesităților pur practice, teoria economică întreprinde eforturi de depășire a vidului conceptual în soluționarea problemei valorii creațiilor intelectuale.

Efectele economice ale bunurilor intelectuale constituite din rezultate ale creativității supuse protecției juridice se reflectă în avantaje competitive obținute, iar în final, în îmbunătățirea indicatorilor economici ai funcționării companiei și supraprofiturile obținute în urma valorificării lor.

Transformarea bunurilor intelectuale în mărfuri se efectuează prin înstrăinarea lor în cadrul procesului de comercializare. Bineînțeles, tehnologiile și produsele noi ce se implementează la întreprinderile în cadrul cărora acestea au fost elaborate, chiar fiind protejate prin brevet, nu preiau forma de mărfuri, deoarece nu sunt supuse schimbului și înstrăinării.

Spre deosebire de bunurile materiale, înstrăinarea cărora se efectuează pentru un termen nelimitat, în cazul bunurilor imateriale, aceasta poate fi valabilă doar pentru termenul de protecție, după expirarea căruia bunurile în cauză sunt încorporate în componența patrimoniului intelectual public.

Proprietatea intelectuală, ca și proprietatea asupra celorlalți factori ai producției, include cele două forme: privată și publică. Forma privată, subiecți ai căreia sunt atât persoanele fizice, cât și cele juridice, include totalitatea produselor intelectuale supuse protecției juridice, așa numitele obiecte ale proprietății intelectuale. Proprietatea privată asupra acestor bunuri provine, de regulă, din activitățile individuale sau asociate, pe deplin identificabile, ale unor persoane sau colective de creație încadrate în activitățile creative. Oportunitatea aplicării formei private de proprietate asupra obiectelor de proveniență intelectuală este determinată atât de originea creațiilor spirituale, cât și de gradul relativ înalt de eficiență a formei respective de proprietate în condițiile dominației principiilor comerciale de utilizare a acestora.

Urmare a faptului că proprietatea intelectuală s-a constituit abia în sec. al XIX-lea, cunoștințele și informațiile elaborate în epocile precedente, reprezintă un imens complex de bunuri intelectuale publice. Acesta include și creațiile intelectuale mai noi ce, în conformitate cu actele normative, nu se supun protecției juridice: idei, metode, inclusiv de afaceri, concepte, teorii, principii, formule, simboluri ale statului, documente oficiale etc. Alte bunuri publice sunt prezentate de obiectele proprietății intelectuale cu termen de protecție expirat, de cele decăzute din drepturi, obiectele proprietății industriale neprotejate în străinătate. Totodată, acordarea, în cazul descoperirilor științifice, a unei protecții patrimoniale neadecvate (prin dreptul de autor), ce se limitează doar la protejarea formei, expresiei lor, echivalează cu lipsa acesteia, fapt care realmente le include sub aspect practic în domeniul public.

Astfel, produsele intelectuale supuse la moment protecției reprezintă doar o parte minusculă din totalitatea imensă a acestora. Lipsa protecției pentru acest lot enorm de produse intelectuale nu le afectează substanțial utilitatea, și nici proveniența creativă sau caracterul intangibil, modificându-le doar forma de proprietate: din privată în publică. Lipsa reglementărilor speciale privind modalitățile de utilizare în calitate de patrimoniu public nu le poate nega nici calitatea lor de bunuri publice. În acest sens, ele înglobează tezaurul cunoștințelor, informațiilor, abilităților generate de geniul uman și acumulate pe tot parcursul evoluției civilizației umane.

În contextul creațiilor intelectuale, problema proprietății publice se va acutiza în mod evident odată cu extinderea accelerată a stocului acestora, majorarea costurilor de gestionare, conservare și difuzare a cunoștințelor și informațiilor proprietate publică. Spre deosebire de proprietatea publică asupra resurselor materiale, ce se manifestă în proprietatea de stat, municipală și comunală, în cazul creațiilor intelectuale, principala formă a proprietății publice este cea a comunității mondiale.

Componența patrimoniului public al umanității practic nu este cercetată, însă, putem afirma cu certitudine că ea, în mare măsură, este de ordin intelectual. Fără îndoială, dacă ar fi existat modalități la fel de eficiente de asigurare a integrității proprietății private asupra tuturor elementelor patrimoniului intelectual, ca în cazul factorilor materiali, acest fapt ar extinde semnificativ aria proprietății private asupra bunurilor intelectuale.

Beneficiile economice generate de obiectele proprietății intelectuale se divizează în două categorii: cele ce se obțin în perioada de protecție și în perioadele ulterioare, când acestea devin proprietate publică. Efectele obținute în prima perioadă rezultă din avantajele competitive, fiind însușite de titularii și utilizatorii autorizați ai creațiilor intelectuale. În a doua perioadă, avantajele respective devin accesibile pentru toți utilizatorii. În cadrul difuziei noilor tehnologii, profiturile din aplicarea lor au o evidentă tendință de diminuare în urma concurenței. Ea se manifestă în reducerea prețurilor produselor fabricate cu aplicarea tehnologiilor în cauză. Astfel, principalul beneficiar al efectelor din aplicarea tehnologiilor noi este, în final, însăși societatea.

Un important specific al protecției obiectelor proprietății industriale vizavi de cel al obiectelor dreptului de autor, constă în prezența unor costuri cauzate de examinarea cererilor, consultarea bazelor de date în vederea verificării noutății/originalității, perfectarea și eliberarea titlurilor de proprietate. Confirmarea drepturilor asupra obiectelor proprietății industriale se efectuează prin aplicarea titlurilor de protecție (brevete, certificate) ce practic îndeplinesc funcțiile titlurilor de proprietate. Prezența costurilor menționate impune aplicarea unor taxe, care sunt utilizate în toate țările membre ale OMPI, fiind stabilite de Guvern pentru diferite lucrări (depunerea cererilor, examinarea lor, eliberarea titlurilor etc.).

Principalele funcții ale taxelor de protecție a obiectelor proprietății industriale sunt:

- recuperarea costurilor de recepționare și examinare a cererilor, de perfectare a titlurilor de protecției și a costurilor funcționării domeniului proprietății intelectuale;
- reducerea cererilor de protecție a creațiilor cu potențial restrâns sau nul;
- diminuarea tentativelor de blocare a fabricării și comercializării unor produse, utilizării unor tehnologii.

Conform cerințelor OMC, membră a căreia este RM, taxele pentru protecția proprietății industriale sunt unice atât pentru rezidenți, cât și pentru nerezidenți. Întru facilitarea procesului inovațional și a activității businessului mic, în RM pentru persoanele fizice, sfera cercetare-dezvoltare și IMM au fost stabilite facilități substanțiale la achitarea taxelor de protecție: la invenții – 85-95%, mărci 50%, design industrial 35%.

2. Rolul invențiilor și inovării în asigurarea creșterii economice

2.1. Invențiile și conceptele dezvoltării inovaționale. Invențiile, inovația și inovarea constituie principalii piloni ai dezvoltării tehnologice a societății moderne, bazate pe valorificarea rezultatelor creativității umane ce generează avantaje concurențiale și profituri suplimentare. Similitudinea terminologică avansată a noțiunilor menționate, pe fundalul unei utilizări frecvente, impune o delimitare cu o aplicare ulterioară corectă. Aceasta a fost efectuată prin consultarea utilizării termenilor în cauză în literatura științifică și aplicativă, dicționarele enciclopedice, și se prezintă după cum urmează:

Invenția este o soluție tehnică pasibilă utilizării, cu un evident caracter aplicativ, ce dispune de noutate comparativ cu stadiul tehnic anterior și de un potențial economic de diminuare a costurilor, extindere a vânzărilor, îmbunătățire a poziției companiei pe piața.

Inovația este definită în manualul *Frascati*, adoptat de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) versiunea 1998, ca rezultat final al implementării unei invenții ce se manifestă în obținerea unor produse/servicii noi, lansarea tehnologiilor avansate, comparativ cu cele anterioare, optimizarea procedeelelor/lucrărilor. Ea nu se reduce la implementarea unei invenții brevetate, încorporând utilizarea oricăror îmbunătățiri ce rezultă din aplicarea unor experiențe, cunoștințe, rezultatelor unor cercetări științifice, propuneri de raționalizare etc.

Inovarea reprezintă procesul continuu de elaborare și valorificare a rezultatelor activității inovaționale la nivel global/național/ramural/corporativ, care se reduce la aplicarea cunoștințelor, informațiilor și experiențelor noi și se materializează în îmbunătățirea indicatorilor dezvoltării economice.

Printre cele mai importante surse ale invențiilor vom menționa sfera cercetărilor științifice și aplicative, inclusiv din instituțiile universitare, întreprinderile industriale și din alte domenii, de asemenea, inventatorii – persoane fizice. În economiile de piață occidentale, principalele surse ale invențiilor brevetate sunt marile corporații, care dispun de puternice sectoare de cercetare, și centrele universitare.

Cel mai puternic impuls al inovării vine din partea businessului, fapt menționat de ilustrul economist american J. Schumpeter, care la începutul sec. al XX-lea a elaborat *conceptul Inovatorului*. Acesta, fiind prima abordare economică fundamentală a dezvoltării inovaționale soldată cu integrarea inovării în cercetările economice, a servit ulterior drept temelie pentru multiple modele inovaționale ale creșterii economice. Conform prevederilor acestui concept, în activitățile economice se efectuează o selectare continuă a unor antreprenori, ce nu se mulțumesc cu profiturile medii și, prin investiții în inovare, implementează tehnologii, produse și servicii noi, ce ulterior generează supraprofiteri. Pe parcursul extinderii acestor inovații asupra majorității companiilor, se asigură o creștere economică mai întâi într-o ramură, iar apoi consecințele ei se pot răsfrânge asupra altor ramuri. Noile tehnologii radicale, ce dau naștere unor ramuri industriale noi, pot deveni locomotive ale dezvoltării, care, în cazul invențiilor excepționale, pot impulsiona economia în ansamblu.

Principiile fundamentale ale conceptului *schumpeterian* al inovatorului, ce ulterior a marcat toate cercetările dezvoltării inovaționale, în linii generale, se reduc la următoarele:

1. principala forță motrice a dezvoltării economice sunt investițiile în inovații; acestea se efectuează în mod impulsiv, în funcție de ritmurile neuniforme ale elaborării inovațiilor, prin urmare rezultatele lor au un caracter pulsatoriu, realizându-se prin salturi;

2. pe parcursul ciclului de viață al inovațiilor, noțiune introdusă de J. Schumpeter, echilibrul economic se destabilizează în urma valorificării avantajelor competitive ale acesteia, pentru ca mai apoi, în măsura difuziei inovației, să se restabilească la un nivel mai productiv. Astfel, inovarea, în contextul echilibrului economic, în opinia lui J. Schumpeter, este un proces *destructiv-creativ*;

3. intercalarea mai multor inovații cu cicluri de viață diferite într-un proces unic, conduce la stabilirea echilibrului dinamic, ce reprezintă un șir continuu de abateri și reveniri la echilibru. Astfel, se argumentează ideea inovării ca proces continuu;

4. dezvoltarea ciclică este tratată de J. Schumpeter ca sinteză a ciclurilor scurte (Kitchin) de cca 40 de luni, medii (Juglar) de 8-10 ani și lungi (Kondratieff) de cca 50 de ani. Ultimele, conform opiniei lui J. Schumpeter, sunt nemijlocit cauzate de periodicitatea revoluțiilor tehnologice.

Prezentul concept a anticipat modelele inovaționale ulterioare ale creșterii economice. Însă, doar în a doua jumătate a sec. al XX-lea, intensificarea dez-

voltării tehnologice impune teoriei economice o abordare sistemică a inovării. Mai multor savanți celebri implicați în aceste investigații li s-a decernat premiul Nobel pentru economie (J. Tinbergen, S. Kuznets, K. Arrow, J. Hicks, R. Solow, P. Posner, R. Lucas), inclusiv pentru cercetările inovării. În cele ce urmează vom menționa investigațiile cu cel mai mare impact teoretic și practic.

Un rol deosebit în acest context a avut constatarea extinderii rolului progresului tehnic în crearea valorii. Cercetările corelațiilor dintre producție, capital fix și muncă în industria prelucrătoare a SUA în anii 1899-1922 cu aplicarea funcției *Coob-Douglas*, au depistat un surplus de produs (valoare), cauzat de altceva decât factorii tradiționali, tratat de specialiști ca rezultat al progresului tehnic. Întru argumentarea acestei opinii, J. Tinbergen aduce rezultatele studiului corelației dintre produs, muncă și tehnologie în anii 1870-1914. În condițiile ponderii de 75% și 25% a factorilor capital și muncă, aceștia au asigurat creșterea economică de 60% în Germania, 80% în Marea Britanie și 73% în SUA, progresului tehnic revenindu-i respectiv 40%, 20% și 27%.

O altă abordare originală elaborată de K. Arrow tratează progresul tehnic și abilitățile ca elemente integre ale unor fenomene mai largi, cum ar fi cunoștințele și învățarea, încorporând astfel, capitalul uman și tehnologia în cercetarea creșterii economice.

Dinamica producției și prețurilor pe o perioadă îndelungată, îi sugerează lui S. Kuznets că ea depinde de ciclurile de viață a inovațiilor dominante. În opinia lui, doar epuizarea potențialului economic al aburului a făcut posibilă utilizarea pe larg a energiei electrice.

R. Solow elaborează un model al creșterii ce implică și parametrii tehnologici. Pornind de la modelul static al creșterii *Harrod-Domar*, bazat pe progresul tehnico-științific „neutru”, în care echilibrul economic se atinge doar întâmplător, R. Solow integrează în acesta factorul dinamic – tehnologia, care, dispunând de ritmuri mai avansate decât ceilalți factori, deține capacitatea de restabilire a echilibrului economic perturbat și atenuare a acțiunii legii productivității descrescânde. Solow demonstrează că, în lipsa progresului tehnic, capitalul, munca și producția au ritmuri de creștere identice. Foarte semnificativ, chiar și sporirea ratei acumulării, raportată la perioade lungi, în condițiile lipsei progresului tehnic, în opinia lui Solow, nu provoacă creșteri reale. Cercetând statistica SUA a anilor '50, R. Solow calculează ponderea capitalului și muncii în creșterea productivității egală cu 12,5%. Restul este atribuit factorului tehnologic. Constatăm în acest caz extinderea enormă a ponderii neofactorilor, comparativ cu perioadele precedente. Astfel, Solow, prin integrarea în modelul creșterii a progresului tehnic a elaborat un nou model, denumit ulterior „modelul Solow”.

În anii 60-70 ai sec. al XX-lea conceptul schumpeterian a fost revitalizat și reînnoit de G. Mensch și A. Kleinknecht, iar spre sfârșitul anilor 80 - de P. Aghion și P. Howitt care au înaintat noi modele ale creșterii, bazate pe principiile creației distructive. În acest context, G. Mensch, propune o clasificare originală a inovațiilor în radicale, de îmbunătățire și pseudoinovații. Cele radicale se divizează în tehnologice, ce conduc la formarea noilor ramuri sau piețe, și nontehnologice ce se referă la sfera socială. Urmând tradiția schumpeteriană,

Mensch susține că inovațiile radicale, prin efectul multiplicator, generează alte inovații. În opinia lui, statul urmează să susțină doar inovațiile radicale, deoarece, cele de îmbunătățire, prin implicarea tehnologiilor cu performanțe modeste, îndepărtează revoluțiile tehnologice.

O abordare specifică a inovării este cea a avantajelor competitive ale țărilor și companiilor, efectuate de celebrul economist american M. Porter. El specifică în calitate de avantaje de ordin suprem - tehnologiile brevetate, calificarea înaltă, mărfurile și serviciile unice. Astfel, M. Porter menționează că reînnoirea permanentă a tehnologiilor este principala sursă de asigurare a avantajelor competitive, spre deosebire de cele comparative, bazate pe factorii naturali. Totodată, M. Porter cercetează atât avantajele, cât și dezavantajele primului inovator.¹ În baza informației analitice privind dezvoltarea ramurilor ce dispun de cele mai înalte capacități concurențiale din nouă țări industrial dezvoltate, M. Porter concluzionează că modernizarea tehnologică prin valorificarea inovațiilor strategice este un important factor al avantajelor concurențiale atât la nivel corporativ, cât și de țară.

În ultimele decenii ale sec. al XX-lea, are loc o extindere rapidă a rolului inovațiilor, informației și cunoștințelor, transformarea lor în forță motrice dominantă a dezvoltării, factor endogen immanent al creșterii. Conceptul creșterii endogene se asociază cu numele lui P. Romer, care primul înaintează teza privind caracterul endogen al progresului tehnic în calitate de factor economic și împreună cu R. Lucas, contribuie substanțial la cercetarea teoriilor inovării prin promovarea „noilor teorii” ale creșterii și elaborarea cunoscutului model „Lucas-Romer”. Ei au evidențiat trei direcții principale ale investițiilor: în cunoștințe noi, în capitalul uman și în difuzarea cunoștințelor și experienței. Spre deosebire de doctrinele economice precedente, conform cărora creșterea economică este în funcție de realizările tehnice de ordin exogen, „noile teorii” ale creșterii pornesc de la faptul că elaborarea invențiilor este motivată de frânarea creșterii, iar potențialul progresului tehnic – de prezența și capacitatea factorilor de producție a cunoștințelor.

Un alt model al creșterii prin care conceptul schumpeterian se revitalizează și se adaptează la noile condiții, este propus de P. Aghion și P. Howit și se reduce la următoarele:

- obținerea rentei monopoliste în urma valorificării invențiilor este motivația ce încurajează ascensiunea progresului tehnologic și creșterea economică;
- supraprofiturile monopoliste în formă de rentă, obținute din utilizarea invențiilor, servesc recuperării costurilor elaborării și implementării invențiilor;
- elaborarea și valorificarea invențiilor mai performante conduce la epuizarea rentei, uneori până la expirarea termenului de protecție a brevetului;
- susținerea activității de inovare este posibilă doar în baza unei legislații echilibrate în domeniul brevetelor, ce protejează drepturile asupra invențiilor.

În noile teorii ale creșterii, un loc deosebit îl ocupă teoriile evoluționiste (R. Nelson, S. Winter, B. Carlsson, E. Taymaz ș.a.), care aplicând conceptul shumpe-

¹Porter M. Avantajul concurențial, Manual de supraviețuire și creștere a firmelor în condițiile economiei de piață, București: Ed. Teora, 2001, p. 166-200.

terian, tratează progresul tehnic ca variabilă de ordin endogen a dezvoltării economice ce se manifestă prin factorii tradiționali. Evoluționiștii abordează inovarea ca proces ireversibil de extindere a complexității dezvoltării economice, ce periodic destabilizează echilibrul. Centrul atenției acestora este deplasat de la factorii obiectivi ai inovării spre capacitățile de valorificare a tehnologiilor noi. Conform evoluționiștilor, cunoștințele, abilitățile, învățarea ocupă locul central în promovarea inovării, constituind miezul ei.

În ansamblu, noilor teorii ale creșterii le este caracteristică o tratare extinsă a neofactorilor care, în afară de tehnologii noi, includ și componentele capitalului uman: cunoștințele, capacitățile, instruirea și calificarea angajaților etc.

2.2. Calea inovațională a creșterii economice reprezintă miezul tranziției de la societatea industrială la cea informațională. Transformările din a doua jumătate a sec. al XX-lea au condus la modificarea raportului dintre factorii economici, provenienței PIB, componenței patrimoniului corporativ, care în proporții tot mai mari sunt generați de tehnologiile și produsele noi bazate pe invenții brevetate, know-how, alte rezultate ale creativității. Inovarea, dar totodată și proprietatea intelectuală în ansamblu, tot mai mult este tratată ca resursă (factor) principală a creșterii economice, ultima fiind denumită și *creștere inteligentă*. Aplicarea masivă a cunoștințelor și informațiilor, a tehnologiilor și produselor noi ce prezintă nucleul dezvoltării inovaționale a dat naștere unui adevărat boom al cercetărilor științifice, dar și protecției juridice a rezultatelor creativității, în primul rând, a cererilor de brevetare a invențiilor.

Activitatea economică devine un teren imens de implementare a creațiilor de ordin tehnic și tehnologic. Orice activitate orientată spre viitor nu are sorți de izbândă decât în baza unor performante acțiuni de inovare, bazate pe creativitate. Potrivit adeptilor modelelor inovaționale ale creșterii, doar investițiile în cunoștințe, informații, tehnologii/produse noi pot asigura o creștere economică nelimitată. Această teză se întemeiază pe următoarele:

- investițiile în inovații, raportate la efectul economic obținut, au o tendință de reducere, urmare a acumulării stocului de cunoștințe, invenții și abilități;
- valoarea noilor cunoștințe este determinată de investițiile în elaborarea acestora și de efectele finale ale utilizării lor;
- elaborarea noilor cunoștințe reprezintă un sector complex și extrem de important al economiei naționale, numit și industrie a cunoștințelor;
- investițiile în generarea noilor cunoștințe contribuie la formarea avantajelor competitive și participă la crearea valorii;
- cunoștințele prezintă un produs specific al cercetării și creativității;
- rezultatele cercetărilor fundamentale constituie, de regulă, un domeniu al proprietății publice, iar cele aplicative țin preponderent de domeniul privat.

Prin urmare, în elaborarea și utilizarea cunoștințelor acționează legea creșterii productivității (utilității) bunurilor de proveniență intelectuală, urmare a caracterului cumulativ al cunoașterii și lipsei uzurii creațiilor intelectuale.

Un rol important în tranziția la calea inovațională a creșterii economice aparține *infrastructurii inovaționale*, principalele componente ale căreia includ parcurile științifico-tehnologice, incubatoarele inovaționale, agențiile și centrele

inovaționale și de transfer tehnologic, structurile informaționale și de consulting, fondurile venture, pregătirea cadrelor în domeniul inovării, transferului tehnologic și al proprietății intelectuale.

Formarea unui mediu favorabil inovării (climatului inovațional), este o importantă funcție a statului, acesta fiind responsabil pentru crearea climatului de afaceri favorabil în ansamblu, adecvat economiei de piață și cerințelor tranziției la societatea cunoașterii.

Generalizarea experienței dezvoltării economice mondiale denotă numeroase cazuri de utilizare irațională a resurselor disponibile și, în același timp, exemple de miracole economice ale unor țări ce nu dispun de resurse naturale considerabile. Unele dintre acestea, în termene relativ restrânse, au obținut performanțe economice formidabile, preponderent în baza implementării inovațiilor și a unor modalități eficiente de gestiune a activității economice bazate pe utilizarea cunoștințelor și informațiilor, promovarea tehnologiilor avansate.

Etapa actuală a dezvoltării economice se caracterizează prin extinderea rapidă a rolului inovării și transformarea ei în principala resursă și forță motrice a creșterii economice. Ca urmare a epuizării resurselor economice naturale, tranziția la modelul inovațional al creșterii nu are alternativă. Totodată, pornind de la faptul că modelul inovațional reprezintă miezul societății bazate pe cunoaștere, dar și de la dificultățile și inerția ce împiedică valorificarea tehnologiilor noi, ținem să atenționăm că obiectivele tranziției la calea inovațională sunt de o anvergură majoră, comparabilă cu industrializarea sau realizarea planului Marshall. Deloc întâmplător, în acest context, este faptul că unii autori o identifică cu o nouă revoluție industrială.

Atingerea performanțelor în tranziția la calea inovațională se fundamentează pe funcționarea optimă a triadei inovării: ELABORARE-PROTECȚIE-VALORIFICARE. Dificultățile din cadrul oricărei dintre aceste faze ale procesului inovațional provoacă disfuncționalitatea sistemului în ansamblu.

Elaborarea invențiilor reprezintă punctul de pornire al procesului inovațional. În țările dezvoltate ea este concentrată preponderent în marile corporații, deseori în întreprinderi mici inovative dar și în centrele universitare.

Protecția invențiilor conferă acestora statutul de obiecte patrimoniale, iar sub aspect economic – al celui de mărfuri. Ea se efectuează prin eliberarea titlurilor de protecție (brevete de invenție) ce le acordă calitatea de obiect al proprietății private. Brevetarea este o modalitate universală de protecție juridică a invențiilor, ce și-a demonstrat viabilitatea pe parcursul secolelor, dar care deseori provoacă diverse aprecieri controversate privind impactul asupra liberei concurențe și progresului tehnologic. Cauza acestora este faptul că portofoliile de brevete ale marilor corporații, uneori, sunt nu doar un instrument eficient ce asigură avantaje competitive, ci și o pârghie utilizată în blocarea activităților economice ale concurenților.

Brevetarea prezintă un factor extrem de important al procesului inovațional, de funcționare eficientă a căruia, în mare măsură, depind ritmurile dezvoltării tehnologice și ale creșterii economice. Sporirea rolului invențiilor brevetate în dezvoltarea societății moderne, tranziția la calea inovațională a creșterii conduc la intensificarea interesului față de problemele conceptuale ale brevetării.

Totodată, tentativele de utilizare a brevetelor în scopul blocării neîntemeiate a activităților economice contribuie la revitalizarea viziunilor privind impactul negativ al brevetării invențiilor asupra competitivității și creșterii economice, care în anumite circumstanțe pot prejudicia dezvoltarea tehnologică a unor țări, regiuni sau ramuri industriale. Cele mai vulnerabile domenii, în acest sens, sunt tehnologiile informaționale și farmaceutica. Desigur, uneori aceste tendințe apar și în urma unor imperfecțiuni ale sistemului de brevetare a invențiilor.

Valorificarea invențiilor reprezintă punctul final și, în același timp, scopul major al procesului inovațional, în baza căreia se apreciază randamentul acestuia. Concomitent ea este cea mai sensibilă și dificilă componentă a lanțului inovațional, fapt cauzat de riscurile avansate ale implementării inovațiilor în activitățile economice. Conform statisticilor internaționale, doar cca 7% din invențiile brevete sunt implementate. Totodată, de valorificarea invențiilor, în mare măsură, depind ritmurile progresului tehnologic. Acest fapt impune necesitatea încurajării din partea statului a activităților de valorificare a invențiilor.

2.3. Modalități de încurajare a activităților inovaționale. Cel mai eficient instrument de încurajare a dezvoltării inovaționale este însuși mecanismul economiei de piață, expus anterior în cadrul descrierii conceptului schumpeterian al inovatorului. Însă, în condițiile epuizării resurselor naturale, conștientizării rolului exclusiv al inovării și oportunității tranziției la modelul inovațional al creșterii, acesta devine insuficient. În aceste circumstanțe, pe parcursul ultimilor decenii în țările dezvoltate au fost promovate diverse modalități suplimentare de încurajare a inovării. Cele mai frecvente practici de acest gen au fost elaborate și utilizate în UE, SUA, Japonia, Israel, Singapore etc.

Modalitățile de încurajare a activităților de inovare, utilizate în practica occidentală prezintă o totalitate complexă de instrumente instituționale, financiare, fiscale, vamale etc., menite să impulsioneze motivațiile pentru inovare. Cele mai importante dintre acestea sunt următoarele:

Finanțarea directă a elaborării și implementării unor noi tehnologii, produse/servicii (Anglia, Canada, Germania, Japonia, Israel, Franța). Ea constituie de obicei cca 50 - 60% din costurile totale ale proiectelor inovaționale respective. Pe parcurs, această formă de finanțare a evoluat în granturi, oferite de către stat sau organizațiile internaționale și obștești, acordarea lor efectuându-se, de regulă, în bază de concurs. Caracterul nerambursabil al acestora le face extrem de convenabile pentru instituțiile de cercetare, întreprinderile inovative și inventatori, dar, totodată, destul de costisitoare pentru donatori.

Acordarea creditelor preferențiale destinate finanțării activității de inovare cu compensarea totală sau parțială a dobânzilor bancare din contul unor mijloace speciale sau a bugetului de stat. Această modalitate de încurajare a procesului inovațional este cel mai larg utilizată în Europa Occidentală. Astfel, în Italia creditele pentru inovarea tehnologică se acordă în cuantum de 80% din costurile proiectelor inovaționale pentru o perioadă de 15 ani. Caracterul rambursabil al acestora sporește responsabilitatea managementului pentru utilizarea eficientă a acestora.

Facilitățile și vacanțele fiscale se aplică activ în sporirea motivațiilor inovaționale începând cu anii 60 ai sec. al XX-lea. Cele mai frecvente și eficiente

forme ale acestora sunt: reducerea cotelor de impozitare a profitului utilizat pentru finanțarea C&D, procurarea tehnologiilor avansate; diminuarea bazei impozabile prin excluderea mijloacelor utilizate pentru finanțarea C&D și activitatea inovațională (Anglia, Australia, Singapore); acordarea așa numitelor credite fiscale investiționale sau de cercetare, prin amânarea pentru o anumită perioadă a achitării impozitelor din profiturile obținute în urma activității inovaționale, fapt ce diminuează presiunea fiscală (Canada, Franța, Japonia, Irlanda, Olanda, Spania, SUA); introducerea costurilor lucrărilor de C&D în prețul de cost al producției, ce conduce la diminuarea bazei impozabile (Anglia); acordarea vacanțelor fiscale în impozitarea profiturilor provenite din activitatea inovațională; diminuarea profitului impozabil prin excluderea defalcărilor în fondurile de susținere a inovării etc.

De menționat atitudinea neunivocă față de rolul facilităților fiscale în activizarea procesului inovațional. Dificultățile aplicării acestora, cauzate de complexitatea excendentă a legislației fiscale, necesitatea unor eforturi suplimentate în administrarea lor, au condus la faptul că unele țări (Germania, Finlanda etc.) au renunțat la aceste instrumente, sau le utilizează foarte restrâns.

Aplicarea unui regim accelerat al amortizării fondurilor fixe reprezintă un instrument fiscal tradițional de încurajare a procesului inovațional. El se manifestă în limitarea termenelor de amortizare a utilajelor, de obicei la trei ani, cu includerea valorii uzurii în prețul de cost și diminuarea respectivă a profitului impozabil. Această modalitate se utilizează pe larg în Anglia, Germania, Franța, SUA. În unele țări ea se aplică doar asupra utilajelor științifice.

Diminuarea sau anularea taxelor vamale la importul utilajelor bazate pe tehnologii avansate și a celor destinate cercetărilor științifice prezintă o modalitate mai veche de stimulare a progresului tehnic, care, de regulă se aplică în aspect ramural.

Susținerea activității capitalului venture este unul din cele mai eficiente instrumente financiare ale politicii inovaționale. Experiența mondială privind funcționarea capitalului venture denotă faptul că acesta de regulă se formează din mijloacele corporative, cele ale fondurilor investiționale, de pensionare și asigurări etc. Finanțarea venture se efectuează prin emisiunea acțiunilor cu vânzarea-cumpărarea lor în vederea acumulării mijloacelor bănești necesare activităților inovative. Ulterior, acțiunile respective sunt vândute de către fondurile venture, de obicei la un curs mult mai avantajos decât cel inițial.

În multe țări, mai ales la etapa inițială a formării capitalului venture, statul devine un jucător activ prin crearea unor fonduri venture de stat (Anglia, India), a unui „fond al fondurilor” ce-și amplasează activele în fondurile venture private (Finlanda, Israel, Singapore), sau utilizează o formulă mixtă (Canada, Japonia). O altă modalitate de participare a statului în capitalul venture este acordarea unor garanții privind recuperarea eventualelor pierderi cauzate de activitatea de inovare (Japonia, SUA etc.). Indiferent de gradul de participare a statului în funcționarea capitalului venture, acestuia, de obicei, i se acordă facilități semnificative: diminuarea impozitului pe profit obținut din operațiile cu hârțile de valoare ale fondurilor venture (SUA); diminuarea impozitelor pe profitul provenit

din activitățile venture (Anglia, Japonia); acordarea creditelor preferențiale fondatorilor (Japonia).

Acordarea facilităților la achitarea taxelor de protecție, inclusiv în străinătate, a brevetelor de invenții și altor obiecte de proprietate intelectuală. De obicei, acestea se practică pentru IMM, inventatori – persoane fizice și social-vulnerabile (pensionari, studenți etc.). În SUA întru susținerea brevetării invențiilor de către IMM, 50% din taxele respective sunt achitate din mijloacele bugetului de stat. Circa 25% din totalul invențiilor brevetate se bucură de asemenea facilități. În Austria se practică amânarea pentru a anumită perioadă de timp sau eliberarea de la achitarea taxelor pentru brevetarea invențiilor în domeniul optimizării consumului de energie. În RM, de asemenea, se aplică facilități semnificative pentru protecția proprietății intelectuale, acestea deja fiind expuse.

Actualmente, în RM din totalitatea imensă a pârghiilor stimulatorii a activității de inovare acumulate de practica mondială, se utilizează doar câteva instrumente, cele mai importante dintre acestea fiind:

- ❖ finanțarea directă a proiectelor inovaționale prin intermediul Agenției pentru Inovare și Transfer Tehnologic (AITT);
- ❖ serviciile infrastructurii inovaționale (AITT, parcurile științifico-tehnologice, incubatoarele de inovare etc.);
- ❖ acordarea facilităților la achitarea taxelor pentru brevetarea invențiilor;
- ❖ susținerea de către AGEPI a participării solicitanților naționali la saloanele inovaționale, inclusiv cele internaționale;
- ❖ acordarea susținerii, începând cu anul 2017, a brevetării în străinătate a invențiilor.

2.4. Perspectivele și dificultățile tranziției RM la calea inovațională a creșterii.

În promovarea reformelor economice în RM dar și în spațiul post-sovietic din ultimele decenii, s-a mizat preponderent pe efectele tranziției de la economia planificată și gestionată în mod centralizat la una bazată pe valorile firești ale pieței și proprietății private. Acestea fiind necesare și adecvate procesului de reformare, s-au dovedit insuficiente pentru depășirea decalajului economic și tehnologic dintre noi și Occident. În aceeași timp, Occidentul s-a angajat în tranziția de la societatea industrială la cea informațională, bazată pe cunoaștere și modernizare tehnologică, astfel, încât decalajul menționat a avansat.

Privită de pe aceste poziții tranziția la economia de piață lipsită de consistența inovațională, poartă amprenta unui eșec. Astfel, în opinia unor autori, privatizarea și implementarea economiei de piață urma să fie asistată și de alte politici moderne, cum ar fi cea inovațională. Însă, oricât de atractivă ar fi această cale, ea nu putea fi urmată în lipsa premiselor economice și politice. Acestea, însă, pentru țările în tranziție, sunt abia în curs de consolidare. Încercările de a îmbina tranziția la economia de piață cu cea la dezvoltarea inovațională ar fi fost pentru țările post-sovietice o sarcină irealizabilă. Prezența masivă în această perioadă a unor resurse nevalorificate, mai puțin costisitoare, comparativ cu cele ale inovării: utilaje și spații neutilizate, forță de muncă ieftină, au sustras investițiile din inovare. Circumstanțele menționate au condus la faptul că în aceste condiții premisele schimbărilor tehnologice se formează cu mare întârziere.

În majoritatea țărilor din zonă, inclusiv în RM, în ultimii ani s-a conștientizat pe deplin oportunitatea tranziției la calea inovațională a creșterii și s-au întreprins unele măsuri de redirecționare a dezvoltării economice spre valorile modelului inovațional de creștere, încurajare a activității de inovare, reformare a sectorului de cercetare. În cele ce urmează vom examina situația din RM în contextul funcționării triadei inovării.

Elaborarea invențiilor în țara noastră este concentrată în sectorul cercetare și centrele universitare, ponderea cărora în cererile de brevet depuse după 1993, a constituit cca 50%. Proveniența cererilor de brevet în RM este una tradițională pentru țările în tranziție. Spre deosebire de țările înalt dezvoltate în care majoritatea acestora provine din universități și business, în Moldova, cei mai productivi generatori ai invențiilor brevetaate sunt persoanele fizice, cărora le revine 42,7% din totalul cererilor depuse, cu diminuarea ponderii acestora în ultimii ani. Pe parcursul ultimelor două decenii, elaborarea invențiilor de către mediul de afaceri a degradat enorm, ponderea lui în cererile depuse pentru brevetare diminuându-se de la cca 10% la 2-3%. Ponderea inovațională minusculă a sectorului real cu diminuarea bruscă a acesteia, este o reflectare a insensibilității lui la aplicarea tehnologiilor noi, mai ales a celor ce rezultă din potențialul inovativ autohton. În top 10 cei mai mari deținători de brevete valabile din RM, nu se regăsește nicio întreprindere. După reformarea sectorului academic în urma adoptării Codului cu privire la Știință și Inovare² s-a atestat o revigorare a brevetării de instituțiile academice, cu sporirea cotei acestora de la 20 la 28%, depășind sectorul universitar.

Printre instituțiile de cercetare academice, cele mai rezultative în depunerea cererilor de brevet în anii 1993-2017 au fost Institutul de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor (381), Institutul de Fizică Aplicată (296), Institutul de Chimie (200), Institutul de Microbiologie și Biotehnologie (157). Din totalul de cca 30 de universități, doar cele cu profil tehnic, biologic și științe ale naturii au depus cereri de brevet de invenție: USM a depus 677 de cereri, USMF – 430, UTM – 392 și UASM, respectiv, 54. Dintre instituțiile de cercetare ramurale o atenție deosebită merită Institutul de Tehnică Agricolă „Mecagro”(97), Institutul de Cercetări pentru Culturile de Câmp „Selecția”(79) și Institutul Științifico-Practic de Fitotehnie „Porumbeni”(56), majoritatea fiind aplicate în producere.

Pe fundalul evoluțiilor globale de extindere a finanțării cercetării și dezvoltării, în RM și alte țări din zonă, perioada de tranziție s-a soldat cu o tendință inversă de diminuare drastică a acesteia. Astfel, în anii 1991-2003 (până la adoptarea Codului cu privire la Știință și Inovare) numărul angajaților din sfera științei și inovării s-a redus mai mult de 3 ori, cel al cercetătorilor cu titluri științifice de 1,8 ori. Finanțarea cercetării și inovării în acești ani s-a diminuat substanțial atât ca pondere în PIB, cât și în valori absolute. Astfel, ponderea acesteia în PIB s-a depreciat de la 0,78% în 1990 la 0,18% în 2001. Doar după adoptarea Codului se revine temporar la o ameliorare parțială a finanțării.

Activitățile de reformare a cercetării au atras după sine o serie de transformări pozitive: reorganizarea instituțiilor de cercetare cu o reducere de cca

² Codul cu privire la Știință și Inovare nr.259 din 15.07.2004//Monitorul Oficial nr.125-129 din 30.07.2004

3 ori a numărului lor; majorarea de cca 4 ori a finanțării pe parcursul a trei ani după adoptarea Codului; crearea și înzestrarea cu utilaje noi a laboratoarelor de excelență; adoptarea Legii cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare; fondarea Agenției pentru Inovare și Transfer Tehnologic, a parcurilor științifico-tehnologice și a incubatoarelor de inovare; asocierea RM la Programul Cadru 7 al Comunității Europene de Cercetare-Inovare.

Totodată, implementarea prevederilor Codului a fost însoțită de conservarea unor carențe ale cercetării, dar și de generarea unor probleme noi, ce provin atât din interiorul, cât și din exteriorul sistemului, transformându-se în ultimii ani într-un handicap al societății în ansamblu. Expuse în mai multe publicații, acestea se reduc la următoarele:

- ❖ insuficiența continuă a resurselor financiare destinate cercetării care, în mod evident, s-a manifestat în diminuarea bugetului alocat pentru cercetare-inovare în cifre absolute, dar și prin subaprecierea monedei naționale;
- ❖ managementul depășit al cercetării, moștenit de la structurile anterioare ale AȘM, care, conform opiniei experților, nu a suportat schimbări esențiale;
- ❖ lipsa receptivității businessului față de valorificarea rezultatelor cercetării, care nu a fost depășită, sectorul C&D rămânând unul în afara realităților pieței;
- ❖ autoizolarea Guvernului, ca principal beneficiar al cercetărilor, de la formularea unor sarcini axate pe soluționarea problemelor reale. În majoritatea cazurilor, Guvernul doar a acceptat tematicile investigațiilor parvenite din interiorul cercetării;
- ❖ prezența în repartizarea mijloacelor financiare publice destinate cercetării a unor tendințe de marginalizare a beneficiarilor din afara AȘM;
- ❖ integrarea insuficientă a cercetării și inovării în mediul științific internațional.

Aceste carențe atestă faptul că reformele promovate prin Codul cu privire la știință și inovare s-au dovedit, într-o anumită măsură, formale, fapt ce a împiedicat funcționarea eficientă a cercetării, mai ales a sectorului universitar, dar și a infrastructurii ei. Această stare a generat disensiuni între componentele C&D: mediul academic, ramural, educațional și cel de afaceri etc. În final, ele au provocat divergențe între guvernare și mediul academic.

Protecția invențiilor. În țara noastră, pe parcursul ultimilor 25 de ani, a fost creat un sistem modern de brevetare a invențiilor, care în 2008 a fost armonizat în conformitate cu cerințele UE în vederea asigurării compatibilității internaționale. În condițiile tranziției la modelul inovațional al creșterii economice bazat pe valorificarea tehnologiilor și produselor noi, sporește semnificativ rolul securizării utilizării lor nesancționate, iar modernizarea protecției invențiilor devine un imperativ al timpului. Principalele obiective ale acestui proces sunt următoarele:

- ❖ Reducerea termenelor de examinare a cererilor de eliberare a brevetelor din motivul că, în epoca accelerării progresului tehnic, tergiversarea examinării cererilor conduce, în unele cazuri, la expirarea actualității acestora;
- ❖ Promovarea depunerii on-line a cererilor de protecție a OPI;
- ❖ Încurajarea brevetării în străinătate, ignorarea continuă a căreia contribuie la izolarea tehnologică a RM;
- ❖ Promovarea validării pe teritoriului RM a brevetelor europene și integrării în spațiul inovațional european.

În linii mari, protecția este afectată de același viciu major caracteristic elaborării invențiilor: insuficiența aplicabilității finale, fapt ce uneori pune la îndoială oportunitatea brevetării. Depășirea receptivității reduse la implementarea invențiilor nu poate fi efectuată din interiorul sistemului de protecție a invențiilor prin perfectarea procedurilor brevetării.

Valorificarea invențiilor. RM nu dispune de un tablou amplu al valorificării invențiilor, inclusiv a celor brevetate, deoarece lipsește o statistică veridică privind implementarea și comercializarea acestora. Raportul statistic nr. 4-tn care, după o întrerupere de 12 ani, în 2003 a fost revigorat, reflectă o informație incompletă, deoarece se colectează de la întreprinderile ce dețin brevete și de la Uniunea Inventatorilor și Raționalizatorilor referitor la aplicarea propunerilor de raționalizare. Astfel, la elaborarea raportului în cauză, participă până la două sute de întreprinderi, fapt ce îngustează câmpul real al inovării.

În valorificarea invențiilor un rol important aparține promovării unui parteneriat între sectorul public și cel privat, care poate deveni o soluție convenabilă pentru ambele părți. Ea presupune extinderea accesului sectorului privat la rezultatele C&D create din sursele bugetului de stat, inclusiv prin fondarea întreprinderilor inovative mici (spin-off) cu includerea drepturilor asupra proprietății intelectuale în capitalul social al acestora. Transmiterea drepturilor asupra invențiilor unor IMM poate fi o investiție a statului în inovare. Cota-parte respectivă poate fi gestionată de instituțiile, în cadrul cărora au fost efectuate cercetările. Aplicarea acestei modalități nu cere surse financiare suplimentare și poate servi drept test tehnologic pentru determinarea nivelului aplicativ al investigațiilor științifice.

O altă cale de revigorare a inovării este încurajarea formării pieței inovaționale prin promovarea transferului tehnologic în baza principiilor comerciale. Implicarea activă a capitalului privat în tranziția la calea inovațională este posibilă doar prin intermediul pieței în condițiile funcționării eficiente a mecanismelor acesteia.

Concomitent, vom atenționa asupra faptului că valorificarea invențiilor nu este o problemă științifică și nici tehnologică, ci una de natură preponderent economică. Ea depășește dimensiunea cercetării și nu poate fi o componentă a sferei respective. Această opinie este confirmată de experiența tuturor structurilor ce acordă asistență practică în domeniul inovării. Chiar și în activitatea AITT din cadrul AȘM, ce finanțează proiectele inovaționale, s-a resimțit insuficiența de rezultate ale cercetărilor științifice, dar și de invenții autohtone brevetate pentru valorificarea sumelor alocate, de altfel, destul de modeste.

Dezvoltarea tehnologică este un proces global fără frontiere ce nu poate evolua doar pe baza aplicării rezultatelor activității inovative autohtone. Un astfel de lux nu-și permit nici țările mult mai mari, deoarece niciuna din ele nu dispune de autosuficiență tehnologică absolută. Pentru Republica Moldova ca țară mică cu un potențial economic modest, acest specific este și mai pronunțat. El accentuează necesitatea integrării în spațiul științific, inovațional și tehnologic mondial, promovării protecției și valorificării invențiilor locale în străinătate, dar și a aplicării în economia națională a tehnologiilor moderne de origine străină. Însă, în opinia experților OCDE, modelul actual de politici în domeniul inovării,

aplicat în RM este puternic centralizat și axat pe susținerea inovațiilor autohtone. El trebuie revizuit, luând în considerare nevoile întreprinderilor.³

Pornind de la conceptul menționat al inovatorului, vom specifica că lipsa unui mediu concurențial onest, tendințele de monopolizare și obținere a unor profituri excesive, conduce la descurajarea activităților inovaționale prin excluderea din circuitul economic a unor invenții, ce în condițiile unei rentabilități rezonabile, ar putea fi cu succes valorificate. Prin urmare, fără crearea unui mediu concurențial matur, bazat pe o legislație antimonopol funcțională, este puțin posibilă edificarea unui model inovațional veritabil al creșterii economice. În această ordine de idei, vom menționa faptul că *efectul negativ al monopolizării nu se reduce la tendințele clasice de majorare a prețurilor, ci conduce la sustragerea investițiilor din inovare cu direcționarea lor în sferele monopolizate și frânarea pe această cale a procesului inovațional, diminuarea ritmurilor progresului tehnologic.*

Astfel, fără un mediu concurențial adecvat valorilor pieței, este imposibilă extinderea semnificativă a aportului sectorului privat la finanțarea inovării. Totodată, oportunitatea stringentă a implicării capitalului privat în acest proces este dictată și de necesitățile divizării riscurilor inovaționale între domeniile public și privat, creșterii eficienței utilizării surselor destinate inovării, care, de obicei, sunt gestionate mult mai eficient în cadrul capitalului privat.

3. Semnele distinctive ale producătorilor, produselor și serviciilor

3.1. Componenta și originea semnelor distinctive ale producătorilor, produselor și serviciilor. Semnele distinctive prezintă o totalitate de obiecte ale proprietății intelectuale în calitate de instrumente ale economiei de piață, destinate diferențierii și identificării producătorilor, produselor și serviciilor. Totalitatea acestora include mărcile, brandurile, indicațiile geografice, denumirile de origine și specialitățile tradiționale garantate, numele comerciale (denumirile de firmă), numele de domeniu utilizate pe Internet. Distinctivitatea produselor este de asemenea o funcție importantă a obiectelor designului industrial.

Originea semnelor distinctive se întrevede deja în epoca antică. Necesitatea lor apare odată cu aprofundarea diviziunii sociale a muncii și extinderea teritorială a relațiilor comerciale, însoțită de înstrăinarea consumatorilor de producători. La etapele inițiale ale producției de mărfuri, când consumatorii cunoșteau personal producătorii, mărcile, precum și alte semne distinctive, erau de prisos.

În condițiile intensificării și extinderii producției de mărfuri și a comerțului, apariției negustorilor, producătorii tot mai des rămân anonimi pentru consumatorii finali. În identificarea acestora și a mărfurilor respective tot mai frecvent încep a fi folosite diverse simboluri, imagini, litere, cifre, semne, denumiri ale localităților, nume personale etc., care se aplică pe produsele fabricate sau ambalajul acestora prin diferite modalități tehnice: încrustare, inscripție, gravare, înfierare etc. Sursele documentare atestă utilizarea pe produsele meșteșugărești din Orientul Antic a unor simboluri și semne acum circa patru milenii. În Grecia și Roma Antică marcarea cărămizilor și gravarea vaselor din ceramică și sticlă

³ A se vedea: Competitivitatea și dezvoltarea sectorului privat: Republica Moldova. Încurajarea dezvoltării sectorului IMM, Chișinău: „Imona Grup” SRL, 2011, p. 12.

devine o tradiție. Cel mai cunoscut simbol de acest gen din epoca antică este FORTIS aplicat de mai mulți producători ai timpului. Bineînțeles, în epoca antică aceste semne nu erau supuse protecției juridice.

Conștientizarea necesității protecției juridice a mărcilor a fost un proces îndelungat, care se amplifică în epoca medievală odată cu intensificarea concurenței, creșterea numărului de imitații neautorizate a produselor originale, iar mai târziu, în cadrul revoluției industriale, concomitent cu diversificarea produselor fabricate și promovarea producției în masă.

În cadrul breslelor, marcarea mărfurilor devine obligatorie, fiind utilizată ca instrument al controlului asupra calității și al încurajării responsabilității meșteșugarilor. Asprimea sancțiunilor pentru imitarea ilicită a mărcilor demonstrează elocvent rolul lor exclusiv în funcționarea relațiilor de piață medievale. Declinul și abolirea în sec. al XVIII-lea a breslelor conduce la destrămarea modalităților de marcarea a produselor, aplicate în cadrul acestora. Astfel, apare un vid instituțional ce impune necesitatea promovării unui nou sistem distinctiv al producătorilor, produselor și serviciilor, adecvat cerințelor societății industriale.

Extinderea relațiilor comerciale, acutizarea rivalității concurențiale, este însoțită de intensificarea preluării simbolurilor notorii străine. Acest proces conduce la consolidarea premiselor pentru formarea sistemelor de protecție juridică a mărcilor la nivel național, iar mai apoi și la cel internațional.

Fundamentele sistemelor naționale moderne de protecție a mărcilor, care reprezintă elementul central al sistemului distinctiv, au fost edificate abia în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, prin adoptarea în țările industrial dezvoltate a unor legi destinate în mod special protecției acestora: Franța (1857); SUA (1870 și 1874); Germania (1874), iar spre sfârșitul secolului și în alte țări europene, inclusiv România (1879), Rusia (1896) etc.

Imediat se declanșează și procesul de internaționalizare a protecției juridice a mărcilor. Acesta a demarat odată cu intrarea în vigoare a Aranjamentului de la Madrid privind înregistrarea internațională a mărcilor din 1891, care în mare măsură reglementează activitățile respective până în prezent. Necesitatea internaționalizării protecției mărcilor se resimte în această perioadă și în spațiul din care actualmente face parte Republica Moldova. Astfel, în *Convențiunea de Comerțiu* încheiată de Principatele Române cu Imperiul Rus la 27 martie 1878 se menționează că "...orice reproducere în unul din cele două state a mărcilor de fabrică sau de comerț pe oricare dintre mărfuri, pentru a constata originea și calitatea lor, precum și orice punere în vânzare sau circulație de produse investite cu mărci de fabrică sau de comerț române sau ruse contrafăcute în orice țară străină, sunt cu servitate interzise pe teritoriul ambelor țări și pasibile de pedepsele prevăzute în legile țării".⁴

Marketingul, apărut în anii 20 ai sec. al XX-lea, practic preia mărcile în calitate de instrumente ale mecanismului concurențial, adaptându-le la condițiile subordonării activităților economice nevoilor, consumatorilor finali, re-

⁴ Apud: Mihăilescu N.M., Bulgăre L.A.G. Proprietatea industrială în relațiile internaționale ale României. Repere istorice, București: Ed. OSIM, 2010, p.35.

dându-le, astfel, un suflu nou. Ele ocupă locul dominant în identificarea producătorilor, produselor/serviciilor, asigurând distinctivitatea lor. Cercetările recente în domeniul marketingului, dar și în psihologie, sociologie, culturologie, semantica economică confirmă locul exclusiv, în permanentă creștere, al mărcilor în promovarea vânzărilor. Totodată, marketingul generează un alt semn distinctiv, extrem de valoros, asociat și deseori confundat cu marca – brandul.

3.2. Marca și brandul. Noțiunea de marcă, cel mai frecvent, este asociată cu semnele, figurile, imaginile utilizate în distingerea producătorilor, produselor și serviciilor, esența lor manifestându-se în funcțiile, inclusiv economice, ale acestora. În literatura de specialitate există diverse opinii privind funcțiile lor. Numărul acestora începe cu două la Kamil Idris, ex-director general al OMP⁵, până la șapte la Yolanda Eminescu⁶.

Funcțiile economice ale mărcilor menționate anterior pot fi clasificate în raport cu principalii subiecți ai relațiilor de piață: producătorii/prestatorii de servicii și consumatorii. În acest context, vom menționa că marca, ca instrument eficient al economiei de piață, servește intereselor tuturor subiecților pieței: producătorilor, prestatorilor de servicii, comercianților, investitorilor, consumatorilor etc. Însă, titularii mărcilor, ce suportă costurile de elaborare, protecție, promovare, soluționare a litigiilor și menținere a imaginii favorabile, sunt principalii beneficiari ai avantajelor, profiturilor, și ai altor efecte economice ce rezultă din valorificarea mărcii. Prin urmare, aceștia și-au asumat un rol activ în elaborarea și promovarea mărcii, suportând, totodată, și costurile aferente.

Analiza mai multor viziuni și opinii asupra funcțiilor mărcilor, a practicii utilizării acestora, permite perceperea funcției de diferențiere ca pe una de generalizare, în care se integrează informația privind proveniența și distinctivitatea producătorilor produselor și serviciilor. Proveniența, în acest sens, nu indică originea geografică, ci doar identifică producătorul. *Funcția de diferențiere*, fiind una generală, este utilizată în avantajul tuturor subiecților pieței, referindu-se la aceștia în egală măsură, pe când celelalte funcții servesc în mod separat. Ea se manifestă în distincția mărfurilor și serviciilor unor producători și prestatori de cele ale altora. De ea beneficiază atât antreprenorii, cât și consumatorii.

Dintre funcțiile de care beneficiază doar antreprenorii, vom menționa, în primul rând, *funcțiile de concurență și de reclamă (publicitate)*.

Prin utilizarea frecventă, marca devine un instrument independent, separat de produsele pe care se aplică, cu o valoare proprie inedită. Ea poate fi comercializată în mod individual, valoarea ei fiind determinată de capacitatea de a influența comportamentul cumpărătorului în favoarea procurării mărfurilor marcate cu semnele în cauză și a genera supraprofuri.

Funcțiile de concurență și reclamă, printr-o abundență excesivă de activități publicitare, pot transforma marca într-un mijloc de manipulare a preferințelor și

⁵ Idris K. Proprietatea intelectuală. Un instrument puternic pentru dezvoltarea economică. București: Ed. OSIM, 2006, p.126

⁶ Eminescu Y. Regimul juridic al mărcilor. București: Lumina Lex, 1996, pp. 21-30.

de dominare a pieței. Această capacitate este tratată de Y. Eminescu ca o funcție de monopolizare a pieței⁷.

Consumatorii, la rândul lor, beneficiază de alte funcții ale mărcilor: de identificare, garanție a calității și protecție a consumatorului. Funcția mărcii de identificare rezultă din cea generală de diferențiere. Ea se reflectă în constatarea similitudinii mărfurilor de pe piață, cu cele procurate anterior și marcate la fel. Această funcție simplifică selectarea mărfurilor, asigurând o optimizare a eforturilor cumpărăturilor. Mărcile notorii deplasează procedura de luare a deciziilor privind procurarea mărfurilor de la nivelul rațional, axat pe analiza informațiilor despre producători, calitate și preț, la cel emoțional, imaginar, determinat de factori asociativi și emotivi. Pe această capacitate a mărcilor, deseori, mizează producătorii, obținând majorări de vânzări cu suportul unor campanii publicitare de amploare. Dar, totodată, vom menționa că sugestiile și emoțiile consumatorilor se formează și în urma obținerii unor informații veridice din experiența acumulată. Funcția de identificare s-a reflectat inițial în identificarea producătorilor pentru ca mai apoi să evolueze treptat într-un instrument de identificare a produselor.

Funcțiile de garanție a calității și de protecție a consumatorului sunt lipsite de semnificație juridică, fiind de ordin economic. În cazul constatării unei calități sub așteptările consumatorului, este posibilă doar abandonarea produsului prin renunțarea la procurarea lui, cu redirecționarea cererii către alți producători.

Firește, mărcile prezintă un instrument adecvat doar economiei de piață. Pentru țările în tranziție ele sunt un fenomen relativ nou, care s-a extins odată cu reformele economice. În condițiile economiei centralizate constituite pe principiile administrative, ele erau inutile. Identificarea producătorilor în acele condiții era necesară doar în limitele administrării lor. Pentru aceasta erau pe deplin suficiente denumirile oficiale ale întreprinderilor. Totodată, deficitul caracteristic economiei socialiste descuraja sporirea calității producției. Fabricarea mărfurilor necalitative făcea atractivă activitatea sub protecția anonimatului, în care producătorii nu erau pe larg cunoscuți. Nici consumatorilor acestea nu le aduceau mari foloase, deoarece în condițiile deficitului perpetuu, alegerea era extrem de limitată, consumatorul fiind impus să se mulțumească cu ce i se propunea.

Mărcile, prin aplicarea frecventă, se transformă într-un important instrument al marketingului. Cea mai reprezentativă personalitate a marketingului, Ph. Kotler, urmând opinia Asociației Americane de Marketing, definește marca ca un nume, termen, simbol sau desen, o combinație a acestora destinată identificării bunurilor unui vânzător și diferențierii lor de cele ale concurenților. Natura mărcii, după Kotler, depășește dimensiunile unui nume, simbol, semn, manifestându-se în semnificațiile pe care le sugerează. Sensul acestora este tratat de Kotler prin următoarele sugestii inspirate de marca *Mercedes*:

❖ *caracteristicile produsului*, care în cazul *Mercedes* sugerează lux, construcție și proiectare bună, durabilitate, prestigiu, valoare mare la revânzare, viteză etc.;

❖ *avantajele oferite de produs*, în care se transformă caracteristicile lui și care se divizează în două categorii: funcționale și emoționale;

⁷ Eminescu Y. Op. cit., pp. 26-27.

- ❖ *valorile*: performanță, siguranță, prestigiu etc.;
- ❖ *concepțiile reprezentate de marcă*, în cazul *Mercedes*, provin din caracteristicile atribuite germanilor: organizare, eficiență, calitate superioară;
- ❖ *personalitatea*, cu care se asociază produsul marcat;
- ❖ *utilizatorul* unui produs de marcă este cel ce urmează valorile, concepția și personalitatea acestuia⁸.

O analiză atentă a semnificațiilor expuse denotă mai multe analogii ale acestora cu funcțiile mărcilor ce servesc intereselor consumatorului. Totodată, caracteristicile menționate pretind la asocieri extrem de profunde ale companiilor și produselor cu mărcile ce le reprezintă.

Astfel, marca este un produs al liberei concurențe și diviziunii sociale a muncii. Acutizarea rivalității concurențiale, aprofundarea diviziunii sociale a muncii, diversificarea enormă a produselor și serviciilor, individualizarea consumului, au condus la apariția unui nou fenomen, ce provine din marketing și nu se asociază direct cu protecția juridică. Acesta este brandul care s-a extins semnificativ în a doua jumătate a sec. al XX-lea, se folosește în mediul antreprenorial în paralel cu noțiunea de marcă, având o expansiune extrem de rapidă.

Noțiunea de brand, actualmente, este frecvent utilizată în marketing, reclamă și promovarea imaginii unor companii, produse, servicii, deseori a unor state, regiuni, localități sau a unor evenimente și personalități. Specialiștii tratează brandul ca instrument de poziționare și dominare pe piață, prin mijloace preponderent extraeconomice gen imagine, pasiune, loialitate etc., creând astfel o asociere stabilă cu fenomenul promovat. În literatura de popularizare, în acest context, deseori, se fac trimiteri la activitatea practică a renumitei companii Procter&Gamble pentru lansarea, la sfârșitul sec. al XIX-lea, a săpunului Ivory Soap.

De obicei, în calitate de brand se manifestă cele mai notorii mărci, care au un efect major asupra consumatorilor. Noțiunile de marcă și brand, fiind utilizate în activitățile practice în scopuri identice, sunt, desigur, înrudite. Dar evident este faptul că ele nu sunt similare. În tratamentul lor pot fi evidențiate două abordări diametral opuse: prima – de identificare completă, și a doua – de diferențiere excesivă și de contrapunere.

În domeniul protecției mărcilor se utilizează preponderent termenii juridici adoptați prin acte normative: *marcă de produs*, *marcă de serviciu*, *marcă notorie*, și unii mai puțin formalizați de *marcă cu renume*, *celebră* etc. Prin urmare, până nu demult, specialiștii în proprietatea intelectuală considerau noțiunea de *brand* ca una lipsită de sens și profunzime, iar aplicarea ei – ca mărturie a insuficienței de profesionalism. Unii, chiar în lucrările de ultimă oră, evită abordarea noțiunii de brand. Este o poziție mai puțin constructivă, deoarece noțiunea de *brand* a devenit o realitate ce nu mai poate fi ignorată.

În cadrul elaborării și promovării brandurilor, apare un nou domeniu de activitate, axat pe edificarea lor, cunoscut prin termenul de *branding*, specialiștii implicați în practicarea acestuia fiind numiți *brand manageri*. E remarcabil că domeniul menționat este în continuă extindere, specialiștii în brandmanagement tot mai des stabilindu-se pe primele poziții în echipele manageriale ale marilor companii occidentale.

⁸ Kotler Ph. Managementul marketingului, București: Teora, 1998, pp. 558-559.

Analiza literaturii consacrate problematicii brandului denotă faptul că unii autori, mai ales cei din marketing și reclamă, deseori confundă noțiunile de *marcă* și *brand*, utilizându-le în același context, astfel, neglijând rolul protecției lor juridice. O altă opinie apropiată extinde neîntemeiat sfera de aplicare a noțiunii de *brand* asupra tuturor mărcilor înregistrate, dar și a altor fenomene. Astfel, cunoscuții cercetători ai marketingului și brandului, Al și Laura Ries menționează, precum că „brandurile nu se limitează la cele 1.200.000 de mărci înregistrate de guvernul SUA. Și nici la celelalte milioane de nume și logotipuri înregistrate în alte țări din lume”⁹. În opinia lor, toate substantivele proprii sunt branduri, indiferent de faptul dacă sunt sau nu deținute de o corporație, de un individ, de o comunitate.

Conform altei abordări, brandul reprezintă marca comercială plus atitudinea consumatorului, reputația ei. Cele mai frecvente abordări ale brandului îl plasează totalmente în sfera mentalității, psihicului consumatorului, identificându-l cu imaginarul, uneori chiar contrapunându-l mărcilor, ultimele limitându-se la utilizarea unor simboluri materializate în anumite semne protejate juridic. Adepții acestor opinii în definiția naturii brandului operează cu noțiuni gen *pasiune*, *atașament față de brand*, *relațiile brand-client*, *promisiunea brandului* etc. Pasiunea, atașamentul sunt prezentate prin piramida ce rezultă din cercetările Institutului Gallup, care includ patru componente consecutive: încredere, integritate, mândrie și pasiune. În această ordine de idei, putem presupune că posibilitățile cercetării naturii brandului de pe poziții obiective bazate pe principiile logico-cognitive sunt limitate. Deloc întâmplătoare, în acest context, sunt opiniile ce asociază brandul cu diverse fenomene din domeniul artei și religiei: credință, omniprezență, apartenență la un anumit grup, lideri spirituali, bunătate, puritate, altare pentru închinăciune, evangheliism, mister, ritualuri, icoane, miracole etc.

Pe parcursul evoluției sale, conceptul brandului a cunoscut mai multe abordări care, cu o anumită doză de aproximație, se reduc la următoarele: rațională, emoțională, bazată pe poziționare, abordarea brand-comunicațională și cea socială (spirituală). Aceste abordări, în linii mari, se asociază cu diferite modele ale marketingului.

Totalizând opiniile expuse, vom menționa că în primele se observă o abordare parțial mecanicistă a brandului, ce diminuează complexitatea lui și nu permite sesizarea unei distincții certe între marcă și brand, plasând domeniul brandului într-un spațiu al dimensiunilor preponderent cantitative. Nici ultima opinie, ce asociază brandul cu categorii artistice sau religioase, nu se apropie de natura lui, deoarece aceasta operează cu fenomene de o spiritualitate avansată și un aparat categorial foarte abstract, subiectiv și chiar transcendent.

Astfel, actualmente lipsesc definiții și argumentări profunde de ordin conceptual ale brandului, acestea limitându-se preponderent la afirmații intuitive, psihologice, artistice. Analiza etimologiei termenului *brand* denotă că acesta este de origine engleză, iar într-o retrospectivă mai îndelungată provine din norvegiana veche, vikingii utilizând verbul *brand* pentru a desemna danga folosită

⁹ Ries A., Ries L. Cele 22 de legi imuabile ale brandului, București: Curier marketing, 2003, p.12.

la înfierarea cailor și vitelor. În societatea modernă, semnificația brandului, desigur, e cu totul alta. Brandul devine un instrument concurențial de poziționare și de menținere pe o piață extrem de saturată. Elaborarea, utilizarea și promovarea brandurilor s-a transformat într-un compartiment important și dinamic al marketingului, cunoscut prin noțiunile de *branding*, *rebranding*, ce actualmente cuceresc tot mai mult teren.

Încercările de a diferenția mărcile de branduri pot fi întreprinse în baza abordărilor tradiționale ale naturii și provenienței lor. Astfel, putem constata distinctivitatea evidentă a acestora. Marca, având o consistență juridică pronunțată, este axată pe aspectele asigurării protecției drepturilor titularilor și consecințele încălcării lor. Ea provine din protecția proprietății intelectuale. Brandul deține o evidentă semnificație economică, provine din marketing și este direcționat spre edificarea imaginii pozitive. Calitatea de brand nu poate fi obținută prin înregistrare, ci doar prin promovarea celebrității și notorietății. Totodată, dacă noțiunea de marcă a fost preluată și încorporată în conceptul marketingului, brandul însuși este un produs al acestuia, care inițial a fost edificat și promovat în conformitate cu cerințele lui.

Astfel, corelația dintre marcă și brand se manifestă prin următoarele:

1. ipotetic, toate mărcile dispun de potențial de a se transforma cu timpul în branduri;

2. însă, doar un segment relativ îngust al acestora, cele mai recunoscute, renumite, notorii mărci, devin branduri. Ele constituie doar circa 1-2 % din totalul mărcilor înregistrate;

3. mărcile notorii, de regulă, sunt branduri, însă, aceste noțiuni nu sunt identice, acordarea notorietății fiind stipulată în actele normative. Statutul brandului nu este reglementat, ca brand se pot manifesta orice fenomene. Astfel, brandurile dispun de o mobilitate mult mai avansată, comparativ cu mărcile, inclusiv cele notorii;

4. originea diferită a mărcii și brandului a condus la evoluții izolate, provocând dificultăți cognitive. Prin urmare, confundarea lor nu este întâmplătoare, ci o consecință a înstrăinării anterioare a proprietății intelectuale de mediul antreprenorial;

5. marca și brandul, identificând noțiuni apropiate, dispunând de o anumită distinctivitate și fiind de proveniență diferită, au șanse avansate de a fi aplicate și în viitor.

3.3. Indicațiile geografice, denumirile de origine și specialitățile tradiționale garantate prezintă informații veridice prin intermediul cărora consumatorilor li se comunică în mod indirect, prin denumirile unor localități, zone geografice sau istorice, un anumit mesaj despre calitățile specifice ale produselor obținute datorită condițiilor naturale deosebite (clima, compoziția solului, apei etc.) sau tradițiilor cultural-etnografice, profesionale, caracteristice doar localnicilor din zona respectivă. Astfel, utilizarea lor informează despre prezența unei funcții directe între factorul natural sau cel uman caracteristici regiunii (localității) și calitățile produselor, ultimele datorându-se, în mod exclusiv sau preponderent, provenienței geografice. Prin urmare, principala lor funcție este de a confirma calitatea provenită din originea respectivă. Indicațiile geografice, denumirile de origine și

specialitățile tradiționale garantate pot fi utilizate de toate întreprinderile localizate în zona/localitatea ce respectă anumite cerințe privind calitatea produselor. Indicațiile geografice, denumirile de origine și specialitățile tradiționale garantate nu aparțin întreprinderii și, prin urmare, nu pot fi comercializate.

Un caz special îl constituie denumirile de țară, care sunt frecvent utilizate în relațiile economice externe în calitate de indicații de proveniență a produselor, fără ca acestora să li se atribuie calități deosebite, conferite de condițiile fabricării. Pe ambalajele produselor, de regulă, se aplică diverse semne, simboluri sau etichete în primul rând, cele gen „Made in ...”, utilizarea cărora în fiecare țară este reglementată în mod diferit. Astfel, în Marea Britanie este stabilit un nomenclator de mărfuri pe care se indică în mod obligatoriu proveniența lor, iar în SUA pe toate mărfurile importate urmează să fie aplicată indicația țării de origine. În Republica Moldova aplicarea acestei modalități de indicare a provenienței produselor supuse exportului (importului) nu se reglementează în mod special.

Un caz similar, asociat cu cel al indicațiilor geografice și denumirilor de origine îl constituie specialitățile tradiționale garantate, care întrunesc caracteristicile specifice ale unor produse agricole sau alimentare provenite din materii prime, compoziții sau modalități de producere/prelucrare tradiționale.

3.4. Numele comerciale și numele de domeniu. *Numele comerciale* prezintă un important semn distinctiv, supus protecției juridice, conform art. 8 al Convenției de la Paris ce se efectuează în urma înregistrării companiei, fără proceduri speciale de acordare a protecției. Art. 2 al Convenției de la Stockholm pentru Instituirea OMPI face deja referire la două noțiuni de acest gen: numele comerciale (*commercial name*) și denumirile comerciale (*designations*). Specificarea lor, practic, este pusă pe seamă legislațiilor naționale.

Tratamentul numelor comerciale ca semne distinctive se datorează proprietăților de identificare a întreprinderilor prin asigurarea distinctivității lor. Astfel, numele comerciale servesc supravegherii și reglementării fiscale, soluționării litigiilor, funcționării mecanismelor de onorare a obligațiilor economico-financiare etc. Spre deosebire de mărci, care identifică producătorii, produsele sau serviciile, numele comerciale se referă la întreaga activitate a întreprinderii. Deseori, în calitate de nume comercial se utilizează logotipul, ce reprezintă o inscripție originală a denumirii întreprinderii. Printre cele mai importante particularități ale numelor comerciale, ce urmează a fi abordate, vom menționa faptul că acestea nu sunt pasibile înstrăinării în mod separat de întreprindere.

În Marea Britanie, în calitate de instrumente de identificare a activității întreprinderilor sunt utilizate două noțiuni înrudite: numele companiei (*company name*) și numele comerciale (*business name*). Legislația franceză, de asemenea, prevede aplicarea numelor întreprinderilor (*denomination sociale*), a numelor comerciale (*nome comercial*), dar și celor ale firmei în sensul inscripției ce cuprinde denumirea și misiunea companiei și reprezintă expresia vizuală a acesteia. Pentru SUA este caracteristică o diversitate a abordărilor legislative ce reglementează acest domeniu în diferite state. De obicei, aceste reglementări includ denumirea ce indică forma organizatorico-juridică și identifică compania (*full legal name, firm name*), dar și numele comercial (*trade name*). Întru sporirea gradului

de protecție a afacerii în SUA se recomandă nu doar înregistrarea denumirilor de întreprinderi, ci și a numelor comerciale.

În unele țări, ce au urmat tradiția juridică franceză, se utilizează noțiunea de *nume comercial*, care *de facto* este adaptată la terminologia engleză bazată în acest sens pe noțiunea *trade names*, care pe larg este aplicată la nivel internațional. În activitatea economică și în actele normative ale Republicii Moldova, de altfel, ca și în țările din spațiul regional din care facem parte, s-a adoptat și extins noțiunea *denumire de firmă*, inspirată de tradiția germană prin intermediul legislației ruse. În România înregistrarea firmelor și a denumirilor acestora se efectuează în conformitate cu prevederile Legii privind registrul comerțului, conform cărora în identificarea întreprinderilor se utilizează și alte noțiuni, cum ar fi sigla și emblema. Legislația Federației Ruse nu diferențiază aceste noțiuni. În opinia mai multor specialiști din spațiul post-socialist, noțiunile *denumire de firmă* și *nume comercial*, pot fi utilizate în calitate de sinonime. De altfel, în activitățile practice, în același context este, uneori, utilizată și noțiunea *de firmă*. Aceasta nu exprimă altceva decât denumirea oficială a întreprinderii. În activitatea curentă acest termen se mai aplică și pentru desemnarea întreprinderii ca atare, dar și a suportului, panoului amplasat pe frontonul de la intrare, menit să specifice semnificația vizuală a companiei.

Dreptul asupra denumirilor de firmă se dobândește prin înregistrarea lor la oficiile abilitate. Protecția juridică se reglementează, de obicei, de prevederile codurilor civile și comerciale, actele legislative speciale ce țin de înregistrarea companiilor. Înregistrarea lor și ținerea registrelor comerciale, în mod tradițional, depășește prerogativele oficiilor naționale de proprietate intelectuală, fiind o preocupare a organelor publice centrale sau locale, organismelor nonguvernamentale abilitate, spre exemplu, camerelor de comerț și industrie. Urmare a acestor realități, dar și a consistenței creative nesemnificative a numelor comerciale, domeniul respectiv nu s-a integrat în mod funcțional în cel al proprietății intelectuale, fiind, în mare măsură doar declarativ, o componentă a acestuia. Lipsa unei coordonări a activităților de înregistrare a numelor comerciale și a altor semne distinctive, mai cu seamă a mărcilor, poate provoca uneori situații conflictuale în identificarea actorilor economici și a activităților acestora.

Conform tradiției stabilite și prevederilor actelor normative în vigoare, denumirea oficială a întreprinderii urmează să includă indicația formei organizatorico-juridice, a misiunii și profilului acesteia, prezentând deseori o structură destul de extinsă și incomodă pentru aplicarea curentă, sensibilizarea vizuală și uzuală. În activitatea practică, pe larg se folosesc numele incomplete ale companiilor, care în unele țări pot fi înregistrate concomitent cu cele oficiale, dar și în calitate de marcă și nume de domeniu. Acestea, de asemenea, servesc ca mijloace distinctive extrem de expresive ale întreprinderilor.

După cum rezultă din cele menționate, atât legislația și practica națională, cât și cea occidentală, privind înregistrarea și protecția numelor comerciale, nu sunt pe deplin racordate la terminologia și reglementările internaționale, fiind afectate de dificultățile coordonării, diversitatea tradițională și inexactitățile traducerii. În opinia OMPI, denumirile complete ale întreprinderilor prezintă numele de fabrică

și de comerț, pe când cele incomplete - numele comerciale (de afaceri). Această construcție, la prima vedere, simplistă, constituie o realitate obiectivă a activității antreprenoriale de promovare a imaginii, fiind, accesibilă percepției și comodă pentru desemnarea unor semnale sau mesaje.

În fond, denumirile de întreprinderi sunt un instrument relativ conservatist de identificare a acestora, aplicat în scopuri de administrare și control, inclusiv în economia planificată. În condițiile economiei de piață se înregistrează o deplasare a distinctivității comerciale de la denumirile de firmă la alte instrumente mai expresive și eficiente, cum ar fi mărcile, brandurile, indicațiile geografice, denumirile de origine și specialitățile tradiționale.

În epoca socialistă situația la acest capitol, desigur, era cu totul de altă natură, deoarece deseori era suficientă o simplă numerotare a întreprinderilor, după cum se și practica în multe cazuri (spre exemplu: fabrica nr. 1, uzina nr. 2 etc.). Necesitatea distingerii întreprinderilor era limitată doar la oportunitățile gestionării administrative și comunicării.

Actualmente, în Republica Moldova, conform prevederilor Legii cu privire la antreprenariat și întreprinderi, noțiunea de firmă este similară denumirii ei complete, iar numele incomplet al acesteia, este definit *ca firmă prescurtată (abreviată)*. Ea este protejată prin acordarea drepturilor exclusive asupra acesteia, cu sancționarea utilizării ilicite prin aplicarea unor amenzi de până la 100 de unități convenționale. Totodată, în Codul civil și Legea privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, în același context, se utilizează și noțiunea *denumirea persoanei juridice*. Terminologia respectivă urmează a fi unificată prin folosirea pentru varianta incompletă (abreviată) a unui termen comun de circulație internațională - *numele comercial*.

Numele de domeniu reprezintă semnele distinctive relativ noi și extrem de dinamice, apariția cărora se datorează extinderii vertiginose, în ultimele decenii, a Internetului. Dintr-o simplă adresă a calculatorului conectat la rețeaua mondială, numele de domeniu s-a transformat actualmente într-un important mecanism de identificare a utilizatorului acestuia, ce dispune de o valoare comercială proprie în continuă creștere. Acest fapt este o consecință a capacităților lor distinctive și a celor de promovare a imaginii persoanelor, a produselor și serviciilor prin Internet, a extinderii rapide a comerțului electronic. Potențialul enorm al Internetului poate fi ilustrat prin experiența companiei *Amazon.com*, care la doar 30 de zile de la fondare, datorită utilizării rețelei globale vindea deja cărți în 50 de state ale SUA și 45 de țări ale lumii.

Întârzierea reglementărilor în această sferă nouă de activitate a condus la declanșarea unor conflicte între mărci, nume de domeniu, nume comerciale și alte OPI. Acestea au fost determinate de utilizarea în calitate de nume de domeniu a unor mărci și nume comerciale notorii fără autorizarea titularilor acestora, care în unele cazuri au fost nevoiți să le răscumpere, deseori contra bani grei, deoarece vizitatorii site-urilor respective erau direcționați spre cu totul alte adrese și informații, decât cele așteptate. Această situație a devenit posibilă în urma unui vid legislativ în reglementarea modalităților de acordare a numelor de domeniu. În condițiile extinderii rapide a rețelei globale și a comerțului electronic, aceste

acțiuni de rea-credință s-au transformat într-o evidentă modalitate de concurență neloială în spațiul virtual numită cybersquatting. Ulterior, în cadrul promovării reglementărilor adecvate, această discrepanță într-o mare măsură a fost depășită. Nu este un caz întâmplător, deoarece reglementarea unor fenomene și activități principial noi întotdeauna rămâne în urma imperativelor timpului.

Un rol nefast în apariția conflictelor cauzate de funcționarea Internetului l-a jucat și subaprecierea inițială a posibilităților lui, mai ales a rețelelor de socializare în edificarea imaginii unor fenomene și domenii. Potențialul enorm al acestora se manifestă prin amplasarea imediată în rețelele respective a informațiilor așteptate. Astfel, după decizia adoptată de compania *Nike* la începutul anului 2010, de a amplasa reclame cu fotbal pe pagina sa *Facebook*, numărul utilizatorilor rețelei a sporit de la 500 de mii la 1,1 mil.

3.5. Creativitatea semnelor distinctive. Gradul redus al acestora servește, uneori, în calitate de argument pentru negarea oportunității încadrării lor în sistemul proprietății intelectuale. Deloc întâmplătoare, în acest sens, este definirea semnelor distinctive ca *fenomene înrudite proprietății intelectuale*. În ciuda acestui fapt, semnele distinctive, și mai cu seamă mărcile, sunt tradițional încorporate în cadrul instituțional al proprietății intelectuale. Ele dispun de un grad destul de înalt de protecție, fiind, în acest sens, echivalate cu obiectele generatoare de sistem ale proprietății industriale, având un regim eficient de protecție.

Desigur, elaborarea mărcilor în majoritatea cazurilor întrunește elemente evidente de creativitate și originalitate, care chiar condiționează înregistrarea acestora în calitate de obiecte supuse protecției. Însă, valoarea lor, fiind în funcție de beneficiile ce sunt obținute pe parcursul utilizării, spre deosebire de alte OPI (invenții, know-how, design industrial, opere muzicale, literare, de artă plastică etc.), nu este creată doar în cadrul elaborării lor. Această valoare este, bineînțeles, și un rod al activităților axate pe producerea unor mărfuri de calitate, prestare a unor servicii performante, promovarea campaniilor publicitare de amploare, îmbinate cu utilizarea mărcilor în cauză, pe parcursul unei perioade îndelungate. Astfel, valoarea lor este un rezultat al eforturilor tuturor celor implicați în activitatea întreprinderii-titular, în primul rând, al echipei ei manageriale. În aceeași măsură, afirmațiile expuse se referă și la numele comerciale.

Desigur, un design atractiv ce constituie o mare parte din eforturile depuse pentru edificarea mărcii, contribuie considerabil la consolidarea notorietății și valorii ei. Utilizarea unei mărci deja notorii produce aparența că doar imaginea ei generează avantajele concurențiale. Începând cu un anumit nivel destul de avansat al notorietății, această afirmație poate fi considerată veridică. Însă, să nu uităm despre faptul, că însăși notorietatea mărcii, nu poate fi obținută doar în baza unei imagini favorabile rupte complet din contextul utilității și calității produselor sau serviciilor pe care aceasta se aplică.

Pornind de la faptul că notorietatea mărcii este un rezultat complex al utilității și calității produselor respective, al activităților de promovare a acestora și a imaginii vizuale, estetice a mărcii, care în mentalitatea consumatorului se asociază pe deplin cu produsul marcat, putem concluziona că edificarea unei mărci celebre reprezintă rezultatul eforturilor conjugate ale tuturor celor implicați

în activitățile de elaborare și promovare a mărcii, de producție a mărfurilor de calitate, de gestionare eficientă a întreprinderii.

Prin urmare, notorietatea mărcii, în mare măsură, rezultă din creativitatea managerială materializată în calitatea produselor și serviciilor, ca rezultat al tehnologiilor avansate, al performanței metodelor de afaceri practicate, al ingeniozității antreprenoriale. Astfel, componenta creativă a mărcii nu se limitează la activitățile de elaborare a acesteia, ci reprezintă, de asemenea, un rezultat al performanțelor și creativității manageriale în cadrul antreprenoriatului inovațional, adoptării unor decizii adecvate situației economico-financiare și tehnologice curente, conjuncturii pieței etc.

Creativitatea numelor de domeniu, în sensul direct al acesteia, este minusculă și, în aspect economic, poate fi ignorată.

Indicațiile geografice, denumirile de origine ca semne distinctive extrem de specifice sunt cu desăvârșire lipsite de creativitate. Ele pot fi doar o reflecție a creativității umane întruchipate în anumite produse. Este desigur firească, în această ordine de idei, opinia unor autori privind incorectitudinea tratamentului acestora în calitate de obiecte ale proprietății intelectuale. În acest context, ne vom referi la faptul că în legislația unor țări, cum ar fi Spania, actele normative privind protecția indicațiilor geografice nu se încadrează în domeniul dreptului de proprietate intelectuală, nefiind calificate ca parte componentă a acestuia.

În cazul specialităților tradiționale, originea produselor este mai complexă, fiind cauzată de capacitățile deosebite ale factorului uman, care, de obicei, sunt un rezultat cumulativ al creativității mai multor generații anterioare de producători.

4. Piața proprietății intelectuale și specificul funcționării ei

4.1. Premisele pieței proprietății intelectuale Principiile generale ale funcționării economiei de piață impun circulația liberă a mărfurilor, capitalurilor și forței de muncă ca o condiție immanentă a funcționării eficiente a economiei. Doar accesul liber al tuturor actorilor economici la resursele materiale, financiare și umane, face posibilă manifestarea în deplină măsură a potențialului benefic al pieței asupra dezvoltării economice. Acest principiu funcționează și în cazul resurselor intelectuale utilizate în dezvoltarea inovațională. Utilizarea eficientă a resurselor intelectuale este posibilă doar în condițiile accesului liber la aplicarea acestora.

În condițiile în care proprietatea intelectuală se transformă în factor determinant al creșterii economice și cea mai valoroasă componentă a patrimoniului corporativ, necesitatea încorporării bunurilor de origine intelectuală în relațiile de piață devine nu doar evidentă, ci chiar inevitabilă.

Atât în teoria, dar mai ales în practica economică, bunurile intelectuale, în mod special, OPI, sunt, deja de câteva decenii, tratate în calitate de bunuri economice ce satisfac anumite nevoi, țin preponderent de domeniile tehnologic sau artistic și se supun comercializării prin tranzacțiile de piață. Specificul tranzacțiilor respective, impus de particularitățile mărfurilor supuse comercializării, a dat naștere unui tratament deosebit al acestui segment al pieței, cunoscut în literatura economică prin noțiuni apropiate, dar, totodată specifice, precum *pieța*

proprietății intelectuale, piața cunoștințelor, a inovațiilor, piața informației, piața licențelor, transferul tehnologic etc. Acestea, sunt uneori definite ca un comerț „invizibil”.

Premisele constituirii pieței proprietății intelectuale s-au format pe parcursul unei perioade relativ îndelungate și constau în următoarele:

- oportunitatea încorporării OPI în circuitul economic;
- acordarea protecției juridice produselor intelectuale cu metamorfoza lor în mărfuri ce dispun de utilitate și valoare de piață;
- dominația relațiilor comerciale în valorificarea celorlalte resurse economice.

În condițiile dominației relațiilor de piață asupra modalităților de încadrare a resurselor în activitățile economice, marginalizarea sau excluderea de pe piață a rezultatelor activității de creație este un anacronism. Însăși acordarea protecției juridice creațiilor spirituale are drept scop favorizarea înstrăinării acestora de cei care le-au generat, prin transformarea lor în mărfuri. Astfel, proprietatea intelectuală este un domeniu integrat conceptual în mecanismul pieței, deoarece principalul obiectiv al protecției lor este transformarea în mărfuri.

Similar celorlalte categorii de mărfuri, bunurile intelectuale, reprezintă un rezultat al activității umane (în cazul dat, al activității de creație), satisfac anumite nevoi ale societății și dețin o utilitate evidentă. *Utilitatea produselor intelectuale* (valoarea de întrebuințare) poate fi de ordin productiv, cu aplicarea lor în activitățile de producție, sau destinată consumului personal. În primul caz, ea provine din noutatea, originalitatea și aplicabilitatea practică a creațiilor spirituale care, sub aspect economic, se manifestă în capacitatea de obținere a avantajelor competitive, iar, în final, a unor beneficii și profituri suplimentare. Prin urmare, utilitatea produselor de proveniență intelectuală destinate procesului de producție a mărfurilor și prestare a serviciilor are un caracter productiv.

Totodată, în calitate de mărfuri și obiecte ale comercializării, bunurile intelectuale dețin și o anumită *valoare de piață (de schimb)*. Cuantumul ei este determinat de mai mulți factori, în funcție de beneficiile actuale și potențiale generate în cadrul aplicării creațiilor intelectuale. Mai detaliat modalitățile determinării valorii de piață a OPI vor fi examinate ulterior.

Optimizarea utilizării și repartizării resurselor intelectuale prin încorporarea lor în tranzacțiile comerciale nu este singura punte de legătură dintre economia de piață și domeniul proprietății intelectuale. Însăși funcționarea economiei de piață și componentelor acesteia, formarea unui mediu concurențial sănătos, diminuarea tendințelor de monopolizare a unor domenii și sfere de activitate, favorizează semnificativ eficiența aplicării bunurilor intelectuale. În cel mai elocvent mod această interacțiune se manifestă în capacitățile pieței libere de a încuraja activitatea inovațională în sectorul real al economiei naționale și, în primul rând, pe segmentul privat, prin amplificarea avantajelor concurențiale ale noilor tehnologii și produse.

Astfel, funcționarea pieței în ansamblu, dar și gradul ei înalt de liberalizare ce favorizează concurența, este o condiție importantă pentru valorificarea eficientă a resurselor intelectuale și, în mod special, pentru asigurarea unor ritmuri

înalte ale dezvoltării bazate pe realizările progresului tehnico-științific. Totodată, o bună parte a bunurilor intelectuale ce țin de domeniul public, rămân și pe viitor în afara relațiilor de piață în calitate de bunuri publice.

4.2. Specificul pieței proprietății intelectuale provine din particularitățile produselor în calitate de mărfuri, modalitățile lor de creare, includere în circuitul economic și comercializare. Printre cele mai importante dintre acestea vom menționa următoarele:

1. produsele intelectuale ca bunuri economice, datorită formei specifice a posesiei, pot fi utilizate concomitent de un număr practic nelimitat de utilizatori;
2. particularitățile posesiei facilitează preluarea și utilizarea ilicită a produselor intelectuale de către terți în urma familiarizării neautorizate cu conținutul lor;
3. pe piața OPI nu circulă însăși creațiile intelectuale, ci drepturile asupra lor;
4. rezultatele activității intelectuale, spre deosebire de bunurile materiale ce, de regulă, se produc în serie, reprezintă un produs final unicat cu destinație specială, fapt ce reduce capacitatea de substituire reciprocă a creațiilor spirituale;
5. în contrast cu mărfurile de ordin material, calitatea cărora deseori depinde de omogenitatea lor și conformitatea cu anumite standarde, performanțele OPI constau în exclusivitatea, distinctivitatea, caracterul inimitabil, prezența unui grad avansat de noutate (originalitate), verificate în cadrul acordării protecției prin cercetări documentare, consultarea bazelor de date, publicațiilor științifice etc.;
6. obiectele proprietății industriale ca factori ai producției sunt destinate creării bunurilor de consum, pe când cele ale dreptului de autor sunt însuși bunuri de consum servind, de regulă, nevoilor cultural-estetice. Desigur, există și obiecte ale PI cu destinație dublă, cel mai elocvent exemplu, în acest sens, fiind software;
7. elaborarea bunurilor intelectuale dispune de o pondere limitată a producției-marfă, ce se manifestă în faptul că doar o parte a acestora este supusă comercializării.

4.3. Modalități de comercializare și de plată pe piața OPI. Gradul avansat de vulnerabilitate al posesiei proprietății intelectuale, dar și caracterul exclusiv și complex al tranzacțiilor, au impus aplicarea unor *modalități specifice de comercializare*, diferite de cele practicate în cazul mărfurilor tradiționale. Astfel, transmiterea în folosință și înstrăinarea drepturilor asupra creațiilor intelectuale cel mai frecvent se realizează prin intermediul unor contracte speciale de *licențiere și cesiune*.

Licențierea este principala formă a comercializării OPI, ce se aplică nu doar în cazul brevetelor de invenție, ci și în cel al secretelor comerciale (*know-how*), designului industrial, mărcilor, obiectelor dreptului de autor, inclusiv software etc. Prin licențiere se obține dreptul de a valorifica obiectul în anumite scopuri, condiții, perioade de timp și spații geografice. În cadrul licențierii titularul (licențiarul), transmite licențiatului doar dreptul de folosință, rezervându-și dreptul de proprietate. Tipologia licențierii include licențe exclusive și neexclusive (simple), limitate (parțiale) și nelimitate, licențe obligatorii, deschise, încrucișate (*cross-licențe*), sublicențe etc., clasificarea lor ținând de mai multe criterii. Mul-

titudinea menționată rezultă din diversitatea OPI și varietatea condițiilor de comercializare a acestora.

Cesiunea OPI prezintă o transmitere în totalitate a drepturilor patrimoniale de la titular (cedent/assignor) către utilizator (cesionar/assignee), fiind echivalentul unei tranzacții de vânzare-achiziționare. Contractele de cesiune, la fel, pot fi clasificate conform mai multor criterii, însă în practica de transmitere a drepturilor nu se aplică o varietate extrem de largă a acestora.

Funcționând ca un mediu extrem de dinamic, piața OPI în permanență aplică noi procedee de comercializare a acestora. Astfel, o formă relativ nouă în acest sens este *franciza (franchisingul)*, care în traducere din franceză înseamnă „liber de servitute”. Ea este caracteristică țărilor cu o economie de piață matură. Esența ei constă în acordarea de către francizor a dreptului de folosire a unor mărci, nume comerciale, tehnologii, design și altor obiecte ce conțin cunoștințe, informații, tehnici comerciale etc., cu respectarea conceptului businessului, a calității produselor/serviciilor și achitării unei remunerații pentru utilizarea și asistența în implementarea lor. Astfel, franciza este o formă specifică de aplicare comercială a OPI, ce se asociază cu licențierea, care s-a extins cel mai mult în rețelele de alimentație, businessul hotelier și alte servicii.

Gajarea, la fel, este o formă firească de utilizare comercială a obiectelor proprietății intelectuale, pe larg răspândită în Occident, ce permite obținerea creditelor bancare.

Comercializarea OPI poate fi efectuată și prin alte tipuri de contracte comerciale, cum ar fi contractele de know-how sau de leasing al echipamentelor performante, de achiziționare a utilajelor ce întrunesc tehnologii avansate, de colaborare sau asistență tehnico-științifică, livrare a informației tehnologice, engineering, consulting etc. Desigur, în cazurile când know-how-ul se referă la o invenție brevetată sau alt obiect de proprietate industrială, comercializarea lui are loc în cadrul licențierii sau cesiunii acestora. Contractele de know-how se aplică pentru secretele comerciale separate de invențiile brevetate.

Cerința privind încheierea în formă scrisă a contractelor de comercializare a obiectelor de proprietate industrială este, practic, una comună tuturor actelor legislative ce reglementează protecția și valorificarea lor în diverse țări, aceasta fiind frecvent aplicată ca urmare a posesiei dificile, responsabilităților majore și riscurilor avansate.

Referitor la avantajele diferitor modalități de comercializare a OPI și transfer tehnologic, în literatură există mai multe argumente în favoarea licențierii vizavi de cesiune. Printre cele mai importante dintre acestea vom menționa următoarele:

- ❖ obținerea accesului la resursele financiare și umane ale licențiatului;
- ❖ pătrunderea pe piețele controlate de licențiat, extrem de importante, în acest sens, fiind piețele externe;
- ❖ păstrarea posibilității de valorificare a produsului intelectual de către licențiar, în cazul licenței neexclusive sau după expirarea celei exclusive;
- ❖ obținerea avantajelor prin asocierea licențierii cu comercializarea mărfurilor utilizate în comun cu produsele intelectuale. Cel mai elocvent, în acest sens, sunt software, licențierea cărora se asociază cu comercializarea computerelor;

❖ facilitarea accesului la unele tehnologii și servicii, care în alte condiții, ar fi fost permis doar contra plată.

Înregistrarea contractelor privind comercializarea OPI de către oficiile naționale de profil constituie un specific evident al comercializării acestora și se referă, de obicei, la contractele de cesiune, licență, franchising și gaj. Oportunitatea înregistrării obligatorii a contractelor de cesiune derivă din cedarea totală a drepturilor asupra obiectelor cesionate, ce conduce la modificarea titlurilor de protecție. Când privește înregistrarea contractelor de licență și de franchising, în practica mondială se aplică înregistrarea obligatorie, dar și cea facultativă. Cea obligatorie se aplică în reglementarea și securizarea utilizării comerciale a proprietății intelectuale, gestionarea procesului tehnologic, monitorizarea exportului tehnologiilor avansate, a inovării și a pieței de proprietate industrială, ce țin de politicile tehnologice ale statului. Oportunitatea înregistrării rezidă din constatarea faptului că tranzacțiile cu obiectele proprietății intelectuale afectează nu doar subiecții ei, ci și interesele economice de lungă durată ale statului, realizarea obiectivelor politicilor tehnologice.

În Occident domină o atitudine relativ liberală față de înregistrarea contractelor de licență. În unele țări (SUA, Germania), înregistrarea nu se aplică. Excepție, în cazul SUA, constituie doar invențiile create din sursele bugetului federal și cele cu destinație dublă (militară și civilă). În multe țări (Austria, Franța, Marea Britanie, Spania etc.) înregistrarea contractelor de licență este facultativă. Ea servește securizării tranzacțiilor, deoarece orice persoană ce declară prin înregistrare achiziția unei licențe de utilizare a unui brevet de invenție se consideră deținător legal al acestuia, spre deosebire de alte persoane ce dispun de contracte neînregistrate la oficiile naționale de proprietate intelectuală. Acest sistem încurajează înregistrarea contractelor de licență prin acordarea priorității în cazul unor litigii judiciare, deoarece, de obicei, contractele neînregistrate nu sunt valabile pentru persoanele terțe. În alte țări (Belgia, Canada, Japonia, Italia, Portugalia) înregistrarea contractelor de licență este obligatorie, fiind, de regulă, însoțită de achitarea unor taxe. În Republica Moldova înregistrarea acestor contracte este facultativă.

Modalitățile de plată pe piața proprietății intelectuale. Multitudinea și diversitatea creațiilor intelectuale, varietatea procedeele de comercializare a acestora, incertitudinea obținerii din aplicarea lor a efectelor economice, au dat naștere unor particularități ale modalităților de plată practicate în cadrul licențierii/cesiunii bunurilor intelectuale, dar și a unei terminologii distincte aplicate în acest context. Principalele modalități de plată utilizate în cadrul comercializării OPI sunt: achitarea unor sume forfetare (*plăți paușale*), redevențele (*royalty*), metoda combinată de plată, onorariile etc.

Sumele forfetare (plăți paușale) reprezintă plăți fixe, achitate integral sau în rate, cuantumul cărora este calculat și convenit anterior și care nu depinde de condițiile și efectele valorificării obiectelor tranzacționate. În Occident această modalitate de plată, de obicei, se practică mai mult pentru unele tipuri de servicii tehnice. Economii în tranziție le este caracteristică o sferă mai largă de aplicare a acesteia. Sumele forfetare în calitate de modalitate de plată se utilizează atât în cazul licențierii, cât și al cesiunii.

Redevențele (royalty) sunt plăți succesive ce se achită în cazul comercializării OPI, cuantumul cărora este determinat de rezultatele economice reale obținute din utilizarea acestora. Ultimele pot fi exprimate în funcție de cifrele de afaceri, profiturile obținute, volumele naturale de producție fabricată/servicii prestate. Deseori, cuantumul redevențelor este stabilit ca o pondere în prețul de vânzare al fiecărui produs fabricat cu utilizarea invenției tranzacționate, comercializat cu aplicarea mărcii respective etc.

Onorariul, sub aspect conceptual, constituie plata, remunerația unui intelectual ce practică o profesie liberă (scriitor, artist, avocat, medic etc.), pentru serviciile prestate. Fiind cunoscut mai mult ca o modalitate de plată pentru creațiile din domeniul dreptului de autor și drepturilor conexe, vom menționa că acesta se aplică și în contextul proprietății industriale, în cazul unor servicii de ordin tehnic și consulting aferente contractelor de licență/cesiune.

Dividendele reprezintă remunerarea pe care o poate obține titularul de drept al unui obiect de proprietate intelectuală încorporat în capitalul social al unei societăți pe acțiuni. În unele cazuri, această modalitate de plată este combinată cu sumele forfetare sau redevențele.

Deseori, în cadrul elaborării unor produse intelectuale, efectuării unor cercetări științifice în bază contractuală, plățile respective nu sunt nominalizate în mod special, efectuându-se în formă de achitare a serviciilor prestate. Rezultatele activității de creație în acest caz sunt transmise beneficiarilor similar unor servicii sau produse de origine materială.

În practica de comercializare a OPI din ultimii ani, analogul englez al termenului redevențe – *royalty*, tot mai evident se transformă într-o noțiune generică, aplicându-se într-un sens extrem de larg în contextul remunerației pentru aplicarea OPI.

4.4. Principalele segmente ale pieței OPI. Segmentarea pieței OPI prezintă identificarea unor categorii de consumatori ai proprietății intelectuale cu nevoi similare sau apropiate și a unor tipuri de OPI destinate acestora. Principalele segmente ale acestei piețe includ: piața brevetelor de invenție; cea a designului; a know-how-ului; a rezultatelor C&D; piața semnelor distinctive; piața operelor literare; a celor audiovizuale; a creațiilor de artă plastică; piața software și a informațiilor, inclusiv bazelor de date etc. Primele patru segmente constituie piața inovațiilor și se asociază cu transferul tehnologic. În calitate de noțiune generică pentru desemnarea tuturor acestor segmente, deseori, se aplică termenul *pieță a cunoștințelor*. Bineînțeles, ultima nu întrunește toate componentele pieței de proprietate intelectuală. Astfel, piața operelor de artă, semnelor distinctive etc., nu se încadrează în piața cunoștințelor.

Transmiterea tehnologiilor noi de la titulari (autori, inventatori) către utilizatori se efectuează în cadrul transferului tehnologic. În sens larg, transferul tehnologic nu se limitează la formele comerciale de transmitere a acestora, ci le include și pe cele noncomerciale. Forma comercială a transferului tehnologic se extinde, în primul rând, asupra domeniului de proprietate industrială și include activitățile de achiziționare a tehnologiilor, deseori împreună cu utilajele și echipamentele respective, cele din cadrul desfășurării expozițiilor, schimburilor de experiență, operațiunile de franchising, leasing, serviciile de engineering, colaborarea și

acordarea asistenței științifice și tehnice, inclusiv în cadrul creării întreprinderilor mixte, cooperării științifice și celei de producție. Obiectele dreptului de autor sunt cuprinse în transferul tehnologic doar în limita activităților și domeniilor ce țin de transferul tehnologiilor informaționale și al rezultatelor obținute în cadrul cercetărilor științifice.

Concomitent, vom menționa că o bună parte a rezultatelor cercetării și inovării sunt comercializate fără a fi brevetate. Cauzele renunțării la brevetare sunt diferite, predominând securizarea secretelor tehnice. Protecția lor se asigură în baza prevederilor legislației privind secretele comerciale, iar pentru definirea obiectului protecției se utilizează noțiunea de know-how. În Occident, ponderea acestora în transferul tehnologic este comparabilă cu cea a invențiilor brevetate. În țările în tranziție, comercializarea know-how-urilor încă nu s-a transformat într-un segment separat al pieței inovațiilor.

Piața OPI, având un grad suficient de separare de alte segmente ale pieței, totodată, admite în raport cu acestea multe domenii comune. Astfel, piața produselor și serviciilor scientointensive și tehnologiilor avansate nu este doar o piață a mijloacelor de producție, ci concomitent, în măsura în care mărfurile expuse sunt un rezultat al aplicării creațiilor intelectuale supuse protecției, și o piață a PI. Piața forței de muncă calificate este și o piață încorporată indirect în proprietatea intelectuală, deoarece salariul în calitate de preț al forței de muncă este un instrument de încurajare a creativității. Pe piața forței de muncă se comercializează și capacitățile intelectuale inseparabile de purtătorii forței de muncă. Referitor la mărfurile tradiționale vom menționa prezența unor suprapuneri ale pieței produselor noi cu piața proprietății intelectuale. Astfel, segmentele tradiționale ale pieței produselor/serviciilor și piața proprietății intelectuale dispun de un grad relativ avansat de intercalare.

În comercializarea obiectelor dreptului de autor domină licențierea ce tinde să se transforme într-o noțiune generică, aplicându-se pentru o gamă mai largă de tranzacții. Totodată, pe acest segment al pieței destul de frecvente sunt contractele de comercializare a obiectelor dreptului de autor, ce cuprind diferite categorii: contracte de editare, contracte scenografice, de execuție muzicală, reprezentare teatrală, contracte de reproducere a operelor de artă plastică, de adaptare, de închiriere a operei etc. Unele dintre modalitățile menționate se aplică și pentru astfel de obiecte ale drepturilor conexe ca programele pentru calculator. Uneori, obiectele dreptului de autor sunt executate la comandă, încheierea contractelor anticipând crearea lor. Această modalitate se aplică deseori și în cazul operelor de artă plastică, celor literare, cinematografice etc.

În comercializarea către consumatorii finali a unor obiecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe, cum ar fi operele muzicale, contractarea individuală de către autori a operelor sale are o pondere nesemnificativă. Principalii actori pe acest segment al pieței sunt *organizațiile de gestiune colectivă*, care încheie cu prestatorii de servicii audio, video, companiile de radio și televiziune, alți utilizatori a operelor respective.

Piața mondială a proprietății intelectuale s-a constituit mult mai târziu, comparativ cu cea a mărfurilor și serviciilor tradiționale, dar, în schimb, mult mai

rapid. Caracterul cosmopolit al științei, cunoașterii și creației accelerează acest proces, impulsivând în mod inevitabil tendințele de globalizare a pieței OPI.

Parametrii cantitativi ai pieței mondiale a proprietății intelectuale sunt comparabili, iar în unele cazuri i-au depășit pe cei ai unor segmente tradiționale ale pieței, cum ar fi piața mondială a produselor alimentare, cea a resurselor naturale și energetice etc. Piața proprietății intelectuale nu este doar cel mai nou, ci și cel mai dinamic segment al pieței mondiale. Dacă ritmurile anuale ale creșterii economiei mondiale în ultimele două decenii, până la criza economico-financiară declanșată în 2008, constituiau cca 3 %, cele ale comerțului internațional cca 6-7%, comerțul internațional cu produse intelectuale s-a extins cu ritmuri anuale exprimate prin numere din două cifre.

Tendențele de liberalizare a comerțului internațional au condus la semnarea, în 1993, a Acordului TRIPS, destinat unificării modalităților de protecție a proprietății intelectuale în țările subdezvoltate cu standardele aplicate în cele dezvoltate. Anume ultimele au inițiat și promovat semnarea Acordului nominalizat, deoarece sunt în primul rând interesate de asigurarea protecției eficiente a proprietății intelectuale în cadrul comerțului internațional.

Intellectualizarea, internaționalizarea și dematerializarea activităților economice, dezvoltarea vertiginoasă a Internetului ca urmare a potențialului economic și social enorm al acestuia, au generat schimbări majore ale pieței. Acestea s-au produs atât prin încorporarea în componența ei a unui nou segment ce întrunește totalitatea mărfurilor de origine intelectuală, cât și prin aplicarea și promovarea unor noi tehnologii inovatoare de organizare a afacerilor online și, în primul rând, a comerțului electronic. Astfel, însuși domeniul comerțului devine un teren de aplicare a unor noi tehnologii organizaționale.

Piața produselor contrafăcute în ultimele decenii s-a transformat în una din cele mai serioase provocări ale proprietății intelectuale. Contrafacerea este o utilizare ilicită a OPI, prin aplicarea unor tehnologii/fabricarea unor produse, fără autorizarea titularului. Noțiunea de contrafacere, de regulă, se aplică concomitent cu cele de piraterie și falsificare. În mediul antreprenorial, dar și în literatura consacrată proprietății intelectuale, s-a configurat opinia de asociere a contrafacerii cu utilizarea ilicită a obiectelor de proprietate industrială, inclusiv a mărcilor, iar a pirateriei – cu încălcările în domeniul dreptului de autor și drepturilor conexe. În ediția oficială a OMPI *Introducere în proprietatea intelectuală*, contrafacerea este tratată ca o imitare a produsului original, iar pirateria ca o copiere neautorizată.

Falsificarea este o operație de substituire a produselor originale cu unele asemănătoare, fabricate cu încălcarea standardelor de calitate. Astfel, ea se asociază cu fenomenul contrafacerii, însă nu se referă la domeniul PI.

Fenomenele în cauză au existat începând cu cele mai străvechi timpuri. Însă, doar în a doua jumătate a sec. al XX-lea, acestea au căpătat o amploare deosebită ce afectează serios activitatea economică și subminează funcționarea domeniului de proprietate intelectuală. Posibilitățile de contrafacere și piraterie s-au amplificat remarcabil în epoca Internetului și a noilor tehnologii informaționale, care oferă soluții principial noi, mult mai accesibile pentru utilizarea cu

rea-credință a obiectelor de proprietate industrială și multiplicarea neautorizată a softurilor, operelor literare și a celor audiovizuale.

În opinia experților, ponderea produselor contrafăcute constituie cca 5-7 % din totalul comerțului mondial cu produse și servicii, fiind în continuă creștere. Cel mai puternic sunt afectate țările în curs de dezvoltare și tranziție, în care ponderea acestora pe unele segmente ale pieței atinge cotațiile de la 30 la 50%, iar a celor de pe segmentele producției video și audio, respectiv, 70, uneori chiar 90%. Cei mai mari producători de mărfuri contrafăcute sunt China, Filipine, Vietnam, Rusia, Ucraina, Brazilia, Pakistan, Paraguay. Mai mult de 2/3 din producția mondială contrafăcută îi revin Chinei. Conform informațiilor furnizate de Organizația Mondială a Sănătății, până la 60% din medicamentele comercializate în țările în curs de dezvoltare sunt contrafăcute. Chiar și în unele țări dezvoltate, cum ar fi SUA, Franța și Japonia, nivelul contrafacerii produselor audio și video atinge cotele de 30-40%.

Impactul negativ al contrafacerii constă în criminalizarea economiei, diminuarea bugetelor publice care suportă cele mai mari pierderi, provocarea unor prejudicii companiilor ce activează în cadrul legal, reducerea ocupării forței de muncă, perturbarea piețelor naționale și mondiale, prejudicierea sănătății populației, reducerea investițiilor străine. În această ordine de idei, vom menționa că marile corporații, de obicei, tind să nu investească în țările și sectoarele cu un risc sporit de contrafacere.

Premisele extinderii contrafacerii și pirateriei s-au format, în mare măsură, în urma loialității opiniei publice, iar uneori și a organelor de stat din unele țări față de fenomenul în cauză, fapt care subminează respectarea drepturilor de proprietate intelectuală, iar uneori dau naștere unor tendințe de boicotare a inițiativelor de combatere a contrafacerii. Printre cauzele directe ale creșterii contrafacerii și pirateriei se numără tendințele de majorare a costurilor elaborării și promovării produselor noi, profiturile imense ce pot fi obținute din utilizarea ilicită a acestora, apariția unor modalități tehnice performante și tehnologii gen peer-to-peer, ce facilitează semnificativ utilizarea neautorizată a creațiilor spirituale.

Căile de remediere și depășire a acestor practici frauduloase țin de eforturile la nivel național, dar, în primul rând, de asumarea și respectarea angajamentelor internaționale. Cel mai important document în acest sens este Acordul TRIPS, menționat anterior.

5. Capitalul intelectual și activele imateriale

5.1. Noțiunea de capital intelectual și premisele lui. Capitalul reprezintă una din categoriile fundamentale ale teoriei economice, care este definit ca o totalitate de bunuri/resurse economice, încadrate în procesul de producție, capabile să genereze valoare nouă. Capitalul reprezintă, alături de natură și muncă, unul din cei trei factori economici. Însă, conceptul tradițional al capitalului și tipologia lui (capital fix, circulant, fizic, tehnic, bănesc, financiar, industrial, real, productiv, fictiv, social, constant, variabil etc.) nu cuprinde astfel de fenomene, cum ar fi bunurile intelectuale: informațiile, cunoștințele, tehnologiile și produsele noi etc. Doar în a doua jumătate a sec. al XX-lea, factorii de producție încorporează și

produsele intelectuale, creându-se, pe această cale, condiții favorabile pentru extinderea noțiunii de capital.

Începând cu anii 50-60 ai sec. al XX-lea, opinia antreprenorială și managerială tot mai des asociază obiectele proprietății industriale cu noțiunile de valoare, capital, active, operând tot mai frecvent, în acest context, cu categorii gen capital intelectual, capital uman, capital educațional, valori intelectuale, resurse intelectuale, active imateriale etc. Această abordare a proprietății intelectuale și a domeniilor aferente, axată pe noțiunea de capital s-a încorporat în conceptele moderne ale societății bazate pe cunoaștere și ale antreprenoriatului inovațional.

În condițiile societății informaționale, capitalul intelectual se transformă într-o resursă economică extrem de importantă, valorificarea căreia determină eficiența activității de producție și dinamica principalilor indicatori ai acesteia. Pe parcursul ultimelor decenii, a devenit deja o tradiție reflectarea în cadrul rapoartelor marilor companii din Occident a potențialului intelectual al societăților comerciale și a nivelului de utilizare a acestuia. Pentru prima dată, un raport de acest gen a fost elaborat în 1994 de către compania suedeză de asigurări Skandia Navigator. Ulterior, și în standardele de raportare financiară și evidență contabilă s-au operat anumite modificări, menite să reflecte patrimoniul imaterial, inclusiv cel de proveniență intelectuală, în calitate de element integrant al activelor corporative.

La nivel macroeconomic, tendințele enunțate, de asemenea, s-au manifestat evident și au fost incluse în cercetările economice. În acest context, vom menționa lansarea de către un grup de specialiști ai Băncii Mondiale a unui concept principial nou al avuției naționale, ce a extins considerabil componența acesteia prin incorporarea unui element netradițional - factorul uman.

Premisele conceptului de capital intelectual s-au conturat în a doua jumătate a sec. al XX-lea și provin din cercetările naturii capitalului uman, promovate de M. Friedman, T. Schultz, G. Becker, P. Romer, L. Edvinsson, M. Malone și cele ale economiei cunoștințelor efectuate de P. Drucker, M. Polanyi, T. Stewart etc.

Conceptul capitalului uman ce rezultă din educație, știință și cultură, reprezintă una din primele tendințe fragile, sesizate spre sfârșitul anilor 50 ai sec. al XX-lea, de subminare a rolului dominant al capitalului fizic și financiar, în creșterea economică. Investigările capitalului uman și a specificului acestuia au fost impuse de posibilitățile lui limitate de a fi substituit cu alte componente ale capitalului funcțional, particularitățile încadrării în circuitul economic, comercializării (formării prețurilor și a modalităților de plată), nivelul redus al lichidității ce, de regulă, implică costuri suplimentare ale funcționării. Capitalul uman este definit ca o totalitate complexă a cunoștințelor și capacităților creative ale angajaților, care, prin utilizarea lor eficientă, conduce la obținerea unor beneficii (venituri) suplimentare.

Astfel, capitalul uman se asociază cu capacitățile native ale omului și investițiile în educație, învățământ, calificare. Performanța capitalului uman se reflectă în sporirea semnificativă a eficienței economice și a ritmurilor de creștere. Prin urmare, investițiile în învățământ, educație și formare profesională actualmente sunt considerate, nu doar sub aspect macroeconomic, ci și corporativ, ca fiind unele din cele mai eficiente.

Capitalul uman se încadrează în procesul inovațional ca element indispensabil al acestuia. Elaborarea conceptului expus, cercetarea principiilor fundamentale ale funcționării capitalului uman i-au adus în 1992 lui G. Becker premiul Nobel pentru Economie. T. Schultz, care printre primii atribuie capitalului uman funcții productive, a întreprins primele încercări de încadrare a costurilor formării lui (bugetele familiale, costurile corporative de pregătire și perfecționare a personalului, cheltuielile suportate de bugetele de stat privind finanțarea sferei sociale) în cele ale reproducției sociale și de estimare a acestora. Conform opiniei lui T. Schultz, cca 3/4 din produsul social sunt utilizate pentru formarea capitalului uman.

În cercetarea naturii capitalului intelectual, în mod firesc, se integrează investigațiile privind *rolul cunoștințelor și informațiilor în economia modernă*. Acestea reprezintă totalitatea informațiilor generate în procesul cunoașterii, inclusiv a celor obținute în mod practic. Conștientizarea rolului economic exclusiv și a ponderii mereu crescânde a acestora în dezvoltarea societății, impune tratarea lor atât în calitate de materie primă pentru producția cognitivă, factor extrem de important al activității economice, produs finit de sine stătător, cât și ca element integrant al capitalului funcțional.

Abordările în cauză au contribuit la fundamentarea conceptului *noii economii* sau al *economiei bazate pe cunoștințe*. Conceptul menționat, desigur se asociază cu creșterea costurilor și a rolului capitalului uman, însă vom menționa că noua economie este definită și ca o economie informațională, economie digitală, economie a intangibilelor, E-economie, iar în cadrul forului de la Lisabona din 2000 a șefilor statelor și guvernelor europene, ea a fost supranumită economie bazată pe știință. Noua economie, deseori, este asociată și cu revoluționarea tehnologiilor informaționale, ce conduc la impulsivitatea creșterii economice. Scepticii însă, având o opinie opusă, consideră că impactul economic al revoluției informaționale și digitale asupra modalităților de comunicare este comparabil doar cu cel al implementării telegrafului. Apropos, în ciuda unor opinii vehiculate destul de frecvent în ultimul deceniu al sec. al XX-lea, înzestrarea cu tehnologii avansate, contrar unor opinii promovate cu insistență, s-a dovedit incapabilă să depășească ciclurile economice periodice. Acest fapt a fost confirmat de amploarea crizelor economice din 1998-1999 și 2008-2012. Însă, constatarea incapacității de depășire a crizelor relevă doar așteptările exagerate legate de consecințele aplicării tehnologiilor informaționale.

Astfel, economia bazată pe cunoștințe reprezintă o nouă stare a societății, caracteristică epocii informaționale, în care cunoștințele și informațiile se transformă într-un factor de producție dominant, activitatea economică tinde spre o dematerializare semnificativă, iar comercializarea prin rețelele informatice marginalizează formele tradiționale de desfacere.

Cât privește definirea noțiunii de capital intelectual, specialiștii în domeniu sunt, în mare parte, unanimi. Majoritatea tratează capitalul intelectual ca totalitate a cunoștințelor și informațiilor ce se manifestă în: 1) competențe, abilitați și experiențe inseparabile de purtătorii lor (capital uman); 2) cunoștințe structurate în tehnologii, produse și servicii noi, informații separabile de cei ce le-au creat și le dețin.

5.2. Principalele componente ale capitalului intelectual. Capitalul intelectual include totalitatea cunoștințelor posedate de angajații unei companii și utilizate în formarea capacităților competitive și crearea valorii. O altă opinie, tratează capitalul intelectual ca pe o combinație de capital uman, active intelectuale și proprietate intelectuală. Cele mai frecvente sunt clasificările bazate pe divizarea capitalului intelectual în active ale structurii externe, cele interne și competență profesională (individuală); în active de piață, active umane, de proprietate intelectuală și infrastructură; în capital uman și structural ce include capitalul clienței și cel organizațional, iar în unele cazuri, cu includerea în ultima clasificare și a capitalului relațional. De menționat că în aceste clasificări persistă o tendință generală de dispersare a obiectelor proprietății intelectuale cu includerea lor în diverse componente ale capitalului intelectual și subaprecierea prin „diluare” a rolului proprietății intelectuale. Astfel, mărcile de produse, contractele de licență se pot include în activele de piață, iar tehnologiile, metodele și procedeele de gestionare, bazele de date etc. - în infrastructură.

În unele surse, capitalul intelectual, cunoștințele, informațiile și proprietatea intelectuală sunt incluse în așa-numitul capital structural. Astfel, în cadrul activității de pionierat pentru elaborarea sistemului de gestionare a capitalului intelectual al companiei *Skandia Navigator*, devenită crestomatică, capitalul structural, în funcție de proveniența lui, se divizează în capital al clienței și capital organizațional. Ultimul, la rândul său, include alte două componente: capitalul inovațional și cel al proceselor. Capitalul clienței este asociat cu fidelitatea clienței față de produsele și serviciile respective, bazele de date privind consumatorii și portofoliile de contracte de livrare a mărfurilor/prestare a serviciilor, ce determină perspectivele activității companiei. Capitalul inovațional reprezintă proprietatea intelectuală a companiei ce caracterizează capacitatea ei de inovare, iar capitalul proceselor include modalitățile de gestionare și organizare, inclusiv de comercializare și furnizare a serviciilor aferente. Acest tratament al capitalului intelectual este cunoscut și ca modelul *Skandia Navigator*.

Cu toate că abordările menționate nu formează o clarviziune finită asupra structurii capitalului intelectual, menționăm faptul că ele sunt firești pentru faza inițială a cercetărilor naturii lui. Această structurare detaliată are menirea de a reda și scoate în valoare totalitatea aspectelor și componentelor capitalului intelectual. Totodată, în această detaliere proprietatea intelectuală, practic, devine anonimă.

În această ordine de idei, vom constata că proprietatea intelectuală, fiind prezentă în toate clasificările existente ale capitalului intelectual, ocupă un loc central, ca un element pe deplin identificabil, formalizat al acestuia, care spre deosebire de alte componente, este strict determinat, poziționat, separabil și măsurabil, cu o înaltă capacitate de obiectivare și înstrăinare, ce poate fi evaluat și relativ ușor integrat în circuitul economic prin procedurile specifice de comercializare și capitalizare. Prin urmare, în abordarea celui mai identificabil și măsurabil element al capitalului intelectual, precum este proprietatea intelectuală, se cere o structurare a componentelor acestuia de pe pozițiile

proprietății intelectuale, în care ultima și-ar păstra integritatea și ar fi scoasă din anonimat.

Astfel capitalul intelectual include atât cunoștințele și informațiile supuse protecției juridice (private), cât și cele neprotejate (publice). Cunoștințele și informațiile publice aparțin comunității mondiale, spre deosebire de bunurile publice de ordin material, ce, de regulă, constituie proprietatea comunităților naționale sau locale (comunale, regionale). Componența capitalului intelectual, privită de pe pozițiile proprietății intelectuale, este schematic redată în fig. 2.

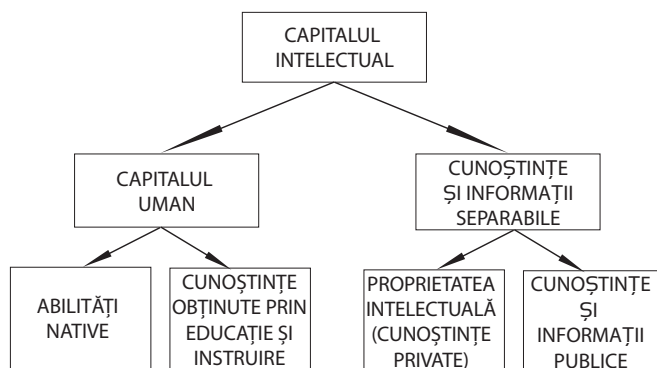

Figura 2. Componența capitalului intelectual

Potrivit opiniei majorității specialiștilor în domeniu, capitalul uman întrunește totalitatea capacităților, abilităților și performanțelor, inclusiv creative, ale angajaților, atât native, cât și obținute pe parcursul procesului educațional, ce sunt utilizate în cadrul funcționării întreprinderii. El este inseparabil de purtătorii lui. Concedierile specialiștilor echivalează, practic, cu pierderea acestui capital pentru întreprindere, fapt care, în unele cazuri, poate provoca urmări grave de ordin economic, tehnologic și comunicațional. Astfel, angajații, care generează și posedă cunoștințe și informații necesare pentru funcționarea eficientă a întreprinderii, au devenit actualmente o valoare inestimabilă a acesteia.

Cunoștințele, la rândul lor, se divizează în cunoștințe publice (nesupuse protecției juridice, accesibile, neîngrădite pentru toți subiecții comunității) și cunoștințe private (protejate juridic), ultimele constituind domeniul tradițional, în sensul restrâns, al proprietății intelectuale. Această divizare este una dinamică, deoarece odată cu expirarea termenelor de protecție, cunoștințele se transformă din private în publice, încetând să se manifeste în calitate de mărfuri.

Pentru a încuraja activitatea specialiștilor, cu un potențial intelectual valoros, în obținerea unor rezultate eficiente și pentru a exclude concedierea lor prematură, marile companii, ce posedă și utilizează pe larg noi cunoștințe și tehnologii, deseori recurg la oferirea unor pachete de acțiuni angajaților care generează și aplică în activitatea sa bunurile imateriale, adaosuri salariale pentru fidelitate în cazul activității în companie pe parcursul unei perioade îndelungate etc. Aceste modalități contribuie la crearea stimulentele reale în elaborarea și valorificarea cunoștințelor și tehnologiilor avansate, atașarea potențialului uman de interesele corporative.

Vom atenționa, de asemenea, că, în esență, capitalul uman ține nu doar de capacitățile pur profesionale ale specialiștilor, ci, tot mai frecvent, și de cele morale, cultura generală, onestitate, sociabilitate etc. Prin urmare, o componentă importantă a acestuia este constituită din relațiile mediului antreprenorial cu administrația publică, cercurile științifice și inovaționale, abilitățile de comunicare cu clienții și furnizorii etc. În unele clasificări ale componentelor capitalului intelectual, întru evidențierea rolului exclusiv al relațiilor comunicaționale ale angajaților în funcționarea întreprinderii, acestea sunt tratate drept capital relațional.

Astfel, categoria de capital intelectual este o construcție preponderent teoretică, abstractă ce servește mai mult abordărilor euristice și investigațiilor științifice privind resursele intelectuale, dar și activităților didactice. Deloc întâmplător este faptul că uneori ea este tratată în calitate de categorie filozofico-economică.

Astfel, proprietatea intelectuală în calitatea sa de cunoștințe și informații protejate, după cum rezultă din cele menționate, se manifestă atât ca factor determinant al creșterii economice, dar și, în expresia sa valorică, ca element firesc al capitalului intelectual, ca o totalitate de resurse economice de proveniență spirituală. Aceasta generează valori noi și se include în mod natural în circuitul economic prin valorificare în procesul de producere și prestare a serviciilor, comercializare sau alte utilizări efective.

5.3. Activele imateriale și componența lor. În activitatea economică curentă, capitalul intelectual se manifestă în noțiunea de active imateriale (imobilizări necorporale). Prin intermediul acestora, rezultatele activității spirituale se încorporează și se reflectă nemijlocit în circuitul economic. Actualmente, economia bazată pe aplicarea resurselor materiale sau, conform expresiei lui A. Toffler, economia coșurilor de fum, tot mai mult cedează terenul în fața unui alt sistem, fundamentat pe valori diferite de cele tradiționale. Principalul element al acestui sistem sunt resursele economice imateriale cu o natură și origine inedită ce ține de domeniul intelectual. Economia tot mai puțin este determinată de circuitul și fluxurile bunurilor materiale și, în măsură tot mai avansată, de cel al cunoștințelor și informației - produse ale activității intelectuale cu caracter imaterial.

În literatura economică, cea consacrată PI și în mediul de afaceri activele imateriale mai sunt definite ca *intangibile* sau *necorporale*, care de altfel, sunt noțiuni sinonime. Uneori în același sens, dar cu o semnificație de popularizare, se mai aplică și termenii *active nesesizabile* sau *invizibile*.

Spre deosebire de noțiunea *capital intelectual* ce ține preponderent de aspectele conceptuale, cea de *active imateriale* este axată mai mult pe abordările financiare și contabile, reglementate de actele normative în vigoare. Sub aspect financiar-contabil, capitalul intelectual și, în primul rând, obiectele proprietății intelectuale se transformă în active imateriale ale întreprinderilor. Ele reprezintă expresia financiar-contabilă a elementelor identificabile ale capitalului intelectual. Printre acestea, obiectele proprietății intelectuale dețin cel mai înalt grad de identificabilitate, deoarece anume prin acordarea protecției juridice le este accentuată distinctivitatea, capacitatea de înstrăinare, separare de cei ce le generează și, desigur, de titular.

Termenul *active imateriale*, sub aspect pur formal, este axat pe negarea caracterului material, a existenței fizice a activelor respective, indicând lipsa expresiei corporale a acestora, fără specificarea altor particularități, ce ar ține de natura și originea lor.

Pornind de la acest deziderat, unii autori propun de a le numi *active ideale*. Un alt termen utilizat în mod frecvent într-un sens mai restrâns, este cel de *active intelectuale*. În literatura și practica economico-financiară occidentală, iar începând cu ianuarie 2015 și în actele normative din Republica Moldova, urmare a modificării standardelor contabile și a celor de raportare financiară, în cazul activelor imateriale de lungă durată, ce își transferă valoarea treptat, pe parcursul mai multor cicluri de producție, se aplică termenul nou de *imobilizări necorporale*.

Activele, identitatea cărora este incertă, printre acestea fiind și o parte din cele de origine spirituală, sunt, definite în evidența contabilă prin termenul de *fond comercial*. Această expresie nu reflectă esența activelor respective, fiind urmare a faptului că cel mai evident ele se manifestă în costul tranzacției de comercializare a activelor în cauză în componența unui complex patrimonial integru ca diferență dintre costul tranzacției și totalitatea activelor incluse în bilanțul contabil al companiei procurate. Mai frecvent, în acest context, este utilizat termenul *goodwill*.

Generalizarea mai multor definiții ale activelor imateriale impune o abordare ce le tratează ca o totalitate a unor factori de producție cu caracter non-monetar, controlați de întreprindere, ce nu dispun de expresie (substanță) materială (fizică), sunt pe deplin identificabili, separabili de purtătorii (titularii) lor, implică anumite costuri, dispun de valoare și, totodată, sunt capabili să genereze beneficii (venituri) suplimentare și valoare nouă.

Componența activelor imateriale este complexă și neuniformă. Clasificarea lor poate fi efectuată în baza mai multor criterii, principalele fiind identificabilitatea, funcționalitatea, modalitatea de protecție juridică, proveniența, apartenența, destinația, modalitățile de calculare a uzurii etc. Astfel, în funcție de identificabilitate se disting active imateriale identificabile și neidentificabile. Din primul grup fac parte activele ce pot fi separate de titulari și evaluate în mod individual, având o durată de viață determinabilă și un termen de utilizare ce depășește 12 luni. Acestea includ toate obiectele proprietății intelectuale, inclusiv, know-how-ul, rezultatele cercetărilor științifice, contractele cu angajații, clienții și furnizorii, drepturile privind utilizarea pe termen lung a activelor materiale ce aparțin terților, licențele de activitate în anumite domenii (importul și comercializarea produselor petroliere, băuturilor alcoolice, produselor de tutungerie, a armamentului, munițiilor, activitatea bancară, de asigurare, didactică, medicală etc.); drepturile de exploatare a zăcămintelor naturale, zonelor piscicole sau forestiere ș.a.

Activele imateriale neidentificabile prezintă intangibilele ce nu pot fi separate de activitatea antreprenorială sau de creație, au o durată de utilizare nedeterminată și nu se amortizează. Ele se reflectă în amplasarea favorabilă, personalul calificat, modalitățile de gestiune și control intern, denumirea întreprinderii și reputația ei, fidelitatea clientelei etc. Expresia valorică a acestora în mediul de afaceri este definită prin noțiunea de *goodwill*, ultimul fiind considerat ca „cel mai intangibil dintre intangibile”.

Raportul dintre capitalul intelectual, activele imateriale în sens restrâns, ce ține preponderent de aspectul financiar-contabil, și proprietatea intelectuală în mod schematic este prezentată în fig. 3.

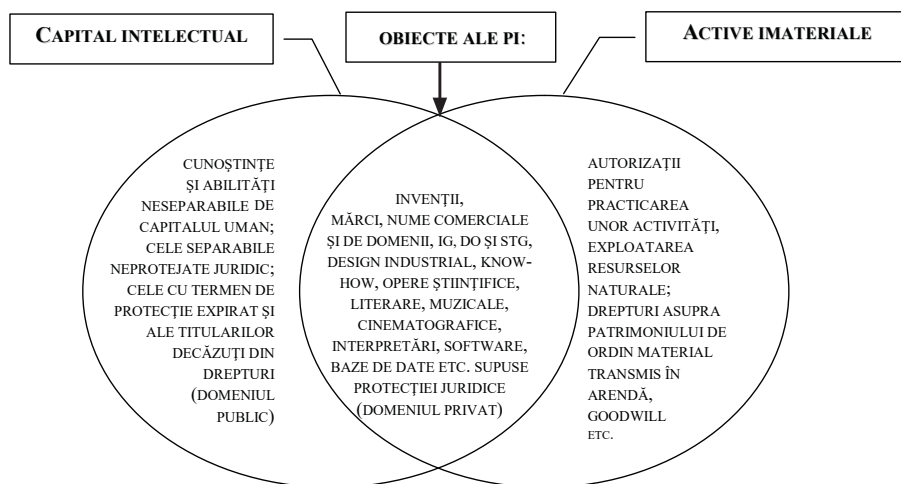

Figura 3. Raportul dintre capitalul intelectual, proprietatea intelectuală și activele imateriale

Portofoliul de obiecte ale proprietății intelectuale și capacitatea de inovare a personalului calificat reprezintă cele mai valoroase componente ale activelor imateriale, deoarece ele contribuie cel mai mult la făurirea performanțelor inovaționale de perspectivă ale întreprinderilor. Totodată, OPI reprezintă componenta comună și de sinteză a capitalului intelectual și a activelor imateriale, ce reflectă raportul obiectiv dintre acestea și asigură integritatea lor conceptuală.

Activele imateriale, ca orice alte elemente ale unui sistem complex, pot fi clasificate conform unui număr nelimitat de criterii, cele menționate anterior fiind utilizate mai frecvent.

Ponderea activelor imateriale în activele pe termen lung. Schimbările fundamentale de ordin tehnologic și economic ce s-au produs în ultimele decenii ale sec. al XX-lea, s-au soldat cu extinderea ponderii activelor imateriale în urma dematerializării activităților economice. În cadrul acestui proces, realmente, a fost demontat mitul, conform căruia bunurile materiale reprezintă forma dominantă a bogăției. Totodată, el a impus ca o necesitate imperioasă evidența și reflectarea valorii acestora în bilanțurile contabile și rapoartele financiare. Este o cerință firească, pornind de la ponderea mereu crescândă a activelor imateriale, dar și extrem de dificilă, rezultând din specificul lor sub aspectul identificării, amortizării, incertitudinii aplicării ulterioare, evaluării etc.

Epoca tranziției la economia cunoașterii se caracterizează printr-o continuă creștere a ponderii activelor imateriale în totalul activelor pe termen lung. În țările dezvoltate aceasta constituie cca 50% (în SUA – 75%), iar în ramurile tehnologiilor avansate, uneori, chiar depășește cota de 90%. Doar în perioada 1982–2000, activele imateriale ale companiilor din SUA au cres-

cut de la 38% la 70% în totalul activelor corporative. Pe parcursul ultimelor decenii ale sec. XX, raportul dintre activele materiale și cele imateriale s-a inversat. Este o tendință ce răstoarnă conceptele economice clasice, prin extinderea enormă a sferei C&D, valorificarea intensă a tehnologiilor și produselor noi prin utilizarea masivă a cunoștințelor și informațiilor, dar și a simbolurilor, imaginii întreprinderilor, produselor și serviciilor, prin modificarea semnificativă a rolului acestora în promovarea vânzărilor și, în consecință, ce a transformat valoarea proprietății intelectuale în cel mai important și eficient activ corporativ.

Extinderea ponderii activelor imateriale în totalul activelor pe termen lung, are loc în cadrul aprofundării continue a diviziunii sociale a muncii, încadrării activităților intelectuale în munca productivă. În aceste condiții, munca fizică satisface tot mai puține nevoi ale societății, ponderea și parametrii ei cantitativi fiind într-o continuă diminuare.

Companiile ce activează în domeniul elaborării și aplicării cunoștințelor, deservirii fluxurilor informaționale, elaborării software etc., în mare măsură, s-au eliberat de consistența materială a activelor sale. Dar și în sfera producției materiale se operează tot mai mult cu produse și valori intelectuale, astfel, încât întreprinderile respective devin consumatori importanți ai acestora. Producția industrială, în cazul valorificării unui produs nou, se transformă într-un proces de multiplicare a acestuia. Produsul nou reprezintă întruchiparea unui rezultat al creației intelectuale. Desigur, valoarea acesteia este mult mai mare, decât cea a copiilor ei – produselor fabricate în serie prin multiplicare industrială.

Ponderea activelor imateriale în activele corporative a devenit un factor important al cotațiilor pe piețele hârtiilor de valoare. Astfel, exigențele cotațiilor la bursele de valori tot mai frecvent includ condiții obligatorii minime privind ponderea activelor imateriale în activele societăților pe acțiuni. La Bursa de Valori din Londra, acest nivel minim al activelor imateriale pentru expunerea acțiunilor spre cotație constituie 30%. Această cerință se încadrează pe deplin în obiectivele bursei de a proteja potențialii investitori prin admiterea spre vânzare doar a acțiunilor societăților ce dețin tehnologii performante și, prin urmare, dispun de perspective reale în obținerea unor profituri înalte.

Totodată, ponderea activelor imateriale în totalul activelor întreprinderii s-a transformat în Occident într-un indicator al activității investiționale utilizat în stabilirea ratingului acesteia. El caracterizează potențialul intelectual cu efect de lungă durată al întreprinderii, capabil să asigure o dezvoltare durabilă. Acest fapt este tratat ca un criteriu al potențialului de generare a profiturilor. Atragerea investițiilor în întreprinderile cu o pondere nesemnificativă a activelor imateriale este, de obicei, mult mai dificilă, acestea fiind considerate neatractive.

Desigur, includerea în bilanțul contabil se efectuează conform unei decizii manageriale, în conformitate cu prevederile politicii de evidență contabilă a întreprinderii, și depinde de standardele și exigențele evidenței contabile, competența și cultura managerială.

6. Gestiunea, evaluarea și evidența proprietății intelectuale

6.1. Gestiunea proprietății intelectuale. Rolul exclusiv al creativității pentru dezvoltarea economică, necesitatea încurajării elaborării și aplicării cunoștințelor și informațiilor determină oportunitatea promovării unei gestiuni separate a activelor intelectuale, care s-a constituit într-un nou tip de management. Bazat pe alte principii și orientat spre alte obiective, vizavi de managementul tradițional, gestiunea PI operează cu obiecte specifice – resursele imateriale, fapt ce modifică instrumentarul și principiile lui. În condițiile creșterii ponderii patrimoniul intelectual, managementul PI se transformă în un element exclusiv.

Pe parcursul ultimelor decenii, în Occident s-a produs o avalanșă de divizări ale managementului, cu constituirea gestiunii cunoașterii, a cercetării-dezvoltării, proprietății intelectuale, inovării, activelor imateriale etc. Printre domeniile menționate, managementul inovării este unul elaborat mai profund, ca urmare a conștientizării faptului că inovarea s-a transformat în principala resursă economică. Principiile fundamentale ale gestiunii activităților de inovare au fost elaborate de către Peter Drucker care, pe bună dreptate, este recunoscut ca părinte al managementului inovării¹⁰.

Managementul proprietății intelectuale, sub aspect conceptual, impune o îmbinare a următoarelor aspecte: structural (gestiunea unor domenii ale PI, cum ar fi brevetele de invenție, mărcile și brandurile, obiectele dreptului de autor și drepturilor conexe, programele pentru calculator, sau aplicarea unor modalități speciale ale gestiunii, cum ar fi cele colective, fiduciare etc.); macroeconomic (gestiunea PI la nivel național și internațional); și microeconomic (gestiunea corporativă a PI de către titularii și utilizatorii ei).

Aspectul structural este reprezentat de mai multe tipuri de activități, direcționate spre gestiunea unor obiecte separate ale proprietății intelectuale sau a unor domenii aferente acestora:

Managementul cunoștințelor și informației încorporează activități ce țin de elaborarea și aplicarea acestora. El, parțial depășește managementul proprietății intelectuale, ultimul limitându-se la gestiunea creațiilor supuse protecției juridice și a semnelor distinctive.

Managementul cercetării, este axat pe gestionarea domeniului de elaborare/producere a cunoștințelor noi, care în a doua jumătate a sec. al XX-lea, s-a transformat într-o importantă ramură a economiei naționale, ce activează atât în baza principiilor comerciale, cât și a celor nonprofit. Astfel, știința fundamentală, finanțată preponderent de către stat este gestionată cu aplicarea principiilor noncomerciale, pe când cea aplicativă, orientată spre necesitățile curente ale sectorului real, funcționează în condiții similare celor antreprenoriale.

Managementul inovării (inovațional), reprezintă un instrument-cheie al tranziției la calea inovațională a creșterii economice. Miezul lui este gestionarea portofoliului de brevete. Însă, acesta nu se axează doar pe segmentul inovațiilor bre-

¹⁰ Druker P. A se vedea: Inovația și sistemul antreprenorial. Practică și principii, București: Ed. Enciclopedică, 1993; Druker P. Inovare în spirit întreprinzător, București: Teora, 2000; Druker P. Managementul Viitorului, București: ASAB, 2004.

vetate, ci încorporează și alte activități de îmbunătățire tehnologică: know-how, rezultatele investigațiilor științifice, propunerile de raționalizare, experiența preluată de la alte întreprinderi, orice optimizări tehnologice, manageriale și de marketing, capabile să genereze performanțe economice.

Managementul portofoliului de obiecte ale proprietății intelectuale, constituindu-se într-un important compartiment al managementului corporativ, se dispersează în regim continuu în multiple componente: gestiunea invențiilor, mărcilor, dreptului de autor etc. Printre elementele mai noi vom menționa: *designmanagementul*, *brandmanagementul* (elaborarea brandului, poziționarea, extinderea lui etc.)¹¹. O noțiune apropiată brandmanagementului este cea a managementului reputației companiei care, în linii mari, se asociază cu imaginea brandului, a echipei manageriale, produselor și serviciilor.

Gestiunea colectivă a drepturilor de autor și drepturilor conexe. În valorificarea și utilizarea obiectelor dreptului de autor este implicat un număr enorm de subiecți. Fiecare titular, de obicei deține mai multe obiecte, utilizarea cărora urmează a fi gestionată în mod separat. Bineînțeles că fiecare titular în parte, nu este în stare, în mod individual și în regim curent, să-și gestioneze eficient creațiile sale, fapt ce impune acțiuni de negociere, încheiere și urmărire a respectării contractelor privind utilizarea operelor prin monitorizarea activităților editoriale, de difuzare, multiplicare, interpretare, dar și soluționare a litigiilor privind folosirea ilicită a acestora, acțiuni dificile și costisitoare, practic incompatibile cu activitatea de creație.

În prezent, instituțiile de gestiune colectivă a drepturilor de autor și drepturilor conexe s-au transformat într-o componentă extrem de importantă a infrastructurii proprietății intelectuale. De regulă, acestea activează în numele și în interesul autorilor, în unele țări cu relații de piață deformate, funcționând sub egida statului. Activitatea organismelor de gestiune colectivă este în mod tradițional organizată în baza principiului nonprofit.

Principale funcții ale gestiunii colective a dreptului de autor și drepturilor conexe se reduc la: eliberarea licențelor privind valorificarea obiectelor gestionate; colectarea plăților conform prevederilor contractelor de licențiere; stabilirea cuantumului remunerării pentru utilizarea operelor, precum și altor condiții ale licențierii; repartizarea și achitarea titularilor a mijloacelor colectate; soluționarea litigiilor ce apar în procesul utilizării ilicite a operelor gestionate; asigurarea protecției drepturilor membrilor săi în străinătate prin încheierea acordurilor cu organizațiile similare străine.

Problema majoră a funcționării organismelor de gestiune a dreptului de autor și a drepturilor conexe este colectarea onorariilor destinate remunerării. Această activitate este extrem de anevoioasă și dificilă, mai ales, în perioada inițială de funcționare a acestui sistem.

¹¹ A se vedea: Aaker D.A. Managementul capitalului unui brand: cum să valorificăm numele unui brand, București: Brandbuilders, 2005; Dinescu O. Introducere în managementul brevetului de invenție//R.R.P.I., 1999, nr. 3-4; Gongea A. Ideile vând! Designmanagement și succesul de piață, București: Cartea Universitară, 2004; Șerbulescu L., Bondrea A., Gârdan D.A., Geangu I. P. Managementul mărcii și al imaginii de marcă, București: Ed. Fundației „România de mâine”, 2007.

6.2. Aspectele macro- și microeconomice ale gestiunii proprietății intelectuale cuprind activitățile administrative, organizaționale și legislative, dar și cele corporative, menite să asigure gestiunea eficientă a OPI la nivel național, internațional și corporativ.

Printre *ațiunile de ordin macroeconomic*, în care rolul decisiv aparține statului și organismelor internaționale, vom menționa următoarele:

- adoptarea bazei legislative pentru protecția eficientă a creațiilor intelectuale și crearea oficiului național de protecție a proprietății intelectuale
- elaborarea și promovarea politicii de stat în domeniul proprietății intelectuale cu asigurarea cooperării internaționale și respectării angajamentelor externe;
- asigurarea bunei funcționări a sistemului PI, inclusiv a instituțiilor încadrate în elaborarea, apărarea și valorificarea OPI, promovarea infrastructurii;
- crearea condițiilor pentru încadrarea OPI în circuitul economic și relațiile de piață, promovarea lor pe piețele interne și externe;
- încurajarea activității de inovare și a capacității de creație, motivarea activității spirituale, crearea unui climat inovațional favorabil;
- prevenirea și combaterea contrafacerii și pirateriei;
- pregătirea, perfecționarea și reciclarea cadrelor în domeniul PI.

Concomitent, vom reitiera că domeniul proprietății intelectuale este unul interramural. Funcționalitatea acestuia depinde atât de activitatea oficiilor naționale, investite cu funcții decizionale și de coordonare a politicilor aferente, cât și de funcționarea mai multor instituții ce dispun de competențe în domeniu: cele încadrate în elaborarea produselor intelectuale; autoritățile implicate în apărarea și respectarea drepturilor; organismele responsabile pentru înregistrarea unor OPI non-sistem sau implicate în îndeplinirea unor lucrări de verificare a soiurilor de plante, medicamentelor etc.; infrastructura proprietății intelectuale.

Cele mai importante instrumente macroeconomice ale gestiunii proprietății intelectuale sunt cadrul legislativ-normativ și strategiile și programele naționale în domeniu. În ultimii ani s-a produs o deplasare a accentelor spre dezvoltarea inovațională. Un obiectiv extrem de important al strategiilor și programelor menționate este consolidarea eforturilor autorităților publice în scopurile propuse. Principalul element al acestui sistem complex este oficiul național de proprietate intelectuală (în RM – AGEPI), care recepționează și examinează cererile de acordare a protecției, eliberează titlurile de protecție în cazul proprietății industriale și coordonează politica de stat în domeniu.

Aspectul microeconomic (corporativ) al managementului proprietății intelectuale reprezintă activitatea de adoptare și promovare a deciziilor corporative, privind elaborarea, protecția, utilizarea produselor intelectuale în vederea obținerii unor avantaje concurențiale.

Subdiviziunile întreprinderilor ce în epoca industrială erau implicate în brevetarea invențiilor, în societatea informațională se transformă în servicii axate pe gestionarea întregului portofoliu de OPI și a cunoștințelor în ansamblu, promovarea dezvoltării inovaționale. Activitatea de producere curentă este în permanență însoțită de elaborarea și utilizarea unor noi cunoștințe, invenții, meto-

de și tehnici mai performante de muncă, abilități, informații etc., ce dispun de un anumit potențial economic. O condiție imanentă a utilizării lor eficiente este protecția juridică. Diversitatea produselor intelectuale, a modalităților de protecție și valorificare a acestora, transformă gestiunea lor într-o activitate extrem de responsabilă.

Experiența țărilor dezvoltate în gestiunea corporativă a proprietății intelectuale, în special a invențiilor, denotă oportunitatea utilizării diverselor modalități de protecție, în funcție de specificul și potențialul lor, gradul optim de protecție. Astfel, invențiile care au o valoare înaltă și o capacitate avansată de protecție prin brevet, de obicei, se supun brevetării. Pentru invențiile valoroase ce nu pot atinge un grad înalt de protecție prin brevet, se aplică regimul secretelor comerciale. În cazul unei valori nesemnificative și a unui grad suficient de protecție prin brevet, cea mai potrivită formă este aceeași brevetare. În final, pentru invențiile puțin valoroase cu un potențial limitat de brevetare, cea mai indicată formă este publicarea ce asigură prioritatea și blochează posibilitatea brevetării unor invenții similare de către terți.

Gestiunea proprietății intelectuale impune un set de obiective axat pe elaborarea și asigurarea protecției rezultatelor activității de creație, dar în mod special pe obținerea beneficiilor economice. În această ordine de idei, urmează să se determine sferile de utilizare a proprietății intelectuale disponibile, avantajele concurențiale ce pot fi obținute, parametrii principali pe segmentele respective ale pieței, să se evalueze capacitățile concurențiale ale companiei, a tehnologiilor și produselor noi, în mod special a celor preconizate spre lansare.

Gestiunea corporativă a proprietății intelectuale, în mod firesc, presupune prezența și funcționarea eficientă a unor subdiviziuni investite în mod exclusiv cu organizarea activităților de elaborare, protecție și utilizare eficientă a produselor intelectuale. Experiența țărilor dezvoltate demonstrează elocvent oportunitatea acestora. Subdiviziunile marilor corporații din Occident, implicate în gestionarea proprietății intelectuale, întrunesc sute, uneori mii de specialiști de profil managerial, juridic, economic, informațional, tehnic, specialiști în brevetare marketing și reclamă etc. Astfel, gestionarea eficientă a portofoliilor de OPI ce uneori includ zeci de mii de titluri, implică nu numai calificare și profesionalism, ci și eforturi conjugate a unor colective numeroase.

Principalele obiective ale gestiunii corporative a proprietății intelectuale sunt axate pe următoarele activități: încurajarea elaborării și implementării produselor intelectuale; selectarea modalității optime de protecție a OPI, asigurarea confidențialității secretelor comerciale; utilizarea eficientă a potențialului intelectual al companiei, inclusiv prin comercializarea creațiilor intelectuale; depistarea cazurilor de utilizare ilicită a OPI și soluționarea litigiilor aferente; capitalizarea proprietății intelectuale prin includerea în componența capitalului social, în evidența contabilă și rapoartele financiare.

Majoritatea întreprinderilor din țările în tranziție manifestă un interes insuficient pentru elaborarea, valorificarea, comercializarea și capitalizarea OPI, având o poziție pasivă în organizarea unei gestiuni performante a acestora. Starea menționată se datorează următoarelor: axării managementului corporativ

pe gestionarea resurselor tradiționale; conștientizării insuficiente de către corpul managerial a oportunității gestiunii proprietății intelectuale și subaprecierii potențialului ei economic; lipsei mediului concurențial sănătos, ce se manifestă în monopolizarea unor activități economice și admite obținerea unor supraprofuri prin utilizarea factorilor mai puțin supuși riscurilor; cererii insuficiente pentru inovare ce sustrage investițiile în alte domenii; lipsei unui climat inovațional și investițional favorabil ce ar încuraja activitatea inovativă, ar ameliora statutul activității de creație.

În condițiile în care valoarea patrimoniului corporativ imaterial de origine spirituală a devenit comparabilă cu cea a patrimoniului de ordin material, ignorarea continuă a managementului proprietății intelectuale, preocuparea corpului managerial preponderent de optimizarea utilizării resurselor materiale și financiare, nu este altceva decât manifestarea unei lipse de profesionalism sau a abundenței de resurse tradiționale la costuri diminuate. În economiile în tranziție persistă ambele cauze menționate ale atitudinii nihiliste față de managementul proprietății intelectuale.

6.3. Premisele și scopurile evaluării proprietății intelectuale. Evaluarea bunurilor de origine intelectuală reprezintă una din cele mai controversate probleme ale utilizării comerciale a proprietății intelectuale. Oportunitatea evaluării proprietății intelectuale derivă, în primul rând din transformarea ei într-un segment extrem de important al pieței.

Evaluarea creațiilor intelectuale este o problemă dificilă, atât sub aspect teoretic, cât și practic. Principalele dificultăți rezultă din originea spirituală și caracterul intangibil. Pornind de la faptul că evaluarea PI dispune de importante conotații ce țin de analiză și expertiză, previziune, actualizare etc., vom atenționa că rezultatul ei este într-o anumită măsură, incert, formându-se în funcție de numeroși factori, inclusiv de ordin exterior. Astfel, deloc întâmplător unii autori asociază activitatea de evaluare a relațiilor spirituale cu o misterioasă cutie neagră, afirmând că obiectul evaluării în acest caz nu este altceva decât aerul. Abordările menționate au dat naștere unor opinii categorice privind imposibilitatea determinării veridice a valorii produselor intelectuale. Desigur, aceste afirmații se întemeiază pe concepte depășite de realitățile încadrării masive a proprietății intelectuale în circuitul economic comercial.

Doctrina economică clasică și, în primul rând, teoria valorii muncă nu lasă loc activităților de evaluare a bunurilor intelectuale, lipsite de consistență materială. Pe parcursul unei perioade de circa două secole aceasta a ignorat însăși posibilitatea cercetării fenomenelor de ordin imaterial, fapt care a pus în dificultate activitățile de evaluare a acestora. Operând doar cu factorii obiectivi și bunurile materiale, doctrina clasică a subapreciat rolul bunurilor intelectuale în crearea valorii, fapt ce le-a exclus nu numai din obiectul teoriei economice, ci și din circuitul economic formalizat în indicatori economici, bilanțurile contabile, capitalul social etc. Această abordare a condus la excluderea muncii intelectuale din crearea valorii, denaturând tabloul economic al societății. Actualmente ea nu mai corespunde exigențelor epocii cunoașterii, deoarece diminuează semnificativ valoarea reală a bunurilor.

În ciuda tuturor acestor impedimente, necesitățile stringente ale mediului de afaceri au impus aplicarea unor modalități preponderent empirice de evaluare a produselor intelectuale. Concomitent, activitățile practice, realitățile procesului inovațional au generat și continuă să genereze numeroase argumente în favoarea încadrării muncii intelectuale în procesul de creare a valorii și evaluării acestora. Ele pornesc de la faptul că pentru elaborarea OPI se depun anumite eforturi spirituale, materiale și financiare, iar aplicarea lor conduce la satisfacerea anumitor nevoi de ordin productiv sau de consum. Acestea atestă în mod direct faptul că obiectele proprietății intelectuale dispun de o anumită valoare, fapt ce pe deplin corespunde cerințelor societății informaționale și economiei de piață.

În atare condiții, antreprenorii, investitorii, experții financiari și din domeniul transferului tehnologic, înșiși inventatorii, s-au dovedit a fi mult mai dinamici și ingenioși în încercările de evaluare a bunurilor intelectuale. Pe parcursul a mai multor ani, ei au promovat încercări intuitive și simpliste, de evaluare a acestora. Abia în ultimele decenii s-a edificat un sistem de evaluare și contabilizare adecvat, cu elaborarea unor standarde de evaluare și de contabilitate specifice. În această ordine de idei, putem afirma cu certitudine că modalitățile evaluării proprietății intelectuale, în mare măsură, au fost elaborate și aplicate nu datorită, ci în ciuda teoriei clasice a valorii. Totuși, pentru o bună parte din antreprenori, iar uneori și economiști, valoarea produselor intelectuale mai rămâne încă o noțiune învăluită de mister.

Principiile conceptuale ale evaluării proprietății intelectuale sunt o simbioză a îmbinării abordărilor valorii de pe pozițiile doctrinei clasice și celei marginaliste. Această îmbinare nu se limitează doar la factorii obiectivi ai valorii, implicând în crearea valorii utilitatea marginală și apropiindu-se de factorii ce țin de cerere, ultimii fiind reprezentați de relația cerere-utilitate. Reorientarea parțială de la ofertă spre cerere a fost o reflectare indirectă a principiilor economiei de piață, subordonate intereselor finale ale consumatorului. În cadrul elaborării unor modalități noi de evaluare, pe deplin aplicabile și pentru proprietatea intelectuală, Alfred Marshall, considerat precursor al conceptului neoclasic al valorii, către sfârșitul sec. XIX, formulează ideea inadmisibilității separării cererii și ofertei în determinarea valorii. Cererea și oferta, în această ordine de idei, sunt tratate în calitate de manifestări ale comportamentului și intereselor consumatorilor și, respectiv, ale producătorilor.

Principiile teoriei moderne a evaluării, fundamentate pe pozițiile neoclasiche, îmbină abordările valorii în baza costurilor parvenite din cadrul ofertei, cu cele ale utilității, ce plasează valoarea pe noțiunea de *cerere*. Conform opiniei lui A. Marshall, valoarea în egală măsură este determinată atât de *utilitate (cerere)*, cât și de *costuri (ofertă)*. Întru ilustrarea acestei opinii, el compară rolul utilității și al costurilor în determinarea valorii, cu rolul celor două tăișuri ale foarfecii, implicate în mod egal în tăierea stofei.

Viziunile noi asupra factorilor formării valorii, în aparență, diminuează posibilitățile de evaluare a proprietății intelectuale, deoarece parțial o deplasează de la factorii obiectivi la cei subiectivi. Dar, totodată, acest proces transformă valoarea dintr-o categorie statică în una dinamică, fapt extrem de important în cazul

dezvoltării inovaționale. Ar fi un nonsens să se evalueze o invenție sau o marcă doar în baza costurilor elaborării. În primul rând, o asemenea estimare a costurilor eforturilor intelectuale depuse, este extrem de dificilă, deoarece acestea sunt, de regulă, un rezultat al activităților educaționale și de formare profesională anterioară, specifice și de lungă durată. De asemenea, vom menționa că munca intelectuală nu este pasibilă unor estimări cantitative eficiente, iar procesul de creație este incert.

Totodată, conform statisticii mondiale, majoritatea invențiilor rămân nevalorificate și necomercializate, oferta pe segmentul inovațional depășind considerabil cererea. Astfel, dacă s-ar proceda la determinarea valorii de piață a creațiilor intelectuale doar în baza raportului ofertă-cost, valoarea lor ar fi semnificativ de naturată. Totuși, în activitatea de evaluare a OPI, utilizarea costurilor elaborării, protecției și promovării nu poate fi ignorată, urmare a oportunității aplicării principiilor raționale de ordin prudential. Foarte important că în acest caz se obțin valori mai mici, fapt care împiedică umflarea neîntemeiată și abuzivă a activelor prin exagerarea cuantumului valoric al creațiilor intelectuale.

Conform doctrinelor economice moderne, valoarea de piață a mărfurilor, mai cu seamă a celor de proveniență intelectuală, este dominată de raportul cere-utilitate, fiind stabilită în funcție de efectul ce urmează a fi obținut ulterior. În cazul obiectelor de proprietate intelectuală, acesta se asociază cu profiturile suplimentare, ce vor fi create în cadrul utilizării lor.

Abordarea menționată servește drept temelie pentru teoriile moderne ale valorii în cadrul căreia se depun eforturi pentru reprezentarea mai largă a factorilor tehnologici, informaționali, intelectuali etc., în crearea valorii și tratarea acestora în calitate de elemente extrem de importante ale patrimoniului corporativ. O atare implicare activă a cererii în acest proces, în opinia lui P. Bran, „aduce procesul de consum la masa determinării valorii”¹².

Scopurile evaluării proprietății intelectuale rezultă din diversitatea aplicațiilor ei. Acestea provin din activitatea economică curentă de eficientizare a utilizării resurselor intelectuale și se divizează în două categorii: *cauzate de necesitatea raportării financiare și menite să faciliteze încorporarea proprietății intelectuale în circuitul economic*. Printre cele mai importante scopuri ale evaluării proprietății intelectuale vom menționa:

- ❖ comercializarea OPI prin cesiune și licențiere, dar și prin înstrăinarea businessului;
- ❖ integrarea creațiilor intelectuale în circuitul economic în cadrul întreprinderii-titular și gestionarea acestora în baza principiilor economiei de piață;
- ❖ determinarea eficienței proiectelor investiționale în cadrul cărora sunt încorporate OPI;
- ❖ includerea proprietății intelectuale în capitalurile sociale cu stabilirea cotelor patrimoniale echivalente valorii obiectelor respective;
- ❖ evidența contabilă a OPI cu încadrarea valorii lor în bilanțurile contabile;
- ❖ stabilirea cotelor de impozitare a OPI ca elemente patrimoniale;

¹² Bran P. *Economia valorii*, Chișinău: Ed. Știința, 1991, p. 130

- ❖ estimarea prejudiciilor cauzate de utilizarea ilicită a OPI;
- ❖ utilizarea OPI în calitate de gaj în vederea obținerii creditelor bancare;
- ❖ asigurarea OPI sau a patrimoniului în care acestea sunt incluse;
- ❖ fuziunea, divizarea, separarea, lichidarea, falimentarea, reorganizarea întreprinderilor ce dispun de portofolii de OPI;
- ❖ privatizarea întreprinderilor deținătoare de OPI.

În actele normative ce reglementează activitatea de evaluare a proprietății intelectuale o parte din scopurile menționate ale evaluării, situate pe primele poziții, sunt tratate ca evaluări benevole, iar ultimele cinci - obligatorii. Activitatea curentă de valorificare a bunurilor intelectuale implică și alte scopuri ale evaluării lor, mai puțin frecvente în practica de evaluare, cum ar fi transmiterea patrimoniului public ce include rezultate ale activității spirituale în gestiune fiduciară, procedurile de naționalizare, moștenire etc.

Evaluarea proprietății intelectuale operează cu mai multe tipuri de valoare, cele mai cunoscute fiind: valoarea de bilanț; inițială; de piață; investițională; de lichidare; de asigurare; fiscală; de înlocuire; contractuală; valoarea reproducerii obiectului supus evaluării etc. Denumirea lor, de obicei, reflectă destinația, iar uneori și natura. Multiplicitatea scopurilor evaluării și a tipurilor de obiecte ale proprietății intelectuale determină diversitatea tipurilor de valoare. Printre cele mai intensiv utilizate vom menționa valoarea de bilanț și cea de piață.

6.4. Abordările, metodele și standardele evaluării proprietății intelectuale. În literatura de specialitate abordările evaluării sunt definite în calitate de căi generale de evaluare ce se aplică prin utilizarea metodelor concrete. În evaluarea bunurilor intelectuale sunt valabile aceleași abordări ce se folosesc și pentru evaluarea celor corporale, cu unele particularități impuse de caracterul intangibil și originea spirituală.

*Abordarea prin cost (bazată pe active)*¹³ se întemeiază pe principiul substituirii, ce presupune că un activ nu poate valora mai mult decât costurile de înlocuire, de creare a unui bun echivalent. Această abordare nu ia în considerație beneficiile economice care ar putea fi obținute din utilizarea obiectului. Aplicarea ei dă un răspuns cert la întrebarea: cât ar costa la moment elaborarea unui obiect similar celui supus evaluării? Abordarea menționată, de regulă, se aplică doar în unele situații și pentru anumite scopuri: lipsa informațiilor suficiente pentru utilizarea altor abordări; determinarea valorii inițiale etc. Totodată, aplicarea acesteia este extrem de importantă în calitate de abordare auxiliară pentru verificări suplimentare în vederea asigurării veridicității calculelor obținute prin utilizarea altor abordări.

Abordarea prin piață (prin comparația vânzărilor) constă în estimarea valorii obiectului prin compararea cu cea a unor obiecte similare, care în trecutul apropiat au fost vândute pe piața liberă, informația privind vânzările acestora fiind disponibilă. Aplicarea acestei abordări presupune prezența unei baze de date deschise privind prețurile comercializării și principalii parametri ai obiectelor

¹³ În paranteze este redată terminologia utilizată în Standardele Internaționale de Evaluare 2007, Ediția a 8-a, București: Asociația Națională a Evaluatorilor din România, 2007, pp. 206-211.

evaluate. La prima vedere, această abordare pare extrem de simplistă, însă, utilizarea ei prezintă multiple dificultăți, urmare a lipsei unor obiecte similare evaluate, a problemelor selectării parametrilor comparativi adecvați cu determinarea corectă a ponderii fiecărui, insuficienței de transparență în tranzacțiile cu OPI. În aceste condiții, aplicarea abordării în cauză este, practic, imposibilă.

Abordarea prin venit (financiară) pornește de la capacitatea proprietății intelectuale de a genera venituri (profituri) suplimentare și presupune aplicarea principiului anticipării, bazat pe convertirea profiturilor (dividendelor) ulterioare în valoare. Această abordare derivă din așteptările potențialilor cumpărători (investitori) de recuperare a costurilor și obținerea profiturilor. Logica abordării din perspectiva veniturilor constă în asocierea valorii obiectului cu o investiție care urmează să producă venituri. Pornind de la acestea, prin inversarea sarcinii, putem determina valoarea obiectului în cauză. Aplicarea acestei abordări este condiționată de soluționarea a două probleme majore: determinarea formei de venit ce urmează a fi luată drept bază pentru evaluare și aprecierea duratei de viață a activului. Lipsa unei piețe funcționale a proprietății intelectuale în țările în tranziție, dar și insuficiența de transparență tranzacțională, face ca abordarea din punctul de vedere al veniturilor să dețină, în acest spațiu, locul central în activitățile de evaluare.

Aplicarea abordărilor menționate, ce stabilesc doar căile generale ale evaluării se completează cu o totalitate de *metode tehnice*, prevederile teoriei în timp a banilor ce ține de matematica financiară și actualizarea valorii prin aplicarea ratelor medii ale dobânzilor bancare, coeficienților anuali ai inflației etc.

Această divizare a abordărilor și metodelor evaluării proprietății intelectuale nu este susținută de toți specialiștii și nu se aplică în toate țările. Astfel, unii autori identifică abordările cu metodele de evaluare¹⁴, alții tratează abordările ca totalități ale anumitor metode¹⁵. În SUA lipsește o separare a abordărilor și metodelor, care deseori sunt utilizate în același context, inclusiv în evaluarea proprietății intelectuale¹⁶. Conform opiniei majorității autorilor, fiecărei abordări îi corespund anumite metode în care se reflectă și se desfășoară principiile generale ale evaluării, totodată, corelația dintre abordările și metodele de evaluare fiind una complexă și dinamică.

Preferințele în selectarea abordărilor și metodelor evaluării unui obiect concret al proprietății intelectuale sunt diferite, în funcție de scopurile propuse și informațiile de ordin tehnologic și economic disponibile privind elaborarea, valorificarea și promovarea obiectului în cauză. În practica activității de evaluare, în cazul aceluiași obiect, de obicei, se aplică cel puțin două abordări, una dintre care este bazată pe costuri.

Caracterul extrem de costisitor al evaluării OPI, valabilitatea limitată a rezultatelor ei (de regulă – șase luni), impune uneori metode simpliste și rapide de evaluare, ce admit un anumit grad de aproximare, numite în Occident "me-

¹⁴ Idris K. Op. cit., pp.51-52.

¹⁵ Ișfănescu A., Robu V., Anghel I. Evaluarea întreprinderii, București: Tribuna Economică, 2001, pp.183-187.

¹⁶ Cohen J.A. Op. cit., pp.151-153; Smith G., Parr R. Proprietatea intelectuală. Evaluare, exploatare, daune pentru contrafacere, București: Ed. Irecson, 2008, pp.154-161.

tode bazate pe regula degetului mare". De obicei, acestea se aplică în scopuri de comercializare a obiectelor supuse evaluării. Costurile reduse, operativitatea și transparența, aplicarea unui set restrâns de informații le conferă acestora o atractivitate sporită. În cazul efectuării evaluărilor masive ale unor portofolii impunătoare de OPI de către marile corporații, uneori, se aplică modalități generalizatoare de evaluare cu utilizarea bazelor de date automatizate și sistematizarea obiectelor în baza diferitor criterii: destinație, parametri ai productivității, calitate etc. Desigur, acestea dispun de un grad avansat de aproximare, în schimb, sunt destul de operative și mai puțin costisitoare.

În această ordine de idei, o atenție deosebită merită încercările estimării comparative a potențialului tehnologic al diferitelor companii prin evaluări nemonetare ale portofoliului de brevete. Ele se efectuează în baza dimensiunilor portofoliilor respective care sunt determinate nu doar de numărul de brevete, ci și de profunzimea protecției, gradul de extindere asupra mai multor piețe cu aplicarea unui nomenclator destul de larg de indicatori. Printre aceștia: numărul cererilor de brevet, numărul brevetelor obținute în străinătate, indicatorii trimiterilor (citării) la brevetele deținute, informațiile privind valorificarea lor.

Specificul evaluării unor obiecte ale proprietății intelectuale. Diversitatea enormă a OPI, particularitățile creării, valorificării și numeroasele destinații ale diverselor categorii de creații spirituale, dar și ale fiecărui obiect în parte, impune un specific evident în evaluarea lor.

În actualul context, vom menționa doar specificul evaluării operelor artistice, mai ales, a celor de artă plastică, natura estetică a cărora împiedică aplicarea parametrilor concreți, supuși unor măsurări cantitative. Totodată, indicatorii comparativi ai pieței creațiilor de artă plastică nu reprezintă o funcție directă a eventualelor venituri ce pot fi obținute din aplicarea lor. De regulă, evaluarea operelor de artă plastică poate fi efectuată doar de specialiști competenți, cu profunde cunoștințe, gust și intuiție artistică. Întru minimizarea influenței factorului subiectiv, cele mai valoroase dintre aceste opere, se comercializează în cadrul unor licitații publice prestigioase, cum ar fi *Sotheby's* sau *Christie's*.

Standardelor de evaluare le revine un rol important în activitățile de evaluare, care în mod tradițional este reglementată de legislația și standardele ce se referă la evaluarea tuturor bunurilor economice. Standardele de evaluare reprezintă o totalitate generalizată de principii, procedee, cerințe, norme, modalități de estimare a valorii, recunoscute și aprobate la nivel național și internațional. Aplicarea lor asigură unificarea instrumentarului utilizat și atingerea unor performanțe în activitatea de evaluare. De regulă, acestea sunt aprobate, la nivel național, de către asociațiile evaluatorilor sau organele de stat, iar la nivel internațional - de către organismele internaționale ale asociațiilor naționale de profil. În țările dezvoltate funcționează asociații naționale ale evaluatorilor, fiind adoptat cadrul normativ necesar domeniului respectiv, standardele de evaluare și codurile deontologice ale activității de evaluare.

Mondializarea relațiilor economice, a procesului inovațional și investițional limitează aplicabilitatea standardelor naționale de evaluare astfel, încât tot mai des asociațiile naționale ale evaluatorilor se arată dispuse să le utilizeze doar pe

cele internaționale. Totuși, în cazul unor litigii judiciare prioritatea este acordată standardelor naționale adoptate la nivel de stat.

În ultimele decenii s-au constituit Standardele Europene de Evaluare¹⁷ adoptate de către Grupul European al Asociațiilor de Evaluatori (TEGoVA), Standardele Internaționale de Evaluare (IVS)¹⁸ adoptate de Comitetul pentru Standarde Internaționale de Evaluare (IVSC), ce reunește asociațiile naționale ale evaluatorilor din America, Europa, Asia, Australia, și Standardele Americane de Evaluare (US-PAP) aprobate de Comitetul Special pentru elaborarea Standardelor Unice. Cele din urmă sunt valabile pentru țările Americii de Nord (Canada, Mexic, SUA). În evoluțiile de ultimă oră ale standardelor de evaluare reflectate în ultimele ediții ale acestora persistă tendințe evidente de apropiere.

Evaluarea proprietății intelectuale ca domeniu de activitate. Urmare a extinderii rolului proprietății intelectuale și a activităților de aplicare comercială a acesteia, se constituie institutul evaluatorilor independenți și piața respectivă a serviciilor de evaluare, care reprezintă un segment al pieței serviciilor de evaluare a bunurilor în ansamblu. Acesta este unul relativ nou, care în Occident s-a format în anii 80 ai sec. al XX-lea prin separare de la piața serviciilor de consulting în domeniul proprietății intelectuale și cea de evaluare a bunurilor materiale. În condițiile economiei de piață, evaluarea proprietății intelectuale devine un element indispensabil al infrastructurii ei, a activităților inovatoare și investiționale. Formarea acestei piețe este o condiție importantă a bunei funcționări a domeniului în ansamblu. Pe acest segment activează evaluatorii independenți, certificați de către organele abilitate.

În RM evaluarea OPI a devenit o realitate, în anii 2002-2004 fiind adoptată legislația și atestați primii evaluatori. Actualmente, anual se evaluează cca 200-250 de creații intelectuale.

6.5. Evidența contabilă a proprietății intelectuale. În conformitate cu principiile generale ale evidenței contabile, bilanțul îndeplinește, în primul rând, funcția informativ-analitică de elucidare a tabloului economico-financiar real al companiei în vederea gestionării corporative eficiente prin luarea deciziilor manageriale adecvate. În această ordine de idei, sarcinile principale ale evidenței contabile în reflectarea activelor imateriale presupun transpunerea pe conturile respective ale evidenței contabile a valorii activelor respective și a mișcărilor ulterioare cauzate de intrarea, ieșirea și amortizarea acestora.

Principiile și instrumentele evidenței contabile s-au format în epoca economiei industriale în corespundere cu cerințele acesteia și natura materială a activelor implicate în crearea valorii. Astfel, evidența contabilă nu este adaptată la funcționarea și specificul societății informaționale. Prin urmare, oricât de perfecte n-ar fi modalitățile de evidență a activelor materiale, în condițiile actuale, fără reflectarea celor imateriale, tabloul de bord al activității economice nu este veridic, fapt care influențează negativ procesul decizional în cadrul managementului corporativ.

¹⁷ Standardele Europene de Evaluare 2009, București: Asociația Națională a Evaluatorilor din România (ANEVAR), 2009.

¹⁸ Standardele Internaționale de Evaluare 2007, Ediția a 8-a, București: Asociația Națională a Evaluatorilor din România, 2007.

Totodată, vom menționa că însăși evidența activelor imateriale nu contravine conceptului contabilității, ci doar practicii stabilite a acesteia. Astfel, urmare a consumului de resurse materiale și financiare pentru elaborarea, protecția, implementarea produselor intelectuale și obținerii unor beneficii din utilizarea lor, evidența acestora constituie un lucru firesc, ce în deplină măsură corespunde scopurilor majore ale evidenței contabile. Mai mult ca atât, în condițiile în care valoarea factorilor imateriali tinde să depășească valoarea tuturor factorilor tradiționali, neglijarea evidenței acestora, denaturând starea reală a lucrurilor, subminează capacitatea bilanțurilor contabile de a reflecta corect situația economico-financiară. Anume aceste circumstanțe au condus la operarea unor modificări în evidența activelor în vederea încorporării celor imateriale.

În Occident, contabilizarea activelor imateriale demarează pe larg la începutul anilor 90 ai sec. al XX-lea, devenind o practică ordinară ce rezultă din realitățile societății bazate pe cunoaștere. Astfel, activele imateriale devin o componentă extrem de importantă a patrimoniului corporativ. Prin includerea lor în bilanțurile contabile, patrimoniul imaterial se încadrează în circuitul economic, în conformitate cu legitățile generale ale activității economice și evidenței contabile. Acest procedeu reprezintă o capitalizare a produselor intelectuale, transformându-le în elemente integrante ale capitalului funcțional.

Proprietatea intelectuală inclusă în evidența contabilă și patrimoniul corporativ, poate atinge cote extrem de înalte în totalul activelor pe termen lung. Este o situație firească în cazul în care valoarea acestora este veridică. Însă, valoarea lor reală este instabilă și vulnerabilă. Acest fapt impune necesitatea unor măsuri prudențiale și a unor reevaluări periodice.

Deși activele imateriale sunt constituite preponderent din OPI, evidența contabilă include în componența lor costurile tuturor activelor lipsite de consistență materială. Acest tratament este corect din punctul de vedere al principiilor generale ale contabilității și lipsei expresiei materiale ca criteriu definitoriu al activelor imateriale. Astfel, acestea, alături de creațiile intelectuale, mai includ și drepturile asupra bunurilor imobile și mobile arendate, autorizațiile permissive pentru practicarea diferitor activități economice, valorificarea zăcămintelor, apelor, fondului forestier, altor resurse naturale.

În ansamblu, sistemele de evidență contabilă, fiind destul de conservatiste, în reflectarea activelor imateriale dispun de o anumită inerție. Întru depășirea acesteia și unificarea modalităților de evidență impuse de procesul globalizării, Consiliul pentru Standardele Internaționale de Contabilitate a adoptat Standardul Internațional de Contabilitate IAS 38 care stipulează cerințe unice privind aplicarea evidenței activelor imateriale. Actualmente, în majoritatea țărilor în tranziție se întreprind măsuri de armonizare a standardelor naționale de contabilitate cu cerințele stipulate în cele internaționale.

Principii generale ale evidenței contabile a proprietății intelectuale. De regulă, includerea activelor imateriale în evidența contabilă este reglementată de actele normative în domeniul contabilității, fiind condiționată de lipsa consistenței materiale, identificabilitatea acestora, aplicarea lor în activitatea întreprinderii, generarea unor avantaje economice (profituri), termenele îndelungate (un an și

mai mult) de utilizare etc. În activitatea practică sunt supuse evidenței contabile nu doar obiectele PI pentru care se eliberează titluri de protecție, ci și obiectele protejate în calitate de secrete comerciale, rezultatele cercetărilor științifice, elaborările tehnice, programele pentru calculator și bazele de date, operele artistice, *goodwill*-ul etc. Totodată, în evidența contabilă nu se reflectă factorii economici neidentificabili ce nu pot fi înstrăinați de purtătorii lor (capacitățile intelectuale și antreprenoriale ale personalului), rezultatele nefinisate și neperfectate în rapoarte și dări de seamă ale activității de cercetare etc.

Activele imateriale se includ în evidență conform expresiei lor valorice, care nu este neapărat rezultatul unor evaluări costisitoare, efectuate de evaluatorii independenți. Pentru includerea în evidența contabilă, evaluarea nu cere abilități profesionale complexe și se calculează chiar de contabilii întreprinderii prin metoda simplistă a costurilor creării. În cazul achiziționării obiectului, acesta se reflectă în conformitate cu prețul contra căruia a fost procurat. În acest context, se procedează conform principiilor tradiționale ale evidenței ce determină valoarea de bilanț a activelor în conformitate cu costurile creării sau achiziționării.

O piedică serioasă în evidența activelor imateriale ține de riscurile ce rezultă din eventualitatea unor sub-, dar mai ales a unor supraevaluări. Ambele situații denaturează valoare reală a activelor și compromit luarea unor decizii manageriale optime. Ipotețic, supraevaluarea masivă la nivel național a activelor imateriale poate impulsiona factorii declanșării aprofundării unei crize economice. Aceasta poate fi efectul unor tendințe ale managementului de a prezenta rezultatele activității economice într-o lumină cât mai favorabilă. Una din modalitățile relativ accesibile de majorare neîntemeiată a activelor corporative este exagerarea valorii activelor, cuantumul real al căreia este incert, extrem de variabil în timp și se poate deprecia foarte brusc. Aceste însușiri ale valorii proprietății intelectuale, în anumite condiții, o pot transforma într-un balon umflat cu urmări grave.

Evidența contabilă a activelor imateriale este un proces complex ce include diverse procedee de recunoaștere, intrare și ieșire a activelor care au un anumit specific în funcție de modalitățile de intrare a activelor (licențiere, cesiune, contra plată sau cu titlu gratuit, includerea în capitalul social etc.) și cele ale amortizării lor ș.a.

O importantă problemă a evidenței activelor imateriale este amortizarea. Ea se aplică în cazul activelor imateriale cu durate de viață finite și se efectuează, de obicei, cu utilizarea metodei liniare pe parcursul duratei de viață (termenul de protecție) rămas. Printre alte dificultăți ale contabilizării activelor imateriale vom menționa trecerea la pierderi a acestora, deprecierea și indexarea lor, veridicitatea insuficientă a rezultatelor evaluării.

Inventarierea proprietății intelectuale. În afară de evidența contabilă, extrem de importantă este reflectarea proprietății intelectuale în componența patrimoniului corporativ și în rapoartele de activitate. Un instrument eficient, în acest context, este inventarierea activelor imateriale, care în condițiile lipsei de consistență corporală, reprezintă un procedeu defectuos, dar absolut necesar

pentru constatarea prezenței și identificarea veridică a activelor. Ignorarea tradițională a evidenței activelor imateriale a contribuit la adoptarea unei atitudini nihiliste și față de inventarierea lor. Scopul inventarierii OPI constă în crearea (actualizarea) registrului-inventar al întreprinderii, cu verificarea reflectării în evidența contabilă în vederea sporirii eficienței utilizării acestora.

8. OBIECTELE DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ CREATE ÎN CADRUL EXERCITĂRII ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU (OPI DE SERVICIU)

În conformitate cu prevederile legislației în vigoare, obiectele de proprietate intelectuală create de salariat, fie în virtutea îndeplinirii unui contract de muncă ce prevede o misiune de creație care corespunde funcțiilor sale, fie în cadrul efectuării unor studii sau cercetări, care i-au fost încredințate în mod explicit, aparțin unității. În toate aceste situații, autorul beneficiază de o remunerație suplimentară stabilită prin contract. În cazul unui contract de cercetare încheiat între două sau mai multe unități, OPI aparțin unității care a comandat cercetarea, în lipsa unei clauze contrare.

Raporturile ce țin de crearea, protecția juridică, remunerarea autorilor obiectelor de proprietate intelectuală de serviciu și utilizarea obiectelor de proprietate intelectuală create de către salariații din sectorul privat sau public, precum și de către funcționarii publici sau militari, ori finanțate de la bugetul de stat, în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu sau în cadrul exercitării unei sarcini concrete date în scris de angajator se reglementează de Regulamentul privind obiectele de proprietate intelectuală create în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1609 din 31.12.2003, publicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.6-12/76 din 01.01.2004*

Raporturile menționate sunt stipulate într-un contract special sau compartiment al contractului individual de muncă, care va prevedea crearea OPI de serviciu.

Orice condiție a contractului se va aplica în partea ce nu contravine legislației naționale în vigoare.

Drepturile morale (nepatrimoniale) asupra OPI de serviciu aparțin salariatului (salariaților) - autor (coautori) al (ai) OPI de serviciu.

Drepturile patrimoniale asupra OPI de serviciu create de către salariat (salariați) aparțin angajatorului, dacă contractul încheiat între angajator și salariat (salariați) nu prevede altceva.

În cazul în care la crearea OPI de serviciu au participat mai multe persoane cu drept de autor, dreptul asupra acestor obiecte aparține angajatorului, dacă cel puțin unul dintre coautori are încheiat cu angajatorul un contract și dacă acest contract nu prevede altceva.

Crearea OPI de serviciu poate fi inițiată de salariat (salariați), precum și de angajator. Inițierea creării OPI de serviciu se fixează într-un contract întocmit în scris și semnat de ambele părți.

Nerespectarea acestei proceduri nu lezează angajatorul de dreptul asupra OPI. Autorul (coautorii) este (sunt) obligat(ți) să comunice angajatorului despre crearea OPI în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu. Comunicarea privind crearea OPI de serviciu se perfectează în scris, sub formă de raport semnat de autor (coautori) și se prezintă angajatorului în termen de o lună de la data creării obiectelor în cauză. Angajatorul înregistrează raportul la data prezentării, acest fapt aducându-se la cunoștința autorului (coautorilor) în scris.

Raportul va include:

- numele autorului (coautorilor);
- problema, soluția ei și modul în care au fost elaborate OPI de serviciu;
- domeniul de aplicare a OPI de serviciu create;
- utilitatea OPI de serviciu în cadrul întreprinderii, instituției, organizației sau domeniului concret de producție;
- descrierea rezultatului obținut și propuneri concrete vizând realizarea acestui rezultat;
- aprecierea contribuției fiecărui autor (dacă sunt mai mulți autori);
- alte informații.

Angajatorul nu trebuie să divulge OPI de serviciu care i-a fost comunicat de salariat atât timp cât interesele legitime ale salariatului impun acest lucru. Salariatul nu trebuie să divulge OPI de serviciu, atât timp cât acesta nu a obținut acordul angajatorului.

În cazul creării OPI în cadrul unei comenzi, inclusiv de stat, executate în baza unui contract încheiat între beneficiar și angajator, drepturile și obligațiile beneficiarului, angajatorului și autorului (coautorilor) sunt următoarele.

Angajatorul are dreptul:

- să utilizeze în producție OPI create;
- să transmită, cu permisiunea beneficiarului, prin licență terțelor persoane drepturile asupra OPI.

Angajatorul este obligat:

- să informeze beneficiarul despre toate OPI create în procesul executării comenzii;
- să asigure, în modul stabilit, protecția juridică a OPI create, incluzând beneficiarul în calitate de solicitant și titular;
- la indicația beneficiarului, să acorde altor întreprinderi și organizații licențe neexclusive gratuite pentru utilizarea OPI la elaborarea documentației tehnice și la fabricarea produselor, în cazul executării lucrărilor pentru necesitățile beneficiarului, și compensatoare – în alte cazuri;
- să transfere beneficiarului redevența stabilită în contract, provenită din vânzări ale drepturilor de utilizare a OPI terțelor persoane, ce nu ține de executarea lucrărilor pentru necesitățile beneficiarului;
- să reglementeze, în conformitate cu normele legislației naționale, relațiile referitoare la remunerarea autorilor OPI.

Beneficiarul are dreptul:

- să transmită integral, inclusiv prin licență, angajatorului drepturile care îi aparțin asupra OPI, iar în caz de refuz – autorului (coautorilor) sau terțelor persoane;
- să acorde licențe de utilizare a OPI;
- să propună angajatorului acordarea licențelor de utilizare a OPI terțelor persoane, inclusiv peste hotare;
- să primească redevența stabilită în contract, provenită de la acordarea licențelor de utilizare a OPI create în cadrul exercitării comenzii, nelegate de executarea lucrărilor pentru necesitățile beneficiarului, terțelor persoane, inclu-

siv peste hotare, cu condiția achitării de către beneficiar a cheltuielilor pentru obținerea protecției peste hotare.

Beneficiarul este obligat:

- să-și asume cheltuielile angajatorului legate de protecția juridică a OPI create în cadrul executării comenzii, precum și cele legate de remunerarea autorilor pentru crearea și utilizarea acestora.

Autorii au dreptul:

- să primească remunerația de autor, partea de venit din mijloacele reparate angajatorului de către beneficiar pentru comercializarea produselor care conțin OPI create, redevența obținută de la vânzarea licențelor asupra OPI create de ei cu atragerea mijloacelor beneficiarului.

În cazurile în care beneficiarul nu folosește și nici nu planifică folosirea OPI create în cadrul executării comenzii, toate drepturile asupra acestor OPI îi revin angajatorului, dacă contractul încheiat între părți nu prevede altceva.

Dreptul asupra OPI create în procesul executării comenzii aparține beneficiarului.

În cazul finanțării lucrărilor de către doi sau mai mulți beneficiari, dreptul asupra OPI create în procesul executării comenzii aparține beneficiarilor, iar la stabilirea drepturilor și obligațiilor lor față de angajator și față de autorii OPI se va lua în considerație cota finanțării, dacă contractul nu prevede altceva.

În termen de 60 de zile din momentul comunicării despre crearea OPI de serviciu, angajatorul poate să depună la AGEPI, în modul corespunzător, o cerere de înregistrare a OPI de serviciu, să cesioneze dreptul la depunerea cererii de înregistrare a OPI de serviciu oricărei alte persoane sau să dea o dispoziție în scris despre caracterul secret al OPI de serviciu. Angajatorul este obligat în toate cazurile să informeze autorul (coautorii) despre decizia sa.

Dacă angajatorul renunță la drepturile sale după depunerea cererii de înregistrare a OPI de serviciu, el este obligat să comunice despre aceasta în scris autorului (coautorilor) și AGEPI. În acest caz, autorul (coautorii), timp de 3 luni de la data când angajatorul a notificat în scris intenția sa de a renunța la protecție, are (au) dreptul preferențial de a obține titlul de protecție pe numele său (lor).

Dacă angajatorul nu-și va onora obligațiile menționate anterior, dreptul de a obține titlul de protecție asupra OPI de serviciu aparține autorului (coautorilor). În acest caz, angajatorul are dreptul preferențial la o licență neexclusivă pentru exploatarea OPI de serviciu.

Autorul (coautorii) este (sunt) obligat (obligați) să participe la perfectarea și redactarea cererii de înregistrare a OPI de serviciu la AGEPI, să acorde angajatorului, în măsura posibilităților, orice asistență (inclusiv asistență informațională și consultații) în vederea implementării și utilizării în continuare a OPI de serviciu create.

În cazul în care dreptul exclusiv asupra OPI de serviciu aparține angajatorului sau beneficiarului, precum și în cazul în care angajatorul sau beneficiarul deține o licență, autorul (coautorii) beneficiază de dreptul la o remunerație echitabilă.

Cuantumul remunerației, termenul și modul de plată se negociază, ținându-se cont de venitul brut în urma utilizării OPI de serviciu în perioada de valabilitate.

te a titlului de protecție, independent de relațiile de muncă sau relațiile stabilite în baza altui contract între angajator și autor (coautori).

Cuantumul remunerației va constitui cel puțin 15% din venitul brut, fiind calculat și plătit autorului (coautorilor) nu mai târziu de sfârșitul fiecărui an de utilizare.

Autorul (coautorii) beneficiază de dreptul la remunerare și în cazul în care angajatorul sau beneficiarul va cesiona dreptul asupra OPI de serviciu. În acest caz, remunerarea va fi achitată de către noul titular al OPI de serviciu.

Autorul (coautorii), fiind în relații de muncă cu angajatorul, beneficiază de remunerarea cuvenită, independent de salariul achitat de angajator în baza contractului de muncă.

În cazul creării OPI de serviciu de către mai mulți autori, partea ce îi revine fiecărui autor din cuantumul remunerației prevăzute se stabilește de coautori, în funcție de aportul fiecăruia la crearea OPI de serviciu.

În cazul în care OPI de serviciu nu corespund condițiilor de brevetare sau înregistrare, angajatorul poate stabili o remunerație de încurajare.

Dacă OPI de serviciu a fost comercializat înainte de obținerea protecției juridice, autorul (coautorii) este (sunt) remunerați după obținerea titlului de protecție, inclusiv în baza tranzacției anterioare.

Dacă angajatorul sau beneficiarul nu exploatează OPI de serviciu protejat, nu transmite drepturile asupra acestuia altor persoane sau menține OPI de serviciu în regim secret, părțile vor stabili cuantumul remunerației, ținând cont de beneficiul prezumat.

Excepție de la această prevedere poate surveni în cazul în care OPI de serviciu nu se utilizează sau este menținut în regim secret din considerente conjunctural-tactice (comercial-tactice), dacă acțiunile sunt rezonabile și argumentate din punct de vedere economic. În acest caz, prin contract autorului (coautorilor) i(li) se stabilește o compensație echitabilă. Dacă părțile nu au căzut de acord, cuantumul acesteia se stabilește în instanța judecătorească.

Dreptul la titlul de protecție asupra OPI de serviciu, rezultat din cercetarea efectuată în baza derulării unui contract finanțat de la bugetul de stat, aparține în egală măsură persoanei juridice executante și beneficiarului, dacă prin contract nu s-a prevăzut altfel.

În cazul în care persoana juridică executantă a fost reorganizată sau dizolvată, dreptul la titlul de protecție asupra OPI de serviciu poate fi preluat cu titlu gratuit, cu acordul beneficiarului, de către persoana juridică ce preia, integral sau parțial, patrimoniul executantului, în conformitate cu legislația. Documentațiile de interes național sunt transmise la păstrare unei persoane juridice desemnate de către Academia de Științe a Moldovei, rămânând, în continuare, sub controlul acesteia din urmă.

Dreptul la titlul de protecție asupra OPI de serviciu destinate domeniului apărării, ordinii publice sau securității naționale, rezultate din cercetările efectuate de către persoane juridice, utilizând mijloacele bugetului de stat alocate prin programe de stat din sfera științei și inovării, pot fi preluate de autoritățile publice centrale coordonatoare, în baza unor clauze contractuale specifice, cu acordul Academiei de Științe a Moldovei.

În cazul în care OPI de serviciu constituie un secret de stat, dreptul la titlul de protecție asupra OPI de serviciu poate fi preluat de către autoritatea publică cu împuterniciri de dispoziție asupra acestei informații, în baza unor clauze contractuale specifice, fără acordul Academiei de Științe a Moldovei.

După ce instituția executantă a cercetării a primit de la salariatul său comunicarea scrisă referitor la realizarea OPI, instituția are obligația de a informa, imediat, în scris despre aceasta, după caz, beneficiarul sau Academia de Științe a Moldovei, sau Ministerul Apărării ca autoritate publică centrală care coordonează domeniul apărării, Ministerul Afacerilor Interne ca autoritate publică centrală care coordonează domeniul ordinii publice, sau Serviciul de Informații și Securitate ca autoritate publică centrală care coordonează domeniul securității naționale.

Pentru OPI de serviciu create de către funcționarii publici sau militari există următoarele excepții:

a) în locul confirmării interesului angajatorului pentru exercitarea dreptului său asupra OPI de serviciu, acesta poate solicita o participație corespunzătoare la exploatarea OPI de serviciu, în cazul în care acest lucru a fost convenit în prealabil. Nivelul participației poate, de asemenea, să facă obiectul unei înțelegeri anterioare;

b) în interesul public salariatului îi pot fi impuse limitări privind valorificarea OPI de serviciu, în cazul în care astfel de limitări reiese din legislația în vigoare.

Autorul este îndreptățit să solicite un titlu de protecție asupra OPI de serviciu, realizat în cadrul activității sale didactice sau de cercetare, dacă a informat la timp, în scris, despre aceasta angajatorul. Dacă acesta nu a confirmat interesul pentru exercitarea dreptului asupra OPI de serviciu, salariatul nu este ținut de obligațiile asumate față de angajator.

În situația în care autorul, în baza libertății sale didactice și de cercetare, decide să nu își dezvăluie OPI de serviciu, el nu este obligat să informeze angajatorul în acest sens; dacă, ulterior, autorul decide să-și dezvăluie OPI de serviciu, el are obligația să informeze imediat angajatorul asupra OPI de serviciu.

În cazul confirmării interesului angajatorului pentru exercitarea dreptului asupra OPI de serviciu, autorului îi rămâne un drept neexclusiv de utilizare a OPI de serviciu în domeniul său de activitate didactică și de cercetare.

Litigiile apărute în legătură cu crearea și utilizarea OPI de serviciu, remunerarea autorului (coautorilor), precum și orice alte litigii ce țin de OPI create în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu, se soluționează de instanța judecătorească competentă. Persoanele care au divulgat datele despre OPI create în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu, obiecte ce constituie secret comercial sau de stat, poartă răspundere în conformitate cu legislația în vigoare.

În cazul în care angajatorul și autorul (coautorii) nu au convenit asupra cuantumului remunerației autorului (coautorilor) sau asupra prețului licenței, acestea urmează să fie stabilite de instanțele judecătorești, în funcție de aportul fiecărei părți la crearea OPI de serviciu, precum și în funcție de valoarea comercială a OPI de serviciu.

În cazul în care condițiile contractului de muncă sau altui acord încheiat între autor (coautori) și angajator conduc la înrăutățirea situației autorului (coautorilor) în comparație cu normele legislației în vigoare, contractul este considerat nul.

9. PROTECȚIA SECRETULUI COMERCIAL (KNOW-HOW)

Protecția invenției poate fi asigurată prin înregistrarea acesteia la AGEPI. Există o alternativă privind asigurarea protecției fără înregistrare conform prevederilor Legii nr.171-XIII din 6 iulie 1994 cu privire la secretul comercial. Conform acestei legi, informația despre invenție poate fi menținută în secret în calitate de „know-how”. În acest caz, necesită a fi respectate toate condițiile stipulate, și anume ca informațiile ce constituie secret comercial:

a) să aibă valoare reală sau potențială;

b) să nu fie, conform legislației, notorii sau accesibile;

c) să aibă mențiunea ce ar indica la desfășurarea măsurilor necesare pentru păstrarea confidențialității lor prin aplicarea sistemului de clasificare a informațiilor date, elaborarea regulamentelor interne de secretizare, marcarea corespunzătoare a documentelor și altor purtători de informație, organizarea lucrărilor secrete de secretariat;

d) să nu constituie secret de stat și să nu fie protejate de dreptul de autor și de brevetul de invenție;

e) să nu conțină informații despre activitatea negativă a persoanelor fizice și juridice care ar putea atinge interesele statului.

Evident că informația accesibilă publicului nu poate fi atribuită la secretul comercial. Mai mult ca atât, subiecții secretului comercial sunt obligați să elaboreze instrucțiuni, regulamente privind asigurarea păstrării secretului comercial în care se stabilesc:

a) conținutul și volumul informațiilor ce constituie secret comercial;

b) modul de atribuire informațiilor, lucrărilor și articolelor a mențiunii „Secretul întreprinderii” și de scoatere a acestei mențiuni;

c) procedura admiterii lucrătorilor agentului economic, precum și a persoanelor antrenate în activitatea lui, la informațiile ce constituie secret comercial;

d) modul de folosire, evidență, păstrare și marcarea a documentelor și a altor purtători de informație, a articolelor, obiectul cărora constituie secret comercial;

e) organizarea controlului asupra modului de folosire a informațiilor ce constituie secret comercial;

f) procedura de asumare a obligațiilor reciproce de către agenții economici privind păstrarea secretului comercial la încheierea contractelor de desfășurare a unor acțiuni comune;

g) modul de aplicare a măsurilor de influență disciplinară și materială prevăzute de legislație asupra lucrătorilor care au divulgat secretul comercial;

h) punerea răspunderii pentru asigurarea păstrării secretului comercial în seama persoanei cu funcții de răspundere a agentului economic.

De asemenea, este necesar ca pentru persoanele care au acces la informațiile ce constituie secret comercial să fie stabilite anumite obligațiuni, în special, dacă ne referim la agentul economic, salariații acestuia se vor obliga:

a) să păstreze secretul comercial pe care îl vor cunoaște în procesul muncii și să nu-l divulge fără a avea autorizație, eliberată în modul stabilit, cu condiția

că informațiile ce constituie secret comercial nu le-au fost cunoscute mai înainte sau n-au fost primite de ei de la o terță persoană fără obligația de a respecta confidențialitatea lor;

b) să respecte cerințele instrucțiunilor, regulamentelor și dispozițiilor privind asigurarea păstrării secretului comercial;

c) în caz dacă persoane străine încearcă să obțină de la ei informații ce constituie secret comercial, să anunțe imediat despre aceasta persoana cu funcții de răspundere sau subdiviziunea respectivă a agentului economic;

d) să păstreze secretul comercial al agenților economici cu care întrețin relații de afaceri;

e) să nu folosească cunoașterea secretului comercial pentru practicarea vreunei activități care, în calitate de acțiune concurentă, poate să aducă prejudicii agentului economic;

f) în cazul concedierii să transmită toți purtătorii de informații ce constituie secret comercial (manuscrite, maculatoare, documente, desene, benzi magnetice, fișe perforate, benzi perforate, discuri, dischete, pelicule cinematografice și fotografice, modele, materiale etc.), pe care i-au avut la dispoziție, persoanei cu funcții de răspundere respective sau subdiviziunii respective a agentului economic. Obligațiile date se asumă în scris la încheierea contractului de muncă sau altui contract fie în procesul executării lui.

Pentru asigurarea apărării secretului comercial la agenții economici mari pot fi create subdiviziuni speciale cu regim secret, funcțiile și împuternicirile cărora sunt reflectate în instrucțiuni, regulamente, dispoziții respective.

Organele de stat de control și de ocrotire a ordinii de drept, în conformitate cu împuternicirile date lor de legislația privind controlul și supravegherea, au dreptul, în limitele competenței lor, să ia cunoștință, în baza unei cereri scrise, de informațiile ce constituie secret comercial, inclusiv de informațiile instituțiilor financiare, și să întocmească actele respective de ridicare a documentelor care atestă încălcarea legislației. Persoanele cu funcții de răspundere ale acestor organe poartă răspunderea prevăzută de legislație pentru divulgarea informațiilor ce constituie secretul comercial.

Alte organe și organizații, inclusiv mijloacele de informare în masă, nu au dreptul să ceară de la agenții economici informații ce constituie secret comercial.

Atât persoanele fizice și juridice, cât și persoanele cu funcții de răspundere ale organelor de stat de control și supraveghere, care au acces la secretul comercial, sunt obligate să respecte cu strictețe cerințele privind nedivulgarea lui, să împiedice scurgerea informației către terți, achiziționarea sau folosirea de către aceștia a informației fără consimțământul proprietarului și într-un mod contrar practicii comerciale loiale (rezilierea contractului, abuzul de încredere și incitarea la delict, achiziționarea de informații nedivulgabile de către terții care știau că o atare achiziție implică practici comerciale neloiale sau în privința cărora au fost prezentate probe de astfel de practici ori de o gravă neglijență sau ignoranță), sub rezerva ca aceste informații:

a) să fie secrete, în sensul că, în totalitatea lor ori în configurația sau asam-

blarea exactă a elementelor lor, ele în general nu sunt cunoscute sau nu sunt accesibile persoanelor din mediul care în practica obișnuită recurg la genul de informații în cauză;

b) să aibă o valoare comercială pentru că sunt secrete;

c) să facă obiectul unor dispoziții rezonabile de păstrare a secretului lor din partea persoanei care le controlează în mod licit.

Menținerea invenției în calitate de know-how este vulnerabilă din motivul că orice persoană poate dezvălui esența examinând produsul realizat ca invenție sau obținut în baza utilizării invenției. Totuși, riscul că esența invenției poate fi dezvăluită prin intermediul produsului nu este atât de mare, ca exemplu este cazul cu băutura „Coca-Cola”, secretul de producere al căreia până la moment rămâne a fi o taină comercială. La acest capitol, este necesar de concretizat faptul că prin divulgarea secretului comercial se înțeleg acțiunile premeditate sau nepremeditate ale persoanelor care dispun de informații ce constituie secret comercial, ce au condus la dezvăluirea prematură, folosirea și răspândirea necontrolată a acestora cu condiția că informațiile ce constituie secret comercial nu le-au fost cunoscute din alte surse sau au fost primite fără obligația de a respecta confidențialitatea lor.

10. TRANSMITEREA DREPTURILOR DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ

În conformitate cu prevederile legislației în vigoare, cererea de înregistrare a unui obiect de proprietate intelectuală, precum și titlul de protecție pot fi transmise sau pot constitui obiectul unor drepturi reale.

Transmiterea se poate face prin cesiune sau prin licență, exclusivă sau ne-exclusivă, ori prin succesiune legală sau testamentară.

Contractul de cesiune este actul juridic bilateral prin care o parte – numit **cedent** – transmite celeilalte părți – numit **cesionar** – dreptul său asupra OPI, în schimbul unei plăți. Întrucât în legislație nu există o reglementare specială a acestui contract, doctrina l-a considerat ca o formă a contractului de vânzare, supunându-l regulilor acestuia.

Ca orice act juridic, contractul de cesiune trebuie să întrunească condițiile de validitate, respectiv:

- capacitatea de a contracta;
- consimțământul părților;
- obiectul licit și determinat;
- cauza licită și morală;
- forma.

a) Referitor la *capacitatea de a contracta*, deoarece dreptul de proprietate asupra OPI se transferă în patrimoniul cesionarului, părțile trebuie să aibă capacitatea deplină de exercițiu care se dobândește la majorat. În consecință, minorii care sunt titularii unui OPI nu pot proceda la încheierea contractului de cesionare decât prin intermediul reprezentanților lor legali (părinți, tutori, curatori). Lipsa de capacitate este sancționată cu nulitate absolută a contractului.

b) *Consimțământul părților* reprezintă manifestarea de voință făcută în scopul încheierii contractului de cesiune. Această manifestare trebuie să fie clară, precisă și neviciată. Prin vicii ale consimțământului se înțeleg acele situații în care este alterată manifestarea de voință, care, dacă nu ar fi existat, persoana nu și-ar fi dat acordul la încheierea contractului. Este vorba de **eroare**, care înseamnă falsă reprezentare a realității la momentul încheierii contractului (cu privire la calitățile celeilalte persoane ori obiectul contractului), de **dol**, care înseamnă o eroare provocată de cealaltă parte prin mijloace viclene, și de **violență**, care înseamnă amenințarea unei părți contractante cu un rău fizic sau psihic îndreptat asupra sa, a bunurilor sale ori a altor persoane apropiate. În cazul existenței vreunui viciu de consimțământ, partea contractantă a cărui consimțământ a fost viciat va putea solicita anularea contractului de cesiune.

c) *Obiectul contractului de cesiune trebuie să îndeplinească următoarele condiții:*

- **să existe**, adică să fie vorba de un OPI recunoscut de lege;
- **să fie determinat**, în sensul că părțile vor trebuie să indice precis ce anume se cesionează și acel obiect să poată fi determinat în viitor, pe baza unor criterii precizate în contract;

– **să fie licit**, în sensul că obiectul contractului trebuie să se afle în circuitul civil și nu este contrar dispozițiilor imperative ale legislației.

d) *Cauza licită și morală* reprezintă scopurile urmărite de părțile contractante la momentul încheierii contractului, respectiv, un scop mediat ce constă în încheierea acelui act și un scop mediat ce constă în satisfacerea trebuințelor, aparținând părților. Cauza se subînțelege în contractul încheiat, deci nu trebuie specificată expres, însă ea trebuie să fie **licită și morală**, în caz contrar intervenind sancțiunea nulității absolute a contractului.

e) *Forma contractului* semnifică modalitatea în care trebuie făcută manifestarea de voință a părților contractante. În general, în materia contractelor guvernează principiul consensualismului, potrivit căruia simpla manifestare de voință verbală este suficientă pentru existența valabilă a contractului. Ca excepție de la acest principiu, legea obligă părțile contractante ca în anumite cazuri să încheie contractul în formă scrisă fie pentru validitatea acestuia (ex. contractul de donație), fie pentru a putea fi probat contractul în eventualitatea unui litigiu (ex. contractul de vânzare-cumpărare), fie pentru ca terțele persoane să-l poată cunoaște și astfel să fie opozabil). În cazul contractului de cesiune, simpla manifestare de voință a părților contractante este suficientă pentru ca acest contract să fie valabil încheiat între părți, însă fără a produce efecte față de terțe persoane. Pentru claritatea clauzelor și evitarea diferendelor este de dorit încheierea în scris a contractului de cesiune.

Cesiunea, din punct de vedere al întinderii, poate fi:

– **totală** – atunci când cedentul transmite OPI cesionarului în întregime. Nu pot fi cesionate drepturile personale – nepatrimoniale, intim legate de personalitatea autorului;

– **parțială** – atunci când cedentul nu transmite brevetul în întregime, păstrându-și o serie de drepturi, ceea ce conduce la un regim de coproprietate asupra OPI.

Cesiunea parțială se poate referi la:

- drepturile transmise (producere, vânzare, folosire);
- modalitățile (variantele) de realizare a OPI;
- teritoriul pentru care se cedează OPI;
- durata.

Cesiunea poate fi cu titlu oneros, situație în care cesionarul este obligat să achite o plată către cedent, sau cu titlu gratuit, situație în care cesionarul nu datorează nimic cedentului.

Contractul de cesiune generează obligații în sarcina părților contractante. Cedentul are următoarele obligații:

- obligația de predare sau remitere a obiectului contractului;
- obligația de garanție.

a) Referitor la obligația de predare sau remitere a obiectului contractului de cesiune, ea se materializează prin predarea OPI, împreună cu descrierea acestuia, desenele explicative ce definesc obiectul.

b) Obligația de garanție constă în răspunderea cedentului față de cesionar împotriva viciilor ascunse ale obiectului contractului, precum și împotriva evic-

țiunii. Garanția pentru viciile lucrului se referă la viciile ascunse pe care cesionarul nu putea să le cunoască la data încheierii contractului. Viciile ascunse ale OPI sunt cele care privesc obiectul, descrierea, desenele sau alte caracteristici și fac imposibilă ori diminuează exploatarea normală sau realizarea obiectului. Asemenea vicii ascunse pot conduce la imposibilitatea de obținere a produsului sau obținerea unui produs cu alte caracteristici decât cele prezentate în descrierea obiectului, sau crearea unor stări de pericol (incendiu, toxicitate, explozie etc.).

În cazul existenței unor vicii ascunse, cesionarul are posibilitatea să ceară anularea contractului, cu restituirea prestațiilor părților, ori diminuarea plății pentru a fi concordantă cu valoarea OPI. Dacă probează că cedentul a cunoscut viciile ascunse ale obiectului, deci este de rea-credință, cesionarul va putea pretinde despăgubiri pentru prejudiciile aduse.

Cesionarul are următoarele obligații:

– de a plăți prețul cesiunii în quantumul la data și locul stipulate prin contract;

– alte obligații prevăzute în contractul de cesiune.

Prețul cesiunii poate fi stabilit într-o sumă globală sau sub forma unor cote-părți din beneficiu sau din producția realizată, situație în care cesionarul are obligația de a exploata OPI la nivelul convenit în contract, a nu renunța la obiect ori a nu determina decăderea sa din drepturi prin neplata taxelor prevăzute.

Contractul de licență este o convenție bilaterală prin care o parte contractantă – numită **licențiator** – transmite celeilalte părți contractante – numită **licențiat** – folosința dreptului de exploatare a OPI în schimbul unei plăți, numită **redevență**.

În general, o asemenea convenție se încheie în situația când licențiatul dorește să achiziționeze o tehnologie nouă pe care nu o poate crea, întrucât l-ar costa mai scump, iar licențiatorul este de acord cu atribuirea licenței, din variate motive (lipsa de interes propriu, lipsa de capital, tehnică ori personal pentru exploatarea OPI, rezultatele mai bune pe care le-ar putea obține licențiatul, pentru a evita dispute sau o licență obligatorie, mijloc de cooperare, de creștere a vânzărilor, de pătrundere pe piață etc.).

Din definiția dată rezultă că acest contract este consensual, nefiind supus formei scrise decât pentru a fi cunoscut de terțele persoane. În acordarea licențelor, licențiatorul ține seama de calitățile întreprinderii licențiatului care va utiliza obiectul licenței, aspect care în drept conferă contractului un caracter intuitiv personal și este important mai ales cu privire la imposibilitatea licențiatului de a transmite altor persoane folosirea licenței, fără acordul licențiatorului. Contractul de licență trebuie să îndeplinească condițiile de validitate ale contractelor.

Tipuri de licențe:

a) După întinderea drepturilor transmise:

– **licențe totale** – permit licențiatului să exploateze OPI fără limite;

– **licențe parțiale** – permit exploatarea OPI în condiții convenite restrictive, privitor la:

- modul de exploatare (folosire sau fabricare, sau vânzare etc.);

- aplicațiile OPI (unele aplicații ori unele variante de realizare, volumul producției sau comercializării);
- zona de exploatare (un anumit teritoriu, o piață);
- durata exploatarei.
- b) După persoana care acordă licența:
 - **licențe directe** – sunt acordate de titular;
 - **sublicențe** – sunt acordate de licențiat, dacă în contractul de licență nu i s-au interzis sublicențele.
- c) După drepturile licențiate:
 - **licențe simple** – licențiatorul își rezervă posibilitatea de a acorda licențe și altor persoane;
 - **licențe exclusive** – licențiatorul se obligă a nu acorda licențe și altor persoane.
- d) După voința licențiatorului:
 - **licențe voluntare** – sunt acordate de licențiator;
 - **licențe nevoluntare** – sunt acordate în condițiile legii, fără a se ține seama de voința licențiatorului.
- e) După contraprestația prevăzută:
 - **licențe cu titlu oneros** – prevăd acordarea unei plăți licențiatorului;
 - **licențe cu titlu gratuit**.

Conținutul contractului de licență

Pentru a putea fi valabil, contractul de licență trebuie să conțină o serie de clauze obligatorii la care se pot adăuga clauze facultative. Clauzele obligatorii sunt următoarele:

- a) identificarea părților contractante (nume, prenume, domiciliu, alte date de stare civilă pentru persoanele fizice, iar pentru persoanele juridice-denumire, sediu, cont, naționalitate etc.). Identificarea este necesară pentru a stabili dacă părțile contractante au capacitatea de a contracta;
- b) obiectul contractului (care anume drepturi se transmit licențiatorului și în ce condiții, precum și plata convenită licențiatorului);
- c) teritoriul pentru care se acordă licență, adică spațiul geografic în care licențiatul are dreptul să comercializeze produsele sub licență;
- d) sublicențele pe care le poate sau care îi sunt interzise licențiatorului să le acorde terțelor persoane și în ce condiții;
- e) durata de timp pentru care s-a acordat licența;
- f) obligațiile părților contractante.

Licențiatorul are ca obligații principale:

- să transmită licențiatorului dreptul de a exploata OPI, aceasta realizându-se prin predarea documentelor cu referire la OPI. Dacă părțile au convenit prin contract, licențiatorul va trebui să predea beneficiarului know-how-ul necesar pentru exploatarea OPI, predarea unor capacități tehnologice necesare exploatarei, acordarea de asistență tehnică, școlarizarea salariaților licențiatorului etc.;

- să mențină OPI în vigoare pentru a putea servi la folosirea dreptului de exploatare de către licențiat. Aceasta se realizează prin plata taxelor pentru

menținerea în vigoare a OPI și prin conduita licențiatorului de a nu compromite validitatea OPI, inclusiv de a nu renunța la OPI fără acordul licențiatului;

– să-l garanteze pe licențiat. Garanția la contractul de licență, ca și la contractul de cesiune, privește două aspecte: garanția privind viciile și garanția contra evicțiunii.

Obligațiile licențiatului:

– să plătească prețul licenței (redevențe) în condițiile stipulate în contractul de licență. Prețul licenței poate fi stabilit în funcție de cifra de afaceri realizată de licențiat prin exploatarea OPI sau de prețul produselor fabricate sub licență. Se poate prevedea și o plată minimă. Pentru ca această obligație să fie îndeplinită în mod corect, părțile contractante vor trebuie să prevadă în contract clauze de evidență separată a produselor sub licență, obligație ce revine licențiatului și este controlată de licențiator sau de un arbitru;

– să exploateze OPI. Exploatarea trebuie să fie personală, serioasă, efectivă și leală, adică conformă condițiilor stipulate prin contractul de licență. În licențele exclusive, licențiatul mai are obligația de a exploata OPI la un nivel care să împiedice supunerea OPI regimului de licență nevoluntară pentru exploatare insuficientă. La expirarea termenului pentru care a fost acordată licența, licențiatul este obligat să înceteze orice exploatare a OPI;

– să marcheze produsele fabricate sub licență. Această obligație se aduce la îndeplinire prin însemnare vizibilă și clară a mențiunii „Fabricat sub licența firmei...” și a numărului de ordine.

Clauzele *facultative* se pot referi la următoarele aspecte:

– perfecționarea obiectului licenței. În situația în care licențiatorul, pe durata contractului de licență, aduce perfecționări OPI, este necesar a se stabili în ce condiții le poate exploata licențiatul. Dacă nu s-a înscris o asemenea clauză, licențiatul nu poate pretinde de a fi informat și de a folosi perfecționările aduse;

– păstrarea secretului, adică informațiile trebuie să circule între părțile contractante în regim de confidențialitate. Necesitatea păstrării secretului este deosebită în cazul contractelor de licență a know-how-ului în care informațiile nu sunt protejate în mod special, iar divulgarea ar duce la dispariția obiectului licenței;

– clauza de răspundere a părții care a încălcat prevederile contractului în care se precizează anticipat despăgubirile ce trebuie plătite de partea în culpă;

– clauze de modificare și încetare a contractului;

– legea aplicabilă contractului;

– soluționarea litigiilor apărute între părțile contractante.

În cazul în care există mai mulți licențiați pentru un OPI, licențele acordate pot fi numai neexclusive sau exclusive limitate. Contractul de licență poate conține clauze referitoare la plata redevențelor de către licențiat.

Nu se admite, conform legii, includerea în contractul de licență a practicilor sau a condițiilor care pot constitui o folosință abuzivă a drepturilor de proprietate intelectuală, având un efect prejudiciabil asupra concurenței pe piața respectivă, cum ar fi clauza transmiterii obligatorii de către licențiat a informației tehnice

ce licențiarului (licențiatorului), condiții care să împiedice contestarea validității sau includerea unui pachet obligatoriu de condiții ale licențierii.

Transmiterea prin cesiune sau prin licență se va executa în scris și va fi semnată de către părțile la contract, cu excepția cazului când transmiterea rezultă dintr-o hotărâre judecătorească; în caz contrar, transmiterea nu este înscrisă la AGEPI.

Sucesiunea

Acest mod de transmitere a drepturilor survine în cazul decesului persoanei fizice sau reorganizării persoanei juridice titulare a dreptului de proprietate intelectuală și se face în condițiile dreptului comun. Astfel, succesiunea în cazul persoanelor fizice poate fi testamentară – atunci când există un testament prin care se indică persoanele ce vor beneficia de bunurile testatorului, și mai poate fi o succesiune legală – atunci când nu există un testament, iar moștenirea revine succesorilor legali ai defunctului, potrivit dreptului civil.

În cazul persoanelor juridice, prin actele de reorganizare (comasare, absorbție, divizare totală sau parțială) sau de dizolvare trebuie să se prevadă modul de transmitere a patrimoniului, inclusiv a drepturilor de proprietate intelectuală.

11. ASIGURAREA RESPECTĂRII DREPTURILOR DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ

Legislația în vigoare prevede că orice persoană fizică sau juridică, alte entități interesate care au pretenții față de utilizarea unui OPI înregistrat ori solicitat spre înregistrare sunt în drept să inițieze acțiune în instanța judecătorească pentru a-și apăra drepturile și interesele legitime.

Sunt în drept să inițieze acțiune privind încălcarea unui drept exclusiv ori a unui interes legitim care decurge din dreptul exclusiv următoarele persoane:

- a) solicitantul sau titularul;
- b) orice altă persoană autorizată să utilizeze OPI, în special licențiații;
- c) alte persoane fizice sau juridice care sunt în drept să reprezinte titularul de drepturi.

Asigurarea drepturilor de proprietate intelectuală reprezintă un proces complex cu multe dificultăți și este în permanență în atenția societății. Aceste dificultăți sunt generate, în special, din cauza implicării, în soluționarea unei probleme a competențelor, a mai multor organe, de ex., organele vamale, poliția, procuratura, instanțele judecătorești etc.

Dacă nu luăm în calcul cele menționate, putem afirma că în Republica Moldova există un sistem eficient de asigurare a drepturilor de proprietate intelectuală, fiind disponibil atât cadrul normativ, cât și competențele instituționale menite să asigure aplicarea corectă a normelor de drept. În funcție de situație, adică la care etapă a apărut conflictul, acesta poate fi soluționat, în primul rând, prin intermediul Comisiei de Contestații a AGEPI, care este un organ administrativ de ultimă instanță, subordonat Directorului General al instituției.

O altă posibilitate de soluționare a conflictului poate fi realizată prin intermediul Arbitrajului specializat în domeniul proprietății industriale, creat pe lângă AGEPI.

Una din modalitățile efective în asigurarea drepturilor de proprietate intelectuală este posibilitatea asigurării acestor drepturi la frontieră.

Ultima și cea mai solicitată modalitate de soluționare a conflictelor, rămâne cea realizată în instanța de judecată.

Comisia de Contestații

Regulamentul Comisiei de Contestații a AGEPI a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.257 din 2 aprilie 2009.

De competența Comisiei de Contestații este soluționarea contestațiilor depuse împotriva deciziilor de înregistrare sau de respingere a înregistrării obiectelor de proprietate intelectuală, hotărârilor emise în cadrul procedurii de examinare a cererilor și de acordare a titlurilor de protecție pentru obiectele de proprietate intelectuală, precum și a celor emise în perioada de valabilitate a titlurilor de protecție.

Contestațiile depuse în Comisia de Contestații sunt examinate după emiterea deciziilor/hotărârilor, ca rezultat al definitivării procedurii de înregistrare.

Comisia de Contestații este formată din președinte, vicepreședinte, membri și secretar – specialiști în domeniul proprietății intelectuale din cadrul AGEPI. Președintele, vicepreședintele și secretarul Comisiei de Contestație, precum și lista persoanelor care pot participa în calitate de membru în Comisia de Contestații se aprobă prin ordinul Directorului General al AGEPI.

Cererea de examinare a contestațiilor se depune la Comisie personal sau prin intermediul unui reprezentant/mandatar autorizat.

Persoanele fizice sau juridice străine, cu domiciliul sau sediul permanent în străinătate, depun cererea și acționează în fața Comisiei de Contestații numai prin intermediul unui mandatar autorizat.

Cererea trebuie să se refere la un singur obiect de proprietate intelectuală.

Cererea se depune pe un formular-tip, întocmit și aprobat de AGEPI.

La cerere se anexează:

- a) contestația propriu-zisă;
- b) procura, în cazul în care cererea de examinare a contestației se depune prin reprezentant/mandatar autorizat;
- c) dovada de plată a taxei stabilite;
- d) alte documente, după caz.

Comisa de Contestații examinează cererile în termen de 3 luni de la data depunerii lor.

Din motive întemeiate, la cererea unei părți sau din oficiu, ședința Comisiei de Contestații poate fi amânată pe un termen care nu va depăși termenul stabilit pentru examinarea contestației.

Comisia de Contestații este în drept să înceteze procedura de examinare a cererii, dacă una dintre părțile aflate în litigiu recunoaște documentar justiția și legalitatea poziției părții opuse, adoptând încheierea de încetare a procedurii privind cererea în cauză.

În urma examinării cererii, Comisia de Contestații adoptă una din următoarele hotărâri:

- a) de menținere în vigoare a hotărârii sau a deciziei contestate;
- b) de anulare totală sau parțială a hotărârii sau a deciziei contestate;
- c) de remitere a dosarului spre reexaminare subdiviziunii respective a AGEPI, a cărei hotărâre sau decizie a fost contestată.

Hotărârea Comisiei de Contestații se adoptă cu majoritatea de voturi din numărul total al membrilor Comisiei de Contestații.

În cazul în care membrul Comisiei de Contestații nu este de acord cu hotărârea majorității, acesta semnează dispozitivul hotărârii, dar este în drept să expună în scris opinia separată, care se anexează la dosar.

Hotărârea Comisiei de Contestații intră în vigoare la data adoptării, și poate fi atacată de către părți în instanțele judecătorești.

Pentru situațiile nereglementate de prevederile Regulamentului Comisiei sunt aplicate normele Codului de procedură civilă al Republicii Moldova și ale altor acte normative.

Arbitrajul specializat

Regulamentul Arbitrajului specializat în domeniul proprietății industriale pe lângă AGEPI a fost aprobat prin ordinul Directorului General al AGEPI nr.92 din 18 iulie 2003.

Arbitrajul specializat reprezintă un organ judiciar permanent pentru soluționarea litigiilor din domeniul proprietății industriale, în special cele care decurg din relații contractuale, precum și din alte relații de drept civil la desfășurarea activității legate de proprietatea industrială.

Arbitrajul admite spre examinare litigiile deja apărute sau care pot apărea, cu condiția existenței acordului (clauzei despre arbitraj) în scris dintre părți privind transmiterea acestora spre soluționare.

În lipsa unor prevederi contradictorii, Arbitrajul examinează litigiile apărute în relațiile legate de proprietatea industrială, și anume cele privind:

- 1) calitatea de autor;
- 2) raporturile dintre coautori;
- 3) prioritatea;
- 4) raporturile dintre autorul obiectului de proprietate industrială de serviciu și patron în vederea:

- a) *modului de remunerare;*
- b) *dreptului de depunere a cererii;*
- c) *prețului licenței;*
- d) *divulgărilor care au cauzat pagube materiale;*
- e) *cuantumului onorariului;*

- 5) eliberarea titlului de protecție;
- 6) acordarea și folosirea drepturilor conferite prin titlurile de protecție;
- 7) încălcarea dreptului exclusiv al deținătorului titlului de protecție;
- 8) protecția provizorie;
- 9) dreptul folosirii anterioare;
- 10) raporturile dintre licențiator și licențiat în vederea:

- a) *modului de remunerare;*
- b) *dreptului de depunere a cererii;*
- c) *prețului licenței;*
- d) *divulgărilor care au cauzat pagube materiale;*
- e) *cuantumului onorariului;*

- 11) cuantumul și modul de achitare a remunerației pentru licența obligatorie;
- 12) stabilirea deținătorului titlului de protecție;
- 13) alte litigii ce nu sunt legate de activitatea organelor de stat.

Convenția de arbitraj presupune un acord al părților privind transmiterea în Arbitraj în tot sau în parte a litigiilor, apărute sau care pot apărea în legătură cu un litigiu sau cu alte motive concrete, indiferent dacă acestea poartă un caracter contractual sau nu.

Convenția de arbitraj poate fi încheiată în formă de clauză despre arbitraj sau de înțelegere aparte. Clauza despre arbitraj are putere juridică independent de validitatea acordului a cărui parte componentă este.

Soluționarea litigiilor prin intermediul unui Arbitraj are avantajele sale, în special prin faptul că oferă părților posibilitatea alegerii arbitrilor. Arbitru este persoana care posedă cunoștințele de specialitate necesare în domeniul soluționării litigiilor ce țin de domeniul proprietății intelectuale. Lista arbitrilor se aprobă prin ordinul Directorului General al AGEPI pe termen de 4 ani. Un alt avantaj ar fi acela că ședințele Arbitrajului sunt închise, acest lucru fiind foarte important pentru asigurarea confidențialității informațiilor, și nu în ultimul rând, termenul de soluționare a conflictului, unde Arbitrajul ia măsuri pentru ca procedura să fie finalizată într-un termen care să nu depășească 6 luni din ziua instituirii completului de judecată sau din ziua alegerii ori numirii arbitrului individual.

Interesele părților în Arbitraj pot fi reprezentate de persoane pe care le aleg sau de persoane de al căror ajutor pot să se folosească. Numele și adresa lor trebuie să fie anunțate în scris celeilaltei părți, unde să fie specificată numirea în scopul reprezentării sau al ajutorului.

Acțiunea în Arbitraj este inițiată prin depunerea unei cereri.

Cererea trebuie să conțină:

- a) denumirile părților;
- b) cerințele reclamantului;
- c) justificarea competenței Arbitrajului care decurge dintr-o înțelegere obligatorie între părți;
- d) expunerea circumstanțelor reale și de drept pe care reclamantul își întemeiază cerințele sale, cu indicarea dovezilor care confirmă aceste circumstanțe;
- e) valoarea acțiunii;
- f) adresele părților;
- g) numele și prenumele arbitrului ales de reclamant sau solicitarea ca arbitrul să fie numit de președintele Arbitrajului; reclamantul poate alege, de asemenea, un arbitru de rezervă.

Cererea de chemare în Arbitraj trebuie să conțină confirmarea faptului că reclamantul a trimis înștiințarea despre arbitraj reclamatului.

Dacă părțile n-au determinat din timp numărul arbitrilor (adică 1 sau 3) și dacă timp de 30 de zile după ce reclamatul a primit înștiințarea despre chemarea în Arbitraj părțile nu s-au înțeles că va fi numai un arbitru și nu vor anunța despre aceasta secretarul Arbitrajului, atunci se numesc 3 arbitri.

În lista arbitrilor-candidați trebuie să figureze cel puțin 5 persoane. Părțile pot cere președintelui Arbitrajului să numească în calitate de arbitru individual o persoană care nu figurează în lista arbitrilor-candidați. În cazul dat arbitrul solicitat prezintă în scris acordul privind soluționarea litigiului concret.

Dacă părțile au convenit ca completul de judecată să fie compus din 3 arbitri, ele pot:

- alege câte un arbitru;
- cere președintelui Arbitrajului să numească 2 arbitri.

Arbitrii aleși de părți sau numiți de președintele Arbitrajului aleg din lista generală a arbitrilor președintele completului de judecată.

La orice stadiu de examinare a litigiului părțile pot încheia o convenție de împăcare, în baza căreia completul de judecată clasează procesul, fixând aceste circumstanțe în hotărâre.

Procedura de arbitraj se încheie cu adoptarea hotărârii ori concluziei.

Revizuirea hotărârii judecătii arbitrale este efectuată de instanța de judecată, conform competențelor, în baza unei cereri a părții interesate, care poate fi depusă în decursul a 3 luni de la data primirii hotărârii. Instanța de judecată, conform competențelor, poate anula hotărârea judecătii arbitrale, dacă:

- a) litigiul nu e de competența Arbitrajului;
- b) una din părți nu a fost înștiințată despre ședința Arbitrajului;
- c) hotărârea a fost adoptată în probleme care depășesc cadrul cerințelor puse și care contravin clauzei despre arbitraj (acordului);
- d) completul de judecată sau procedura examinării contravin acordului legal al părților sau legislației în vigoare.

Hotărârea judecătii arbitrale se execută benevol în modul și în termenele stabilite în ea. În cazul în care o parte refuză să execute hotărârea, partea interesată are dreptul să depună, în decursul a 3 luni de la data primirii hotărârii judecătii arbitrale, o cerere în instanța de judecată, conform competențelor.

Noțiunea „cheltuielile de arbitraj” include: „taxa de arbitraj” - taxa fixată pentru fiecare dosar în examinare pentru acoperirea cheltuielilor generale legate de activitatea Arbitrajului (onorariile arbitrilor, remunerarea colaboratorilor juridici și tehnici, cheltuieli pentru deservirea tehnică etc.).

Taxa de arbitraj o achită partea împotriva căreia a fost emisă hotărârea. Dacă cerințele acțiunii au fost satisfăcute parțial, atunci taxa de arbitraj o achită reclamantul proporțional mărimii cerințelor satisfăcute ale acțiunii, iar reclamantul – proporțional acelei părți a cerințelor acțiunii, care i-a fost refuzată. Părțile se pot înțelege și altfel decât se prevede în prezentul articol referitor la repartizarea taxei de arbitraj.

Asigurarea drepturilor la frontieră

Un pas important în asigurarea drepturilor a fost făcut în urma aderării Republicii Moldova la Organizația Mondială a Comerțului. Conform condițiilor de aderare, a fost elaborat Capitolul al XII-lea al Codului vamal „Aplicarea de măsuri la frontieră în vederea protecției drepturilor de proprietate intelectuală”.

Importanța acestui pas se explică prin faptul că titularul de drepturi, doar printr-o cerere, poate bloca importul și exportul produselor care conțin, fără conștientămintă, să fie obiecte de proprietate intelectuală înregistrate.

Serviciul Vamal al Republicii Moldova este autoritatea mandatată să asigure respectarea drepturilor de proprietate intelectuală la frontieră, în această ordine de idei, autoritatea vamală asigură aplicarea măsurilor legale de protecție la frontieră în cazul mărfurilor pasibile de a aduce atingere unui drept de proprietate intelectuală și care:

- a) sunt introduse sau scoase de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova;
- b) sunt declarate organelor vamale în scopul plasării lor sub un regim vamal definitiv sau suspensiv;
- c) se află sub supraveghere vamală în orice alte situații;
- d) nu au fost declarate la intrarea sau la ieșirea din țară și sunt descoperite de organele vamale în timpul efectuării controalelor vamale;

e) au intrat în proprietatea statului prin confiscare sau prin abandon în favoarea statului.

Măsurile prevăzute de legislația vamală nu se aplică în cazul mărfurilor care sunt obiecte ale dreptului de proprietate intelectuală protejate și care au fost fabricate cu consimțământul titularului de drept, dar se afla fără consimțământul acestuia în una din situațiile menționate, precum și în cazul bunurilor destinate uzului personal, trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova de către persoane fizice.

Procedura de asigurare a drepturilor de proprietate intelectuală la frontiera vamală poate fi inițiată:

a) de către titularul de drepturi, prin depunerea unei cereri de intervenție;

b) din oficiu (*ex officio*), cu condiția intervenției ulterioare a titularului de drepturi.

În cazul în care procedura de asigurare a respectării drepturilor este inițiată de către titularul de drepturi, mecanismul de aplicare presupune inițierea procedurii prin depunerea de către titularul de drepturi a cererii de intervenție vamală și examinarea acesteia la Serviciul Vamal (conform prevederilor art. 302¹ al Codului vamal al Republicii Moldova), după acceptarea cererii de intervenție vamală și stabilirea perioadei de intervenție (conform prevederilor art. 303 al Codului vamal al Republicii Moldova), Serviciul Vamal emite o Dispoziție de intervenție vamală în vederea protecției proprietății intelectuale, înregistrând-o în Registrul obiectelor de proprietate intelectuală pe care îl gestionează. Registrul obiectelor de proprietate intelectuală cărora li se aplică protecție la frontieră poate fi consultat pe pagina web a autorității vamale: www.customs.gov.md.

Procedura realizată în baza cererii de intervenție presupune aplicarea măsurilor de protecție, care sunt caracterizate prin reținerea mărfurilor susceptibile de a aduce atingere drepturilor de proprietate intelectuală și/sau suspendarea operațiunii de vămuire pentru o perioadă de 10 zile lucrătoare și notificarea titularului de drept și a declarantului destinatarului mărfurilor referitor la inițierea procedurii în instanțele de judecată.

În cazul în care procedura de asigurare a respectării drepturilor este inițiată din oficiu, mecanismul de aplicare prevede următoarele măsuri:

✓ Mărfurile susceptibile să aducă atingere drepturilor de proprietate intelectuală sunt reținute, iar operațiunea de vămuire este suspendată;

✓ Este informat titularul dreptului de proprietate intelectuală pentru a confirma/infirma faptul contrafacerii mărfurilor;

✓ În cazul în care titularul de drepturi, în termen de **4 zile lucrătoare**, nu depune o cerere de intervenție, organul vamal dispune eliberarea mărfurilor și/sau acordarea liberului de vamă, cu condiția îndeplinirii celorlalte prevederi legale (conform prevederilor art 302 al Codului vamal al Republicii Moldova).

În cazul în care a fost demonstrat că mărfurile aduc atingere unui drept de proprietate intelectuală (conform prevederilor art 305 al Codului vamal al Republicii Moldova), acestea:

- pot fi distruse conform normelor legale în vigoare ori scoase în afara circuitelor comerciale pentru a se evita cauzarea unui prejudiciu titularului. În

acest caz, statul nu va achita nicio indemnizație, dacă legislația nu prevede altfel;

- sunt pasibile de orice măsură care are drept consecință privarea efectivă a persoanelor implicate de profitul economic al operațiunii, cu excepția unor cazuri când simpla retragere a mărcilor aplicate pe mărfurile contrafăcute nu este considerată măsură care ar avea drept consecință privarea efectivă a persoanelor implicate de profitul economic al operațiunii;
- pot fi predate cu titlu gratuit, în funcție de natura lor, unor instituții publice, inclusiv din sistemul protecției sociale, unor asociații obștești ori fundații cu caracter umanitar, unor asociații ori cluburi sportive, instituții de învățământ de stat, unor persoane fizice care au avut de suferit de pe urma calamităților naturale, cu condiția să existe acordul scris al titularului dreptului de proprietate intelectuală, să fie mărfuri apte pentru consumul sau uzul persoanelor fizice și să nu fie comercializate.

Instanțele judecătorești

Pentru soluționarea unui litigiu în domeniul proprietății intelectuale este foarte important să cunoaștem de către cine și unde poate fi soluționat conflictul, care sunt competențele instanțelor de judecată pentru acest domeniu.

Începem cu prevederile generale stabilite în Codul de procedură civilă (CPC) și Codul de procedură penală (CPP).

Codul de procedură civilă în art. 38 stabilește competența teritorială generală conform căreia reclamantul poate intenta acțiunea în oricare din sediile instanței în a cărei rază teritorială se află domiciliul pârâtului. Sau în cazul acțiunii împotriva unei persoane juridice se intentează în unul dintre sediile instanței în a cărei rază teritorială se află sediul persoanei juridice respective.

Referitor la competențele instanței în materie de drept penal, Codul de procedură penală în art. 40 stabilește că cauza penală se judecă de instanța în raza teritorială a căreia a fost săvârșită infracțiunea. Dacă infracțiunea este continuă sau prelungită, cauza se judecă de instanța în raza teritorială a căreia s-a consumat ori a fost curmată infracțiunea. Dacă este imposibil de a constata locul unde a fost săvârșită infracțiunea, cauza se judecă de instanța în raza teritorială a căreia a fost terminată urmărirea penală.

Pentru aplicarea corectă a normelor menționate mai sus, este important să cunoaștem care sunt prevederile speciale, în acest sens analizând normele Legilor speciale în domeniul proprietății intelectuale. Astfel, în conformitate cu prevederile Legii nr.38/2008 privind protecția mărcilor, atât decăderea din drepturi asupra mărcii în temeiul art.20, cât și nulitatea mărcii în temeiul art.21 și 22 sunt realizate urmare depunerii cereri la judecătoria în a cărei jurisdicție este sediul AGEPI (Judecătoria sectorului Râșcani), sau a unei cereri reconvenționale într-o acțiune de apărare a drepturilor, depuse la aceeași instanță. La fel, de competența Judecătoriei sectorului Râșcani ține și examinarea hotărârilor Comisiei de Contestații în temeiul art.48 al Legii nr.38/2008, care stipulează în alin. (4) că, „Hotărârea Comisiei de Contestații se comunică părților și poate fi atacată la judecătoria în a cărei jurisdicție este sediul AGEPI în termenele prevăzute de lege”.

Legea nr.38/2008 mai conține o prevedere în art.83 care se referă nemijlocit la competența soluționării litigiilor și care stabilește că judecătoria în a cărei jurisdicție este sediul AGEPI soluționează litigiile privind:

- a) dreptul de proprietate asupra unei mărci;
- b) licențierea mărcilor;
- c) acțiunile de apărare a drepturilor asupra mărcii;
- d) anularea mărcilor;
- e) acțiunile referitoare la declarația de neîncălcare a drepturilor;
- f) măsurile de asigurare a probelor până la intentarea acțiunii;
- g) măsurile, prevăzute la art.68, de asigurare a acțiunii privind încălcarea drepturilor;
- h) măsurile ce decurg din examinarea pricinii în fond în judecată;
- i) examinarea acțiunilor depuse împotriva hotărârilor Comisiei de Contestații a AGEPI;
- j) decăderea din drepturile asupra mărcii;
- k) constatarea notorietății mărcii.

Prevederi similare se conțin și în Legea nr.161/2007 privind protecția modelelor și desenelor industriale, în special în art.25 (2) prin care se stabilește precum că un desen sau un model industrial este declarat nul în temeiul unei cereri de anulare depuse la judecătoria în a cărei jurisdicție este sediul AGEPI sau în urma unei cereri reconvenționale în cadrul unei acțiuni privind încălcarea drepturilor.

Anumite dificultăți pot apărea la aplicarea normei din art.50 (5) al acestei Legi, conform căreia hotărârea Comisiei de Contestații intră în vigoare la data adoptării și poate fi atacată în instanță judecătorească în termenul stabilit de legislația de procedură civilă, în acest caz fiind aplicabilă prevederea art.38 din Codul de procedură civilă.

Pentru a exclude această eroare, prevederea art.38 CPC necesită a fi interpretată prin prisma prevederilor art.70 din Legea nr.161/2007, care la fel ca și în cazul mărcilor, se referă nemijlocit la competența soluționării litigiilor și care stabilește că judecătoria în a cărei jurisdicție este sediul AGEPI examinează contestațiile depuse împotriva deciziilor Comisiei de Contestații și soluționează litigiile privind:

- a) calitatea de autor al desenului sau al modelului industrial;
- b) determinarea persoanei îndreptățite la revendicarea dreptului asupra desenului sau modelului industrial;
- c) încheierea și executarea contractelor de licență;
- d) dreptul de utilizare anterioară;
- e) plata remunerației datorate autorului de către patron;
- f) încălcarea dreptului exclusiv (acțiuni în contrafacere);
- g) nulitatea;
- h) alte încălcări ale drepturilor asupra desenului sau modelului industrial.

Dacă în primele două legi există o claritate în ceea ce privește competența instanței în soluționarea conflictelor, Legea nr.50/2008 privind protecția invențiilor generează confuzii, dat fiind faptul că în art.59 (4) al acestei Legi se

menționează că orice hotărâre adoptată de Comisia de Contestații a AGEPI, în termen de 2 luni de la data comunicării, poate fi atacată în instanța judecătorească conform prevederilor Codului de procedură civilă. În acest caz, este aplicabilă prevederea art.38 din CPC. Același lucru îl avem și la art.62 (brevetul eliberat pe numele persoanei neîndreptățite), art.65 (nulitatea brevetului) și art.73 (încălcarea drepturilor), conform cărora se face referire la instanța de judecată fără a se concretiza la care anume, făcând aplicabilă norma generală din art.38 al Codului de procedură civilă.

Nu există o claritate nici în prevederea art.94 din Legea nr.50/2008, care se referă nemijlocit la competența soluționării litigiilor și care doar declară că Curtea de Apel Chișinău examinează litigiile conform competenței stabilite în Codul de procedură civilă, de fapt, astfel de competențe lipsind în CPC.

Prevederi similare, avem și în Legea nr.39/2008 privind protecția soiurilor de plante, doar că în această lege, art.94, care se referă nemijlocit la competența soluționării litigiilor, vine cu o claritate stabilind că, judecătoria în a cărei jurisdicție este sediul AGEPI examinează litigiile privind:

- a) stabilirea calității de ameliorator;
- b) stabilirea persoanei îndreptățite să obțină brevet;
- c) acordarea licenței pentru o cerere de brevet sau un brevet;
- d) acțiunile privind dreptul de folosire posterioară;
- e) acțiunile privind dreptul la brevet dintre întreprindere și salariat;
- f) acțiunile privind încălcarea unei cereri de brevet sau a unui brevet și ordonarea măsurilor respective;
- g) acțiunile în nulitate a brevetului;
- h) judecarea în primă instanță a contestațiilor referitoare la hotărârile Comisiei de Contestații.

Legea nr.66/2008 privind protecția IG, DO și STG, la fel concretizează competența instanței de judecată în soluționarea conflictelor. În prevederile acestei Legi, în special la art.30 (examinarea contestației), art.38 (interzicerea utilizării), art.39 (anularea înregistrării) se menționează că cererea în temeiul acestor articole se depune la judecătoria în a cărei jurisdicție este sediul AGEPI în termenele prevăzute de lege.

Legea menționată nu face excepții, conținând norme la art.60 care se referă nemijlocit la competența soluționării litigiilor și care stabilește că judecătoria în a cărei jurisdicție este sediul AGEPI soluționează litigiile privind:

- a) acordarea dreptului de utilizare a denumirii de origine protejate sau a indicației geografice protejate;
- b) încălcarea drepturilor conferite prin înregistrarea denumirii de origine, indicației geografice sau specialității tradiționale garantate;
- c) acțiunile de apărare a dreptului de utilizare a denumirii de origine protejate sau a indicației geografice protejate;
- d) anularea înregistrării unei denumiri de origine, indicații geografice sau specialități tradiționale garantate;
- e) revocarea protecției unei denumiri de origine, indicații geografice sau specialități tradiționale garantate;

- f) revocarea dreptului de utilizare a denumirii de origine sau a indicației geografice protejate;
- g) acțiunile referitoare la declarația de neîncălcare a dreptului;
- h) măsurile de asigurare a probelor până la intentarea acțiunii;
- i) măsurile preventive și provizorii prevăzute la art.56;
- j) măsurile ce decurg din examinarea pricinii în fond în judecată;
- k) examinarea contestațiilor depuse împotriva hotărârilor Comisiei de Constații a AGEPI.

Legea nr.139/2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe nu concretizează competențele instanțelor de judecată în soluționarea conflictelor, în art.55 al acestei Legi fiind stabilit că orice persoană fizică sau juridică care are pretenții în privința valorificării unui obiect al dreptului de autor, al drepturilor conexe sau al altor drepturi protejate de prezenta Lege are dreptul să inițieze acțiuni în instanța de judecată competentă ori să sesizeze altă autoritate pentru aplicarea măsurilor, procedurilor și remediilor prevăzute în Lege. Este evident că și în acest caz se va aplica norma generală prevăzută de art.38 al Codului de procedură civilă.

Astfel, potrivit normelor legale stipulate mai sus, asigurarea respectării drepturilor în Republica Moldova se poate realiza:

A) de către titularul dreptului de utilizare sau de către o altă persoană interesată prin intermediul:

a) mijloacelor de drept civil (acțiune privind interzicerea utilizării unui OPI protejat);

b) mijloacelor de drept penal (intentarea dosarului penal persoanei care a săvârșit infracțiunea de încălcare a dreptului asupra OPI conform articolelor Codului penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18.04.2002);

c) mijloacelor de drept contravențional (intentarea dosarului contravențional persoanei care a săvârșit contravenția de încălcare a dreptului asupra OPI, Cod contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24.10.2008);

B) *ex officio* de către organele de urmărire penală sau de către agentul constator.

În cazul în care organul de urmărire penală sau agentul constator depistează nemijlocit sau este sesizat despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unor infracțiuni de încălcare a dreptului de proprietate intelectuală, acesta notifică titularul de drepturi sau autoritatea abilitată, conform legislației privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate, despre acestea.

În cazul asigurării respectării drepturilor pe piața internă organele de urmărire penală sau agentul constator (Agenția pentru Protecția Consumatorului în cazul indicațiilor geografice) vor examina cauza contravențională și vor aplica sancțiunile corespunzătoare sau în cazul unor infracțiuni în proporții deosebit de mari (Procuratura Generală) va porni urmărirea penală, cu condiția că titularul de drepturi, în termen de 15 zile lucrătoare de la data primirii unei notificări despre faptul depistării mărfurilor care aduc atingere OPI, va depune o plângere în acest sens.

Procedura civilă

Procedura civilă poate fi inițiată de orice persoană fizică sau juridică prin înaintarea unei scrisori de pretenție la adresa unei alte persoane fizice sau juridice cu somația de a înceta efectuarea unei acțiuni care încalcă dreptul de proprietate intelectuală al petiționarului.

În cazul lipsei răspunsului sau în cazul în care persoana rămâne nesatisfăcută de răspunsul primit, aceasta este în drept să înainteze către instanță o cerere de chemare în judecată.

Litigiile în domeniul proprietății intelectuale se examinează în ordine de drept comun.

În cadrul examinării pricinii, pârâtul este în drept, conform art.172 al CPC, să înainteze o cerere reconvențională care va fi examinată odată cu acțiunea inițială.

Conform art. 118 al CPC, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale.

La examinarea pricinii civile, instanța de judecată poate aplica, prin emitearea unei încheieri sau ordonanțe, următoarele măsuri, conforme cu Directiva nr.48/2004/CE privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală:

- măsuri de asigurare a probelor până la intentarea acțiunii;
- asigurarea probelor în cazuri de urgență;
- nulitatea măsurilor de asigurare a probelor;
- ordonanță privind prezentarea de către contravenient a informației privind producătorul, rețeaua de distribuție, cantitatea mărfurilor contrafăcute, prețul etc.;
- măsuri de asigurare a acțiunii prin interzicerea unor acțiuni, aplicarea sechestrului, inclusiv fără audierea pârâtului;
- măsuri corective prin retragerea provizorie sau definitivă din circuitul comercial a bunurilor contrafăcute și distrugerea acestor bunuri;
- măsuri de asigurare a executării hotărârii judecătorești prin somarea contravenientului de a depune o cauțiune;
- măsuri alternative de plată a despăgubirilor pecuniare în cazul încălcării neintenționate a dreptului de proprietate intelectuală;
- somarea contravenientului de a achita despăgubiri;
- publicarea hotărârii judecătorești sau alte măsuri de publicitate.

Măsurile menționate în legile de specialitate din domeniul proprietății intelectuale se regăsesc, în mare parte, și în Capitolul XIII „Asigurarea acțiunii” al CPC.

Hotărârea primei instanțe poate fi atacată în instanța ierarhic superioară – Curtea de Apel. Termenul de declarare a apelului este de 30 de zile de la data pronunțării dispozitivului hotărârii, dacă legea nu prevede altfel.

Hotărârea instanței de judecată este executorie din moment ce a devenit definitivă, în cazul neatacării acesteia în instanța ierarhic superioară, sau irevocabilă, în cazul în care nu este supusă niciunei căi de atac.

Procedura contravențională

Conform art.393 al Codului contravențional (CC), sunt competente să soluționeze cauzele contravenționale:

a) instanța de judecată;
b) procurorul;
c) comisia administrativă;
d) agentul constatator (organele de specialitate specificate la art. 400–423⁸). Acțiunile ce constituie contravenție în domeniul proprietății intelectuale sunt prevăzute la art.96 – 103; 283 ale Codului contravențional.

Conform art.400 al Codului contravențional, organele afacerilor interne sunt competente să examineze contravențiile prevăzute la art.96 – 103; 283 ale Codului contravențional.

Constatarea faptei contravenționale se efectuează de agentul constatator la sesizare sau din oficiu conf. art.440 CC. Totodată, pornirea procesului contravențional în cazul contravențiilor prevăzute la art.96-103 are loc numai în baza plângerii prealabile a victimei.

În cadrul procesului contravențional, agentul constatator efectuează cercetarea la fața locului. În temeiul ordonanței emise de agentul constatator, acesta este în drept să ridice anumite obiecte sau documente importante pentru cauză, cu excepția celor ce conțin secret de stat, comercial, bancar, care se efectuează doar cu autorizația instanței de judecată. De asemenea, agentul constatator este în drept să efectueze percheziții emițând în acest sens o hotărâre motivată, numai cu autorizația instanței de judecată.

În cazul suficienței probelor, agentul constatator întocmește un proces-verbal cu privire la contravenție, în conformitate cu prevederile art.442-443 ale Codului contravențional, aplicând amenda prevăzută de articolul respectiv al Codului contravențional.

Acțiunile agentului constatator pot fi atacate în judecătoria de circumscripție, care va examina cauza contravențională în termen de 30 de zile.

Hotărârea instanței de judecată privind cauza contravențională poate fi atacată de părți cu recurs.

Procedura penală

Violarea unui drept de proprietate intelectuală săvârșită în proporții mari atrage după sine răspunderea penală conform art.185¹, 185² și 185³, 246¹, 246² ale Codului penal (CP). Se consideră proporții mari, conform art.126 al CP, valoarea bunurilor sustrase, dobândite, fabricate, distruse, utilizate, transportate, păstrate, comercializate, trecute peste frontieră, valoarea pagubei pricinuite care la momentul săvârșirii infracțiunii depășește 2.500 unități convenționale de amendă.

Începerea urmăririi penale în cazul violării drepturilor de proprietate intelectuală are loc prin emiterea unei ordonanțe, care în termen de 24 de ore se supune confirmării de către procurorul care efectuează conducerea activității de urmărire penală.

Pornirea urmăririi penale numai la plângerea victimei (art.276 al CPP), constituie o excepție de la regula oficialității începerii urmăririi penale.

În cazul săvârșirii infracțiunii prevăzute la art.246¹ al CP (Concurența neloială), pornirea sau încetarea urmăririi penale depinde de voința victimei (părții vă-

tămate) manifestată prin depunerea plângerii, retragerii plângerii sau împăcării cu bănuitul (învinuitul).

Pornirea urmăririi penale în temeiul infracțiunii prevăzute la art.185² al CP (încălcarea dreptului asupra obiectelor de proprietate industrială) se va face conform regulii generale prevăzute la art.274 și 262 ale CPP în baza:

- 1) plângerii;
- 2) denunțului;
- 3) autodenunțului;
- 4) depistării infracțiunii nemijlocit de către colaboratorii organului de urmărire penală.

Conform aceleiași reguli, se va porni urmărirea penală și în cazul comiterii faptelor prevăzute la art.185², alin.(2³) (încălcarea dreptului asupra obiectelor de proprietate industrială – utilizarea ilegală a unei DO, IG neînregistrate, protejate în baza acordurilor bilaterale) și art.185³ ale CP (declarațiile intenționat false în documentele de înregistrare ce țin de protecția proprietății intelectuale).

Prin derogare de la prevederile art.276 alin.(1) al CPP, în cazul în care organul de urmărire penală depistează nemijlocit sau este sesizat despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unor infracțiuni prevăzute la art.185² al CP, acesta notifică titularul de drepturi sau autoritatea abilitată, conform legislației privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate, despre acestea.

În cazurile menționate, urmărirea penală se pornește numai dacă titularul de drepturi sau autoritatea abilitată conform legislației privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate, în termen de 15 zile lucrătoare de la data primirii notificării, va depune plângerea.

În cadrul desfășurării anchetei penale ofițerul de urmărire penală este în drept să întreprindă orice măsură dată în competența sa întru colectarea probelor, însă unele - doar cu autorizația instanței de judecată.

În cazul suficienței probelor, persoana bănuită este pusă sub învinuire, iar dosarul este transmis spre examinare instanței de judecată.

Instanța competentă de a examina cauzele penale este judecătoria de circumscripție în prima instanță, Curțile de Apel în calitate de instanță de apel și Curtea Supremă de Justiție drept instanță de recurs.

În cadrul procesului penal, persoana fizică sau juridică căreia i-au fost cauzate prejudicii materiale, morale etc., prin fapta interzisă, este în drept să înainteze acțiune civilă în scopul recuperării prejudiciilor.

În cazul în care obiect al litigiului este un brevet de scurtă durată, instanța de judecată va suspenda procesul până la prezentarea copiei de pe raportul de documentare, întocmit de AGEPI la solicitarea titularului brevetului sau a persoanelor terțe interesate.

Examinarea acțiunii va fi suspendată până la soluționarea definitivă a chestiunii privind valabilitatea brevetului.

În funcție de gravitatea faptei, răspunderea (administrativă, penală) pentru încălcarea drepturilor asupra obiectelor de proprietate intelectuală poate lua următoarele forme:

- amendă aplicată persoanelor fizice și juridice în cuantum de la 800 u.c. – până la 10 000 u.c.;
- muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore;
- privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 5 ani;
- privațiune de libertate de până la un an și de la 3 la 5 ani.

Informația detaliată referitoare la prevederile legale în domeniul asigurării drepturilor poate fi găsită la adresa: <http://agepi.gov.md/>

12. ACTE NORMATIVE ȘI REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Acte normative naționale

Acte normative de bază care reglementează domeniul de proprietate intelectuală

1. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.94, în vigoare din 27.08.1994.
2. Legea nr.114 din 03.07.2014 cu privire la Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală.
3. Codul nr.259-XV din 15.07.2004 cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova.
4. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.325 din 02.06.2015 privind reorganizarea Întreprinderii de Stat „Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală”.
5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.489 din 29.03.2008 cu privire la Comisia națională pentru proprietatea intelectuală.
6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.880 din 22.11.2012 cu privire la Strategia națională în domeniul proprietății intelectuale până în anul 2020.

Legile speciale privind protecția proprietății intelectuale

1. Legea nr.655-XIV din 29.10.1999 privind protecția topografiilor circuitelor integrate, în vigoare din 06.01.2000.
2. Legea nr.161-XVI din 12.07.2007 privind protecția desenelor și modelelor industriale, în vigoare din 01.12.2007.
3. Legea nr.38-XVI din 29.02.2008 privind protecția mărcilor, în vigoare din 06.09.2008.
4. Legea nr.39-XVI din 29.02.2008 privind protecția soiurilor de plante, în vigoare din 06.09.2008.
5. Legea nr.50-XVI din 07.03.2008 privind protecția invențiilor, în vigoare din 04.10.2008.
6. Legea nr.66-XVI din 27.03.2008 privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate, în vigoare din 25.10.2008.
7. Legea nr.139 din 02.07.2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe, în vigoare din 01.01.2011.
8. Legea nr.101 din 12.06.2014 pentru aprobarea simbolurilor naționale asociate indicațiilor geografice protejate, denumirilor de origine protejate și specialităților tradiționale garantate.

Regulamentele conexe aplicării legilor speciale privind protecția proprietății intelectuale

1. Regulamentul de aplicare al Legii nr.655/1999 privind protecția topografiilor circuitelor integrate (aprobat prin ordinul Directorului General al AGEPI nr.72 din 20.06.2000).
2. Regulamentul privind procedura de depunere, examinare și înregistrare a desenelor și modelelor industriale (aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.1496 din 29.12.2008).
3. Regulamentul privind procedurile de depunere și examinare a cererii, de acordare și de menținere în vigoare a brevetului pentru soi de plantă (aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.295 din 16.04.2009).
4. Regulamentul privind procedura de depunere, examinare și înregistrare a mărcilor (aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.488 din 13.08.2009).
5. Regulamentul privind procedura de depunere și examinare a cererii de brevet de invenție și de eliberare a brevetului (aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.528 din 01.09.2009).
6. Regulamentul privind procedura de depunere, examinare și înregistrare a indicațiilor geografice, a denumirilor de origine și a specialităților tradiționale garantate (aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.610 din 05.07.2010).
7. Regulamentul cu privire la înregistrarea obiectelor dreptului de autor și drepturilor conexe (aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.89 din 10.02.2012).

Acte normative aprobate prin Hotărâre de Guvern care reglementează domeniul de proprietate intelectuală

1. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.774 din 13.08.1997 cu privire la nomenclatorul serviciilor cu semnificație juridică în domeniul protecției obiectelor proprietății intelectuale.
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.933 din 12.09.2000 cu privire la decernarea Medaliei de Aur a Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI) „Inventator remarcabil” și Trofeului OMPI „Întreprindere inovatoare”.
3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.641 din 12.07.2001 despre tarifele minime ale remunerației de autor.
4. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.852 din 16.08.2001 cu privire la modul de folosire a mărcilor – proprietate a statului.
5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.975 din 15.08.2016 privind gestionarea mărcilor proprietate a statului pentru producția alcoolică.
6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.744 din 20.06.2003 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de producere, eliberare și aplicare a marcajelor de control pe exemplarele de opere și fonograme și Regulamentului cu privire la modul de înregistrare în Registrul de stat al titularilor marcajelor de control.

7. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.783 din 30.06.2003 cu privire la evaluarea obiectelor de proprietate intelectuală.
8. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.1425 din 02.12.2003 privind modul și condițiile de acordare a permisiunii de folosire a denumirii oficiale sau istorice a statului în marca de produs și/sau de serviciu, precum și în desenul sau modelul industrial.
9. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.1609 din 31.12.2003 despre aprobarea Regulamentului privind obiectele de proprietate intelectuală create în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu.
10. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.257 din 02.04.2009 cu privire la aprobarea Regulamentului Comisiei de contestații a Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală.
11. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.644 din 19.07.2010 cu privire la desemnarea autorităților competente abilitate cu atribuții și responsabilități referitoare la produsele cu denumiri de origine și indicații geografice și la specialitățile tradiționale garantate și a autorităților competente responsabile de controalele oficiale privind conformitatea acestor produse.
12. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.541 din 18.07.2011 cu privire la aprobarea Regulamentului privind activitatea mandatarilor autorizați în proprietatea intelectuală.
13. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.612 din 12.08.2011 pentru aprobarea Regulamentului privind înregistrarea contractelor de cesiune, licență, gaj și franchising referitoare la obiectele de proprietate industrială.
14. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.485 din 05.07.2011 cu privire la organizarea și desfășurarea concursului pentru crearea simbolurilor naționale asociate indicațiilor geografice protejate, denumirilor de origine protejate și specialităților tradiționale garantate.
15. Hotărârea Guvernului nr.184 din 16.04.2015 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Comisiei de mediere în domeniul proprietății intelectuale și procedura de mediere.
16. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.805 din 28.06.2016 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la susținerea brevetării în străinătate a invențiilor și a soiurilor de plante create în Republica Moldova.
17. Hotărârea Guvernului nr.915 din 26.07.2016 pentru aprobarea Regulamentului privind asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală de către organele vamale.

Acte aprobate prin ordinul Directorului General al AGEPI

1. Regulamentul Arbitrajului specializat în domeniul proprietății industriale pe lângă Agenția de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale (aprobat prin ordinul Directorului General al AGEPI nr.92 din 18.07.2003).
2. Regulamentul privind accesul la informația deținută de către AGEPI (aprobat prin ordinul Directorului General al AGEPI nr.63 din 02.06.2009).
3. Metodologia de determinare a nivelului taxelor pentru servicii cu semnificație juridică în domeniul protecției obiectelor proprietății intelectuale (aprobată prin ordinul Directorului General nr.166 din 14.12.2010).

Alte acte normative

1. Codul fiscal nr.1163-XIII din 24.04.97, art. 12, 28, 71 lit. (j), 75 alin.(4) lit. a), 103 alin.(1) pct.7), 111 alin.(1) lit.e), 117¹ alin.(5).
2. Codul vamal al Republicii Moldova nr. 1149-XIV din 20.07.2000, art. 1, cap. XII;
3. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002, art. 185¹, 185², 185³, 246¹, 246².
4. Codul civil al Republicii Moldova nr.1107-XV din 06.06.2002, Cartea întâi – Dispoziții generale (art.8 alin. (2) lit.e), 21 alin.(2) lit. b), Cartea a doua – Drepturile reale (art.301, 470 alin.(2) lit.f)), Cartea a treia – Obligațiile (art.925 alin.(1) lit.d), art.1171-1178, Franchisingul, Cartea a cincea – Dreptul internațional privat (art.1607).
5. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14.03.2003 (Partea specială), art.275 pct.6), 276.
6. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225-XV din 30.05.2003, art. 33, 33¹, art. 85 alin. (1) lit.a) poz. doi, lit.j), art.127¹, art.127², art.127³, art.460 alin.(1) lit.j), alin.(2).
7. Codul audiovizualului al Republicii Moldova nr.260-XVI din 27.07.2006, art.18, 20 alin.(1) lit.b).
8. Codul contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24.10.2008, art.96-103, 283, 400.
9. Legea nr.171-XIII din 06.07.1994 cu privire la secretul comercial.
10. Legea presei nr.243-XIII din 26.10.1994.
11. Legea nr.1227-XIII din 27.06.1997 cu privire la publicitate.
12. Legea culturii nr. 413-XIV din 27.05.1999.
13. Legea nr. 939-XIV din 20.04.2000 cu privire la activitatea editorială.
14. Legea nr.1350-XIV din 02.11.2000 cu privire la activitatea arhitecturală.
15. Legea insolvențabilității nr.149 din 29.06.2012.
16. Legea nr.989-XV din 18.04.2002 cu privire la activitatea de evaluare.
17. Legea nr.1421-XV din 31.10.2002 cu privire la teatre, circuri și organizații concertistice.
18. Legea nr.135-XV din 20.03.2003 privind meșteșugurile artistice populare.
19. Legea nr.322-XV din 18.07.2003 cu privire la declararea complexului „Combinatul de vinuri „Cricova S.A.” „drept obiect al patrimoniului cultural-național al Republicii Moldova”.
20. Legea cinematografeiei nr.116 din 03.07.2014.
21. Legea nr.199-XVI din 28.07.2005 cu privire la acordarea statutului de obiectiv al patrimoniului cultural-național al Republicii Moldova bunurilor Întreprinderii de Stat „Combinatul de Vinuri de Calitate „Mileștii Mici”.
22. Legea viei și vinului nr.57-XVI din 10.03.2006.
23. Legea nr.71-XVI din 22.03.2007 cu privire la registre.
24. Legea nr.251-XVI din 04.12.2008 privind constituirea Rezervației culturale-naturale „Orheiul Vechi”.
25. Hotărârea Guvernului nr.228 din 23.03.2009 cu privire la constituirea Rezervației culturale-naturale „Orheiul Vechi”.

26. Legea nr.1459-XV din 14.11.2002 cu privire la difuzarea exemplarelor de opere și fonograme.
27. Legea concurenței nr.183 din 11.07.2012.
28. Legea nr.673-XIV din 12.11.1999 cu privire la folosirea și protecția emblemei Crucii Roșii.
29. Ordinul nr.11 din 28.01.2016 cu privire la aprobarea delimitării generale a arealului vitivinicol al Republicii Moldova.
30. Ordinul nr.12 din 28.01.2016 cu privire la delimitarea ariilor geografice vitivinicole pentru producerea vinurilor cu indicație geografică protejată.

2. Acte normative internaționale

1. Convenția de la Paris pentru Protecția Proprietății Industriale (20 martie 1883) - Hotărârea Parlamentului nr.1328-XII din 11 martie 1993.
2. Convenția pentru instituirea Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI) (14 iulie 1967) - Hotărârea Parlamentului nr.1328-XII din 11 martie 1993.
3. Tratatul de cooperare în domeniul brevetelor (PCT) (19 iunie 1970) - Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.229 din 30 decembrie 1993.
4. Aranjamentul de la Madrid privind înregistrarea internațională a mărcilor (14 aprilie 1891) - Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.229 din 30 decembrie 1993.
5. Aranjamentul de la Haga privind depozitul internațional al desenelor și modelelor industriale (6 noiembrie 1925) - Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.229 din 30 decembrie 1993.
6. Tratatul de la Budapesta privind recunoașterea internațională a depozitului microorganismelor în scopul protecției lor prin brevete de invenție (28 aprilie 1977) - Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.229 din 30 decembrie 1993.
7. Tratatul de la Nairobi privind protecția simbolului olimpic (1981) - Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.229 din 30 decembrie 1993.
8. Convenția de la Roma pentru ocrotirea drepturilor interpreților, a producătorilor de fonograme și a organizațiilor de difuziune (26 octombrie 1961) - Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.510 din 22 iunie 1995.
9. Convenția de la Berna privind protecția operelor literare și artistice (9 septembrie 1886) - Hotărârea Parlamentului nr.511 din 22 iunie 1995.
10. Protocolul referitor la Aranjamentul de la Madrid privind înregistrarea internațională a mărcilor (27 iunie 1989) - Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1252-XIII din 10 iulie 1997.
11. Aranjamentul de la Strasbourg privind clasificarea internațională de brevete (26 martie 1971) - Hotărârea Parlamentului nr.1248 din 10 iulie 1997.
12. Aranjamentul de la Viena privind instituirea clasificării internaționale a elementelor figurative ale mărcilor (12 iunie 1973) - Hotărârea Parlamentului nr.1250 din 10 iulie 1997.
13. Aranjamentul de la Nisa privind clasificarea internațională a produselor și serviciilor în scopul înregistrării mărcilor (15 iunie 1957) - Hotărârea Parlamentului nr.1251 din 10 iulie 1997.

14. Aranjamentul de la Locarno privind instituirea clasificării internaționale a desenelor și modelelor industriale (8 octombrie 1968) - Hotărârea Parlamentului nr.1249 din 10 iulie 1997.
15. Tratatul privind dreptul mărcilor (TLT) (28 octombrie 1994) - Hotărârea Parlamentului nr.614 din 27 octombrie 1995.
16. Convenția Eurasiatică privind brevetele (17 februarie 1994) - Hotărârea Parlamentului nr.615 din 27 octombrie 1995.
17. Convenția Internațională privind protecția realizărilor în selecție (UPOV) (02 decembrie 1961) - Hotărârea Parlamentului nr.1355 din 22 octombrie 1997.
18. Acordul OMPI cu privire la interpretări și fonograme (14 iulie 1967) - Hotărârea Parlamentului nr.1452 din 28 ianuarie 1998.
19. Acordul OMPI privind dreptul de autor (24 iulie 1971) - Hotărârea Parlamentului nr.1452 din 28 ianuarie 1998.

3. Referințe:

1. BADÂR, Iu. Dimensiunea economică a proprietății intelectuale. Chișinău: Ed. AGEPI, 2014.
2. BODIUL, T. D. Protecția juridică a invențiilor. Chișinău: CUANT, 1997.
3. BUCȘĂ, Gh., POPESCU T. Dicționar ilustrat de proprietate intelectuală. București, 1998.
4. CANTEMIR, L., DULGHERU, V., CARCEA, M. Inventica practică. Chișinău: Ed. AGEPI, 2000.
5. CHIROȘCA, D. Conținutul și natura juridică a dreptului subiectiv de autor, Chișinău: Ed. AGEPI, 2007.
6. DRUCHER, P. Inovare și spirit întreprinzător. București: Ed. Teora, 2000.
7. ERHAN, V. Brevetul de invenție. Obținere și exploatare. București, 1995.
8. EMINESCU, Y. Regimul juridic al mărcilor. București, 1996.
9. EMINESCU, Y. Protecția desenelor/modelelor industriale. București, 1993.
10. EMINESCU, Y. Concurența nelegală. București, 1995.
11. EMINESCU, Y. Dreptul de autor. București, 1994.
12. GUȘAN, A. Aspecte privind interferența sistemelor de protecție a plantelor prin brevet pentru soi de plantă //Lecturi AGEPI. Chișinău: AGEPI, 2003, pp.37-43.
13. GUSAN, A. Protecția drepturilor amelioratorilor – între teorie și practică // Lecturi AGEPI, Chișinău: AGEPI, 2006, pp.58-62.
14. IDRIS, K. Proprietatea Intelectuală - un instrument puternic pentru dezvoltarea economică. Ed. OSIM, 2006.
15. Introducere în proprietatea intelectuală. București: Ed. Rosetti, 2001.
16. NADIOJCHIN, N. Aspecte practice privind depunerea cererilor de brevet pentru soi de plantă //Lecturi AGEPI, Chișinău: AGEPI, 2001, pp.39-42.
17. ROJNEVSCHI, M. Probleme actuale ale protecției soiurilor de plante // Lecturi AGEPI, Chișinău: AGEPI, 2001, pp.28-38.
18. ROJNEVSCHI, M., NADIOJCHIN, N. Denumirea soiului de plantă: aspecte ale înregistrării și utilizării //Lecturi AGEPI, Chișinău: AGEPI, 2006, pp.63-67.

19. ROMIȚAN, C. R. Protecția noilor soiuri de plante prin mijloace de drept penal. Propuneri de lege ferenda. Drept comparat // Revista română de dreptul proprietății intelectuale, București: Global Lex, 2(3)/2005, pp.117-129.

20. Seminar regional UPOV-OMPI „Protecția soiurilor de plante și a invențiilor biotehnologice, 13-14 martie 2000”, Chișinău, 2000.

21. Seminar național AGEPI-UPOV-CSTSP „Protecția juridică a soiurilor de plante în Republica Moldova, 30 septembrie 2008”, Chișinău, 2008.

22. Seminar regional AGEPI-UPOV-USPTO-CSTSP „Protecția soiurilor de plante conform Convenției UPOV în spațiul eurasiatic, 9-11 iunie 2009”, Chișinău, 2009.

23. АНДРОЩУК, Г.А. и др. Промышленная собственность, охрана и защита прав владельцев. Киев, 1991.

24. БОДЮЛ, Т. Д. Право интеллектуальной собственности в Республике Молдова. Кишинёв, 2000.

25. БОДЮЛ, Т. Д. Правовая охрана изобретений. Кишинёв, 1996.

26. БОРОХРВИЧ, Л., МОНАСТЫРСКАЯ, А., ТРОХОВА, М. Ваша интеллектуальная собственность. Санкт-Петербург: Питер, 2001.

27. ГОРЛЕНКО, С. А. Правовая охрана наименований мест происхождения товаров. Москва, 1998.

28. ЕРЕМЕНКО, В. И. Законодательство о пресечении недобросовестной конкуренции в зарубежных странах. Москва, 1997.

29. КОЛЕСНИКОВ, А. П. История изобретательства и патентного дела. Москва, 1998.

30. Коллективное управление авторским правом и смежными правами, Женева, 1990.

31. ОРЛОВА, В. В. Товарные знаки в России. Москва, 1995.

32. РИВЕРС, Т. Справочник для вещателей о владении, приобретении, освобождении, взыскании и административном управлении прав, Лондон, 1998.

33. Международное авторское право. Комментарий Конвенций в данной области. Москва: Роспатент, 1998.

34. СЕРГЕЕВ, А.П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации. Москва, 1996.

35. ФЕЙГЕЛЬСОН, В. М. Интеллектуальная собственность, недобросовестная конкуренция и ноу-хау. Москва, 1997.

36. ФЕЙГЕЛЬСОН, В. М. Основные принципы защиты и использования интеллектуальной собственности в современных условиях. Москва, 1996.

37. ШЕСТИМИРОВ, А. А. Товарные знаки. Москва, 1997.

38. ЯНУШКЕВИЧ, И. П. Юридическая основа и практика применения товарного знака, знака обслуживания и фирменного наименования. Москва, 1998.